

VERZAMELING

VAN

WETTEN, BESLUITEN, VERORDENINGEN ENZ. HET LEGER BETREFFENDE;
ALSMEDE DE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN
VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

B I J B L A D

BEHOORENDE BIJ DEN

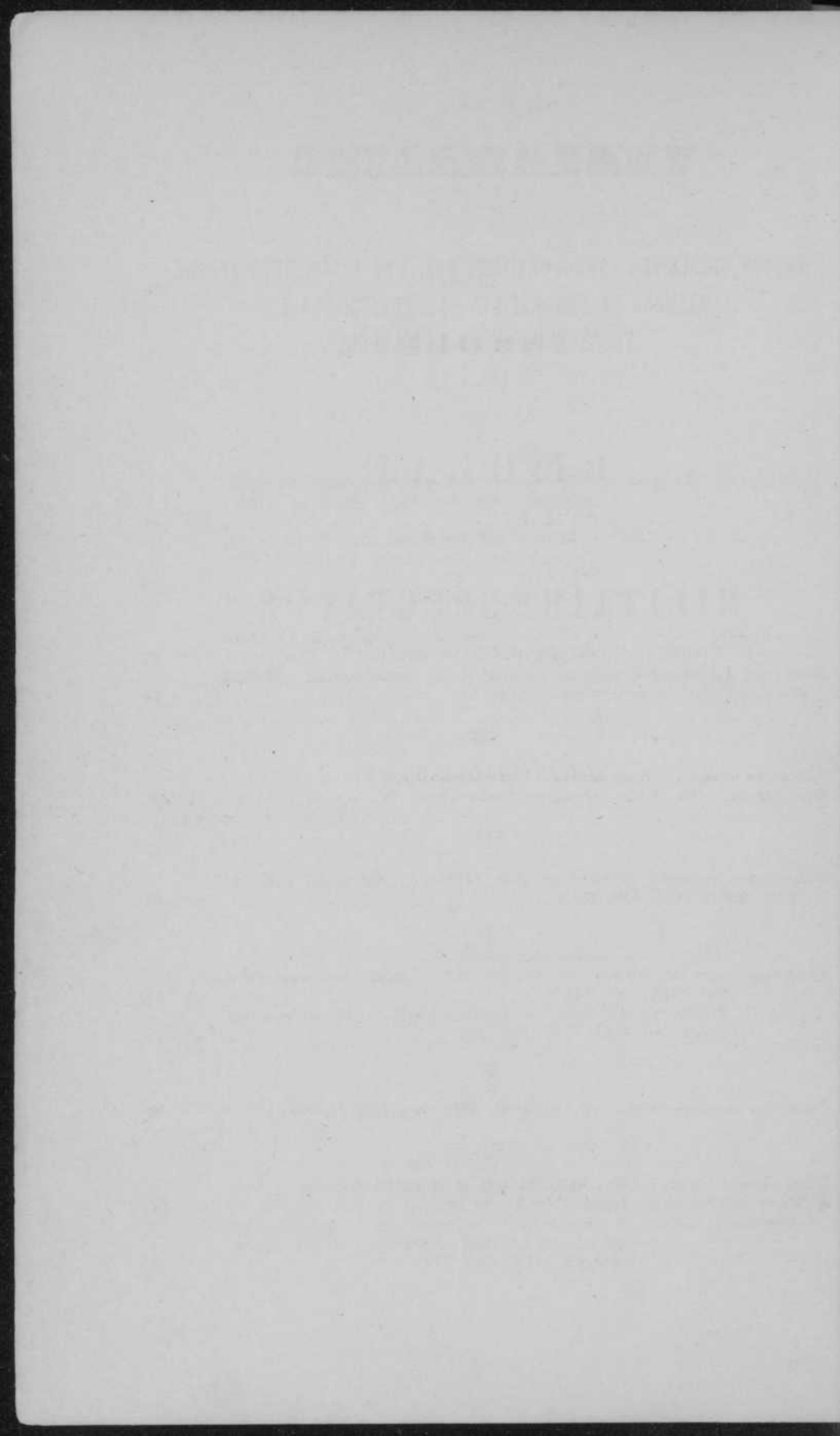
MILITAIRE-SPECTATOR,

TIJDSCHRIFT VOOR HET NEDERLANDSCHE LEGER.

JAARGANG 1865.

TE BREDA,
BIJ BROESE & COMP.

1 8 6 5.

INHOUD.

A.

ADMINISTRATIE (MILITAIRE.	Saldo van den menagemeester eener infirmerie. (<i>Circulaire van den 14den Augustus 1865</i> , N ^o . 66 I.)	Blz. 61.
-----	Soldij van vermiste of gedeserteerde militairen. (<i>Circulaire van den 29sten December 1864</i> , N ^o . 28 I.)	» 2.
-----	Afgifte van mandaten. (<i>Circulaire van den</i> <i>19den Januarij 1865</i> , N ^o . 64 I.)	» 3.
-----	Inzending van reiswijzers. (<i>Bestuit van den 13den</i> <i>December 1865</i> , N ^o . 58 I.)	» 87.
ARTILLERIE INSTRUCTIE-KOMPAGNIE.	Wijziging der samenstelling. (<i>Bestuit</i> <i>van den 27sten Januarij 1865</i> , N ^o . 66)	» 14.

B.

BOEKEN EN KAARTEN.	Aanschaffing. (<i>Zie Kleedingfonds</i>)	
BOEKWERKEN.	(Berigt van uitgegeven Boekwerken.) Blz. 3, 17, 18, 22, 39, 58, 63, 70, 71, 72, 82.	

D.

DISTINCTIEVE TEEKENEN.	Toekenning van chevrons. (<i>Circulaire van den</i> <i>10den Maart 1865</i> , N ^o . 58 P.)	» 49.
------------------------	---	-------

E.

EERETEEKEN VOOR de strijders van 1813—1815.	(<i>Bestuit van den 10den</i> <i>Mei 1865</i> , N ^o . 45)	» 37.
-----	Vrijstelling van zegel- en registratieregten. (<i>Bestuit van den</i> <i>30sten Mei 1865</i> , N ^o . 157, P.)	» 45.

F.

FONDS VAN ONDEROFFICIEREN.	Rekening en verantwoording over 1864.	» 29
----------------------------	---	------

G.

GENEESKUNDE.	Wetten betrekkelijk het geneeskundig staatstoezicht. (<i>Cir-</i> <i>culaire van den 9den Augustus 1865</i> , N ^o . 23, P)	» 58.
GENEESKUNDIGE DIENST,	in Oost-Indië. Benoeming en bevordering van adjunct-paardenartsen. (<i>Bestuit van den 20sten</i> <i>December 1864</i> , N ^o . 115).	» 2.

GENEESKUNDIGE DIENST. Wijzigingen in het voorschrift nopens de admissie enz. aan 's Rijks veeartsenijschool. (<i>Circulaire van den 10den Augustus 1865</i> , N ^o . 31 P.)	Blz.	59.
----- Voorschrift voor de admissie van kweekelingen op 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen. (<i>Besluit van den 1den September 1865</i> , N ^o . 63). . .	"	80.
----- Vermeerdering van het personeel bij 's Rijks hospitaal te Utrecht. (<i>Besluit van den 10den November 1865</i> , N ^o . 74) .	"	82.
GENIEGOEDEREN. Verkoop. (<i>Circulaire van den 25sten Julij 1865</i> , N ^o . 2 S.).	"	58.
GETUIGEN (Oproeping van) voor een buitenlandschen regter. (<i>Circulaire van den 24sten Maart 1865</i> , N ^o . 54 S.)	"	23.
GEWONDEN BIJ DE LEGEREN. Overeenkomst tot verzachting van hun lot (<i>Circulaire van den 22sten Augustus 1865</i> , N ^o . 13 P.)	"	65.

I.

INFANTERIE. Voorschrift ter regeling van de detail-instructie bij de infanterie. (<i>Circulaire van den 24sten Januarij 1865</i> , N ^o . 39 P.).	"	9.
----- (Zie Schietoefeningen).		
INKWARTIERING van miliciens. <i>Circulaire van den 27sten November 1865</i> , N ^o . 17 P.)	"	83.
INSTRUCTIE. (Zie Infanterie)		
INSTRUCTIE-KOMPAGNIE. (Zie Artillerie.)		

K.

KAVALLERIE. Wijziging in de formatie van het 5de regiment dragonders. (<i>Besluit van den 13den Maart 1865</i> , N ^o . 72.)	"	21.
KLEEDING EN UITRUSTING. Gedetailleerde opgaaf van afgekeurde voorwerpen. (<i>Circulaire van den 13den Maart 1865</i> , N ^o . 29 I.)	"	20.
----- Kolbak bij het regiment rijdende artillerie. (<i>Besluit van den 27sten Maart 1865</i> , N ^o . 51.) .	"	25.
----- Wijziging van de kleeding. (<i>Besluit van den 5den Mei 1865</i> , N ^o . 51 en <i>Circulaire van den 9den Mei 1865</i> , N ^o . 1 I.)	"	33.
----- Wijziging in het Besluit van 5 Mei 1865. (<i>Besluit van den 29sten September 1865</i> , N ^o . 65). .	"	74.
----- Verstrekking van kleedingstukken aan geëmplojeerden in de hospitalen. (<i>Besluit van den 25sten September 1865</i> , N ^o . 47 en <i>Circulaire van den 29sten September 1865</i> , N ^o . 57 I.) .	"	75.
----- Fondsen van inwendig beheer en prijsbepaling voor 1866. (<i>Circulaire van den 15den November 1865</i> , N ^o . 57 I.)	"	85.
----- Wijziging in de uniform der ordonnance-officieren. (<i>Besluit van den 11den December 1865</i> , N ^o . 56.)	"	87.
KLEEDINGFONDS. Aanschaffing van boeken en kaarten. (<i>Circulaire van den 27sten December 1864</i> , N ^o . 20, I.)	"	4.
KRIJGSVERRIJGTINGEN 1813—1815. Oproeping der oud-soldaten tot het vijftigjarig feest. (<i>Circulaire van den 2den Mei 1865</i> , N ^o . 51 P.) .	"	32.

L.

LIGTING VAN 1865. (<i>Circulaire van den 20sten Februarij 1865</i> , N ^o . 38 P.).	"	17.
--	---	-----

M.

MARINE.	Vrijwillige dienstneming. Vermelding in het stamboek van het vroeger inschrijvings-nommer. (<i>Circulaire van den 22sten December 1864, N°. 5 P.</i>)	Blz.	4.
—	Vervoer van troepen. (<i>Circulaire van den 21sten Januarij 1865, N°. 32 I.</i>)	"	4.
—	Verhooging van reisgeld der mariniers. (<i>Bestuit van den 8sten September 1865, N°. 51.</i>)		71.
MARINIERS (KORPS).	Handgelden en aanbrengpremiën. (<i>Circulaire van den 23sten October 1865, N°. 7 P.</i>)	"	81.
MILICIENS.	Certificaten van goed gedrag. (<i>Circulaire van den 25sten Februarij 1865, N°. 38 P.</i>)	"	16.
—	Toepassing van Art. 116 der Militiewet. (<i>Circulaire van den 4den September 1865, N°. 61 P.</i>)	"	70.
MILITAIRE ADMINISTRATIE.	(Zie <i>Administratie</i> .)		
MILITAIRE WILLEMSORDE.	Benoeming der leden van het kapittel. (<i>Bestuit van den 23sten Mei 1865, N°. 52</i>)	"	41.

N.

NACHTLEGER.	Wijziging in het voorschrift (<i>Circulaire van den 29sten Augustus 1865, N°. 44 I.</i>)	"	64.
-------------	---	---	-----

O.

ONTSLAG VAN weggezonden manschappen.	(<i>Circulaire van den 13den Februarij 1865, N°. 61 P.</i>)	"	15.
ORDERS VOOR HET LEGER. (ALGEMEENE)	Benoeming van den Minister van Oorlog tot luitenant-generaal, (<i>N°. 28 P.</i>)	"	15.

P.

PENSIOEN der trompetters van het leger.	(<i>Bestuit van den 15den Maart 1865, N°. 54</i>)	"	23.
—	aan mindere geëmployeerden enz. (<i>Wet van 27 Mei 1865 N°. 39.</i>)	"	45.
PRACTISCHE OEFENINGEN door de artillerie en de mineurs en sappeurs.	(<i>Bestuit van den 12den April 1865, N°. 56.</i>)	"	27.
PYROTECHNISCHE SCHOOL.	Wijziging in de organisatie. (<i>Bestuit van den 21sten Junij 1865, N°. 76</i>)	"	54.

R.

RADEN VAN ONDERZOEK.	Voorschrift voor de zamenstelling en regeling der werkzaamheden. (<i>Circulaire van den 6den Julij 1865, N°. 82 P.</i>)	"	49.
REISGELD voor alleenreizende militairen.	(<i>Bestuit van den 1sten September 1865, N°. 71 en Circulaire van den 1sten September 1865, N°. 70 I.</i>)	"	68.
—	Idem (<i>Bestuit van den 28sten October 1865, N°. 58</i>)	"	81.

S.

SCHIETOEFENINGEN bij de infanterie.	Benoeming tot tirailleur 1ste klasse. (<i>Circulaire van den 8sten Junij 1865, N°. 133 P.</i>)	"	44.
SOLDIJVERHOOGING wegens langdurige dienst.	(<i>Circulaire van den 10den Maart 1865, N°. 58 P.</i>)	"	19.

SPOORWEGEN.	Vervoer over den centraalspoorweg. (<i>Circulaire van den 21sten Januarij 1865, N°. 30 I.</i>)	Blz.	8.
-----	Idem. (<i>Circulaire van den 14den Junij 1865, N°. 156 I.</i>)	"	46.
SPOORWEGEN (STAATS-).	Vervoer Arnhem—Zutphen. (<i>Circulaire van den 16den Maart 1865, N°. 33 I.</i>)	"	21.
-----	Vervoer Breda—Boxtel. (<i>Circulaire van den 29sten Mei 1865, N°. 58 I.</i>)	"	41.
-----	Vervoer Arnhem—Deventer. (<i>Circulaire van den 24sten Augustus 1865, N°. 50 I.</i>)	"	67.
SPOORWEGEN.	Vervoer over den Grooten Belgischen Centraalspoorweg. (<i>Circulaire van den 14den April 1865, N°. 56 I.</i>)	"	28.
-----	Vervoer over de lijn Almelo—Salzbergen en Zutphen—Hengelo. (<i>Circulaire van den 19den December 1865, N°. 22 I.</i>)	"	88.
STANBOEK.	Ontslag van vrijwillig dienende miliciens. (<i>Circulaire van den 26sten April 1865, N°. 12 P.</i>)	"	28.
STRIJDERS VAN 1813—1815.	Benoeming der feest-commissie. (<i>Circulaire van den 7den Junij 1865, N°. 151 P.</i>)	"	42.
-----	Oproeping der oud-strijders. (<i>Zie Krijgsverrigtingen 1813—1815</i>)		

T.

TRANSPORTEN.	Vervoer van Amsterdam naar Harlingen (<i>Circulaire van den 28sten Februarij 1865, N°. 46 I.</i>)	"	18.
-----	(<i>Zie Spoorwegen.</i>)		
-----	Vervoer met stoombooten op de Zuiderzee. (<i>Besluit van den 7den Maart 1865, N°. 79.</i>)	"	49.
-----	Vervoer 's Bosch—Utrecht. (<i>Circulaire van den 10den April 1865, N°. 54 I.</i>)	"	25.
-----	te water. Toewijzing der aanbesteding aan den Heer Draonkers te Middelburg. (<i>Circulaire van den 22sten Junij 1865, N°. 126, I.</i>)	"	44.
-----	Vrijdom van Veerloon aan 's Rijks overzetveren. (<i>Circulaire van den 26sten Mei 1865, N°. 36 I.</i>)	"	46.
-----	Staking der stoombootdienst Harderwijk—Amsterdam. (<i>Circulaire van den 26sten Julij 1865, N°. 94 I.</i>)	"	54.
-----	Vervoer Harlingen—Amsterdam. (<i>Circulaire van den 10den Julij 1865, N°. 47 I.</i>)	"	62.

V.

VEERARTSENISCHOOLO.	(<i>Zie Geneeskundige dienst.</i>)		
VEEZIESTE.	Verstrekking van detachementen kavallerie, infanterie en artillerie als hulp-marcheaussee. (<i>Besluiten van den 7den en 25sten September 1865, N°. 61 en 50.</i>)	"	73.

W.

WAPENEN. (DRAAGBARE).	Bepaling nopens geweerriemen en bajonetscheeden. (<i>Circulaire van den 24sten December 1865, N°. 51 I.</i>)	"	87.
WEDUWEN- EN WEEZENFONDS.	Rekening en verantwoording over 1864. (<i>Circulaire van den 22sten November 1865, N°. 29 I.</i>)	"	85.

REGISTER.

v

Z.

ZIEKEN INRICHTINGEN. Verpleging van officieren en manschappen. (<i>Bestuit van den 20sten Januarij 1865, N°. 64 en Circulaire van den 24sten Januarij 1865, N°. 27 I.</i>)	Blz.	5.
ZEGEL- EN REGISTRATIE-REGTEN. (<i>Zie Eereteekenen.</i>)		

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1864.

VIII ^{STE} HOOFDSTUK. Ontwerp van wet.	"	4.
— Memorie van toelichting	"	6.
— Voorloopig verslag van de Commissie van rapporteurs. "	"	13.
— Memorie van beantwoording.	"	23.
— Eindverslag	"	40.

RAPPORT der commissie tot het herzien der kustverdediging, ingesteld bij Koninklijk besluit van 3 Junij 1864, N ^o . 63.	"	1.
--	---	----

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 5 P.

's Gravenhage, den 22sten December 1864.

*Aan de kommanderende officieren van al de korpsen van
het Leger en van het koloniaal werf-depôt.*

De Heer Minister van Marine heeft mij, bij missive van den 15den dezer, nº. 57, onderrigt, dat door hem aan de maritime autoriteiten voorschriften zijn gegeven in den zin van die, vervat in de dispositie dezerzijds van den 11den November ll., nº. 51 P (*Rec. Mil.* blz. 288.)

U hiervan bij deze informerende, heb ik de eer U uit te noodigen, om voortaan ten aanzien van ieder man, die zich engageert en die te voren heeft gediend bij de zeemagt, of bij het korps mariniers, het stamboek-nummer op te geven, waaronder hij op nieuw is ingeschreven, en wel, zoo het een gewezen schepeling betreft aan het Departement van Oorlog, ten einde daaromtrent, aan dat van Marine mededeeling kunne worden gedaan, of anders regtstreeks aan den kommandant van het korps mariniers.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

*De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.*

Militaire Administratie.

Nº. 20. I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Een voorstel ontvangen hebbende, om den officieren toe te staan, dat zij de voor hunne studiën benoodigde boeken en kaarten, ten laste van hun kleedingsfonds mogen aanschaffen;

Brengt ter kennis van de militaire autoriteiten, dat daartegen bij hem Minister, geene bedenkingen bestaan; zoodat, met wijziging in zooverre van artikel 10 van het reglement van inrigting, beheer en administratie van het officiers-kleedingsfonds, vastgesteld bij de dezerzijdsche beschikking van den 4den Junij 1854, nº. 64 B, bij deze aan de officieren, die dit mogten verlangen, wordt vergund, de voor hunne studiën benoodigde militaire boekwerken en kaarten op rekening van het officiers-kleedingsfonds aan te schaffen; met inachtneming van het bepaalde in artikel 13 van gemeld reglement; — zullende overigens al de bepalingen, ten aanzien van het verstrekken van kleedingstukken, enz. in gemeld reglement voorkomende, ook op de aanschaffing van de hierbedoelde boeken en kaarten van toepassing zijn.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* worde geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 27sten December 1864.

(get.) J. W. BLANKEN.

Bijbl. X.

1.

*Militaire Administratie.*N°. 28 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Onderrigt zijnde dat er twijfel bestaat nopens de toepassing van het eerste lid van artikel 25 van het provisioneel reglement van administratie bij de Landmagt opzigtelijk het aan het Rijk in rekening brengen van soldij voor vermiste of gedeserteerde onderofficieren en soldaten.

Heeft de eer aan de daarbij betrokken militaire en administrative autoriteiten te doen kennen, dat vermits bij de vermelde reglementaire bepaling is vastgesteld, dat de soldij wordt te goed gedaan tot en met den dag waarop de militairen op de bedoelde wijze hebben opgehouden in dienst te zijn, hunne soldij niet verder kan worden geleden dan voor den dag, waarop zij zich van het korps of de standplaats hebben verwijderd. Een militair die op het avondappel van den 1sten dag der maand mankeert, zonder den daaraanvolgenden dag weder present te zijn, moet dienvolgens in mutatie worden gebragt, als op den 1sten vermist, en kan die soldij dan ook niet verder dan voor dien dag worden in rekening gebragt.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 28sten December 1864.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire Zaken.*N°. 7 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Een afschrift ontvangen hebbende van Zijner Majesteits besluit van den 20sten dezer, n°. 115, luidende als volgt:

WIL WILLEM III, enz., enz.

Op de voordragt van onzen Minister van Koloniën van den 17den December 1864, L^a. C, n°. 17.

Gezien onze besluiten van 14 Augustus 1849, n°. 46, tot samenstelling van de geneeskundige dienst bij het Leger in Oost-Indië en van 24 November 1859, n°. 69, tot regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren der in Nederlandsch Indië aanwezige Landmagt.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1.

Art. 5 van ons besluit van 14 Augustus 1849, n°. 46, wordt gelezen als volgt:

Tot Adjunct-Paardenarts (rang van 2den luitenant) zijn benoembaar zij die aan 's Rijks veeartsenijsschool te *Utrecht* een diploma als veearts hebben verkregen.

Art. 2.

Het eerste lid van art. 22 van ons besluit van 24 November 1859, n°. 69, wordt gelezen als volgt:

De bevordering van Adjunct-Paardenarts tot Paardenarts (rang 1ste luitenant) geschiedt op de wijze vermeld in het 1^e lid van art. 5, met dien verstande

evenwel, dat de Adjunct-Paardenarts ten minste drie jaren in dien rang moet gediend en daarin blijken van bekwaamheid gegeven hebben, alvorens tot Paardenarts bevorderd te kunnen worden.

Onze Minister van Koloniën is belast met de uitvoering dezes, waarvan tot kennisneming afschrift zal worden gezonden aan onzen Minister van Oorlog.

's Gravenhage, den 20sten December 1864.

(get.) WILLEM.

De Minister van Koloniën,

(get.) J. D. FRANSEN VAN DE PUTTE.

De Minister van Staat Directeur van het Kabinet des Konings,

(get.) DE KOCK.

Voor eensluidend afschrift.

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) H. HARDENBERG. L. S. G.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 29sten December 1864.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 5 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het leger, dat het *Reglement op de exercitien der Vesting-Artillerie*, 5^e gedeelte, *beweging van lasten*, na te zijn herzien, bij de Koninklijke Militaire Akademie is herdrukt en thans verkrijgbaar gesteld tegen den prijs van f 0.15 voor de Departementen van Algemeen bestuur en het Leger.

Gelast dat de bepalingen omtrent het 1^e en 2^e gedeelte van genoemd reglement, voorkomende in het laatste gedeelte der aanschrijving van het Departement van Oorlog van den 50sten Mei 1863, n°. 50 P, *Rec. Mil.* blz. 67 — ook op het hiervoren vermelde 5^e gedeelte van toepassing zullen zijn.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 10den Januarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

Nº. 61 I.

's Gravenhage, den 19den Januarij 1865.

Aan de Heeren Intendanten in de militaire Afdeelingen.

Bij het 4de punt van de dezerzijdsche beschikking van den 23sten October 1844, n°. 11 B, is voorgeschreven, dat behoudens de zesmaandelijksche afrekeningen tusschen de hoofdadministratiën der korpsen op den daarvoor bepaalden voet, ook op *onbepaalde tijdstippen* mandaten groot f 1000 of daarboven voor rekening van een korps en ten behoeve van een ander zullen kunnen worden afgegeven, zoodra namelijk blijkt dat het saldo der onderling te verrekenen

gelden tot zoodanige som geklommen is, dat de verevening daarvan dienstig moet worden geacht.

De strekking van dat voorschrift is geene andere, dan om voor te komen dat op de tijdstippen voor de zesmaandelijksche onderlinge afrekeningen van de korpsen vastgesteld, min of meer belangrijke sommen moeten worden overgemaakt en mitsdien alleen om die afrekeningen te vereenvoudigen.

Het is mij intusschen voorgekomen, dat bij toepassing van het vermelde voorschrift het beoogde doel wordt voorbijgestreefd, door dat, namelijk, door de Intendanten bij het afgeven van de bedoelde mandaten, niet altijd wordt gelet op den stand welken de rekening tusschen de betrokken korpsen op het eerstvolgende tijdstip voor de zesmaandelijksche afrekening bestemd, zal opleveren. Dit heeft ten gevolge dat meermalen aan eenig korps voor rekening van een ander mandaat van betaling wordt afgegeven, terwijl dit laatste korps in den loop van het halfjaar gelden voor rekening van het eerstbedoelde moet ontvangen, waardoor het op nieuw afgeven van mandaten, doch nu in omgekeerden zin noodzakelijk wordt. Ik acht het dienstig daarop bij deze uwe aandacht te vestigen, met uitnoodiging tevens te gelegener tijd op den stand der rekeningen van de korpsen te letten, zooals het zich zal laten aanzien dat die zich vermoedelijk tegen het tijdstip der zesmaandelijksche afrekening zal voordoen, en diensvolgens alleen dan tot het afgeven van mandaten over te gaan, wanneer daardoor het tot stand brengen van die afrekening wordt in de hand gewerkt. In verband daarmede moet voor de gelden, welke eenig korps van het fonds ten behoeve van onderofficieren enz. te vorderen heeft, overeenkomstig de artikelen 2 en 3 van de instructie ter uitvoering van het reglement voor die instelling alleen in zooverre mandaat van betaling worden afgegeven, als noodig is om het bedrag van het saldo der rekening met dat fonds tot een weinig aanzienlijk montant te reduceren. De opgave aan de commissie bij de laatste zinsnede van gezegd artikel 3 bedoeld, moet alsdan zoodanige som bevatten als waarvoor bij het afgeven van een mandaat van betaling, het saldo van het korps met dat fonds betrokken is.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 52 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende eene missive van den Heer Minister van Marine, houdende mededeeling dat de raad van administratie der Hollandsche ijzeren spoorweg-maatschappij vordert, dat even als nu voor de troepen van de landmacht plaats heeft, ook voor de Rijks schepelingen, die met het krijgsvolk zijn gelijk gesteld en die langs gemelden spoorweg worden vervoerd, voortaan de volle vrachtprijzen zullen worden betaald.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 21sten Januarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 20sten dezer, n°. 61, luidende als volgt:

WIJ WILLEM III, enz., enz.

Gelet op het besluit van den 10den November 1843, n°. 48, nopens de verpleging in de militaire zieken-inrigtingen, voor zooveel betreft de bepalingen omtrent de opname van officieren in die etablissementen en de berekening van hun traktement, gedurende den tijd hunner verpleging, mitsgaders op het besluit van den 21sten Januarij 1848, n°. 98, voor zooveel de traktements-berekening aangaat van officieren die voor 's Rijks rekening in een krankzinnigengesticht worden verpleegd.

Gezien het besluit van den 31sten October 1848, n°. 79, houdende voorschriften omtrent het traktement in geval van verpleging in de bedoelde etablissementen van de militairen der landmagt beneden den rang van officier, wier bezoldiging per jaar is vastgesteld.

Gelet wijders op de bestaande verordeningen, betreffende de bezoldiging van de onderofficieren en mindere militairen van het wapen der maréchaussée, in geval van verpleging in eene militaire zieken-inrigting.

En willende te dier zake nieuwe bepalingen daarstellen, waarbij onder anderen de vermindering welke de bezoldiging der hiervoren bedoelde officieren en verdere militairen ter zake van verpleging in eene militaire of andere zieken-inrigting of in een krankzinnigengesticht ondergaat, op meer billijken grondslag wordt geregeld

Op voordragt van onzen Minister van Oorlog, van den 16den Januarij 1863, n°. 66 I.

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van de hiervoren bedoelde voorschriften, te bepalen:

Art. 1. De officieren van alle rangen tot de landmagt behoorende, mitsgaders de zee-officieren, de adelborsten der 1^e klasse en de daaraan in rang gelijk gestelden, en de officieren van het korps mariniers zullen in geval van ziekte of verwonding in den regel, in de verschillende militaire hospitalen en andere zieken etablissementen, voor zooverre die daartoe zijn ingerigt, ter verpleging kunnen worden opgenomen.

In tijd van vrede geschiedt die opname echter niet dan na vooraf bekomen magtiging van onzen Minister van Oorlog.

Art. 2. De officieren der landmagt in werkelijke dienst, ondergaan gedurende den tijd hunner verpleging in eenig militair of ander zieken-etablisement (de geneeskundige gestichten voor krankzinnigen daaronder begrepen), waarin zij voor 's Rijks rekening worden verpleegd, te rekenen van en met den dag hunner opname tot en met dien, vóór den dag waarop zij het etablissement verlaten, of bijaldien zij in het etablissement overlijden, tot en met den dag van hun overlijden, eene vermindering van traktement naar de rangen, welke zij bekleeden of waaraan hunne betrekkingen zijn geassimileerd; te weten:

Een opper-officier.	f 5,—.
Een kolonel	„ 2,50.
Een luitenant-kolonel of majoor „	2,—.
Een kapitein.	„ 1,50.
Een 1 ^e of 2 ^e luitenant.	„ 1,—.

Ingeval de verpleegd wordende officier zich op *non-activiteit* bevindt, be- draagt de vermindering van traktement slechts het *twee derde* gedeelte van de hiervoren bepaalde som.

Art. 5. De militairen der landmagt beneden den rang van officier, wier bezoldiging *per jaar* is vastgesteld, mitsgaders de onderofficieren en mindere militairen van het wapen der *maréchaussée*, ondergaan gedurende den tijd hunner verpleging, in voege als bij art. 2, ten aanzien van de officieren der landmagt is vermeld, *met uitzondering van den maréchaussée te voet*, eene vermindering van bezoldiging ad 50 cents per dag; bedragende die vermindering voor laatst- genoemde categorie van militairen slechts 40 cents.

Zij genieten geene hospitaal toelage.

Art. 4. Ingeval van verpleging van officieren der landmagt en van verdere militairen, bij het voorgaande artikel bedoeld, in eene *garnizoens-infirmerie*, behouden deze hunne volle bezoldiging, doch zijn verplicht, ter tegemoetkoming in de kosten hunner verpleging, aan de kas van zoodanige infirmerie bij te dragen naar denzelfden maatstaf hiervoren bij art. 2 en 3 vermeld.

Die bijdragen worden op hunne bezoldiging ingehouden, en met de admini- stratie der betrokken Infirmeriën verrekend.

Art. 5. De kosten voor de verpleging van zee-officieren, adelborsten der 1^e klasse en daaraan in rang gelijkgestelden, mitsgaders van officieren van het korps mariniers, worden berekend naar den maatstaf bij art. 2 voor de trak- tements-vermindering der officieren van de landmagt in *werkelijke dienst* vast- gesteld, met dien verstande, dat voor de adelborsten der 1^e klasse, en daaraan in rang gelijkgestelden, die op den voet van officier worden verpleegd, de verpleegkosten als 2^e luitenant in rekening worden gebragt.

De verrekening dier kosten geschiedt tusschen de Departementen van Oorlog en Marine.

Art. 6. Het tegenwoordig besluit wordt geacht in werking te zijn getreden van den 1sten Januarij 1865.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan af- schrift zal worden gezonden aan onzen Minister van Marine en de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 20sten Januarij 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Brengt het voorschreven besluit des Konings bij deze ter kennis van de daarbij betrokken militaire autoriteiten, ten einde zich dienovereenkomstig te gedragen, en bepaalt wijders ter executie daarvan:

1°. dat de beperkende bepaling omtrent de opname van officieren in de mili- taire zieken-etablissemanten, voorkomende in de 2^e alinea van art. 4 van het besluit, niet van toepassing is op officieren die op marsch of in kampen of kantonnementen ziek worden of verwond geraken, en wier onverwilde opname in het naastbijgelegen zieken-etablisement dat voor verpleging van officieren is ingerigt, door den eerstaanwezenden officier van gezondheid noodzakelijk wordt geacht, zullende intusschen van de opname in zoodanig geval onmid- dellijk aan het Departement van Oorlog moeten worden kennis gegeven;

2°. dat de voldoening der bijdragen aan de kassen der infirmeriën, bedoeld bij art. 4 van het besluit, voor zooveel de in die zieken-inrigtingen verpleegde

officiëren en verdere militairen niet tot korpsen behoorende betreft, zal geschieden door afgifte van mandaten van betaling ten behoeve van het betrokken etablissementen, door den Intendant die met de betaling der hierbedoelde officieren en verdere militairen is belast, terwijl die voldoening met opzigt tot officieren tot korpsen behoorende, mitsgaders betreffende de onderofficiëren en verdere manschappen van het wapen der maréchaussée, zal plaats hebben door de zorg van de administratie der korpsen, waarvan de belanghebbenden deelmaken.

Tot het tot stand brengen der afrekening te dezer zake, zal door de administratie der infirmerie, bij het einde van iedere maand, een staat in duplo ingerigt, behoudens de noodige wijziging naar het model n°. 29 der modellen, gevoegd achter het reglement op de administratie der hospitalen enz. voor de landmagt, aan de betrokken administrative autoriteit worden toegezonden, waarvan eene expeditie bestemd is om na accoord-bevinding en mede-onderteekening, door die autoriteit aan de administratie der infirmeriën te worden teruggegeven, ten einde bij de verantwoording dier zieken inrigting te worden gevoegd;

5°. dat ter verrekening der verpleegkosten van zee-officiëren, adelborsten der 1^e klasse en daaraan in rang gelijkgestelden (adjunct-administrateurs en scheepsklerken), mitsgaders van officieren van het korps mariniers, bedoeld bij art. 5 van het besluit, maandelijks gelijktijdig met de staten der verpleegde schepelingen en mariniers, staten van hetzelfde model in triplo aan het Departement van Oorlog behooren te worden ingezonden, zullende met opzigt tot het invullen dier staten hetzelfde moeten worden in acht genomen, wat met betrekking tot de verpleegde schepelingen en mariniers is voorgeschreven.

Strekende het eindelijk, en zulks naar aanleiding van eene deswege ontvangen mededeeling van het Departement van Marine, nog tot narigt:

- a. dat ook in de maritieme zieken-inrigtingen de gelegenheid is geopend tot het verplegen van officieren der landmagt, en
- b. dat te rekenen van den 1sten Januarij 1863 de hospitaal-toelagen van schepelingen en mariniers zullen worden te goed gedaan, zooals die op den hierachter volgenden staat voor iederen graad zijn vermeld; waarvan echter zijn uitgezonderd, als zoodanige toelagen niet genietende;

1°. non-actieve dek- en onderofficiëren van het vaste korps;

2°. schurftijders, volgens de snelkuur behandeld wordende;

3°. gearresteerden, voor de krijgswaarden te regt staande;

4°. zij die, na bekomen ontslag uit de dienst, nog verpleegd worden;

5°. gepensionneerden van de zeemagt, en

6°. militairen tot de klasse van discipline behoorende.

Ter algemeene kennisgeving in het *Recueil Militair* geplaatst.

's Gravenhage, den 24sten Januarij 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Staat der dagelijksche toelagen, bij verpleging in eene militaire zieken-inrigting der Landmagt, toegekend aan de hieronder genoemde betrekkingen bij de Zeemagt.

Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord.

Adelborst der 1ste afdeeling f 0.07⁵. — Adelborst der 2de afdeeling f 0.06. — Adelborst der 3de afdeeling f 0.05. — Sergeant van politie, opzigter over de modelkamer, hofmeester, bottelier, kok, schrijver bij de administratie f 0.10.

Koksmaat, hoofddopasser voor de gebouwen, oppasser voor de gebouwen, f 0.03. — Oppasser der adelborsten f 0.02⁵.

Actieze Zeemaagt.

Opperschipper, opperstuurman, opperkonstabel, kapelmeester, machinist der 1ste klasse, adjudant-onderofficier, schipper, eerste stuurman, konstabel-majoor, eerste timmerman, machinist der 2de klasse, sergeant-majoor, bootzman, schieman, konstabel, provoost, tweede stuurman, tweede timmerman, eerste zeilmaker, tweede zeilmaker, eerste smid, bottelier, eerste kuiper, eerste ziekenoppasser, sergeant-schrijver, schoolmeester, hofmeester, kajuitskok, machinist der 3de klasse, sergeant f 0.10.

Eerste bootsmansmaat, tweede bootsmansmaat, derde bootsmansmaat, bootsmansleerling der 1ste klasse, bootsmansleerling der 2de klasse, eerste schiemanmaat, tweede schiemanmaat, derde schiemanmaat, kwartiermeester, konstabelsmaat, derde stuurman, vierde stuurman, stuurmans-leerling, derde timmerman, vierde timmerman, derde zeilmaker, vierde zeilmaker, tweede smid, botteliersmaat, tweede kuiper, tweede ziekenoppasser, officierskok, scheepskok, koksmaat, bakker, schilder, kleermaker, schoenmaker, stafmuzikant, muzikant, machinist-leerling der 1ste klasse, machinist-leerling der 2de klasse, vuurstoker der 1ste klasse, korporaal f 0.05.

Scheerder, matroos der 1ste klasse, matroos der 2de klasse, matroos der 3de klasse, ligt matroos, jongen, vuurstoker der 2de klasse, vuurstoker der 3de klasse, leerling-muzikant, marinier 1ste klasse, marinier 2de klasse, marinier 3de klasse, tamboer 1ste klasse, tamboer 2de klasse, pijper 1ste klasse, pijper 2de klasse f 0.02⁵.

*Militaire Administratie.*N°. 50 I.

's Gravenhage, den 21sten Januarij 1863.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen.

Het gedeelte van den Centraal-spoorweg van Hattem tot Zwolle thans ook in werking gebragt zijnde, heeft de raad van administratie van gemelden spoorweg aan mij het hierbij gevoegd tarief doen toekomen van de vrachtprijzen welke over de afstanden van verschillende plaatsen aan dien weg gelegen tot Zwolle, door gewone reizigers verschuldigd zijn.

Onder kennisgeving van het vorenstaande, heb ik de eer UHEG. te informeren, dat het mijne intentie is, dat van gezegd gedeelte van den Centraal-spoorweg voor zooveel noodig, tot het vervoer van troepen gebruik worde gemaakt, terwijl overeenkomstig het bepaalde bij de dispositien dezerzijds van den 4den Augustus 1863, N°. 21 I en van den 9den December 1864, N°. 57 I, voor het vervoer van officieren tot marscherende troepen behoorende of detachementen geleidende, benevens voor afzonderlijk reizende militairen beneden den rang van officier met bagage, niet meer dan *de helft*, en voor de detachementen sterk 25 hoofden en daarboven, niet meer dan een derde per hoofd zal moeten worden betaald van de vrachtprijzen voor gewone reizigers vastgesteld.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.

Tarief voor reizigers van verschillende plaatsen aan den Centraal-spoorweg gelegen, tot Zwolle.

		1 ^e klasse.	2 ^e klasse.	3 ^e klasse.
van Utrecht	tot Zwolle.	f 4,85	f 3,50	f 2,20
» Bilt	» »	» 4,55	» 3,15	» 1,95
» Soest	» »	» 4,00	» 2,85	» 1,80
» Amersfoort	» »	» 5,65	» 2,60	» 1,65
» Nijkerk	» »	» 5,10	» 2,20	» 1,40
» Putten	» »	» 2,65	» 1,90	» 1,20
» Harderwijk	» »	» 2,15	» 1,55	» 0,95
» Hulshorst	» »	» 1,85	» 1,50	» 0,80
» Nunspeet	» »	» 1,50	» 1,05	» 0,65
» Elburg-Epe	» »	» 1,00	» 0,70	» 0,45
» Oldebroek	» »	» 0,85	» 0,60	» 0,35
» Hattem	» »	» 0,50	» 0,20	» 0,15

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 59 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gelezen hebbende een door den Heer Luitenant-Generaal, Inspecteur van het wapen der Infanterie, ontworpen *Voorschrift ter regeling van de detail-instructie bij de Infanterie.*

Gelast dat gemeld voorschrift waarmede hij zich wel kan vereenigen, in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 24sten Januarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

VOORSCHRIFT ter regeling van de detail-instructie bij de infanterie.

§ 1. De ondervinding van de laatste jaren heeft de noodzakelijkheid doen inzien om eene betere leiding en meer verband te brengen in de detail-instructie van de infanterie, voornamelijk met het oog op de miliciens die ter eerste oefening 3 maanden onder de wapenen blijven, en voor wier opleiding, van dien tijd de meest mogelijke partij moet worden getrokken, al kost dit eenige inspanning.

§ 2. Door detail-instructie wordt niet slechts verstaan het zoogenaamde rekruten-onderwijs, maar ook de verdere opleiding van den man in de compagnie en het bataillon.

Van dien tijd van 3 maanden vordert het eigenlijke rekruten-onderwijs, eene 10 weken, als 6 voor de soldaten- en 4 voor de pelotonsschool, in verband met het eerste huishoudelijk en voorbereidend onderwijs straks te bespreken; de 6 volgende weken behooren te worden gegeven aan de detail-instructie bij de compagnie en het bataillon in het bajonetschermen, het praktisch tirailleren, de velddienst gepaard met eenvoudige en voorbereidende veldwerkzaamheden, het schijfschieten en het afstanden-schatten, het manoeuvreren van het bataillon, en eenige werktuigelijke beoefening van de linesschool; de overige tijd, aan de voortzetting van het schijfschieten en van die detail-oefeningen welke blijken mogten het meest noodig te zijn, overigens aan de militaire marschen met en zonder onderstellingen, oefeningen in den belegeringsarbeid, enz., en dus in 't algemeen aan oefeningen op grooter schaal, ook met gecombineerde wapens.

Zonder deze verdeeling als eene absolute te willen stellen, zal zij in normale omstandigheden toch wel eene algemeene behooren te zijn, om voorbereiding, opklimming, verband, om, zooveel de tijd dit toelaat, een eenigzins deugdelijk onderwijs te verkrijgen.

Het rekruten-onderwijs.

§ 3. In de ministerieële aanschrijving van 22 September 1864, n°. 65 P, is reeds gewezen op de hoogst nadeelige strekking welke bestaat om het onderwijs van de rekruten te overhaasten en oppervlakkig te behandelen, ten gevolge waarvan hun optreden in het bataillon en bij de verdere toegepaste praktijk, gebrekkig is, en daaruit blijkt tevens dat er bij de instructie niet genoeg onderscheid wordt gemaakt tusschen de hoofdzaken en de nevenzaken, tusschen doel en middelen, gelijk nader bij de verschillende onderdeelen zal worden aangetoond; eindelijk bepalen vele instructeurs zich tot kommanderen, zonder de fouten op te merken of die te doen herstellen, hetgeen eene gebrekkige voorbereiding van het kader verraadt.

§ 4. Het praktisch onderrigt zal plaats hebben dagelijks 2 maal, telkens gedurende 2½ uur, uit en t'huis; Zaterdag slechts eenmaal, 's namiddags, met het oog op de speciale inwendige dienst voor dien dag. Bovendien zal aan de rekruten dagelijks, gedurende een uur, tusschen de morgen- en de namiddagsoefening, huishoudelijk en theoretisch onderwijs worden gegeven.

A. EXERCITIËN EN VERDERE PRAKTISCHE OEFENINGEN.

1. *Soldatenschool.*

§ 5. In de soldatenschool wordt er niet behoorlijk op gelet, of de man de nodige ruimte in het gelid heeft om zijn geweer ongedwongen te kunnen behandelen, of de geweren bij het aanleggen met de linker hand behoorlijk tegen den schouder gesteund worden, of de geweren vlak, stil en in de behoorlijke strekking liggen tusschen de kommando's „aan” en „vuur”, of het eerste gelid door het te veel omhoog brengen van den regter elleboog, het tweede in het vlak aanleggen niet hindert, of dit tweede gelid bij het regts afzetten van den regter voet het bovenlijf die beweging laat volgen, ten einde door het schietgat regts van den voorman te kunnen aanleggen, dat de man door een te kort afgebroken kommando „vuur” niet overvallen worde en genoodzaakt om ook dan af te trekken, waardoor hij zich het rukken eigen maakt, — al hetgeen een nadeeligen invloed moet hebben op de verdere schietoefeningen en de uitkomsten der gesloten vuren; — zoo wordt niet genoeg werk gemaakt van eene behoorlijke ontleding van den pas (§ 15 der soldatenschool) en later van het onmiddellijk aantreden met passen van de vereischte lengte en snelheid op het kommando „marsch”; die lengte en snelheid worden doorgaans eerst na eenige passen verkregen, vooral door de achterste manschappen en afdeelingen bij de pelotons- en bataillonsschool; intusschen zijn de afstanden bij flank- en kolonne-marschen verloren, en geeft dit onder anderen aanleiding tot slechte deploijementen, tot oponthoud en openingen bij het zwenken in bataille, tot tijdverlies; — zoo laten de zwenkingen doorgaans te wenschen, later ten nadeele van de formatiën in bataille en in carré; — insgelijks het vlugge rigten, waardoor andermaal tijd verloren gaat bij de formatiën in bataille, en de afdeelingen zich onderling ophouden; — zoo wordt te veel werk gemaakt van gelijkheid bij de schijnlading, eene gelijkheid bij de werkelijke lading toch niet te verkrijgen: het is voldoende dat de man zijn geweer geregeld en vlug leert laden; — zoo wordt te veel werk gemaakt van de zoogenaamde handgrepen, vooral bij het latere onderwijs, en worden deze dan dikwijls nog afzonderlijk beoefend,

terwijl er bij iedere gewapende dienst gelegenheid te over is om handgrepen, welke bij die diensten van zelf te pas komen, goed te laten doen.

In den hier aangeduiden zin zal men de soldatenschool onderwijzen. Wanneer de rekruten, ingevolge § 96 der tweede afdeeling, voldoende bedreven zijn, zal men hen beginnen te oefenen in de beginselen van den looppas en de sprongen (1^e artikel, 6^e afdeeling pelotonsschool), om dit onderwijs ingevolge § 157 der pelotonsschool bij het beoefenen van deze school voort te zetten. Deze voorbereidende oefening dient tevens tot afwisseling van de eigenlijke exercitiën.

II. Pelotonsschool en verder praktisch onderwijs.

§ 6. Bij het exerceren uit de pelotonsschool zullen de in § 5 gegeven wenken worden in het oog gehouden.

De man nu in de werktuigelijke lading eenigzins bedreven zijnde, zal men, om de werkelijke lading meer nabij te komen, hem bij de vuren de tasch laten brengen waar hij die in het gevecht zal hebben, daaruit (in schijn) telkens eene patroon doen nemen en een slaghoedje werkelijk laten opzetten, en verder gebruik maken van de schijven op een behoorlijken afstand geplaatst, ten einde hem een bepaald mikpunt te geven. Hij zal verder moeten leeren om bij de gesloten vuren zijn geweer, op het kommando »aan», terstond en zonder zoeken, goed in den aanslag te brengen en te houden.

Behalve de vuren, moeten grondig worden onderwezen de marschen in front en uit de flank en de spoedige formatiën in bataille, met welke laatste ten slotte, weér de vuren en de § 45 en 46 worden in verband gebracht.

§ 7. De 5 eerste afdeelingen der pelotonsschool zullen slechts eenmaal daags en wel 's namiddags worden beoefend, met inachtneming van eene behoorlijke opvolging en afwisseling der artikels, naarmate van hunne belangrijkheid.

De morgen-oefeningen zullen gedurende dien tijd loopen over:

Eenmaal 's weeks het 1ste en 2de artikel van de 6de afdeeling, en wel het tweede (*bajonetschermen*) vóór de rust, en het eerste (*looppas en sprongen*) korter, ná de rust; bij het bajonetschermen zullen vooral de aanbevelingen van de punten 5 en 6 der § 191, beter worden behartigd, tevens beter worden toegezien dat de man bij ieder terugkeeren in de gevechtspositie door zijn geweer gedekt is, en hij bekend worde met de bijzondere gedragsregels voor den bajonetschermer, ingevolge alinea 2 van § 192; het eerste artikel van de 6de afdeeling zal ten slotte plaats hebben met toepassing van de § 157—159.

Eenmaal 's weeks *garnizoensdienst*, waarbij tijdelijk onbezette wachtposten betrokken, en de schildwachten-ronde en patrouille-dienst toegepast zullen worden, zoodat het grootste gedeelte der manschappen actief is; men zal zich daarbij toeleggen om den man te leeren zich op militaire wijze voor te doen, zijne consignes juist en duidelijk weér te geven, en gevallen onderstellen welke hem in de noodzakelijkheid brengen van te moeten oordeelen en handelen; verder moeten de rekruten bij die gelegenheid, voor zooveel noodig, op de plaats worden bekend gemaakt met de namen der verschillende hoofddeelen van een vesting-front, en hoe deze onderling gemeenschap hebben; in opene garnizoensplaatsen zal men voor dit laatste einde tot voorstellingen op het terrein toevlugt moeten nemen.

Eenmaal 's weeks het 3de artikel der 6de afdeeling pelotonsschool (*het werktuigelijk tiraileren*), bij welke gelegenheid gedurende den marsch naar het terrein en buiten de garnizoensplaats, de signalen worden geblazen, terwijl de instructeurs langs de kolonne verdeeld deze verklaren; bij het tiraileren zelf zal men van geoefende manschappen of kader gebruik maken om de verschillende bewegingen aan de rekruten eerst aanschouwelijk te maken, terwijl de instructeurs hun deze verklaren, en ook reeds het laden en vuren in alle houdingen van het ligchaam onderwijzen.

Tweemaal 's weeks, *het voorbereidend onderwijs in de schietoefeningen* (§ 94—111 van het voorschrift) en na voleindiging van dit voorbereidend onderwijs, de vuren ingevolge de 2de alinea van blz. 11 der soldatenschool.

§ 8. Wanneer het onderwijs in de pelotonsschool ver genoeg gevorderd is, zal bij het geleiden van de rekruten van en naar de exercitieplaats, de kolonne op weg worden beoefend, en bij aankomst, eene der verschillende wijzen om een bataillon in bataille te formeren worden toegepast, rechter- en linker vleugel afwisselend voor.

B. HUISHOUDELIJK EN THEORETISCH ONDERWIJS

§ 9. Gedurende de 3 eerste weken zullen de rekruten bij het aantreden voor het huishoudelijk en theoretisch onderwijs, in het 2de gedeelte van § 4 bedoeld, telkens een of ander voorwerp van kleeding en uitrusting medebrengen, doch niet aan bepaalde propteits-inspectiën onderworpen worden. Het onder-richt zal gedurende dien tijd loopen over: *het schoonmaken en onderhouden van kleeding, wapens en ledergoed*, waarbij men zich niet uitsluitend tot de theorie bepalen, maar hen bij afwisseling en om beurten ook bezig zal houden met het schoonmaken van die voorwerpen; *het pakken van de kleedingstukken voor den randsel en het uitpakken op het terrein*, insgelijks praktisch te onderwijzen; *het uiterlijk voorkomen, het salueren, de indeeling van de compagnie, rangen en namen; de menage; de verplichtingen van den soldaat jegens zichzelf en tot bewaring van zijne gezondheid, jegens meerderen, en zijne roeping in tijd van vrede en oorlog.*

§ 10. Met de 6de week, en dus eene 8 dagen vóór dat de miliciens tot de pelotonsschool overgaan, zullen zij op het bedoelde uur de volgende voorbereidende theoriën hebben: eenmaal 's weeks over de *garnizoensdienst*; tweemaal over het *tiraileren*, waarbij het zingen van de signalen met de bekende toepasselijke woorden een der beste hulpmiddelen is om die signalen spoedig te leeren; tweemaal over *het geweer als vuur- en stootwapen*, voornamelijk over het vuurwapen als inleiding tot de schietoefeningen, en waarbij dus den man op praktische wijze duidelijk moeten gemaakt worden de regels voor het schot en het gebruik van het vizier, voornamelijk ook van het standvizier; verder de algemeene aanmerkingen nopens het schieten (§ 139—146 van het voorschrift).

Dit theoretisch onderrigt moet, zoo als gezegd is, de overeenkomstige praktijk voorbereiden, zoodat met den rekrut een zaak minstens een paar maal besproken is alvorens hij tot de praktijk overgaat, en zoo moeten ook de volgende theoriën met de praktijk in verband staan, en den rekrut trapsgewijze inleiden.

§ 11. Mogten de miliciens vóór dat zij in het bataillon overgaan, aan de garnizoensdienst moeten deelnemen, dan zal zich dit bepalen tot de verstgevorderden, terwijl de instructie overigens haren gewonen gang blijft gaan.

§ 12. In de algemeene bepalingen der soldatenschool voorafgaande, wordt voorgeschreven wie met het praktisch rekruten onderwijs zijn belast en wie daaraan *regtstreeks* moeten deelnemen; zooveel mogelijk zal men bij dat onderwijs de compagnieën op zich-zelf laten, ook het onderwijzend kader daarvan partij trekken tot het vormen van instructeurs, en dus niet uitsluitend de reeds geschikten gebruiken; aan de inmiddels plaats hebbende schietoefeningen der oude manschappen moet het kader gedurende den rekrutentijd om beurten deelnemen.

Het huishoudelijk en theoretisch onderwijs zal kompaniegewijze worden gegeven door de onderofficiëren en luitenanten van de week, onder toezigt van den kapitein van politie.

Onverminderd het voorafgaande, zullen de kompanies-kommandanten het zich zeker ten pligt rekenen, om het onderwijs en de militaire opvoeding der

rekruten hunner kompagnie, zooveel mogelijk dagelijks na te gaan en te bevorderen, lust voor den militair stand bij die jeugdige manschappen aan te kweeken, en den goeden geest, die reeds bij de kompagnie moet bestaan, ook in hen over te brengen.

De verdere detail-oefening bij de kompagnie en het bataillon.

§ 13. Met inachtneming van punt 5 der ministeriële aanschrijving van 22 September 1864, n°. 63 P, zal deze oefening, zoo als in § 2 voorkomt, gegeven worden gedurende de 6 weken nadat de miliciens in het bataillon zijn overgegaan, voor het geheel, en dus voor de oude manschappen als eene voortzetting, en wekelijks bestaan in: het *bajonetschermen* ingevolge de ministeriële bepalingen van 22 November 1861, n°. 51 B, en van 7 Januarij 1862, n°. 40 B; het *praktisch tirailleren*; het *schijfschieten en afstanden schatten*, waarbij de 2de alinea van § 150 van het voorschrift beter moet worden nageleefd, en de voorgeschreven oefeningen, die 's morgens niet konden plaats hebben, 's namiddags moeten worden ingehaald; de *details van de velddienst en eenvoudige veldwerkzaamheden*, in verband met de straks te vermelden theoretische velddienst-oefeningen; *bataillons-exercitiën*, die voornamelijk zullen plaats hebben naar de bedoeling van de punten 5 en 6 van § 275 der bataillonsschool en zooveel mogelijk op daartoe geschikte terreinen, waarbij de bataillons-kommandant steeds in persoon zijn bataillon zal aanvoeren, ten einde zich daarmede eenigzins te vereenzelvigen, en zijne bedoeling tot onderrijs van het geheel met luider stem zal mededeelen; eindelijk, *ten slotte*, enkele *exercitiën* uit de linesschool, waarbij het voornamelijk er op aankomt die evolutiën grondig uit te voeren, welke in den oorlog het meest te pas komen; eerst later zullen manoeuvres en verdere oefeningen in het groot plaats hebben.

§ 14. Ook gedurende deze weken zal tweemaal daags worden uitgerukt, tenzij de morgenoefening vermoeijend is geweest, of dat die in de velddienst een verblijf van 2 à 5 uren op een verwijderd terrein vereischte.

Die uitzondering geldt mede de dagen dat bovendien de volgende oefeningen binnen de kazerne plaats hebben, namelijk: eenmaal 's weeks zal het geheel, en dus ook het kader, kompagniesgewijze vereenigd worden tot *voorbereiding van de eerstvolgende velddienst-oefening*, en tot *bespreking van de plaats gehad hebbende*, waarbij dan tevens de ingekomen en verbeterde rapporten worden behandeld; de miliciens ter eerste oefening onder de wapens, zullen een andermaal geoefend worden in *het maken van patronen*.

Overigens zal men aan de miliciens de gelegenheid geven tot *schermoefeningen*, ook met het geweer, waartoe van de nog aanwezige schermgeweren gebruik kan worden gemaakt tot het markeren van stooten en parades.

§ 15. Voor de onderdeelen tot kamperen bestemd, is het voorafgaande insgelijks geldig.

Oefeningen op grooter schaal.

§ 16. Nadat alzoö de individueele oefeningen en die van de kompagnie en het bataillon zijn doorloopen, kunnen de oefeningen op grooter schaal en met gecombineerde troepen aanvangen.

Onder verwijzing van het te dezen aanzien vermelde in § 2, wordt hier alleen bijgevoegd, dat een ieder voldoende moet worden ingelicht om van die oefeningen het meeste nut te trekken, en dat de plaats gehad hebbende manoeuvres enz. telkens met de gezamenlijke officieren moeten worden besproken; verder zullen ook hierbij de kompagniën en bataillons zooveel mogelijk uit elkander gehouden worden, en onder hunne eigen kommandanten optreden.

Bijzondere bepalingen.

§ 17. Behalve met hen die bij de instructie blijken geven van achterlijk te zijn en dit bepaald noodig te hebben, zullen met het kader gedurende de zomermaanden geene afzonderlijke theoriën worden gehouden. Oefeningen in den toon van kommando zijn hieronder niet begrepen.

§ 18. Gedurende den winter zullen de praktische en theoretische oefeningen ingevolge de bestaande bepalingen worden voortgezet. Er zal dan gelegenheid genoeg zijn om de kapiteins in het aanvoeren van een bataillon te oefenen, en aan de luitenants het kommando eener divisie op te dragen; bij het zamenstellen van dergelijke oefeningsbataillons uit manschappen of uit lijnen, ook ter dienste van het kader, zorge men echter dat het front van de pelotons zooveel mogelijk overeenkome met dat in oorlogstijd. Overigens gebruike men meer bepaaldelijk den tijd van 1 Maart—15 April, onder anderen om met het geheel de voorbereidende schietoefeningen, met het kader die van § 52 te herhalen, en den benoodigden voorraad patronen verder te kompletteren.

Eindelijk zal van de maandelijksche voorlezing der kriegsartikelen door de kompagnies-kommandanten partij worden getrokken voor de zedelijke en militaire opleiding vooral van de jonge manschappen.

*De Luitenant-Generaal,
Buitengewoon adjudant des Konings,
Inspecteur der infanterie,
(get.) DUICKER.*

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 57 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 27sten dezer, nº. 66, waarbij het vaste kader van de Instructie-kompagnie der artillerie met één fourier is vermeerderd;

Gelast dat voormeld besluit in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 28sten Januarij 1864.

(get.) J. W. BLANKEN.

Wij WILLEM III, enz, enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van oorlog, van den 24sten Januarij 1865, nº. 44 P;

Gezien Ons besluit van den 11den Mei 1862, nº. 51, houdende zamenstelling van de Instructie-kompagnie bij het wapen der artillerie;

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zoo verre van de tabelle, bij dat besluit behoorende, het vaste kader dier kompagnie met één fourier te vermeerderen.

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering dezès, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de algemeene rekenkamer, tot informatie.

's Gravenhage, den 27sten Januarij 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 61 P.

's Gravenhage, den 13den Februarij 1865.

*Aan de kommanderende officieren van alle korpsen
van het Leger.*

Het heeft de aandacht getrokken dat manschappen die met een briefje van ontslag zijn weggezonden, nadat zij uit de kazerne zijn verwijderd, zich voorzien met dat briefje als een gewoon militair gekleed op straat hebben vertoond.

Daar dusdanige gewezen militairen onwaardig zijn de uniform te dragen, heb ik goedgevonden te bepalen, dat van de manschappen die met een briefje van ontslag uit de dienst worden verwijderd, ongeacht of zij te goed of schuld op het kleedings- en reparatie-fonds hebben, de groote kleedingstukken tegen taxatie zoo veel mogelijk moeten worden ingenomen en hun daarvan dan ook alleen datgene behoort te worden gelaten, wat zij volstrekt noodig hebben.

De laatstbedoelde kleedingstukken zullen echter van alle militaire versierselen als uitmonstering, blinkende knopen enz. worden ontdaan.

De op voorschreven wijze uit de dienst verwijderd wordende militairen, zijn gerechtigd tot het ontvangen der gelden welke zij bij slot van rekening op het kleedings- en reparatiefonds mogten te goed hebben, doch vallen uit onder de toepassing der reglementaire bepalingen, nopens het verstrekken van reisgeld aan gepasporteerd wordende manschappen, die op hun kleedings- en reparatiefonds niet genoeg te goed hebben om de reis naar hunne woonplaats te doen.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeen kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 28 P.

ALGEMEENE ORDER VOOR HET LEGER.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 19den dezer, Nº. 11, waarbij het Hoogstdenzelve heeft behaagd, hem Minister, te benoemen en aan te stellen tot *Luitenant-Generaal*.

Heeft de eer van die benoeming, mits deze, aan het Leger kennis te geven.

En zullen exemplaren dezès aan de verschillende autoriteiten bij het Leger worden gezonden.

's Gravenhage, den 20sten Februarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Personeel en Militaire
Zaken.

Nº. 58 P.

's Gravenhage, den 25sten Februarij 1865.

*Aan de kommanderende officieren van alle korpsen
van het Leger.*

De vraag heeft zich voorgedaan of het certificaat van goed gedrag, bedoeld bij de aanschrijving dezerzijds van den 25sten November 1861, n°. 52 B (*Rec. Mil.* blz. 528), moet worden geweigerd aan een milicien die tijdens zijn verblijf bij het korps zich goed heeft gedragen, doch die, terwijl hij met onbepaald verlof was, regterlijk veroordeeld is, wegens diefstal, bedriegelijke oplichting of andere, de goede trouw of eerlijkheid kwetsende misdrijven.

Hoezeer bij punt 3 van gezegde aanschrijving bepaald is dat, ter beslissing omtrent het al dan niet afgeven van het certificaat, het doorgaand gedrag van den militair dien het betreft, gedurende den tijd welken hij bij het korps in active dienst is geweest, tot maatstaf behoort te worden genomen, heb ik echter gemeend de gestelde vraag toestemmend te moeten antwoorden.

Hierbij heeft gegolden eensdeels de overweging dat bij het certificaat niet enkel van den tijd van werkelijke dienst, maar van den diensttijd sprake is, waartoe voor een milicien ook rekt de tijd zijner afwezigheid van het korps, en ten andere wel voornamelijk de hoofdbedoeling van de instelling van het certificaat, namelijk te beletten dat personen die men als plaatsvervangers bij de militie wil weren als zoodanig worden toegelaten.

Bovendien heb ik, door de beslissing in deze, willen voorkomen, dat gewezen miliciens die gedurende hunnen diensttijd een vonnis ter zake van een der misdrijven hierboven bedoeld hebben beloopen, bij aanmelding ter dienstneming als vrijwilliger, zonder nader onderzoek omtrent hun gedrag worden aangenomen.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 58 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zr. Ms. besluit van den 14den dezer (*Staatsblad* Nº 21) houdende vaststelling van de ligting der militairen van 1865.

Heeft de eer bij deze ter kennis te brengen van de betrokken militaire autoriteiten:

- 1º. dat voormelde ligting bepaald is op 10,400 man, waarvan 400 voor de dienst ter zee te bestemmen;
- 2º. dat het aandeel door elke provincie in die ligting te dragen, over de verschildende korpsen is verdeeld, in voege als op den hierbijgevoegden staat is aangewezen (1);
- 3º. dat ten aanzien van de miliciens voor de dienst ter zee te bestemmen, geldende is wat bij de punten 5, 4 en 5 van de dispositie van den 26sten Februarij 1864, Nº. 93 P (*R. M.* bl. 14) is medegedeeld en voorgeschreven;
- 4º. dat voor de verdere uitvoering van het werk dezer ligting wordt verwezen naar de voorschriften en bepalingen vermeld in punt 6 en 8 van de zooeven aangehaalde dispositie;
- 5º. dat te dezer jare bij het 7de regiment infanterie, het 5de regiment dragonders, het 1ste regiment vesting-artillerie, het korps pontonniërs en het bataillon mineurs en sappeurs geen plaatsvervangers zullen worden ingedeeld;
- 6º. dat bij bovengemeld besluit door Zijne Majesteit is bepaald, dat de dezer jare bij de landmagt in te lijven manschappen voor gelijken tijd tot eerste oefening onder de wapenen zullen gehouden als die van de ligting van 1865, waaromtrent wordt gerefereerd aan punt 14 der dispositie van den 11den Maart 1865, Nº. 44 P (*R. M.* bl. 25).

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* worde geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 20sten Februarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

Nº. 53 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt bij deze ter kennis van het leger, dat bij de Koninklijke Militaire Akademie tegen den prijs van 2½ cents, verkrijgbaar is gesteld het *Zevende bijvoegsel* van Hoofdstuk VI en XIII C van den *Instructie-Inventaris voor de artillerie der landmagt*; wordende de Heer Generaal-Majoor, Gouverneur van gezegde instelling, mits deze verzocht aan de chefs der onderstaande korpsen, het na te noemen aantal exemplaren van gezegd bijvoegsel te doen toezenden,

(1) Blijkens den hierbedoelden staat is het aantal te leveren militiens bepaald voor de provincie Noord-Brabant, 1291; Gelderland, 1282; Zuid-Holland, 1827; Noord-Holland, 1610; Zeeland, 510; Utrecht, 484; Friesland, 902; Overijssel, 744; Groningen, 693; Drenthe, 315; Limburg, 1742. Totaal 10490. Hiervan zijn bestemd voor de infanterie 6396, kavallerie 424; artillerie 1490; mineurs en sappeurs 90.

waarvan de kosten bij de betrokken korpsen, onder de uitgaven voor administratiekosten moeten worden verrekend, te weten:

Aan het regiment grenadiers en jagers (waaronder 2 exemplaren voor den Directeur der normaal-schietschool) 15 exemplaren.

Aan de regimenten infanterie, ieder 12 exemplaren

Aan het Instructie-bataillon, het Algemeen depôt van discipline, het Koloniaal werfdepôt, de regimenten kavallerie en de divisien Maréchaussée, ieder 4 exemplaren.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 27sten Februarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 46 I.

's Gravenhage, den 28sten Februarij 1865.

Aan de Heeren Provinciale Adjutanten.

Het is ter mijner kennis gekomen dat militaire detachementen en alleenreizende militairen bestemd voor *Leeuwarden*, en die van *Amsterdam* per stoomboot naar *Harlingen* worden overgebracht, 's nachts in laatstgenoemde gemeente verblijf houden, en van daar den volgende dag naar *Leeuwarden* marscheren, hoewel zij tijdig genoeg met de boot te *Harlingen* waren aangekomen, om nog dienselfden dag met den spoortrein, welke des middags ten 3,30 uren vertrekt, de plaats hunner bestemming te kunnen bereiken.

Daar nu deze wijze van handelen geheel in het nadeel van 's Rijks schatkist is, heb ik de eer u te verzoeken, zorg te dragen, dat in het vervolg de marsch van de bedoelde militairen zoodanig worde geregeld, dat zij na aankomst met de boot te *Harlingen*, nog dienselfden dag, per spoortrein, hunne bestemming kunnen bereiken, sprekende het van zelf dat bij het vervoer van een groot aantal troepen de Directie van den betrokken spoorweg in tijds, daarvan moet worden onderdrukt.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Personeel en Militaire Zaken.

N°. 54 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het Leger dat het *Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie met het veldgeschut, 1^e gedeelte, Kanonnier-school*, met eenige wijzigingen bij de Koninklijke Militaire Akademie is herdrukt en tegen denzelfden prijs als de vorige oplage (f 0.12) voor de Departementen van Algemeen bestuur en het leger verkrijgbaar is gesteld.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 27sten Februarij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 58 P.

's Gravenhage, den 10den Maart 1865.

*Aan de Heeren Generaal-Majors Bevelhebbers in de
Militaire Afdeelingen.*

Onderrigt dat er bij de korpsen van het Leger verschil van gevoelen bestaat omtrent het toekennen der chevrons en soldijverhooging wegens langdurige dienst, heb ik, ten einde allen twijfel dienaangaande weg te nemen, onder intrekking van punt 5 der aanschrijving van het Departement van Oorlog, van den 8sten Maart 1859, N°. 45 B, goedgevonden te bepalen:

1° dat punt 1 dierzelfde aanschrijving zal worden gelezen als volgt: »dat de toekenning van de chevrons en de verhoogde soldij aan de onderofficieren, »korporaals en verdere manschappen tot een der korpsen van het Leger behorende (de *Maréchaussée* daaronder begrepen) die in de termen van de Artt. »1 en 2 van het eersteaangehaald besluit vallen, aan het beleid van de bevelhebbers der betrokken korpsen zal worden overgelaten, met uitdrukkelijken last, bij die toekenning met de meeste naauwgezelheid en met oordeel te werk te gaan, en de bestaande verordeningen omtrent het verleenen der bronzen en zilveren medailles tot grondslag te nemen, zullende daarbij tevens in het oog moeten worden gehouden, dat, volgens de hoofdbepaling van het bedoeld besluit, in art. 1 vervat, geen militair de 1° chevron en de daaraan verbondene soldijverhooging eerder kan erlangen, dan op het tijdstip, dat, na het volbrengen van een eerste engagement, onverschillig of dit voor zes, acht of tien jaren is aangegaan, eene nieuwe verbindtenis voor hem aanvang neemt, terwijl daarentegen tot het bekomen der tweede soldijverhooging en van de 2° en 5° chevron geen nieuw engagement, maar alléén een diensttijd van 12, 18 en 50 *effective* dienstjaren wordt vereischt; en

2°. dat voorschreven wijziging zal ingaan met den 1sten April a. s.

Ik heb de eer UHEG. daarmede in kennis te stellen, met verzoek de chefs der korpsen onder uwe bevelen er van te onderrigten.

*De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.*

Militaire Administratie.

N°. 59 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 7den dezer, n°. 79, luidende als volgt:

WIL WILLEM III, enz., enz.

Op de voordragt van onzen Minister van Oorlog, van den 4den dezer, n°. 10 I.

Gelet op de Koninklijke besluiten van den 1sten Maart 1844, n°. 78, en den 17den September 1847, n°. 85, nopens het vervoer voor 's Rijks rekening door middel van stoombooten, van alleenreizende militairen die zich uit- en naar Zeeland, mitsgaders van *Harlingen* naar *Amsterdam* en omgekeerd moeten begeven, onder genot door de belanghebbende militairen van het daggeld be-

doeld bij art. 108 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmagt, gearresteerd bij het Koninklijk besluit van den 1sten Februarij 1819, Lett. I^e, in vervanging van het, bij art. 103 van dat reglement toegekend reisgeld.

Hebben goedgevonden en verstaan, met uitbreiding van de voormelde beschikkingen te bepalen, dat het daarbij vastgestelde, te rekenen van den 1sten der volgende maand, van toepassing zal zijn, op het vervoer door middel van stoombooten die de *Zuiderzee* bevaren van alleenreizende militairen, die zich van gemeenten in de provincie *Noordholland* moeten begeven naar plaatsen gelegen in de provinciën *Gelderland*, *Overijssel* en *Friesland*, mitsgaders van *Amsterdam* naar den *Helder* en in die rigtingen omgekeerd.

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de algemeene rekenkamer, tot informatie.

's Gravenhage, den 7den Maart 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Brengt het voorschreven besluit des Konings bij deze ter kennis van de daarbij betrokken militaire autoriteiten, ten einde zich dienovereenkomstig te gedragen; met verwijzing tevens voor zooveel de plaatselijke militaire autoriteiten betreft, naar den inhoud der dezerzijdsche beschikking van den 23sten September 1854, n°. 12 B en daar aangehaalde Voorschriften, betrekking hebbende tot het afgeven van reisinwijzers, en het behoorlijk invullen van zoodanige stukken, zullende er, bij het aanwijzen der door de alleenreizenden te volgen routen, op moeten worden gelet, dat het vervoer voor 's Rijks rekening met stoombooten, die de *Zuiderzee* bevaren, alleen dan mag geschieden wanneer de plaats van bestemming niet langs eenen anderen voor het Rijk minder kostbaren weg kan worden bereikt.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 11den Maart 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 29 I.

's Gravenhage, den 15den Maart 1863.

Aan de hoofdadministratiën der verschillende korpsen van het Leger.

Door de commissie belast met de herkeuring van goederen, welke in 's Rijks gevangenissen zijn geconfectionneerd, en bij de korpsen als onvoldoende naar 's Rijks magazijn van kleeding, uitrusting enz. te *Delft* worden opgezonden, is mij medegedeeld dat veelal de goederen, en bepaaldelijk de schoenen, door elkander ingepakt worden verzonden, en geen kennelijk teeken dragen, zoodat

niet is te zien, welke der opgegeven gebreken, op de verschillende voorwerpen toepasselijk zijn.

Ten einde hierin te voorzien, worden de Hoofdadministratiën der korpsen, uitgenoodigd, voortaan bij de toezending van de hierbedoelde voorwerpen, eene gegetailleerde opgave te voegen, de redenen van afkeuring aanwijzende, en door het stellen van een letter of nummer (met een strookje papier op te plakken), de voorwerpen aan te wijzen, waarop de redenen van afkeuring betrekking hebben.

In het *Recueil Militaire* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

N°. 72. WIL WILLEM III, enz., enz.

Herzien de tabelle behoorende bij ons besluit van den 31sten Julij 1859, n°. 48, houdende formatie op voet van vrede van het 5^e regiment dragonders en de later daarin gebragte wijzigingen.

Op de voordragt van Onzen Minister van Oorlog, van den 10den Maart 1863, n°. 61 P.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat met wijziging in zooverre van voormelde tabelle, de staf van het 5^e regiment dragonders zal worden vermeerderd met een pikeur (adjutant-onderofficier) op de soldij aan dien graad verbonden.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 15den Maart 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accoord met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Militaire Administratie.

N°. 35 I.

's Gravenhage, den 16den Maart 1863.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdelingen.

Door den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken is aan mij medegedeeld dat de vrachtprijzen welke door de gewone reizigers, voor de verschillende afstanden op de in exploitatie gebragt zijnde sectie *Arnhem—Zutphen* der Staats-spoorwegen, moeten worden betaald, zijn vastgesteld zoo als op het hierbij gevoegd tarief is aangewezen.

Onder kennisgeving van het vorenstaande, heb ik de eer UHEG. al verder te informeren, dat van gezegde dienst voor zooveel noodig, tot het vervoer van troepen gebruik kan worden gemaakt, terwijl overeenkomstig het bepaalde bij art. 37 der wet van den 21sten Augustus 1859 (*Staatsblad* n°. 98), zoowel

voor detachementen als voor alleenreizende militairen, slechts *de helft* per hoofd, verschuldigd zal wezen, van de vrachtprijzen welke voor de gewone reizigers zijn vastgesteld.

In het *Recueil Militair* worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Tarief voor reizigers langs de Staatsspoorwegen.

1^e klasse. 2^e klasse. 3^e klasse.

Sectie Arnhem—Zutphen.

van Arnhem tot	{	Velp . . .	f 0,55	f 0,25	f 0,15
		de Steeg .	» 0,60	» 0,30	» 0,30
		Dieren . .	» 0,85	» 0,70	» 0,40
		Brummen .	» 1,15	» 0,90	» 0,55
		Zutphen .	» 1,50	» 1,20	» 0,75
» Velp tot	{	de Steeg .	» 0,25	» 0,20	» 0,15
		Dieren . .	» 0,50	» 0,40	» 0,25
		Brummen .	» 0,80	» 0,65	» 0,40
		Zutphen .	» 1,15	» 0,95	» 0,60
» de Steeg tot	{	Dieren . .	» 0,25	» 0,20	» 0,10
		Brummen .	» 0,55	» 0,45	» 0,25
		Zutphen .	» 0,90	» 0,70	» 0,45
» Dieren tot	{	Brummen .	» 0,50	» 0,25	» 0,15
		Zutphen .	» 0,65	» 0,55	» 0,55
» Brummen tot	Zutphen . .	» 0,55	» 0,50	» 0,20	

Heen en Terug.

van Arnhem tot Zutphen . .	» 2,50	» 1,90	» 1,25
----------------------------	--------	--------	--------

Secretariaat en
Genie.

N°. 1 S.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het leger, dat bij de Koninklijke Militaire Akademie is verschenen en verkrijgbaar gesteld :

- 1^e. het *Handboek van den Mineur, ten gebruike bij het Nederlandsche leger*, tegen den prijs van f 1,20 voor de departementen van algemeen bestuur en het leger;
- 2^e. het *Handboek van den Sappeur ten gebruike bij het Nederlandsche leger*, tegen den prijs van f 0,75 voor de departementen van algemeen bestuur en het leger.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 25sten Maart 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 7 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gezien hebbende Zijner Majesteits besluit van den 15den dezer, n°. 54, houdende nadere bepaling betreffende de regeling van het pensioen der trompetters van het Leger, met uitzondering van die bij het wapen der Maréchaussée.

Gelast dat bedoeld besluit in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 22sten Maart 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Nº. 54. WIL WILLEM III, enz., enz.

Op voorstel van onzen Minister van Oorlog van den 11den dezer, n°. 58 P.

Gelet op het bepaalde bij art. 55 der wet tot regeling van de pensioenen der landmagt, van den 28sten Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129).

Hebbende goedgevonden en verstaan, met wijziging in zoo ver van ons besluit van den 28sten September 1851, n°. 10, te bepalen, dat de trompetters van het Leger, met uitzondering van die bij het wapen der maréchaussée, voor zooveel het pensioen betreft, voortaan met den graad van sergeant zullen zijn gelijk gesteld.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschriften zullen worden gezonden aan onzen Minister van Financiën en aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie en narigt.

's Gravenhage, den 15den Maart 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Secretariaat.

Nº. 54 S.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan 's Konings beschikking van den 14den dezer, n°. 63, waarbij Zijne Majesteit magtiging heeft verleend dat aan militairen die worden opgeroepen of gedagvaard om als getuigen te verschijnen in strafzaken voor eenen buitenlandsche regter, het vereischte verlof daartoe uit hoofde van den spoedeischenden aard der zaak, zal kunnen verleend worden door hunnen onmiddellijken chef, onder homologatie op de gewone wijze door den Koning.

Noodigt alle militaire overheden uit om bij voorkomende gelegenheid in dien geest te handelen.

Van het op die wijze, hetzij aan eenen officier, hetzij aan eenen militair beneden dien rang, verleend verlof zal aan den Minister van Oorlog kennis moeten worden gegeven, ten einde daarop 's Konings homologatie te verkrijgen.

Vermits de oproeping van een buitenlandschen regter, hetzij die al dan niet door tusschenkomst der Nederlandsche justitie geschiedt, aan Nederlandsche ingezetenen geene bepaalde verplichtingen kan opleggen, volgt het uit den aard der zaak, dat de militair niet *genoodzaakt* kan worden aan de oproeping te voldoen wanneer hij weigert daaraan gehoor te geven; in dit geval behoort het verlof dus niet verleend te worden, evenmin als wanneer er bijzondere redenen mogten bestaan, welke het verlof onraadzaam mogten doen zijn, van welke redenen onmiddellijk kennis zouden moeten gegeven worden aan het Departement van Oorlog.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage den 24sten Maart 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 65 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 27sten dezer, N°. 51.

WIJ WILLEM III, enz., enz.

Gezien de bestaande verordeningen nopens de kleeding en uitrusting van het Regiment Rijdende Artillerie, op het rapport van onzen Minister van Oorlog, van den 25sten dezer, N°. 57 I;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat de kolbak bij opgemeld regiment in gebruik, van voren en ter hoogte van den bovenrand zal zijn voorzien van een eocarde-pompon van ovalen vorm, vervaardigd voor de onder-officiëren en manschappen van oranjewol en voor de officieren van oranjezijdenkoord, omzet met vijf rijen gouden torsorde.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes.

's Gravenhage, den 27sten Maart 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Gelast dat voorschreven besluit in het *Recueil Militair* tot algemeene kennisgeving zal worden geplaatst.

's Hage, den 30sten Maart 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 54 I.

's Gravenhage, den 10den April 1865.

Ik heb de eer UHEG. te informeren, dat door mij met de Directie der stoomboot de drie Provinciën, gevestigd te 's Bosch, eene overeenkomst is getroffen, tot het vervoeren van militairen van 's Bosch naar Woudrichem, Gorinchem en Utrecht en omgekeerd, tegen de prijzen en voorwaarden in bijgevoegd tarief omschreven.

Van gezegde dienst kan alzoo tot het vervoer van troepen gebruik worden gemaakt.

Zullende deze in het *Recueil Militair* worden geplaatst ter algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

De vrachtprijzen voor de officieren bij de troepen dienst doende, zullen niet hooger dan voor de gewone manschappen worden berekend; terwijl aan de eerstbedoelden eene met hunnen rang overeenkomende verblijfsplaats op de boot zal worden aangewezen.

De alleenreizende officieren zijn niet in het tarief begrepen, als moetende de kosten daarvan voor hunne eigen rekening komen; zullende wijders de alleenreizende militairen beneden den rang van officier, die, hetzij geheel of gedeeltelijk hunne route per boot moeten afleggen, op vertoon hunner marschorders of reisiwijzers, tegen betaling der vracht bij de tarieven omschreven, uit het aan hen verstrekt reisgeld te vinden, met de stoombooten worden vervoerd; zijnde van dezen maatregel uitgesloten de alleenreizende militairen bij de dispositie van het Departement van Oorlog van den 7den Maart 1844, N°. 8 B, 29 September 1847, N°. 41 B en 11 Maart 1865, n°. 59 I, bedoeld, vermits die manschappen op de wijze bij voorschreven dispositie bepaald, zullen moeten worden behandeld.

Voor militaire vrouwen bij de kompagniën geadmitteerd, zal de vracht per hoofd berekend, moeten worden betaald.

Voor kinderen (boven de 5 en beneden de 10 jaren) van onderofficieren en manschappen zal de helft van de vracht per hoofd bepaald, moeten worden voldaan.

De paarden bij de tarieven bedoeld, zijn alleen die der officieren welke tot de troepen te voet behooren.

Wanneer de boot langer dan vier uren onder weg mogt wezen, zal door de Directie aan de manschappen, vrouwen en kinderen, alsmede aan de paarden goed drinkwater worden verstrekt.

De troepen moeten zich tijdig aan de inladingsplaats bevinden, ten einde oponthoud voor te komen.

Tarief en opgaven van de Directie der stoomboot *de drie Provinciën* te 's Bosch.

's Bosch.

Van 1 tot en met 24 man » 25 » » » 100 » » 101 en meerder. Paarden per stuk.	f 0,40 » 0,55 » 0,50 » 2,00	Woudrichem.		
Van 1 tot en met 24 man » 25 » » » 100 » » 101 en meerder. Paarden per stuk.	f 0,40 » 0,55 » 0,50 » 2,25	f 0,15 » 0,10 » 0,10 » 1,00	Gorinchem.	
Van 1 tot en met 24 man » 25 » » » 100 » » 101 en meerder. Paarden per stuk.	f 0,70 » 0,65 » 0,60 » 5,00	f 0,42 » 0,40 » 0,40 » 2,50	f 0,50 » 0,28 » 0,26 » 1,50	Utrecht.

Er kunnen, bij gewone reizen, 200 manschappen en 5 paarden in eens, met deze boot worden vervoerd.

De boot vaart des zomers en des winters voorloopig.

Van 's Bosch : Maandags, Woensdag en Vrijdags, des morgens om 7 uren.
 » Woudrichem : » » » omstreeks 8³/₄ »
 » Gorinchem : » » » » 9 »
 » Utrecht : Dingsdags, Donderdags en Zaturdags, des morgens om 8¹/₂ uur.
 » Gorinchem : » » » des middags omstreeks 12¹/₂ »

*Personeel en Militaire Zaken.*N°. 8 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 12den dezer, N°. 56, betrekkelijk de praktische oefeningen in den loop van dit jaar door de Artillerie en de Mineurs en Sappeurs op de legerplaatsen *Waaltdorp* en bij *Zeist* te houden; luidende als volgt:

Wij WILLEM III, enz., enz.

Verlangende dat ook weder in den loop van dit jaar praktische oefeningen worden gehouden door de artillerie en de mineurs en sappeurs.

Op de voordragt van onzen Minister van Oorlog van den 10den dezer, n°. 79 P. Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. Gedurende de maanden Juli, Augustus en September worden tot het houden van praktische oefeningen, eenige kompagnien van de regementen vesting-artillerie door onzen Minister van Oorlog aan te wijzen, in de vlakte van *Waaltdorp* vereenigd.

Art. 2. Tot dat einde en gedurende het tijdvak in art. 1 vermeld, worden op de legerplaats bij *Zeist* vereenigd, een gedeelte van het bataillon mineurs en sappeurs, benevens de daarbij gedetacheerde officieren, onderofficieren en verdere manschappen van het wapen der infanterie.

Art. 3. Onze Minister van Oorlog wordt gemagtigd voor de dienst bij de troepen, bedoeld bij art. 1 en 2, boven en behalve de daarbij ingedeelde officieren, het vereischt aantal hoofd- en verdere officieren van de verschillende korpsen, staven en diensten aan te wijzen.

Art. 4. De bepalingen vervat in de artikelen 4, 5, 6 en 7 van ons besluit van 19 April 1865, n°. 51, betrekkelijk de in dit jaar gehouden praktische oefeningen op de legerplaatsen in de vlakte van *Waaltdorp* en bij *Zeist*, worden verklaard van toepassing te zijn op de te dier plaatsen bij dit besluit bevolen oefeningen.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 12den April 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Heeft de eer voorschreven besluit, in afwachting dat nader dezerzijds de vereischte bevelen ter uitvoering daarvan zullen worden gegeven, mits deze ter kennis te brengen van de betrokken militaire autoriteiten.

Gelast wijders dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 19den April 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 36 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende eene missive van den Heer Directeur-Generaal van den Grooten Belgischen centraal-spoorweg, houdende mededeeling dat de administratie van dien spoorweg heeft beslist:

- 1°. dat de officieren, onderofficieren en soldaten van het leger en van het korps maréchaussée, mitsgaders de officieren en minderen tot de marine in Nederland behoorende, *in uniform* reizende, langs de verschillende lijnen van gezegden spoorweg zullen worden vervoerd tegen de betaling der halve vracht, terwijl die vermindering van vrachtprijs ook toepasselijk is op hunne bagages, en
- 2°. dat de maréchaussées, bezitters van marsch-orders, mede tegen betaling der halve vracht, langs meergemelden spoorweg zullen worden vervoerd, *zonder dat zij in uniform gekleed behoeven te zijn*, en dat die vermindering van vrachtprijs ook van toepassing is op hunne bagages.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 14den April 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Personeel en Militaire Zaken.

N°. 12 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontwaard hebbende dat bij ontslag, op verzoek van vrijwillig dienende militairen, meestal in het stamboek de voorwaarden worden aangeleekend waarop dat ontslag is toegestaan;

en dat wanneer volgens die voorwaarden een vrijwilliger is geleverd door hem die ontslagen wordt, die vrijwilliger bij sommige korpsen ten onregte als plaatsvervanger wordt beschouwd.

Heeft goedgevonden te bepalen:

- 1°. dat, bij het toestaan van bovenbedoeld voorwaardelijk ontslag, in de stamboeken en paspoorten eenvoudig zal worden uitgedrukt, dat het verleend is op daartoe gedaan verzoek;
- en 2°. dat de personen, die in dienst treden in de plaats van een vrijwilliger of bij het vervullen van de verbindtenis van een zich geëngageerd hebbende milicien, die tot deze zijne vorige positie wordt teruggebracht, voortaan op de stamboeken als gewone vrijwilligers vermeld en in alle opzichten als zoodanig beschouwd moeten worden, zullende in het stamboek, in plaats van de opgave van het handgeld, worden aangeteekend: kosteloos voor het Rijk.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 26sten April 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 102 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gezien en geëxamineerd hebbende de rekening en verantwoording, door de Commissie tot het beheeren van het fonds voor onderofficieren, enz., die onder toekenning van gagement of van gratificatie uit de militaire dienst worden ontslagen, overgelegd wegens ontvangst en uitgaaf over het jaar 1864, en alzoo bevonden hebbende:

1°. dat daarin behoorlijk, als eerste post van ontvangst is verantwoord, het batig saldo der rekening en verantwoording over het jaar 1863, ad. f 5374.55

2°. Dat is ontvangen:

a. het bedrag van de contributiën der deelgenooten, ad. » 30349.—

b. het bedrag van de op rekening van het fonds voor de lijfrenten en pensioenen overgeschreven gelden, ten behoeve van deelgenooten en hunne huisvrouwen of weduwen, te weten:

Voor gewone lijfrenten, aan 38 deelgenooten

toegekend. f 16827.05

» als voren, aan 3 huisvrouwen van deelgenooten. » 1605.05

» het aan de huisvrouw van 1 deelgenoot verzekerd weduwen-pensioen. » 472.—

» de tijdelijke lijfrente aan de weduwen van 2 deelgenooten toegekend. » 925.90

» de door 6 deelgenooten in het fonds gestorte kapitalen om daarvan jaarlijksche renten te genieten. » 3250.—

» 25079.—

c. het bedrag der gedane kortingen, naar den maatstaf van 1 pCt. in het jaar op de verstrekte voorschotten aan gegageerde of gepensioneerde militairen, ad. » 545.62

d. de renten van een kapitaal groot f 810.000, ad 2½ pCt. over het jaar 1864. » 20250.—

Totaal der ontvangsten. f 77998.17

3°. Waartegen de uitgaven zijn geweest:

a. voor uitkeeringen in ééns aan 93 deelgenooten bij het verlaten van de dienst, waarvan in het fonds voor de lijfrenten en pensioenen is overgebracht. f 22155.40

en aan de deelgenooten in kontanten uitbetaald. » 12469.90

f 34625.—

b. voor uitkeeringen in ééns aan 9 weduwen van deelgenooten, waarvan tot het verleenen van tijdelijke lijfrenten, aan 2 weduwen in het fonds voor de lijfrenten en pensioenen is overgebracht. f 925.90

en aan de weduwen in kontanten uitbetaald. » 1520.—

f 2445.90

Transportere. f 37068.90

Bijbl. X.

5.

	<i>Transport.</i>	<i>f</i> 37068.90
c.	voor restitutie van inleggelden aan deelgenooten die tot geene nieuwe verbindtenis zijn toegelaten.	160.—
d.	het bedrag der gedane betalingen ten laste van het fonds voor de lijfrenten en pensioenen, te weten: de verschenen lijfrenten van 382 deelgenooten <i>f</i> 12602.95 als voren, van 46 huisvrouwen van deelgenooten » 1670.— de verschenen tijdelijke lijfrenten van 19 weduwen van deelgenooten » 685.50 het verschenen pensioen van 2 weduwen. » 80.85 de op 1 November 1864 verschenen interest, van 10 door deelgenoten in het fonds gedeponeerde kapitalen. » 164.52	
		<i>f</i> 15201.58
e.	voor het zegelen van bescheiden, benoodigd tot het inkasseren der pensioenen van overleden militairen, aan wie voorschotten voor rekening van dit fonds waren verstrekt.	70.01
f.	het bedrag der jaarlijksche toelage aan den officier, belast met de werkzaamheden van het fonds. »	300.—
g.	voor den aankoop van een kapitaal groot <i>f</i> 40000.— ingeschreven op het grootboek der 2½ pCt. nationale werkelijke schuld, met inbegrip van den verschenen interest, mitsgaders van de kosten. »	25608.35
	Totaal der uitgaven. <i>f</i>	78408.82

Zoodat gedurende het jaar 1864 meer is uitgegeven dan ontvangen. » 410.65

Terwijl daarenboven een kapitaal van *acht honderd en tien duizend gulden* op het grootboek der 2½ pCt. nationale werkelijke schuld, als eigendom van het fonds, is ingeschreven, zijnde het, uit het door de voorschreven commissie ingediend algemeen verslag van den staat van het fonds, over het gemeld jaar al verder gebleken :

1°. dat het aantal contribuërende deelgenooten aan het fonds op ultimo December 1864, bedroeg 2800, waarvan :

2728 de jaarlijksche bijdrage storten van *f* 10.—
4 eene verhoogde contributie inleggen » » 15.— en
68 » » » » » 20.— ;

2°. dat op gemeld tijdstip 441 personen in het genot waren van jaarlijksche lijfrenten, volgens onderstaande tabelle, waarvan het gezamenlijk bedrag der jaarlijksche uitkeering, eene som van *f* 15116.— belooft.

Gewone lijfrenten toegekend aan		Tijdelijke lijfrenten aan weduwen van deelgenooten ver- zekerd.	Weduwen van deel- genooten in het genot van pensioen gesteld.	Totaal der lijfrente- en pensioen trek- kende personen	Bedrag der jaarlijk- sche uitkeering per hoofd.
deelge- nooten.	huisvrou- wen van deelge- nooten.				
27	3	"	"	30	/ 20.—
99	12	3	"	114	25.—
79	10	3	"	92	30.—
65	4	3	"	72	35.—
40	6	5	"	51	40.—
31	2	1	"	34	43.—
12	6	"	"	18	50.—
"	"	3	"	3	32.—
12	"	"	"	12	55.—
2	"	"	"	2	60.—
4	"	"	1	5	65.—
2	"	"	"	2	70.—
1	"	"	"	1	75.—
1	2	"	"	3	80.—
"	1	"	1	2	100.—
375	46	18	2	441	

3°. dat tot gezegd tijdstip 12 nog in leven zijnde deelgenooten, bij het verlaten van de dienst, aan hunne echtgenooten weduwen-pensioen hebben verzekerd, te weten:

1 deelhebber	voor een weduwen-pensioen van f	60.—
1 "	" " " " " "	80.—
5 deelhebbers	" " " " " "	100.—
1 deelhebber	" " " " " "	115.—
1 "	" " " " " "	125.—
1 "	" " " " " "	150.—
1 "	" " " " " "	145.—
1 "	" " " " " "	150.—

4°. dat tot den laatsten December 1864 elf deelgenooten hunne uit het fonds aankomende gelden, tot een gezamenlijk bedrag van f 6390.— daarin hebben laten berusten, ten einde van het montant jaarlijksche renten te genieten;

5°. dat in den loop van 1864 aan 1784 gewezen militairen voorschotten op pensioen, voor rekening der instelling zijn verleend, tot een bedrag van f 214,591.58; terwijl op 31 December in voorschot-betaling waren 1687 gepensioneerden, die in het genot waren van een gezamenlijk pensioen-bedrag van f 215,104.—.

Heeft het genoeg de vorenstaande gunstige uitkomst, mits deze, ter kennis te brengen van de heeren generaals en verdere autoriteiten van het leger, met uitnoodiging, de vereischte inzage daarvan, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 22 van het reglement op het fonds voor onderofficieren enz., aan de deelgenooten van genoemd fonds, onder hun bevel of toezigt te verleenen.

Gelast wijders dat deze in het *Recueil Militair* tot algemeene kennisgeving zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 28sten April 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 51 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Het voornemen hebbende, om in de maand Junij aanstaande de oud-soldaten, die in Nederlandsche dienst aan de krijgsverrigtingen in 1815—1815 hebben deelgenomen, in het Invalidenhuis te Leiden feestelijk te vereenigen en van rijkswege te onthalen, heeft onder dagteekening van heden, aan de HH. commissarissen des Konings in de provinciën en in het Hertogdom Limburg nopens die aangelegenheid de navolgende circulaire gerigt:

»Indachtig aan hetgeen door Neërlands oude strijders in de altijd gedenkwaardige jaren van 1815—1815 is verrigt, heeft het Zijner Majesteit onzen geëerbiedigden Koning behaagd mij te magtigen, om de oude krijgslieden, die aan de krijgsverrigtingen in die jaren een werkzaam aandeel hebben gehad, in de maand Junij aanstaande feestelijk te vereenigen en van rijkswege te onthalen op eene wijze die getuigt, dat hunne goede diensten, toen bewezen, nu nog door de regering hoog worden gewaardeerd.

»Het Invalidenhuis te Leiden, zoo door bestemming als inrigting hiervoor bijzonder geschikt, is door het hoofdbestuur van het fonds ter aanmoediging en ondersteuning van de gewapende dienst in de Nederlanden, voor die vereeniging te mijner beschikking gesteld, zoodat de bijeenkomst aldaar zal plaats hebben en ook zij, die zulks mogten verlangen, in dat geslacht voor twee nachten zullen worden gehuisvest.

»En daar onder de feestvierenden velen zullen worden aangetroffen, die wegens hun moed- en beleidvol gedrag in dien strijd met de militaire Willemsorde versierd zijn geworden, acht ik het ook wenschelijk, dat de bijeenkomst, die ook vooral zal strekken ter viering van den vijfzigsten verjaardag der instelling van de militaire Willemsorde, plaats hebbe op de dagteekening, waaronder de wet, houdende instelling dier orde, bij het daartoe betrekkelijke reglement voor de administratie en discipline is ten uitvoer gelegd, namelijk den 25sten Junij.

»Om nu die vereeniging tot stand te kunnen brengen en het feestelijk onthaal behoorlijk te kunnen regelen, heb ik uwe welwillende medewerking volstrekt noodig.

»Ik neem derhalve de vrijheid die mits deze beleefdelijk in te roepen, ten einde alle Nederlandsche oud-soldaten, waaronder ook de gepensionneerde officieren, in de provinciën en het Hertogdom Limburg aanwezig, die aan de krijgsverrigtingen in 1815—1815 hebben deelgenomen, zonder onderscheid van rang of tegenwoordige positie, door de tusschenkomst van de heeren burgemeesters namens mij worden opgeroepen en genoodigd, om, voor zooverre zij in staat zijn de reiskosten te bestrijden en lust gevoelen, hunne oude strijdmakkers op dien vooral uit een militair oogpunt zoo hoogst gewichtigen denkdag de hand te drukken, zich op gemelde dagteekening te Leiden te bevinden, ter bijwoning van een feest, dat hun als eene dankbare vereering hunner betoonde dapperheid, van rijkswege, in het Invalidenhuis aldaar zal worden aangeboden.

»Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat op het feest wel geene andere personen kunnen worden toegelaten dan de zoodanigen, die na het verlaten van de dienst steeds een goed burgerlijk gedrag hebben geleid.

»Ik durf mij dan ook vleijen, dat de HH. burgemeesters, daarop door UHEG. opmerkzaam gemaakt, zich wel voor zooveel noodig zullen willen vergewissen van het gedrag over het algemeen gehouden door hen die aan voorschreven oproeping gevolg gevende, aan hen verklaren van de uitnoodiging voor de

feestelijke bijeenkomst gebruik te willen maken, te dien effecte, dat daarbij geene personen verschijnen die bij voorbeeld een onteerend vonnis als anderzins ten hunnen laste hebben.

»Mogt UHEG. de goedheid willen hebben de HH. burgemeesters, onder u ressorterende, in vorenstaanden zin aan te schrijven, en bij die gelegenheid tevens van hen nominative opgaven te willen opvragen van die oud-soldaten, welke, daartoe in de termen vallende, mogten wenschen aan de meergemelde vereeniging deel te nemen, dan zouden voor mij vele van de bezwaren worden uit den weg geruimd, die uit den aard der zaak aan de regeling van het feest onvermijdelijk zijn verbonden.

»UHEG zal mij derhalve bijzonder verplichten met in dien zin te willen handelen, en mij dan ook die welwillende hulp in deze te verleenen, waarop ik reeds van het eerste oogenblik af, dat het denkbeeld bij mij is ontstaan om de hier besprokene feestviering te doen plaats hebben, heb gerekend.

»Eindelijk voeg ik nog hierbij, dat het mij bijzonder aangenaam zal wezen, de bedoelde nominative opgaven met vermelding of er al dan niet huisvesting in het Invalidenhuis wordt verlangd, door uwe tuschenkomst, vóór of uiterlijk op den 20sten dezer te ontvangen, zullende later van mijne zijde het programma der feestviering in de *Staatscourant* worden bekend gemaakt."

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst, zoo tot informatie van het leger, als opdat de militaire autoriteiten, voor zooveel zij daartoe in de gelegenheid zullen zijn, de oude strijders van de jaren 1815—1815, die zich nog in het leger mogten bevinden, behulpzaam zullen wezen, ten einde bij het bedoelde feest tegenwoordig te kunnen zijn.

's Gravenhage, den 2den Mei 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 1 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 5den dezer, n°. 51, luidende als volgt:

WIL WILLEM III, enz., enz.

Gezien de voordragt van Onzen Minister van oorlog van den 5den dezer, kabinet letter H 7;

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van de bestaande verordeningen nopens de kleeding bij het leger, het navolgende te bepalen:

Art. 4. De hoogte van de thans bij het leger in gebruik zijnde schakot, zal zijn 12 duimen aan de voor- en 18 duimen aan de achterzijde.

Die bij de infanterie te voorzien van een koperen plaat, in den vorm van eene opgaande zon, waarop bij de acht regementen infanterie het nummer van het regiment, bij de jagers een hoorn en bij den staf, de grenadiers en het instructie-bataillon eene granaat, allen van wit metaal; wijders van drie koperen leeuwenkoppen met haak, waarvan een ter regter zijde op den bovenband en de twee overige ter weerszijde op den onderband; dito stormketting, welke, wanneer hij niet onder de kin is geplaatst, aan den linker leeuwenkop bevestigd, achter de schakot schuin oplopende, aan den regter boven leeuwenkop wordt vastgehaakt; verder van eene kocarde, lis en knoop.

De tegenwoordige versierselen aan de schakots bij de artillerie, pontonniers,

mineurs en sappeurs en de militaire akademie, worden vermeerderd met leeuwenkoppen en stormketting als bij de infanterie.

Bij al de regementen kavallerie is de bovenband van wit katoen; voor de officieren blijft die van zilver galon.

Bij de staven en korpsen van het leger, met uitzondering der kavallerie, valt de vlam op de schakot, en wordt vervangen door een ronden bal van wol, in middellijn vijf duimen; geel bij de grenadiers en infanterie; groen voor de jagers en de tirailleurkompagniën; rood voor de artillerie, mineurs en sappeurs en de militaire akademie.

Voor de officieren van verguld of zilver metaal.

In groote tenue, de onderofficieren en manschappen boven op den bal eene peervormige pompon, mede van wol, hoog zes duimen; voor de grenadiers en de infanterie wit; voor de jagers en de tirailleurkompagniën groen; voor de mineurs en sappeurs, benevens de militaire akademie zwart, en bij de artillerie eene afhangende zwarte paardenharen vlam, gelijk aan die der kavallerie.

De officieren eene regt opstaande pluim van struisvederen, ter hoogte van veertien duimen, in eene tulp van verguld of zilver metaal; de pluim voor de tirailleurkompagniën groen, voor de overigen wit.

Bij de grenadiers en jagers, alwaar de vangsnieren blijven bestaan, eene pluim van afhangende hanenvederen in eene vergulde tulp; de pluim wit voor de grenadiers, groen voor de jagers; voor de artillerie zoo als bij de officieren der kavallerie.

De muzikanten bij het regiment grenadiers en jagers eene regt opstaande pluim van witte vederen, hoog acht duimen.

De hoofdofficieren in het algemeen, in groote tenue op de schakot eene witte aigrette met ring, in eene tulp van verguld of zilver metaal.

De schakot voor de officieren bij de infanterie, artillerie, pontonniers en mineurs en sappeurs, is gelijk aan die van den troep, doch in plaats van vilt, van laken; het metaal verguld.

De overtrekken van de schakots worden afgeschaft, alsmede het dragen van schakots met zwart gewast linnen overtrek.

Art. 2. De kwartier- of politiemuts voor de officieren is van donkerblauw laken, voor die der jagers groen, met ovaal ronden bol van 18 bij 20 duimen, en hoog 8 duimen, vallende klep van verlakt leder; van onderen een band ter breedte van 1,5 duim, de bol gebiedt met laken gelijk aan de kleur der uitmontering van de uniform; de band van effen goud of zilver galon; van voren aan de bovenzijde eene kleine oranje zijden kocarde, omzet met vier rijen gouden of zilveren torsade; daaronder een goud of zilver lisje met vergulde of zilveren knop.

De biezen en banden voor de hoofdofficieren zijn van gouden of zilveren koord en effen goud of zilver galon, die voor de generaals, voor welke de vier regt opgaande naden van de muts mede gebiedt zijn, van massief goud.

De kadets bij de militaire akademie eene kwartiermuts gelijk aan die der officieren; in plaats van den gouden band, een van geel zijden galon.

Voor de onderofficieren en manschappen blijft het tegenwoordig model der kwartiermuts bestaan; bij de regementen infanterie de biezen, kwast en granaat in plaats van wit, geel.

Art. 5. Met uitzondering van het regiment grenadiers en jagers, wordt bij de infanterie de korte jas gewijzigd als volgt:

Voor onderofficieren en manschappen

van donkerblauw laken, met twee rijen ieder van zeven gebombeerde gladde knopen van geel metaal, bij de tirailleurkompagniën met een hoorn, staande

open kraag van hetzelfde laken, hoog zes duimen, met een haak gesloten, en van daar ter weërszijden schuin oplopende en aan de hoeken afgerond; de opslagen mede van donkerblauw laken, van boven schuin uitgesneden en met twee kleine uniformknoopen gesloten; aan de linker zijde een laken passant met knoop, tot ophouding van den koppel.

De kraag, de opslagen, de passant, de zakkleppen en de rugschooten gebiesd met geel laken.

Op iederen schouder eene bedekking, bestaande in eene glad koperen gebombeerde cirkelvormige plaat, met eene dito ketting, van boven voorzien van een knevel van hetzelfde metaal.

In groot tenue een halssnoer van dubbel geel koord, die aan het kneveltje op den linker schouder vastgehecht, en, na eenmaal om den hals te zijn geslagen, aan het kneveltje op den regter schouder bevestigd, met twee gele kwasten op de regter borst afhangt, het onderste der kwasten ter hoogte van den derden knoop van boven.

De sergeanten- en korporaals-tamboer en hoornblazer, mitsgaders de tamboers en hoornblazers behouden zwaluwnesten en verkrijgen daarbij de schouderbedekking als boven.

De kleeding van de adjudanten-onderofficier is gelijk aan die der officieren hierna omschreven, met uitzondering dat het goud van den halssnoer en der kwasten met roode zijde vermengd is, en zij aan weërszijden van den kraag, in vervanging der contra-épauletten, een zilver gebombeerd rond glad plaatje dragen, ter grootte van de sterren der officieren.

Voor de officieren.

In vervanging van de korte jassen groote en kleine tenue, eene korte jas gelijk aan die van den troep; de kraag op eene gemiddelde hoogte van $5\frac{1}{2}$ duim.

Voor de hoofdofficiëren is de kraag van voren ter weërszijden, tot op eene lengte van zeven duimen belegd met goud galon.

In plaats van épauletten aan elk der voorzijden van den kraag zilveren sterren, ter grootte als die op de épauletten der generaals; voor den 2den luitenant en den majoor *één* in het midden; voor den 1sten luitenant en den luitenant-kolonel *twee* naast elkander; en voor den kapitein en den kolonel *één* in het midden en daar achter *twee* boven elkander.

Voor de kapiteins- en luitenants-adjudanten is de eerste ster van goud.

De schouderbedekkingen van verguld metaal; de halssnoer van gouden koord; de kwasten voor de luitenants van gouden torsade, voor de kapiteins en hoofdofficiëren van bouillons.

Art. 4. Bij de infanterie — de grenadiers uitgezonderd, — wordt de pantalon aan de buitennaden voorzien van een gele bies.

De witte pat op den kraag van het mouwvest vervalt; de knopen aan gemeld kleedingstuk, alsmede die aan de kapot zijn glad; doch bij de tirailleur-kompagnien met een hoorn.

Art. 5. Bij het regiment grenadiers en jagers, het bataillon mineurs en sappeurs en de militaire akademie voor de onderofficiëren en manschappen en kadets, in plaats van de wings, schouderbedekkingen als hiervoren in art. 5 omschreven.

De sergeanten- en korporaals-tamboer en hoornblazer, mitsgaders de tamboers en hoornblazers, in plaats van de wings, zwaluwnesten gelijk als in gemeld artikel voor de infanterie is vastgesteld, doch het laken bij de grenadiers rood, bij de jagers groen, bij de mineurs en sappeurs donker blaauw, en bij de akademie zwart.

Art. 6. Bij het regiment grenadiers en jagers vervalt voor de officieren en de adjudanten-onderofficier, de korte jas in kleine tenue, en wordt vervangen door eene korte jas met schouderbedekkingen gelijk aan die voor de officieren en adjudanten-onderofficier, hiervoren in art. 5 is omschreven, doch de korte jas zonder bies, en voor de jagers van groen laken.

Daarenboven voor de officieren, ter weërszijde van den kraag achter de sterren, eene goud geborduurde granaat; bij de jagers een dito hoorn.

De épauletten worden alleen op de korte jas groote tenue gedragen.

Art. 7. De overjassen (bournou's) der officieren worden, in plaats van met gewerkte knopen en lissen, voorzien van twee rijen ieder van zeven uniformknopen, alsmede van eenen donkerblauwen laken band, tot sluiting om het lijf.

De souspieds worden alleen gedragen door de officieren die hunne dienst te paard verrigten.

Art. 8. De dragon in groote tenue, vastgesteld bij punt *a* van ons besluit van den 29sten Mei 1855, n°. 38, vervalt.

De peer van die in het kleine tenue van glad metaal.

Art. 9. De tenue voor de officieren is met de kwartier- of politiemuts.

De schakot wordt gedragen in groote en marschtenuë en in garnizoensdienst.

Art. 10. De noodige voorschriften en modellen, in verband met de hier voorafgaande bepalingen zullen door Onzen Minister van oorlog worden versterkt.

Het invoeren van de wijzigingen in de kleding, geschiedt, in zooverre de veranderingen zonder groote kosten kunnen plaats hebben, dadelijk, en overigens naar gelang de thans in gebruik zijnde voorwerpen zullen zijn afgedragen, en de voorraad in de magazijnen bij de korpsen zal zijn uitgeput.

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering dezes.

's Gravenhage, den 5den Mei 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Heeft in verband daarmede goedgevonden te bepalen :

a. dat bij de staven en dienstvakken, alsmede bij de regimenten kavallerie dadelijk en bij de overige korpsen, zoodra het model der thans vastgestelde schakot met toebehooren zal zijn ontvangen, kan worden overgegaan om voor rekening der belanghebbenden de bij hen in gebruik zijnde schakots, voor zooverre zij daartoe geschikt worden geacht, overeenkomstig het nieuw model te doen wijzigen, met dien verstande evenwel, dat men voor de onderofficieren en manschappen zal beginnen bij de infanterie met de tirailleurkompagnien — en vervolgens, even als dit bij de overige korpsen moet geschieden, met de eerste kompagnien of eskadrons van elk bataillon of regiment; dienende wijders tot opheldering, dat — met uitzondering der infanterie, artillerie en het bataillon mineurs en sappeurs — de gouden of zilveren bovenband aan de schakot der officieren blijft bestaan, — het laken bij de jagers groen is, de subalterne officieren bij den generalen staf de tegenwoordigen afhangende pluim blijven behouden — en dat naarmate de schakots nieuw model bij den troep in gebruik worden gesteld, de schakots met zwart linnen overtrekken en de foudraals vervallen;

b. dat het invoeren van den korten jas nieuw model voor de officieren der infanterie, geleidelijk zal geschieden, naarmate de thans in gebruik zijnde voorwerpen zullen zijn afgedragen, terwijl de laatstbedoelden, even als die bij de onderofficieren en manschappen in gebruik, voor zoo verre zulks dienstig wordt

geacht over het geheel — of zonder aanbrengen van de twee rijen knopen, dus gedeeltelijk, naar het nieuw model moeten gewijzigd worden, zoodra dat model zal zijn ontvangen en waarbij de volgorde moet worden in acht genomen hiervoren in punt *a* aangewezen;

c. dat gelijktijdig bij het in gebruik stellen van den korten jas nieuw model, de biezen van den pantalon, de uitmonstering van de kwartiermuts en het mouwvest de voorgeschreven wijzigingen moeten ondergaan;

d. dat naarmate de schakots volgens het nieuw model bij het regiment grenadiers en jagers, het bataillon mineurs en sappeurs en bij de Militaire Akademie worden ingevoerd, de wings door schouderbedekkingen moeten worden vervangen;

e. dat aan elk korps eene kwartiermuts voor officieren zal worden verstrekt en de officieren, niet bij korpsen ingedeeld, zich aldaar kunnen vervoegen ter bezigtiging van het thans vastgesteld model.

De invoering kan dadelijk geschieden en alsdan door de chefs der korpsen bepaald worden, wanneer het bepaalde in art. 9 van het hiervoren vermeld besluit in werking treedt;

f. dat omtrent het wijzigen van den in de magazijnen opgelegden voorraad nieuwe kleedingstukken, later de noodige voorschriften zullen worden gegeven;

g. dat de in het hiervoren aangehaald besluit voorgeschreven wijzigingen in de kleeding met het tijdstip van den 1sten Januarij 1866 algemeen zullen moeten zijn aangenomen;

h. dat in afwachting van 's Konings nadere bevelen, ten aanzien van de kleeding bij het wapen der kavallerie en artillerie, geen rokken noch épauletten ten dienste der korpsen tot die wapens behoorende, in voorraad aangeschaft of aangemaakt mogen worden.

Wordende al verder door hem Minister bepaald:

i. dat de schooten of panden van de jassen der officieren bij de kavallerie en artillerie eene zoodanige lengte moeten hebben, dat de onderkant van den jas 0.25 el boven de knie aflangt, de hoeken een weinig afgerond.

En zal deze in het *Recueil Militair* worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 9den Mei 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Personeel en Militaire Zaken.

Nº. 65 P.

's Gravenhage, den 12den Mei 1863.

Aan alle militaire autoriteiten van het leger.

Zijne Majesteit, onze geëerbiedigde Koning, te allen tijde grootmoedig wanneer het de erkenning en belooning geldt van diensten aan het vaderland bewezen, heeft dezer dage daarvan een nieuw bewijs willen geven.

Het heeft namelijk Hoogstdenzelven behaagd, bij besluit van den 10den dezer, nº. 43 (*Staatsblad* nº. 32), een eereteeken in te stellen voor hen, die in de altijd gedenkwaardige jaren van 1815—1815, in Nederlandsche dienst voor de herstelling en de bevestiging van Neêrlands onafhankelijk volksbestaan hun leven waagden, of wel tot de Nederlandsche strijdmagt behoorden.

Dat besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, enz., enz.

Willende aan Neêrlands strijders van 1815—1815 een openlijk bewijs geven van Onze erkentelijkheid voor hetgeen door hen in die gedenkwaardige jaren is verrigt, en verlangende, dat dit blijk tevens strekke tot herinnering aan de herstelling en bevestiging van Neêrlands onafhankelijk volksbestaan;

Op de voordragt van Onze Ministers van binnenlandsche zaken en van oorlog van den 25sten April 1865, litt. H 6, kabinet;

Den Raad van State gehoord (advies van den 9den Mei 1865, n° 7);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Voor hen die in de jaren 1815—1815 in Nederlandsche dienst aan de altijd gedenkwaardige krijgsverrigtingen ter herstelling en bevestiging van Neêrlands onafhankelijk volksbestaan een werkzaam aandeel hebben gehad, wordt een eereteeken ingesteld.

Art. 2. Dit eereteeken bestaat in een zilveren kruis met vijf armen.

Op de eene zijde van het kruis is in het midden het jaartal 1815 en op de andere zijde het jaar 1815 gestempeld.

Het wordt op de linker borst gedragen aan een oranjelint, ter breedte van 2,75 duim, met twee witte strepen.

Het lint mag zonder het eereteeken niet worden gedragen.

Art. 3. Onze Minister van oorlog wordt gemagtigd, het eereteeken met een daarbij gevoegd certificaat, ingerigt naar het bij dit besluit behoorende model, uit te reiken.

Art. 4. De belanghebbenden doen hunne aanspraken op het eereteeken gelden bij Onzen Minister van oorlog.

Bij de aanvragen wordt zoo mogelijk een staat van dienst of eenig ander behoorlijk bewijs van dien aard gevoegd, waaruit de aanspraak op het eereteeken blijkt.

Indien hij, die de aanvraag doet, niet meer in 's Rijks dienst, noch gepensionneerd is, wordt door hem tevens overgelegd een bewijs van goed burgerlijk gedrag, afgegeven door het gemeentebestuur zijner woonplaats.

Art. 5. Nopens het verbeuren van het eereteeken is de bepaling van toepassing, welke bij het Koninklijk besluit van den 19den December 1852, n°. 72, ten aanzien van het metalen kruis is vastgesteld.

Art. 6. Het Departement van oorlog wordt met het doen vervaardigen van de eereteeken belast.

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* en in de *Staatscourant* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den raad van state, de ministeriële departementen, Onzen kanselier der beide orden en de algemeene rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 10den Mei 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van binnenlandsche zaken,

(get.) THORBECKE.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) H. HARDENBERG. L. S. G.

(KONINKLIJK WAPEN).

CERTIFICAAT.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gezien hebbende Zijner Majesteits besluit van den 10den Mei 1865, n°. 45, waarbij het Hoogstdenzelven heeft behaagd voor de strijders, die in Nederlandsche dienst aan de altijd gedenkwaardige krijgsverrigtingen ter herstelling en bevestiging van Neêrlands onafhankelijk volksbestaan in de jaren 1815—1815, een werkzaam aandeel hebben gehad, een eereteken in te stellen;

Verklaart, als daartoe bij voormeld besluit gemagtigd, dat

N. N.

gerechtigd is tot het dragen van voorschreven eereteken, hetwelk hem als openlijk blijk zal strekken van 's Konings erkentelijkheid voor hetgeen door hem in die gedenkwaardige jaren voor het vaderland is verrigt.

Zal dat openlijk blijk van 's Konings erkentelijkheid voor den moed en de vaderlandsliefde, in die haghelijke dagen door zoo velen betoond, door het leger met groot genoegen worden vernomen, — door den ouden krijger, voor wien het in het bijzonder is bestemd, zal het voorzeker op den meest hoogen prijs worden gesteld.

Het zal dan ook ongetwijfeld veel bijdragen, om het eerlang invallend halve eeuwfeest van den slag bij Waterloo, vooral door hen, met meer dan gewone dankbare vreugde te doen vieren.

En opdat het tevens zou strekken om het militaire feest, bedoeld bij mijne aanschrijving van den 2den dezer, n°. 51 P (*Rec. Mil.* blz. 55) te verhoogen, wensch ik dat, zoo eenigzins mogelijk, de eerste uitreiking van het eereteken bij gelegenheid van dat feest plaats hebbe.

Het zal mij derhalve aangenaam wezen, dat de belanghebbenden, voor zoo-veel zij zich nog in het leger mogten bevinden, hunne aanspraken op het eere-teeken onverwijld doen gelden.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 22.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het Leger, dat het *Reglement op de exercitien der vesting-artillerie*.

Eerste gedeelte. *Het Batterij-geschut. A. Gewone vuurmonden en B. Getrokken vuurmonden*, na te zijn herzien, bij de Koninklijke Militaire Akademie

is gedrukt en thans verkrijgbaar gesteld tegen de na te melden prijzen voor de Departementen van algemeen bestuur en het Leger, als :

A. Gewone vuurmonden, ad. f 0.18.

B. Getrokken vuurmonden, ad. 0.12.

Gelast dat de bepalingen omtrent het 1^e en 2^e gedeelte van genoemd Reglement, voorkomende in het laatste gedeelte der aanschrijving van het Departement van Oorlog, van den 50sten Mei 1865, N°. 50 I, *Recueil Militair* bladz. 67, ook op het hiervoren vermelde 1^e gedeelte van toepassing zullen zijn.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 16den Mei 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Militaire Administratie.*N°. 58 I.

's Gravenhage, den 29sten Mei 1865.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen.

Als een vervolg op de beschikking dezerzijds van den 5den Maart 1864, n°. 42 I, heb ik de eer UHEG. te informeren, dat de Sectie *Breda—Tilburg* der Staatsspoorwegen nu onlangs is uitgebreid tot *Boxtel* en dat de vrachtprijzen welke alsnu door de gewone Reizigers voor de verschillende afstanden tusschen *Breda* en *Boxtel* moeten worden betaald, zijn vastgesteld zoo als op het hierbijgevoegd tarief is aangewezen.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Tarief voor Reizigers langs de Staatsspoorwegen.

1^e klasse. 2^e klasse. 3^e klasse.

Sectie Breda—Boxtel.

van Breda tot Gilze-Rijen	f 0,55	f 0,45	f 0,25
» » » Tilburg	» 1,10	» 0,90	» 0,55
» » » Oisterwijk	» 1,50	» 1,20	» 0,75
» » » Boxtel	» 1,95	» 1,55	» 1,00
» Gilze-Rijen tot Tilburg	» 0,55	» 0,45	» 0,50
» » » Oisterwijk	» 0,95	» 0,75	» 0,50
» » » Boxtel	» 1,40	» 1,15	» 0,70
» Tilburg tot Oisterwijk	» 0,40	» 0,50	» 0,20
» » » Boxtel	» 0,85	» 0,70	» 0,45
» Oisterwijk tot Boxtel	» 0,45	» 0,55	» 0,20

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 151. P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 23sten Mei jl., n°. 52, luidende als volgt:

WIL WILLEM III, enz., enz.

Gelet dat tot het vieren van het op handen halve eeuwfeest der herinnering aan den veldslag bij Waterloo, de oude strijders van 1815—1815, waaronder vele met de militaire Willemsorde begiftigd, onzentwege feestelijk zullen worden onthaald;

Dat dit feest ook zal dienen tot viering van den 50sten verjaardag der instelling van de genoemde orde, zoodat alle ridders der militaire Willemsorde zullen worden uitgenoodigd, op den bepaalden dag zich te Leiden te vereenigen en aldaar eene feestelijke bijeenkomst te houden;

En willende voor deze gelegenheid uit de verschillende rangen der orde,

Bijbl. X.

6.

eenige ridders benoemen, om met Onzen kanselier het kapittel der militaire Willemsorde te helpen uitmaken, bedoeld bij artikel 14 der wet op deze orde, van den 30sten April 1813, n°. 5;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Tot leden van het kapittel der orde te benoemen, als:

Uit de Grootkruizen.

Onzen beminden oom, Zijne Koninklijke Hoogheid Prins FREDERIK der Nederlanden, veldmaarschalk van het leger.

Uit de Kommandeurs.

De gepensioneerde luitenant-generaals F. C. LIST en J. VAN SWIETEN, Onze adjudanten in buitengewone dienst.

Uit de Ridders der 3de klasse.

Den luitenant-generaal C. baron NEVEU en den gepensioneerden vice-admiraal E. LUCAS, Onze adjudanten in buitengewone dienst, eerstgenoemde chef van den generalen staf en laatstgenoemde kanselier der beide orden.

Uit de Ridders der 4de klasse.

Den luitenant-generaal J. W. BLANKEN, Onzen Minister van oorlog en den vice-admiraal J. MAY, Onzen adjudant in buitengewone dienst, directeur en kommandant der marine te Amsterdam.

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan een afschrift tot informatie zal worden gezonden, aan Onzen beminden oom, Zijne Koninklijke Hoogheid Prins FREDERIK der Nederlanden, aan Onzen Minister van marine, aan den kanselier der beide orden, aan de algemeene rekenkamer en aan de verdere benoemde leden van het kapittel.

's Gravenhage, den 23sten Mei 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Heeft de eer, onder mededeeling van voorschreven besluit, tevens ter kennis van het leger te brengen, dat met 's Konings goedkeuring en magtiging zijn benoemd tot leden der commissie tot regeling van de verschillende aangelegenheden, betreffende het feest dat op den 27sten a. s. te Leiden ter eere van de strijders van 1813—1815, en tot viering van den 30sten verjaardag der instelling van de militaire Willemsorde zal worden gegeven:

de luitenant-generaal DULCKER, 's Konings adjudant in buitengewone dienst, inspecteur van het wapen der infanterie;

de hoofd-intendant (generaal-majoor) HARDENBERG, chef van het bureau der militaire administratie aan het departement van oorlog;

de heer Mr. TIBOEL SIEGENBEER, burgemeester te Leiden; en

de heeren Jhr. van PUTTKAMER en WITTEWAAL, beiden lid van de directie van het militaire invalidenhuis te Leiden.

Voorts dat de heer Dr. RUTGERS VAN DER LOEFF, ridder der militaire Willemsorde, predikant te Leiden, hiertoe namens Zijne Majesteits uitgenoodigd, als redenaar der orde zal optreden.

Heeft eindelijk, in verband met het feest van den vijftigsten verjaardag der instelling van de militaire Willemsorde, nog de eer ter kennis te brengen van alle ridders van genoemde orde, bij het leger aanwezig, dat het hem Minister aangenaam zal wezen, dat zij zich op vermelden dag te Leiden bevinden, ten

einde aldaar eene feestelijke bijeenkomst te houden, zoo als nader bij programma zal worden opgegeven.

Verzoekt mitsdien de betrokken militaire autoriteiten, voormelde ridders, onder hunne bevelen, voor zooveel deze mogten wenschen van die uitnoodiging gebruik te maken, daarvoor de gelegenheid te geven; en

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage den 7den Junij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 157 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende afschrift van Zijner Majesteits besluit van den 50sten der vorige maand, n°. 57, luidende als volgt:

Wij WILLEM III, enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van financiën, van den 29sten Mei 1865, n°. 78, reg. en dom.;

Herzien Ons besluit van den 40den Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 52);

Gelet op art. 44 der wet van den 5den October 1845 (*Staatsblad* n°. 47) en art. 29 der wet van den 51sten Mei 1824 (*Staatsblad* n°. 56);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Vrijstelling van zegel- en registratieregten te verleenen voor alle stukken, welke moeten worden opgemaakt tot verkrijging van het bij Ons voormelde besluit, ingestelde eereteeken, mits uit die stukken van hunne bestemming blijke en daarop worde gesteld: »*Vrij van zegel- en registratieregten, ingevolge Koninklijk besluit van den 50sten Mei 1865, n°. 57.*»

Onze Minister van financiën is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan een afschrift zal worden toegezonden aan Onze Ministers van binnenlandsche zaken en oorlog.

's Gravenhage, den 30sten Mei 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van financiën,

(get.) G. H. BETZ.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 7den Junij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 155 P.

's Gravenhage, den 8sten Junij 1865.

Aan de heeren kommanderende officieren der korpsen infanterie.

In verband met de veranderingen, welke onlangs in het Voorschrift betreffende de wapenen en de schietoefeningen bij de infanterie zijn gebragt, heb ik, met wijziging in zooverre van hetgeen ten deze bij de aanschrijvingen van het departement van oorlog van den 7den Maart 1856, n°. 46 B, en van den 12den September 1859, n°. 44 B, is voorgeschreven, goedgevonden te bepalen, dat de schutters, om tot *tirailleur der 1ste klasse* te kunnen worden benoemd, moeten hebben voldaan aan de voorwaarden, die thans bij gemeld voorschrift voor den afstand van 300 pas in de 1ste klasse zijn gesteld.

Ik verzoek u derhalve te zorgen, dat bij uw onderhebbend korps naar die bepaling worde gehandeld.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 126 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van de daarbij belanghebbende militaire autoriteiten, dat, ten gevolge der gedane aanbesteding van de dienst der militaire transporten te water, het volbrengen van die dienst, aan den heer D. A. DRONKENS, wonende te Middelburg, is toegewezen; en zulks voor den tijd van vijf achtereenvolgende jaren, ingaande den 1sten Januarij 1866, tegen den prijs van elf en vier en zeventig honderdste cents ($11\frac{71}{100}$) per ton scheepsruimte en per uur afstands.

Zullende deze kennisgeving met één of meerder exemplaren van de voorwaarden waarop gezegde dienst is aanbesteed, gezonden worden aan:

De verschillende autoriteiten van het leger.

Stekkende verder tot informatie van al de bovengenoemde militaire autoriteiten, dat zoodra van den aannemer de opgave ontvangen zal zijn, van de namen zijner gelastigden in de verschillende gemeenten, deze nader aan hen, zonder bijvoeging van eene geleidende missive, zullen worden kenbaar gemaakt.

Gelast voorts dat deze beschikking, mitsgaders de voorwaarden waarop de onderwerpelijke dienst is aanbesteed in het *Recueil Militair* zullen worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 22sten Junij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Secretariaat.

N°. 3 S.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan de wet van den 27sten Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 39).Gelast de plaatsing daarvan in het *Recueil Militair* tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 15den Junij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Wet van den 27sten Mei 1865, houdende aanvulling der wet van den 24sten Junij 1854 (Staatsblad n°. 92), betreffende het verleen van pensioen aan mindere geëmploijeerden, werklieden en bedienden, op daggeld werkzaam bij inrigtingen van 's Rijks zee- en landmagt, niet begrepen in de wetten van 28 Aug. 1851 (Staatsbl. n°. 127 en 129), en op 's Rijks jagten en werkvaartuigen, mitsgaders aan hunne weduwen en kinderen.

Wij WILLEM II, enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is bevonden, bepalingen vast te stellen tot het toekennen van pensioen voor de diensten, bewezen door mindere geëmploijeerden, werklieden en bedienden bij de inrigtingen van 's Rijks zee- en landmagt, mitsgaders op 's Rijks jagten en werkvaartuigen, indien deze diensten onmiddellijk zijn opgevolgd door de vervulling eener betrekking, begeven op den voet van art. 2 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), of door militaire diensten;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Ingeval de diensten, vóór de invoering der wet van den 24sten Junij 1854 (*Staatsblad* n°. 92) bewezen door mindere geëmploijeerden, werklieden en bedienden bij inrigtingen van 's Rijks zee- en landmagt, mitsgaders op 's Rijks jagten en werkvaartuigen, onmiddellijk zijn opgevolgd door diensten, welke aanspraak op burgerlijk of militair pensioen geven, overeenkomstig de deswege bestaande wetten, komt bij de berekening van het in laatstgemelde gevallen te verleenen pensioen ook de diensttijd in aanmerking, in de eerstgemelde betrekkingen doorgebracht.

Het pensioen voor dien diensttijd wordt geregeld op den voet der wet van den 24sten Junij 1854 (*Staatsblad* n°. 92), met dien verstande, dat voor ieder jaar dienst wordt toegekend een veertigste gedeelte van het pensioen, hetwelk volgens de eerste of tweede afdeeling dier wet, naar mate de belanghebbenden daartoe behooren, bij een veertigjarigen diensttijd zou worden verleend.

Art. 2. Deze wet treedt in werking met den dag harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te 's Gravenhage, den 27sten Mei 1865.

De Minister van marine,

(get.) W. J. C. H. v. KATTENDIJKE.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Uitgegeven den een en dertigsten Mei 1865.

De Minister van justitie,

(get.) OLIVIER.

Bijbl. X.

7.

Militaire Administratie.

N°. 136 I.

's Gravenhage, den 14den Junij 1865.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen.

De centraal-spoorweg thans in zijne geheele uitgestrektheid in exploitatie zijnde, heeft de raad van administratie van de nederlandsche centraal-spoorweg-maatschappij mij een volledig exemplaar doen toekomen van het tarief voor het vervoer van gewone reizigers langs dien weg.

Een afdruck van dat tarief hierbij voegende, hetwelk bij het gebruik maken van den weg voor de militaire dienst moet worden gevolgd, heb ik tevens de eer te doen kennen, dat overeenkomstig het bepaalde in de acten van concessie voor den aanleg en de exploitatie van dezen spoorweg, het vervoer in het belang van 's rijks dienst van krijgsvolk en oorlogstuig plaats heeft, tegen de helft van den vrachtprijs.

Ten aanzien van de lijn *Utrecht-Zwolle* bestaan hieromtrent de volgende uitzonderingen:

1°. dat voor officieren, afzonderlijk reizende of ingedeeld bij detachementen, sterk 24 hoofden en daar beneden, de volle tariefsprijs verschuldigd is, en

2°. dat voor detachementen, sterk 25 hoofden en daarboven, voor de officieren de helft, en voor de onderofficieren en mindere militairen een derde van den tariefsprijs moet worden betaald. De berekening der prijzen voor het vervoer moet geschieden door vermenigvuldiging van het derde gedeelte van den vrachtprijs voor het vervoer van reizigers in de 3de klasse, met het aantal hoofden waaruit het detachement bestaat, en afronding van het dus verkregen product, in dier voege, dat waar de breuk bij het product boven een halven cent is, een geheel cent ten bate der onderneming kome, en waar de breuk beneden een halven cent is, dat bedrag worde verwaarloosd.

Wijders heb ik de eer te doen kennen, dat ingeval bij marscherende troepen, welke van den centraal-spoorweg gebruik maken, paarden zijn ingedeeld, welke gelijktijdig voor 's rijks rekening worden vervoerd, de aangifte wegens verzen- ding aan het station van vertrek in dier voege moet worden ingerigt, dat de verzending plaats heeft door eenen afzender aan een en denzelfden geadresseerde, en dit onaangezien de paarden aan het rijk of aan de bij den troep ingedeelde officieren in eigendom behooren; daar op die wijze handelende, het vervoer tegen lagere tariefsprijs plaats heeft, dan wanneer de paarden op de namen van de verschillende eigenaren worden ingeschreven.

De dezerzijdsche beschikkingen van den 4den Augustus 1865, n°. 21 I en van den 21sten Januarij 1865, n°. 50 I, worden in verband met het vorenstaande ingetrokken en buiten werking gesteld.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 56 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan Zijner Majesteits besluit van den 26sten December 1865, n°. 115, ter aanvulling van art. 19 van het besluit van den Souvereinen Vorst

van den 3den Augustus 1814, n°. 55, betrekkelijk den vrijdom van veerloos bij het gebruik maken voor de militaire dienst van 's rijks veren;

Heeft, na daartoe door den Minister van finantiën te zijn in staat gesteld, goedgevonden vast te stellen de hierbij gevoegde lijst van aan het rijk in eigendom toebehoorende veren, waarop de vermelde beschikking des Konings van toepassing is; en worden de militaire autoriteiten die zulks aangaat uitgenoodigd, zoowel ten aanzien van het doen van betalingen voor troepen op marsch, als bij het afgeven van passagebiljetten, daarop te letten, opdat, te rekenen van het tijdstip waarop de vrijdom van het betalen van veerloos voor ieder veer in het bijzonder rekt in te gaan, geene betalingen van den bedoelden aard worden gedaan, noch ook passagebiljetten worden afgegeven: wordende, in verband hiermede, de dezerzijdsche beschikking van den 17den December 1862, n°. 77 B, ingetrokken en buiten effect gesteld.

Gelast dat deze beschikking, mitsgaders het voorschreven besluit en de lijst der aan het rijk in eigendom toebehoorende veren, in het *Recueil Militair* tot algemeene kennisgeving zal worden opgenomen.

's Gravenhage, den 26sten Mei 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Wij WILLEM III, enz, enz.

Op de voordragt van Onze Ministers van finantiën van den 17den December 1865, n°. 76, Dom. en van oorlog, van den 23sten daaraanvolgende, n°. 55 I;

Gelet op het besluit van den Souvereinen Vorst van den 3den Augustus 1814, n°. 55;

Overwegende, dat onzekerheid bestaat omtrent de verschuldigdheid van *veergeld* voor militairen, militaire transporten enz., en dat het wenschelijk is deze onzekerheid te doen ophouden:

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 49 van het zoo even vermeld besluit aan te vullen in maniere als volgt:

„Geen veerloos is aan de rijksveren verschuldigd voor militairen, militaire transporten, troepen, paarden, wagens en het vervoer van oorlogsmaterieel.

„Deze bepaling komt in werking onmiddellijk na het eindigen van de thans loopende pachtkontrakten van 's rijks veren.”

Onze Ministers voornoemd zijn, elk voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift wordt gezonden aan de algemeene rekenkamer.

's Gravenhage, den 26sten December 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van finantiën,

(get.) G. H. BETZ.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

LIJST der aan het rijk in eigendom toebehoorende overzetveren, vallende onder de toepassing van het Koninklijk besluit, van den 26sten December 1865, n°. 115, ten aanzien van welke, voor het overzetten van militairen, militaire transporten, troepen, paarden, wagens en het vervoer van oorlogsmaterieel, geen veerloos verschuldigd is.

Noordbrabant. Groot Maasveer te Boxmeer, Zondag na Paschen van 1867 (1). Klein Maasveer te Boxmeer, genaamd Masenburg, 1 Mei 1867. Pontveer te

(1) Deze dagteekening en die verdere achter de volgende veren voorkomen, duiden het tijdstip aan, waarop de loopende pachtkontrakten eindigen, en mitsdien de vrijdom rekt in te gaan.

Ravestein, 1 Mei 1867. Voetveer van Crèvecoeur op Empel. Voet- en pontveer van Aalburg op Nederhemert, 30 Junij 1866. Voetveer van Hedikhuizen op Well, 31 Dec. 1869. Voetveer van Veen op Aalst, 31 Dec. 1871. Voetveer van Wijk op Nederhemert, 14 April 1869. Pont- en schuitenveer (nu brug) bij Geertruidenberg, 1 Mei 1893. Veer over het Oude Maasje te Raamsdonk, 1 Mei 1869. Voetveer van Alem op Rossum, 1 Mei 1867. Voetveer van Maren op Herwaarden, 1 Nov. 1866. Pontveer te Lith op de Maas, 1 Mei 1867. Veer te Lithoijen op de Maas, 1 Mei 1867. Voetveer te Megen op de Maas. Veer op de Steenbergse Vliet; — het oude veer. Veer aldaar, meer ten westen. Dorpsveer te Dinteloord, 31 Dec. 1908. Veer van Dinteloord op Ooltgensplaat, 31 Dec. 1866. Veer (nu brug) te Stampersgat, 31 Dec. 1900. Voetveer op de Mark van Fijnaart en Standdaarbuiten, 31 Dec. 1866. Pontveer (nu brug) bij Standdaarbuiten op de Mark, 31 Dec. 1872. Schuitenveer bij de buitensluis van Willemstad op Numansdorp, 31 Dec. 1869.

Gelderland. Veer te Zalt-Bommel over de Waal. Veer te Hedel over de Maas. Veer te Sint-Andries over de Maas op Maren en over de Waal op Heeselt. Veer te Loevestein op Dalen. Veer te Beusichem. Veer te Kuilenburg, mitsgaders het Honswijksche voetveer. Voetveer van Ooij naar Bommel, 31 December 1869.

Zuidholland. Veer van Hellevoetsluis naar en op Flakkée, Goedereede en Westvoorne. Veer van Zwartewaal op het eiland Rozenburg. Veer tusschen den Oostendam en Alblasserdam. Veer van den Louisapolder op Lage Zwaluwe. Veer van den Wieldrechtschenpolder op 's Gravendeel. Veer tusschen Willemsdorp en den Moerdijk. Veer van den Moerdijk op Streijensas. Veer van Goedereede op Hellevoetsluis, Dirksland en Sommelsdijk. Veer van Herkingen op diverse plaatsen in Zeeland. Pontveer over het Spui van Nieuw-Beijerland naar den Putschenkant, 31 Dec. 1868. Veer over het Spui, genaamd de Hille, onder Nieuw-Beijerland, 31 Dec. 1868. Veer aan het Spui of Breevaart, genaamd het Brakelsche veer, onder Nieuw-Beijerland. Veer van Oud-Beijerland op Rhoon. Veer van den Hitzert te Dordrecht, genaamd den Hitzert. Veer van den Eendrachtspolder of den Nieuwendijk op Dordrecht en Rotterdam, genaamd den Hitzert. Veer van den Hitzert op Rotterdam, genaamd den Hitzert. Veer van Blankenburg op de Nieuwe sluis, 31 Dec. 1863.

Noordholland. Pontveer op de koopvaarders binnenhaven te Helder, nabij de groote koopvaarders schutsluis tusschen de haven, het Nieuwediep en de koopvaarders binnenhaven. Tweede pontveer over de koopvaarders binnenhaven te Helder, tusschen het telegraafkantoor en de werf van de gebroeders Zurmühlen en Tajlor te Nieuwediep. Pontveer te Helder op het Groot Noordhollandsch kanaal bij den Anna-Paulowna-polder, nabij de scheiding van de gemeenten Helder en Calantsoog.

Utrecht. Veer over de rivier de Lek, tusschen Vianen en Vreeswijk, 30 April 1870. Brug over het gekanaliseerd gedeelte van den Hollandschen IJssel aan den doorslag te Jutphaas.

Zeeland. Veer van Veere op Noord-Beveland. Vijf overzetveren op het Nederlandsche gedeelte van het kanaal van Neuzen naar Gent. Veer van Walsoorden op Hanswaard en de verdere havens van het eiland Zuid-Beveland. Veer over den zeearm het Zwin van Sluis naar het land van Kadzand.

Limburg. Klein veer te Borgharen. Groot veer te Wessem. Groot veer te Ool. Groot veer te Roermond. Groot veer te Buggenum. Groot veer te Kessel en het Hansemmer voetveer. Groot veer te Baarlo. Groot veer te Venlo. Klein

Opzigteijk de veren, waaromtrout goene dagteekening voorkomt, is de vrijdom thans reeds van toepassing.

De militair, aanspraak makende op den in deze bedoelden vrijdom, moet in uniform zijn gekleed, omdat het in uniform zijn het criterium is waarnaar de veerpachter moet oordeelen of de vrijdom van toepassing is of niet.

veer te Arien. Groot veer te Grubbenvorst. Groot veer te Lottum. Groot veer te Broekhuizen. Klein veer te Blitterswijk. Klein veer te Hamer. Groot veer te Well.

's Gravenhage, den 26sten Mei 1865.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 82 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Verlangende dat de wet van den 28sten Augustus 1851 (*Staatsblad* nº. 128), voor zooveel betreft de zamenstelling en de regeling der werkzaamheden van de raden van onderzoek, bij elke voorkomende gelegenheid, zooveel mogelijk in gelijken zin worde toegepast, en tevens dat de twijfel, die zich nu en dan nopens de juiste opvatting van eenige bepalingen dier wet heeft voorgedaan, worde opgeheven, heeft goedgevonden vast te stellen het hierbij gevoegde *Voorschrift*, ter uitvoering van voormeld gedeelte der wet" hetwelk met deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 6den Julij 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

VOORSCHRIFT omtrent de uitvoering van de wet van den 28sten Augustus 1851 (*Staatsblad* nº. 128), voor zooveel betreft de zamenstelling en de regeling der werkzaamheden van de raden van onderzoek.

1. De voorstellen tot het bijeenroepen van eenen raad van onderzoek worden door de chefs der korpsen of diensten door de gewone tusschenkomst aan den Minister onderworpen.

Daarbij wordt een omstandig rapport of eene memorie gevoegd, bevattende de gronden van bezwaar tegen den betrokken officier voorgebragt, en verder alle zoodanige aanwijzingen en bescheiden als strekken kunnen, om de volledige behandeling van de zaak voor den raad te bevorderen.

Uit de voordragt moet ook blijken, of zij is opgemaakt naar aanleiding eener klagt van officieren van het korps, of zij van den chef of den kommanderenden officier onmiddellijk uitgaat, dan wel of het voorstel geschiedt op hooger en last.

2. Bij de zamenstellen van eenen raad van onderzoek geldt, zooveel immer mogelijk, in de eerste plaats de bepaling, dat onder de zeven leden zich drie officieren bevinden van hetzelfde wapen of dienstvak, waartoe de officier behoort, wiens zaak voor den raad wordt gebragt; en vervolgens dat onder de zeven leden drie officieren worden aangetroffen van gelijken doch ouder in rang dan de officier wiens zaak voor den raad zal worden behandeld.

Overigens komen zij, aan wie bij de loting de laagste nummers zijn ten deel gevallen, het eerst in aanmerking om als voorzitter of als leden van den raad te worden bestemd.

Officieren, jonger of minder in rang dan de betrokken officier, blijven buiten aanmerking en nemen dan ook geen deel aan de loting.

3. Van al de officieren, die aan de loting behooren deel te nemen, wordt,

voor elken rang afzonderlijk, eene lijst opgemaakt, waarop bij ieders naam het getrokken nummer wordt aangeteekend.

Bij de loting trekt ieder aanwezige officier, die het verlangt, zelf zijn nummer; voor de overigen, zoomede voor de afwezigen wordt het nummer getrokken, rangsgewijze, door den oudsten in elken rang.

Vóór dat de loting aanvang neemt, maakt de betrokken territoriale commandant de verzamelde officieren bekend met den naam en den rang van den officier, wiens zaak voor den raad zal worden behandeld.

4. In verband met de bepaling, bij punt 2 vermeld, worden onmiddellijk nadat de loting geheel is afgelopen, in de eerste plaats drie officieren van het wapen of dienstvak waartoe de betrokken officier behoort, aangewezen om in den raad zitting te nemen. Daartoe worden, met inachtneming van de tabelle, bij de wet gevoegd, de zoodanigen bestemd, die bij vergelijking van de lijsten der loting van elken rang, de laagste nummers hebben getrokken.

Hebben van dat wapen of dienstvak officieren van verschillende rangen bij de loting gelijke nummers bekomen, zoodat de aanwijzing van dat drietal niet juist naar de volgorde der lotingsnummers kan geschieden, dan beslist, voor zooveel noodig, het lot wie van deze officieren aan den raad moeten deelnemen.

Worden daarentegen onder de geloothebbende officieren geen drie officieren van bedoeld wapen of dienstvak aangetroffen van die rangen, welke volgens de tabelle, behoorende bij de wet, in den raad moeten zijn vertegenwoordigd, dan wordt daarin, met afwijking in zooverre van gemelde tabelle, voorzien uit officieren van den naast hooger rang van dat wapen of dienstvak.

Zijn ook deze niet beschikbaar, dan wordt — even als in het geval dat de aanwijzing of aanvulling van het drietal naar voorschreven maatstaf, geene moeilijkheden heeft opgeleverd — de raad voltallig gemaakt uit de overige geloothebbende officieren, ongeacht het wapen of dienstvak, waartoe deze behooren.

Daarbij worden dezelfde regels in acht genomen, zoodat dan ook naar de volgorde der lotingsnummers, in de eerste plaats de vacatures in den rang van den betrokken officier, en vervolgens de alsdan nog in den regel overgebleven plaatsen worden aangevuld.

De plaatsvervangende voorzitter en leden worden naar denzelfden maatstaf aangewezen, met dien verstande dat, voor zooveel betreft het wapen of dienstvak waartoe de betrokken officier behoort, de rangen van de plaatsvervangers zooveel mogelijk moeten overeenkomen met die, welke van dat wapen of dienstvak reeds voor den raad zijn bestemd.

5. Is het, hetzij door gebrek aan officieren van het betrokken wapen of dienstvak, of van de benodigde rangen, hetzij wegens bloedverwantschap of zwagerschap, geldige redenen van vrijstelling, of wel ten gevolge van wrakingen, niet mogelijk den raad naar behooren zamen te stellen, dan wordt in dat bezwaar door den Minister, zoo noodig door overplaatsing van den betrokken officier, of wel op andere wijze voorzien.

6. Redenen voor vrijstelling wegens bloedverwantschap of zwagerschap kunnen alleen gelden, wanneer zij in overeenstemming zijn met de daartoe betrekkelijke bepalingen, vervat in den veertienden titel van het 1ste boek van het Burgerlijk wetboek (1).

(1) Deze bepalingen zijn:

Bloedverwantschap bestaat in de betrekking tusschen de personen, welke de een van den anderen afstammen, of eenen gemeenen stamvader hebben. De betrekking van bloedverwantschap wordt berekend door het getal der geboorten; elke geboorte wordt een graad genoemd (art. 345 van het Burg. wetb.).

De opvolging van graden maakt de *linie*. Men noemt eene *rechte linie* de opvolging van graden tusschen personen, die de een van den anderen afstammen; *zijlinie* de opvolging van graden tus-

De reden van vrijstelling die de in den raad benoemde officieren meenen te kunnen doen gelden, moeten door hen binnen de vierentwintig uren, nadat zij van hunne benoeming kennis hebben bekomen, worden opgegeven.

7. Wordt de zaak eens officiers voor eenen raad gebragt, naar aanleiding eener klagte van officieren, dan nemen deze, voor zooveel zij ouder in rang zijn dan hij, wiens zaak moet worden onderzocht, desongeacht deel aan de loting.

De omstandigheid echter, dat zij als aanklagers in de eerste plaats zijn opgetreden, moet als geldige redenen worden beschouwd, om hen, des verlangd, vrijstelling van het lidmaatschap van den raad te verleen.

8. Onmiddellijk nadat de raad is zamengesteld, maakt de betrokken territoriale kommandant, in de eerste plaats den Minister, en vervolgens, door de gewone tusschenkomst, den officier wiens zaak zal worden behandeld, bekend met de namen zoo van de officieren, die in den raad zijn benoemd als van de plaatsvervangers.

9. Hoezeer de wet aan den betrokken officier tijd laat, om twee der in den raad benoemde officieren te wraken, tot op het oogenblik dat zijn verhoor aanvang neemt, moet hem echter onder de aandacht worden gebragt, dat het ter bevordering zoo van de regelmatige behandeling der zaak als van de spoedige afdoening daarvan, wenschelijk is, dat hij zich daaromtrent zoodra mogelijk verklare aan den territorialen kommandant, door wiens zorg de raad wordt bijeengeroepen.

10. Kunnen de vacatures, ten gevolge van wrakingen, geldige redenen van vrijstelling, of later door ziekte van een der leden in den raad ontstaan, niet dadelijk uit de plaatsvervangers in dier voege worden aangevuld, dat de zamenstelling van den raad in alle opzichten aan de eischen van de wet voldoet, dan worden de lotingslijsten, voor zooveel noodig, op nieuw geraadpleegd, ten einde in de opengevallen plaatsen worde voorzien naar denzelfden maatstaf, als bij punt 2 en 4 is vermeld.

11. Van elke verandering in de zamenstelling van den raad wordt door den territorialen kommandant onverwijld kennis gegeven aan den Minister en aan den betrokken officier.

12. De officier, wiens zaak voor den raad van onderzoek zal worden behandeld, is van het oogenblik dat tot het zamenstellen van den raad last is gegeven, tot op het tijdstip dat hoogerzijds omtrent de zaak is beslist, vrij van alle dienst.

schen personen, die niet van elkander afstammen, maar die eenen gemeenen stamvader hebben (art. 346 id.)

De regte linie wordt onderscheiden in *regtnederdalende*, en *regtopgaande* linie.

De eerste maakt het verband tusschen den stamvader en die van hem afstammen; de laatste verbindt eenen persoon met diengenen, van welken hij afstamt (art. 347 id.)

In de regte linie rekent men, dat er tusschen de personen zoovele graden zijn als geboorten bestaan: zoo staat in de nederdalende linie, de zoon met betrekking tot den vader, in den eersten graad; de kleinzoon in den tweeden enz.; en wederkerig staan, in de opgaande linie, de vader en de grootvader tot den zoon en kleinzoon, in den eersten of den tweeden graad, en zoo vervolgens (art. 348 id.)

In de zijlinie worden de graden berekend door het getal der geboorten, eerst tusschen den eenen bloedverwant en den naasten gemeenen stamvader, en vervolgens tusschen dezen en den anderen bloedverwant; zoo bestaan twee broeders elkander in den tweeden graad; ooms en neven in den derden, volle neven in den vierden, en zoo vervolgens (art. 349 id.)

Zwagerschap bestaat in de betrekking welke door aanhuwelijk geboren wordt tusschen den eenen der echtgenooten en de bloedverwanten van den anderen. Er bestaat geen zwagerschap tusschen de wederzijdsche bloedverwanten der echtgenooten (art. 350 id.)

De graden van *zwagerschap* worden op dezelfde manier als die der *bloedverwantschap* berekend (art. 351 id.)

Door de outbinding des huwelijks wordt de zwagerschap tusschen den eenen der echtgenooten en de bloedverwanten van den anderen niet opgeheven (art. 352.).

15. Berigt de aangeklaagde officier, dat hij door ziekte verhinderd wordt de zittingen van den raad bij te wonen, dan wordt hij op last van den voorzitter aan een geneeskundig onderzoek onderworpen.

Blijkt bij dat onderzoek dat hij inderdaad buiten staat is om voor den raad te verschijnen, dan worden de zittingen door den voorzitter geschorst; deze geeft daarvan tevens kennis aan den Minister en de verder betrokken autoriteiten.

Mogt echter de toestand van den aangeklaagden officier zoodanig bevonden worden, dat hij wel voor den raad kan komen, en verschijnt hij desongeacht niet, dan heeft de behandeling der zaak voortgang.

14. De voorzitter en de leden van den raad worden bij hunne benoeming als zoodanig door den betrokken bevelhebber bekend gemaakt zoo met den dag en het uur waarop de raad moet bijeenkomen, als met het gebouw waarin de zittingen plaats zullen hebben.

Ten einde de voorzitter aan de leden gelegenheid kunne geven, om, zonder zitting te houden, kennis te nemen van de stukken betreffende de te behandelen zaak, worden, voor zooveel noodig, de leden van den raad een dag vroeger in de hoofdplaats van het territoriaal kommandement bescheiden, dan de officier wiens zaak zal worden behandeld.

15. Verlangt de raad militairen als getuigen te hooren, dan is de voorzitter gemagtigd, deze daartoe door de gewone tusschenkomst op te roepen.

Aan die oproeping wordt onverwijld gevolg gegeven.

Geldt het getuigenverhoor burgers, en zijn deze ongenegen aan den raad de gewenschte inlichtingen te geven of getuigenis der waarheid af te leggen, dan doet de voorzitter daarvan verslag aan den Minister, ten einde, naarmate van omstandigheden, de tusschenkomst van de betrokken departementen van algemeen bestuur ten deze kunne worden ingeroepen.

16. Wordt ter juiste beoordeeling der zaak gevorderd, dat op eene andere plaats als waar de raad zitting houdt, inlichtingen worden ingewonnen, en kunnen deze niet wel op andere wijze worden verkregen, dan is de voorzitter gemagtigd, tot dat einde zooveel leden van den raad naar de bedoelde plaats of plaatsen af te vaardigen, als noodig mogt worden geoordeeld.

17. Wordt een raad geroepen, om advies uit te brengen in zaken, bedoeld bij punt 2 van art. 27 der wet, dan treedt de raad niet in eene beoordeeling van het vonnis zelf, noch in die van de kwalificatie van het misdrijf of de misdrijven, daarbij omschreven, maar hij beschouwt en onderzoekt uit een militair zedelijk oogpunt, uitsluitend en alleen de handeling of de handelingen, die de veroordeeling ten gevolge hebben gehad, en onthoudt zich daaraan eene bepaalde strafregterlijke kwalificatie te geven.

In denzelfden zin handelt de raad in elk ander geval met opzigt tot de disciplinaire straffen, welke op den officier mogten zijn toegepast.

18. Worden aan den betrokken officier verschillende feiten ten laste gelegd, dan ligt het in den geest der wet, dat het onschuldig zijn aan eenige der feiten, het schuldig zijn aan de overigen niet wegneemt.

Ook in dat geval valt derhalve uitsluitend en alleen te beoordeelen, of de aangeklaagde schuldig is aan eene handeling of wel aan handelingen of gedragingen, vallende in de termen, bedoeld bij punt 2—6 van art. 27 der wet.

19. Zoowel bij het onderzoek als bij het beoordeelen van de aanhangige zaak, behoort de raad zich niet te bepalen tot de klagte tegen den betrokken officier ingebracht, maar hij moet die klagte ook beschouwen, in verband met hetgeen mede in andere opzigten, omtrent dien officier bekend is of gedurende het onderzoek nog bekend mogt worden.

De raad toch mag onder geen voorwendsel, hoe ook genaamd, medewerken,

om in den eervollen stand van officier diegenen te behouden, welke door gedragingen en handelingen het bewijs leveren, dat zij niet langer als officier kunnen blijven dienen.

Het is derhalve pligtmatic, dat de raad van onderzoek, met het oog op punt 3 van art. 54 der wet, niets verzuime wat leiden kan, om den betrokken officier in zijne handelingen, gedragingen en wijze van zijn in het algemeen, ook afgescheiden van de klagte, te leeren kennen.

20. Voor dat tot het uitbrengen van een advies wordt overgegaan, brengt de voorzitter in omvraag, of naar het oordeel van den raad, de zaak in haren geheelen omvang is onderzocht.

Wordt door de leden daarop bevestigend geantwoord, dan neemt de stemming aanvang.

Is echter een van de leden van gevoelen, dat de zaak nog niet voldoende is onderzocht of toegelicht, dan moet dat lid bepaaldelijk opgeven, omtrent welk punt of welke punten hij alsnog nadere inlichtingen verlangt.

Aan dat verlangen wordt zooveel mogelijk voldaan.

21. Zoodra tot de stemming is overgegaan, worden geene verdere beraadslagingen, noch over de zaak zelve, worden het al of niet aanwezig zijn verzachtende omstandigheden toegelaten.

Overigens brengt de roeping van den raad als van zelve mede, dat niet alleen door den voorzitter, maar ook door elk lid in het bijzonder, van de eerste zitting af tot het einde toe, alles worde aangewend wat eenigzins strekken kan, om het feit of de feiten waarover moet worden geoordeeld, zoo mede de gedragingen, handelingen en wijze van zijn in het algemeen van den betrokken officier, tot de meest mogelijke klaarheid te brengen, en dan ook het doel, met de samenstelling van den raad beoogd, volkomen te bereiken.

22. De instelling van den raad van onderzoek heeft niet ten doel, dat eene veroordeeling of eene vrijspraak worde uitgesproken; maar de raad wordt geroepen om de gronden van bezwaar uit een zedelijk oogpunt, in verband met de eer van den officiersstand, op kameraadschappelijke wijze ter toetse te brengen, en vervolgens den indruk dien het geheel op den raad maakt, van zijnerwege bij wijze van onpartijdig advies aan den Minister bekend te maken.

23. De gewigtige taak, door den raad van onderzoek te vervullen, brengt van zelve mede dat de voorzitter vóór den aanvang der werkzaamheden, de aandacht der leden vestige op het hoog belang hunner roeping. Hij moet hen dan ook wel doen beseffen, dat terwijl zij verplicht zijn, met billijkheid en onpartijdigheid over de gedragingen en handelingen van den beschuldigde officier te oordeelen, zij ook niet uit het oog mogen verliezen, dat de eer en de waardigheid van den officiersstand, bij het door hen uit te brengen advies naauw betrokken zijn; en dat zij als eervolle officieren in de allereerste plaats behooren te waken, dat geen onwaardige leden in dien stand behouden moeten blijven.

24. Onmiddellijk nadat de werkzaamheden van den raad van onderzoek zijn afgelopen, wordt het afschrift van het proces-verbaal, bedoeld bij het laatste gedeelte van art. 56 der wet, aan den belanghebbende uitgereikt door de autoriteit, die met de samenstelling van den raad belast is geweest.

*Militaire Administratie.*N°. 91 I.

's Gravenhage, den 26sten Julij 1863.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen.

Ik heb de eer UHEG. te informeren, dat volgens bij mij ingekomen berigt van Commissarissen der Harderwijker schroefstoombootdienst tusschen *Harderwijk* en *Amsterdam*, op den 1sten Augustus aanstaande zal worden gestaakt, en dat mitsdien komt te vervallen het tarief dat dezerzijds, onder dagteekening van den 7den Junij 1858, n°. 43 B (*Rec. Mil.* van dat jaar, blz 67), voor het vervoer van troepen over gemelden afstand is vastgesteld.

Zullende deze in het *Recueil Militair* worden geplaatst ter algemeene kennisgeving.

*De Minister van Oorlog,**(get.) J. W. BLANKEN.*N°. 76. *Wij WILLEM III, enz., enz.*

Gezien onze besluiten, van den 4den Augustus 1856, n°. 33; van den 22sten Mei 1860, n°. 42, en van den 15den Februarij 1861, n°. 44, respectievelijk vaststellende, de organisatie van den geweerwinkel te *Delft*, de pijrotechnische school en de artillerie-, stapel- en constructie-magazijnen.

Op voordragt van Onzen Minister van oorlog van den 17den Junij 1863, n°. 89 A;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. De bij Onze voormelde besluiten gevoegde tabellen, houdende opgave van het personeel, zoo als dat, bij de daarbij genoemde artillerie-etablissemmenten zal kunnen zijn zamengesteld, te doen vervangen door de aan dit besluit gehechte tabellen litt. A, B en C.

Art. 2. Art. 15 van de organisatie voor de pijrotechnische school te *Delft*, behorende bij Ons besluit van den 22sten Mei 1860, n°. 42, te doen lezen als volgt:

„aan ieder officier bij de pijrotechnische school als onderwijzer werkzaam en tevens als opzigter in de werkplaatsen fungerende, zal door Onzen Minister van oorlog eene jaarlijksche toelage van hoogstens twee honderd gulden kunnen worden toegekend.”

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de algemeene rekenkamer tot informatie.

Het Loo, den 21sten Junij 1863.

*(get.) WILLEM.**De Minister van Oorlog,**(get.) J. W. BLANKEN.*

Behoort bij besluit van den 21sten
Junij 1863, n°. 76.

LITT. A.

FORMATIE van het personeel van den geweerwinkel.

BETREKKINGEN.	Aan- tal.	Tractementen en ver- diensten per				Bedrag.	Aanmerkingen.
		uur.	dag voor een	jaar voor een.	jaar voor allen		
Officiëren en Controleurs.		Pro Memorie.					Zijn opgenomen in de organisatie van den staf der artillerie.
Boekhouders.	2	"	"	900	1800		Waarvan een op het bureau van den in- specteur.
Schrijvers	1	"	"	750	750		
Portier.	1	"	"	365	365		
Machinist.	1	"	"	750	750		
Opziater over de werk- plaatsen, aanmaak van maten enz. . .	1	"	"	1200	1200		
Meesters.	6	"	"	750	4500		
Buitengewone werk- lieden.	3	"	f 2.50	750	2250		Kunnen niet zonder speciale magtiging van het Ministerie van oorlog worden in dienst gesteld.
Werklieden der	6	f 0.20	"	720	4320		Alle uitgetrokken jaar- wedden, verdiensten per uur of op dag- geld, moeten als maxim. beschouwd worden.
	1ste klasse.	36	0.12 ⁵	430	16200		
	2de "	26	0.11 ⁵	414	10764		
	3de "	33	0.10	360	19800		
	1ste "	10	0.07 ⁵	270	2700		
	2de "	15	0.05	180	2700		
Leering- lingen der	3de "	20	0.02 ⁵	90	1800		De werktijd berekend op 300 werkdagen per jaar en op 12 uur werkens per dag.
					f 69899		

Mij bekend,
De Minister van oorlog,
J. W. BLANKEN.

Behoort bij besluit van den 21sten
Juni 1865, n°. 76.

LITT. B.
—

FORMATIE van het personeel van de pijrotechnische school.

BETREKKINGEN.	Aan- tal.	Tractementen en ver- diensten per				Bedrag.	Aanmerkingen.
		uur.	dag voor een.	jaar voor een.	jaar voor allen.		
Officieren		Pro Memorie.					
Schrijvers { 1ste klasse.	1	"	"	f 900.00	f 900.00		
der { 2de "	1	"	"	750.00	750.00		
Portier.	1	"	"	450.00	450.00		
Meester { Opzichter in het labora- torium. . .	1	"	"	900.00	900.00		
vuur- { Opzichter in werker. de slag- kruidfa- briek . . .	1	"	"	900.00	900.00		
Opzichter in de draaijerij en smederij.	1	"	"	900.00	900.00		
Onderopzichter in de slagkruidfabriek. . .	1	"	"	650.00	650.00		
Werk- lieden. { der 1ste klasse.	1	f 0.15	"	607.50	607.50		De werktijd bere- kend op 300 dagen per jaar elkedag op 13 1/2 uur werkens.
	1	0.14	"	567.00	567.00		
	2	0.13	"	526.50	1053.00		
	2	0.12	"	486.00	972.00		
	2	0.11	"	445.50	891.00		
	2	0.10	"	405.00	810.00		
	2	0.09	"	364.50	729.00		
	2	0.08	"	324.00	648.00		
Leerlingen.	1	0.05	"	202.50	302.50		
Onderofficieren	2	"	f 0.40	120.00	240.00		
Korporaals.	2	"	0.30	90.00	180.00		
Kanonniërs.	10	"	0.20	60.00	600.00	f 12950.00	

Mij bekend,
De Minister van oorlog,
J. W. BLANKEN.

Behoort bij besluit van den 21sten
Junij 1865, n°. 76.

LITT. C.

FORMATIE van het personeel van de artillerie-, stapel- en constructie-magazijnen.

BETREKKINGEN.	Aan- tal.	TRAKTEMENTEN EN VERDIENSTEN		Aanmerkingen.	
		in het jaar			Per uur werkens.
		voor een.	voor allen.		
Chef van het bureau der directie.	1	f 1600	f 1600	Dit traktement moet worden beschouwd voor memorie te staan in het geval dat de betrekking van chef van het bureau wordt waargenomen door een magazijnmeester der artillerie, wiens traktement in de formatie van den staf der artillerie is uitgetrokken.	
Schrijvers { der 1ste klasse. .	3	900	2700		
„ 2de „	6	750	3000		
„ 3de „	6	600	3600		
Teekenaars { „ 1ste klasse. .	1	900	900		
„ 2de „	1	750	750		
Bedienden.	1	400	400		
Portiers.	3	363	1095		
Magazijns knechts.	5	400	2000		
Bewaarder der mallen, modellen en verificatie-instrumenten. . .	1	600	600		
Opzigters. { over de	1	2400	2400	Van en met f 0.25 tot en met f 0.15. Van en met f 0.13 tot en met f 0.10. Van en met f 0.09 tot en met f 0.08. f 0.03 „ 0.02 ² „ 0.01 ²	
Onder-opzicht. { werktuig- { der 1ste kl. .	1	1200	1200		
„ { lijke inrigt. { „ 2de „	1	800	800		
„ { tevens mr. { der 1ste kl. .	2	1000	2000		
„ { instrument- { „ 2de „	1	800	800		
„ { makers.	1	700	700		
Machinist der 1ste klasse. . . .	1	1000	1000		
Opzigters. { der smeeden.	1	900	900		
„ { „ timmerlieden.	1	900	900		
„ { „ wagenmakers.	1	600	600		
„ { „ verwers.	1	700	700	Het aantal werklieden en leerlingen is in verband met art 3 van het besluit van den 13den Februarij 1861, n ^o . 44, niet ingevuld.	
„ { „ zadelmakers.	1	430	430		
„ { „ sjouwers.	2	700	1400		
Onder- { der { der 1ste kl. .	1	600	600		
opzicht. { smeeden { „ 2de „	2	600	1200		
„ { der timmerlieden.	1	600	600		
„ { „ wagenmakers.	1	1000	1000		
Mr. gieter { der 1ste klasse. . . .	1	800	800		
en vormer { „ 2de „	2	600	1200		
Keurders der projectielen. . . .	2	600	1200		
Werklieden { der 1ste klasse. . .					
„ { „ 2de „					
„ { „ 3de „					
Leerlingen { „ 1ste klasse. . .					
„ { „ 2de „					
„ { „ 3de „					

Mij bekend,

De Minister van oorlog,

J. W. BLANKEN.

Secretariaat.

N°. 2 S.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Heeft goedgevonden, met wijziging in zoo verre der dezerzijdsche beschikking van den 11den Mei 1861, n°. 41 B, te bepalen dat de voordragten tot verkoop van *genie-goederen*, voortaan, niet meer regtstreeks door den eerstaanwezenden Ingenieur, maar door tusschenkomst van de Heeren Inspecteurs in de fortificatie-Inspectiën, aan het Departement van Oorlog moeten worden ingezonden, mitsgaders dat die stukken, door de laatstgenoemde autoriteiten, ten blijke van onderzoek, voor *gezien* en *goedgekeurd* behooren te worden onderteekend.

Gelast dat deze dispositie tot *algemeene kennisgeving* in het *Recueil Militair* zal worden opgenomen.

's Gravenhage, den 25sten Julij 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 10 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Berigt ontvangen hebbende dat bij de Koninklijke Militaire Akademie de *Handleiding bij het onderwijs in de Natuurskunde voor de kadetten van alle wapenen*, door J. H. MEURSINGE, kapitein der artillerie, in het licht is verschenen en verkrijgbaar gesteld tegen den prijs van f 2.55 voor de departementen van algemeen bestuur en het leger.

Gelast dat hiervan mededeeling zal worden gedaan in het *Recueil Militair*.

's Gravenhage, den 5den Augustus 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 25 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gezien de wetten van den 1sten Junij ll. (*Staatsblad* n°. 58, 59, 60 en 61), regelende respectievelijk het geneeskundig staatstoezigt, de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker, enz., de uitoefening der geneeskunst, en de uitoefening der artseni-j-bereidkunst;

Heeft gemeend die wetten, voor zooveel zij betrekking hebben op het personeel van de geneeskundige dienst der landmagt, mits deze ter kennis van het leger te moeten brengen, onder mededeeling dat gemelde wetten ingevolge het Koninklijk besluit van den 5den Junij ll. (*Staatsblad* n°. 64), op den 1sten November a. s. in werking zullen treden.

Gelast wijders dat deze in het *Recueil Militair* worde geplaatst tot *algemeene kennisgeving*.

's Gravenhage, den 9den Augustus 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gezien hebbende de hiertoe betrekkelijke voorstellen van den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt en van den directeur van 's Rijks veeartsenijschool:

Overwegende dat er eenige wijzigingen behooren te worden gebragt in het Voorschrift nopens de admissie, enz. aan 's Rijks veeartsenijschool te Utrecht van kweekelingen, ten einde overeenkomstig het bepaalde bij 's Konings besluit van den 27sten Augustus 1855, n°. 52, voor rekening van het Departement van oorlog, voor de militaire dienst te worden opgeleid, gearresteerd door den toenmaligen Minister van oorlog den 18den September 1855, n°. 56 B; "

Heeft goedgevonden dat gewijzigd voorschrift vast te stellen als volgt:

Art. 1. De toelating bij 's Rijks veeartsenijschool heeft slechts eenmaal in het jaar plaats, en wel op den 1sten September, zijnde de eerste dag van het studiejaar.

Art. 2. De jongelieden op 's Rijks veeartsenijschool voor rekening van het Departement van oorlog toe te laten, moeten zijn *Nederlander*. Zij moeten op den 1sten September van het jaar, waarop zij op 's Rijks veeartsenijschool komen, den vollen ouderdom van *zeventien* jaren hebben bereikt en niet ouder zijn dan *eenentwintig* jaren. Zij zullen van een onberispelijk gedrag en vrij van alle lichaamsgebreken moeten zijn.

Art. 3. De ouders of voogden van hen die verlangen als kweekeling te worden toegelaten, moeten zich verbinden, om zoo lang het verblijf van hunne zonen of pupillen aan 's Rijks veeartsenijschool zal duren, voor hunne kleeding, boeken, instrumenten enz. naar behooren te zorgen, en wel overeenkomstig de bepalingen daaromtrent bij de veeartsenijschool vastgesteld of nog vast te stellen.

Art. 4. Ouders of voogden die verlangen dat hunne zonen of pupillen bij de veeartsenijschool worden opgeleid, moeten daartoe een verzoekschrift indienen aan den Inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt, door wien die jongelieden vervolgens tot het afleggen van een examen bij 's Rijks veeartsenijschool zullen worden toegelaten.

Art. 5. Dit verzoekschrift moet inhouden den naam, de woon- en geboorteplaats van vader en moeder of van voogden.

Art. 6. Het verzoekschrift moet vergezeld gaan:

1º. van eene verklaring, waaruit blijkt dat de aspirant *Nederlander* is;

2º. van de geboorte-acte van den aspirant;

3º. van eene verklaring van eenen geneesheer, inhoudende dat de aspirant gevaccineerd is of de kinderpokken heeft gehad;

4º. voor hen die door hunnen ouderdom in de termen der nationale militie mogten vallen, een bewijs dat zij aan hunne verplichtingen op dat stuk hebben voldaan; en

5º. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door het gemeentebestuur van de woonplaats van den aspirant.

Art. 7. De aankondiging betrekkelijk het tijdstip van examen, wordt in de *Staatscourant* geplaatst, met opgave tevens der vereischte voorwaarden.

Art. 8. Het examen loopt over de volgende vakken:

a. het schrijven eener goede leesbare hand;

b. de gronden van de nederduitsche taal;

c. de gronden van de fransche en de hoogduitsche taal, zoodat de aspirant zonder grove fouten uit die talen in het Nederduitsch moet kunnen vertalen;

d. de algemeene en vaderlandsche geschiedenis en aardrijkskunde;

e 1°. de rekenkunst, bijzonder van de gewone en tientallige breuken, met toepassing op het nederlandsche stelsel van maten en gewigten;

2°. de stekunst tot en met de vergelijkingen van den eersten graad met drie onbekenden;

3°. de meetkunst, de leer van de evenwijdige lijnen, van de driehoeken en de vierhoeken, tot en met de gelijk- en gelijkvormigheid der drie- en veelhoeken.

Art. 9. De aspiranten worden vóór het examen geneeskundig onderzocht aan 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen te Utrecht; zullende zij, die voor de militaire dienst niet geschikt worden bevonden, niet tot het afleggen van examen worden toegelaten.

Art. 10. Het examen wordt afgenomen door de leeraren van 's Rijks veeartsenijschool, in tegenwoordigheid en onder de leiding van den directeur.

Zij maken daarvan een tabellarisch rapport op, waarin de aspiranten worden geplaatst naar de orde van kunde, die zij in de hierboven opgegeven vakken aan den dag hebben gelegd.

Bij gelijke kunde komt bij de aspiranten in de eerste plaats in aanmerking de meerdere kennis in de verschillende talen, in de rekenkunde en in de geschiedenis en aardrijkskunde.

Art. 11. Dat tabellarisch verslag zal door den directeur van 's Rijks veeartsenijschool worden overgelegd aan den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt, die vervolgens aan het Departement van oorlog, die jongelingen ter plaatsing als kweekeling voorstelt, welke naar rangorde van kunde bij het examen verkregen, het eerst daarvoor in aanmerking verdienen te komen.

Art. 12. De kweekelingen zullen zich aan de bepalingen bij het reglement van orde voor de veeartsenijschool vastgesteld of nog vast te stellen, moeten onderwerpen.

Art. 13. De geheele leercursus in de verschillende vakken der veeartsenijkunde zal vier jaren duren.

Art. 14. De directeur der veeartsenijschool zal om het halfjaar aan den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt doen toekomen, een verslag omtrent de kweekelingen, die voor rekening van het Departement van oorlog in het afgeloopen halfjaar op de school tegenwoordig zijn geweest, zullende dat verslag de noodige inlichtingen moeten bevatten wegens het gedrag, de vlijt en de gemaakte vorderingen der kweekelingen.

Art. 15. Het ontslag uit de betrekking van kweekeling zal niet worden gegeven, dan wegens gebrek aan aanleg en lust voor studie, wegens wangedrag en zedenbederf en wegens lichamelijke gebreken, die hem ongeschikt maken om verder voor de dienst te worden opgeleid.

Art. 16. Wanneer een kweekeling om reden in het vorig artikel vermeld niet langer bij 's Rijks veeartsenijschool kan verblijven, zullen zijne ouders of voogden bij tijds daarvan worden onderrigt, ten einde het ontslag voor hunnen zoon of pupil te kunnen aanvragen.

Indien de ouders of voogden in gebreke mogten blijven, hieraan te voldoen, zal het ontslag van zoodanigen kweekeling door den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt aan den Minister van oorlog worden aangevraagd.

Art. 17. De kweekelingen zullen op voordragt van den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt door den Minister van oorlog uit hunne betrekking worden ontslagen.

Art. 18. De ouders of voogden van de jongelieden die voor eene plaatsing als

kweekeling voor rekening van het Departement van oorlog aan 's Rijks veeartsenijschool in aanmerking komen, zijn gehouden, om vóór de benoeming van hunne zonen of pupillen tot kweekeling zich te verbinden, of een voldoende borgtogt te stellen, dat de sommen, ten behoeve van die jongelingen verstrekt, terug worden betaald, ingeval de kweekeling zich aan zijne bestemming onttrekt, of wegens traagheid of slecht gedrag wordt ontslagen.

De deswegens te passeren acte van borgtogt behoort te worden ingerigt naar het bestaande model.

Art. 19. Jaarlijks tegen het einde van den leercursus zullen de kweekelingen van het 4de studiejaar bij een te houden vergelijkend examen, bewijzen moeten geven van hunne verkregene kundigheden, zoo voor de betrekking van veearts als van paardenarts der 5de klasse bij het leger, volgens het vastgesteld of nog vast te stellen programma van examen.

Het examen als veearts zal worden afgenomen volgens de regelen voor de veeartsenijschool vastgesteld of nog vast te stellen.

Het examen als paardenarts van de 5de klasse zal onder voorzitting van een eersten officier van gezondheid, daartoe door den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt te bestemmen, worden afgenomen door eene commissie, bestaande uit de leeraren der veeartsenijschool, benevens twee paardenartsen der 1ste klasse.

Art. 20. De kweekelingen zullen vervolgens naar gelang der aan den dag gelegde bewijzen van hunne verkregen bekwaamheden worden gerangschikt en in die volgorde door den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmagt voor eene betrekking tot paardenarts bij den Minister van oorlog in aanmerking worden gebragt.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 10den Augustus 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

Nº. 66 I.

's Gravenhage, den 14den Augustus 1865.

Het is mij gebleken dat niet allerwege met de vereischte naauwgezetheid de hand wordt gehouden aan de bepalingen van de ministeriële beschikking van den 19den November 1821, nº. 69 (*Rec. Mil.* 2de deel, blz 154), waarbij onderanderen uitdrukkelijk is voorgeschreven, dat *telkens* wanneer het saldo in kas van den menagemeester eener infirmerie, de som van *honderd gulden* te boven gaat, dat meerder bedrag tot eene ronde som gebragt bij de administratie van een der korpsen van het garnizoen moet worden gedeponceerd.

Het doel van dien maatregel is, om vermits de menagemeesters der infirmerien tot zekerheid van het hun toevertrouwd beheer geen borgtogt stellen, het Rijk bij onverhoopte ongelukken, zooveel mogelijk voor schade te vrijwaren.

Met het oog op dat doel heb ik het dan ook niet ondienstig geacht bij vernieuwing de aandacht der toeziende chefs over de evenbedoelde zieken-inrigtingen op het voormeld voorschrift te vestigen, onder aanbeveling voor de getrouwe naleving daarvan te waken; zullende zij, ingevolge art. 8 van de aangehaalde beschikking, zonder eenige versooning aansprakelijk worden gesteld voor de

nadeelige gevolgen welke uit nalatigheid ten deze zouden kunnen voortvloeijen.
 Ter algemeene kennisgeving in het *Recueil Militair* geplaatst.

De Minister van Oorlog,
 (get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 47 I.

's Gravenhage, den 10den Julij 1865.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdelingen.

Ik heb de eer UHEG. te informeren dat door mij met de Directie der Harlinger Stoomboot-Maatschappij gevestigd te *Harlingen*, eene nieuwe overeenkomst is getroffen, tot het vervoeren van militairen van *Harlingen* naar *Enkhuizen* en *Amsterdam* en omgekeerd met de stoombooten *Stad Harlingen* en *Willem III*, tegen de prijzen en voorwaarden in bijgevoegd tarief omschreven.

Van gezegde dienst kan alzoo tot het vervoeren van troepen gebruik worden gemaakt.

Zullende deze in het *Recueil Militair* worden geplaatst ter algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,
 (get.) J. W. BLANKEN.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

De vrachtprijzen voor de officieren bij de troepen dienst doende, zullen niet hooger dan voor de gewone manschappen worden berekend; terwijl aan de eerstbedoelden eene met hunnen rang overeenkomende verblijfplaats op de boot zal worden aangewezen.

De alleenreizende officieren zijn niet in het tarief begrepen, als moettende de kosten daarvan voor hunne eigen rekening komen; zullende wijders de alleenreizende militairen beneden den rang van officier, die, hetzij geheel of gedeeltelijk hunne route per boot moeten afleggen, op vertoon hunner marschorders of reiswijzers, tegen betaling der vracht bij de tarieven omschreven, uit het aan hen verstrekt reisgeld te vinden, met de stoombooten worden vervoerd; zijnde van dezen maatregel uitgesloten de alleenreizende militairen bij de dispositie van het Departement van Oorlog van den 7den Maart 1844, N°. 8 B, 29 September 1847, N°. 41 B en 11 Maart 1865, n°. 59 I, bedoeld, vermits die manschappen op de wijze bij voorschreven dispositie bepaald, zullen moeten worden behandeld.

Voor militaire vrouwen bij de kompagnien geadmitteerd, zal de vracht per hoofd berekend, moeten worden betaald.

Voor kinderen (boven de 5 en beneden de 10 jaren) van onderofficieren en manschappen zal de helft van de vracht per hoofd bepaald, moeten worden voldaan.

De paarden bij de tarieven bedoeld, zijn alleen die der officieren welke tot de troepen te voet behooren.

Wanneer de boot langer dan vier uren onder weg mogt wezen, zal door de Directie aan de manschappen, vrouwen en kinderen, alsmede aan de paarden goed drinkwater worden verstrekt.

De troepen moeten zich tijdig aan de inladingsplaats bevinden, ten einde ophoud voor te komen.

Tarief en opgaven van de Directie der stoombooten *Stad Harlingen* en *Willem III* der Harlinger stoomboot-maatschappij, gevestigd te Harlingen.

Harlingen.

Van 1 tot en met 24 man.	f 1,00	Enkhuizen.
» 25 » » » 100 »	» 0,75	
» 101 en meerder.	»	
Paarden per stuk.	»	

Van 1 tot en met 24 man.	f 1,50	f 1,00	Amsterdam.
» 25 » » » 100 »	» 1,00	» 0,75	
» 101 en meerder.	»	»	
Paarden per stuk.	» 5,00	»	

In ééns kunnen vervoerd worden :

Met de *Stad Harlingen* circa 250 manschappen | gedeeltelijk boven en gedeeltelijk beneden deks.
 » » *Willem III* » 500 »

Te *Enkhuizen* kunnen troepen worden opgenomen en afgezet, indien de waterstand en wind toelaten om den steiger aldaar te bereiken. Bij verhindering zullen de troepen, van 's Rijks wege en op zijne kosten met gewone vaartuigen, van de stoombooten op stroom moeten worden afgehaald of gebracht.

De overtocht van *Harlingen* naar *Amsterdam* of omgekeerd, geschiedt gewoonlijk in 6 uren.

De dienst heeft plaats als volgt :

van *Harlingen*, dagelijks, behalve des Woensdags 's morgens, ten 7³/₄ uur ;
 van *Amsterdam*, dagelijks, behalve des Dingsdags 's morgens, ten 8¹/₄ uur ;
 van *Enkhuizen*, circa 5 uren later als van beide evengenoemde plaatsen.

Personeel en Militaire
Zaken.

N°. 70 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het leger, dat bij de Koninklijke Militaire Akademie het gewijzigd Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de Infanterie is verschenen en voor de departementen van algemeen bestuur en het leger voor f 0.12 verkrijgbaar is gesteld.

Gelast dat bedoeld voorschrift op gelijke wijze zal worden aangevraagd, en voor eerste uitgifte kosteloos verstrekt aan de onderofficieren en korporaals thans bij de korpsen infanterie dienende, op den voet als bij de circulaire van den 25sten October 1862, n°. 61 B, ten aanzien van het exercitie-reglement der kavallerie is voorgeschreven.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage den 19den Augustus 1863.

Voor den Minister,
De secretaris-generaal,
STAVENISSE DE BRAUW.

*Militaire Administratie.*N°. 44 I.

's Gravenhage, den 29sten Augustus 1863.

Wijziging van het voorschrift betreffende de vulling van den bedzak van nieuw model van het eenmans nachtleger der troepen, behoorende bij de aanschrijving van het Ministerie van Oorlog van den 25sten Julij, N°. 50 I (Rec. Mil. blz. 84).

Het bepaalde bij het slot van opgemeld Voorschrift dat namelijk, ter bevordering van de zindelijkheid der in gebruik zijnde bedzakken, een der bedlakens den ganschen dag over het nachtleger uitgespreid moet blijven, in de toepassing minder doelmatig bevonden zijnde, zoo wordt die bepaling bij deze ingetrokken, zullende mitsdien, bij het opmaken der nachtlegers voortaan weder moeten worden gehandeld op de wijze als bij het reglement op de inwendige dienst is vastgesteld,

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

Voor den Minister van Oorlog,
De secretaris-generaal,
(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Personeel en Militaire
Zaken.

Nº. 15 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gelezen het Koninklijk besluit van den 21sten Julij 1853, bepalende de plaatsing in het *Staatsblad* (nº. 83) van de op den 22sten Augustus 1864 tusschen *Nederland, Baden, België, Denemarken, Frankrijk, Groothertogelijk Hessen, Italie, Portugal, Pruissen, Spanje, Wurtemberg* en *Zwitserland* gesloten overeenkomst tot verbetering van het lot der gewonden bij de legers te velde in oorlogstijd, van welke overeenkomst de zakelijke inhoud luidt als volgt:

*Overeenkomst voor de verbetering van het lot der gewonde
krijgslieden in de legers te velde.*

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, Zijne Koninklijke Hoogheid de Groot-Hertog van Baden, Zijne Majesteit de Koning der Belgen, Zijne Majesteit de Koning van Denemarken, Hare Majesteit de Koningin van Spanje, Zijne Majesteit de Keizer der Franschen, Zijne Koninklijke Hoogheid de Groot-Hertog van Hessen, Zijne Majesteit de Koning van Italië, Zijne Majesteit de Koning van Portugal en der Algarven, Zijne Majesteit de Koning van Pruissen, het Zwitsersche Bondgenootschap, Zijne Majesteit de Koning van Wurtemberg, gelijkelijk bezield met den wensch om, zooveel van hen afhangt, de onafscheidelijk aan den oorlog verbonden rampen te verzachten, wat onnoodig gestreng is weg te nemen en het lot der op het slagveld gewonde krijgslieden te verbeteren, hebben besloten te dien einde eene overeenkomst te sluiten, en hebben tot hunne gevolmagtigden benoemd, te weten:

Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden: den heer enz. enz., welke, na uitwisseling hunner wederzijdsche volmagten, die in goede en behoorlijke orde zijn bevonden, omtrent de volgende artikelen zijn overeengekomen:

Art. 1. De ambulances en militaire hospitalen zullen als onzijdig erkend worden, en als zoodanig door de oorlogvoerenden worden beschermd en geëerbiedigd, zoolang zich daarin zieken of gewonden bevinden.

De onzijdigheid zou ophouden, indien die ambulances of hospitalen door eene krijgsmagt wierden bewaakt.

Art. 2. Het personeel der hospitalen en ambulances, waaronder begrepen zijn de intendance, de geneeskundige dienst, de administratie en de dienst voor het vervoer der gewonden, alsmede de aalmoezeniers, zal in het genot der onzijdigheid deelen, wanneer het in de uitoefening zijner bediening is en zoolang er gewonden weg te dragen of te helpen zullen zijn.

Art. 3. De personen, bedoeld bij het vorig artikel, zullen zelfs na de bezetting door den vijand kunnen voortgaan hunne dienst te doen in het hospitaal of de ambulance waarbij zij aangesteld zijn, of zich kunnen verwijderen, om zich bij het korps te voegen waartoe zij behooren.

In die omstandigheden, wanneer die personen hunne dienstverrigtingen zullen staken, zullen zij aan de vijandelijke voorposten overgegeven worden door de zorgen van het bezettingsleger.

Art. 4. Het materieel der militaire hospitalen aan de wetten van den oorlog onderworpen blijvende, zoo zullen de personen aan die hospitalen verbonden, wanneer zij zich verwijderen, slechts die voorwerpen mogen medenemen, die hun bijzonder eigendom zijn.

Daarentegen zal de ambulance, in dezelfde omstandigheden verkeerende, haar materieel behouden.

Art. 5. De inwoners van het land, die hulp aan gewonden zullen verstrekken, zullen worden geëerbiedigd en vrij blijven.

De generaals der oorlogvoerende mogendheden zullen in last hebben de inwoners te verwittigen van het beroep, 't welk op hunne menschlievendheid wordt gedaan, en van de onzijdigheid, die er het gevolg van zal zijn.

Ieder gewonde, in eene woning opgenomen en verpleegd, zal aan deze tot vrijwaring strekken. De bewoner, die gewonden bij zich zal hebben opgenomen, zal worden vrijgesteld van de huisvesting van troepen, alsmede van een deel der oorlogslasten, die mogten worden opgelegd.

Art. 6. De gewonde of zieke militairen zullen worden opgenomen en verpleegd, zonder onderscheid van nationaliteit. De opperbevelhebbers zullen de bevoegdheid hebben om de krijgslieden, die gedurende den strijd gewond zijn, terstond aan de vijandelijke voorposten over te geven, wanneer de omstandigheden dit toelaten, en behoudens de toestemming der beide partijen.

Zij, die na hunne genezing ongeschikt voor de dienst zullen bevonden worden, zullen naar hun land worden teruggezonden.

De anderen zullen eveneens kunnen teruggezonden worden, op voorwaarde van de wapens gedurende den oorlog niet weder op te vatten.

De ontruimingen en het personeel, daarmede belast, zullen door eene volstrekte onzijdigheid worden gedekt.

Art. 7. Een gelijkvormige vlag zal ter onderscheiding worden aangenomen voor de hospitalen, ambulances en ontruimingen.

Deze zal in elk geval van de nationale vlag moeten vergezeld zijn.

Eveneens zal eene armpaat voor het onzijdig verklaarde personeel worden aangenomen, waarvan evenwel de uitreiking aan de militaire overheid zal worden overgelaten.

De vlag en de armpaat zullen een rood kruis vertoonen op een witten grond.

Art. 8. De bijzonderheden van uitvoering dezer overeenkomst zullen door de opperbevelhebbers der oorlogvoerende legers worden geregeld naar de voorschriften hunner respectieve regeringen, overeenkomstig de algemeene beginselen in deze overeenkomst uitgedrukt.

Art. 9. De hooge contracterende partijen zijn overeengekomen deze overeenkomst ter kennis te brengen van de regeringen, die geene gevolmagtigden hebben kunnen zenden naar de internationale conferentie te Genève, met verzoek om daaraan toe te treden; te dien einde is het protocol opengelaten.

Art. 10. De tegenwoordige overeenkomst zal worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen worden uitgewisseld te Bern, binnen vier maanden of zoo mogelijk vroeger.

Ter oorkonde waarvan de respectieve gevolmagtigden deze onderteekend en met hun zegel voorzien hebben.

Gedaan te Genève, den 22sten Augustus van het jaar duizend acht honderd vier en zestig.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 22sten Augustus 1865.

Voor den Minister,

De secretaris-generaal,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

*Militaire Administratie.*N°. 50 I.

's Gravenhage, den 24sten Augustus 1865.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen.

De sectie Zutphen—Deventer der Staats-spoorwegen, nu onlangs in exploitatie gebragt zijnde, heb ik de eer UHEG. daarvan bij deze kennis te geven, met verdere informatie, dat de vrachtprijzen, welke door de gewone reizigers voor de afstanden van *Arnhem* en tusschengelegen stations tot aan laatstgenoemde gemeente moeten worden betaald, zijnde vastgesteld zooals op het hierbij gevoegd tarief is aangewezen; waarvan echter, overeenkomstig het bepaalde bij art. 57 der wet van den 21sten Augustus 1859 (*Staatsblad* n°. 98), zoowel voor detachementen als voor alleenreizende militairen, slechts *de helft* per hoofd verschuldigd zal zijn.

Van gezegde dienst kan alzoo, voor zooveel noodig, tot het vervoeren van troepen gebruik worden gemaakt; terwijl in verband met het vorenstaande wordt ingetrokken en buiten werking gesteld, de beschikking dezerzijds van den 16den Maart 1865, n°. 55 I.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

Voor den Minister van Oorlog,

De secretaris-generaal,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Tarief voor reizigers langs de Staats-spoorwegen.

		Reizigers.			Retour-biljetten.		
Van Arnhem tot Deventer.		1 ^e kl.	2 ^e kl.	3 ^e kl.	1 ^e kl.	2 ^e kl.	3 ^e kl.
	Velp. . . .	f 0,55	f 0,25	f 0,15	f 0,50	f 0,40	f 0,25
	de Steeg. »	0,60	0,30	0,50	1,00	0,75	0,50
	Dieren. . .	0,85	0,70	0,40	1,40	1,05	0,70
Van Arnhem tot	Brummen. »	1,15	0,90	0,55	1,80	1,55	0,90
	Zutphen. .	1,50	1,20	0,75	2,50	1,90	1,25
	Gorsel. . .	1,85	1,50	0,95	5,00	2,25	1,50
	Deventer. .	2,25	1,80	1,15	5,70	2,80	1,85
	de Steeg. »	0,25	0,20	0,15	0,50	0,40	0,25
	Dieren. . .	0,50	0,40	0,25	0,90	0,70	0,45
» Velp »	Brummen. .	0,80	0,65	0,40	1,40	1,05	0,70
	Zutphen. .	1,15	0,95	0,60	1,90	1,45	0,95
	Gorsel. . .	1,55	1,25	0,80	2,60	1,95	1,50
	Deventer. .	1,95	1,60	1,00	5,20	2,40	1,60
	Dieren. . .	0,25	0,20	0,10	0,40	0,50	0,20
	Brummen. .	0,55	0,45	0,25	0,90	0,70	0,45
» de Steeg »	Zutphen. .	0,90	0,70	0,45	1,50	1,15	0,75
	Gorsel. . .	1,50	1,05	0,65	2,10	1,60	1,05
	Deventer. .	1,70	1,55	0,85	2,80	2,10	1,40
	Brummen. .	0,50	0,25	0,15	0,50	0,40	0,25
» Dieren »	Zutphen. .	0,65	0,55	0,35	1,10	0,85	0,55
	Gorsel. . .	1,05	0,85	0,50	1,70	1,50	0,85
	Deventer. .	1,45	1,20	0,75	2,40	1,80	1,20
	Zutphen. .	0,55	0,50	0,20	0,60	0,45	0,50
» Brummen »	Gorsel. . .	0,75	0,60	0,35	1,20	0,90	0,60
	Deventer. .	1,15	0,95	0,60	1,90	1,45	0,95
» Zutphen »	Gorsel. . .	0,40	0,50	0,20	0,60	0,45	0,50
	Deventer. .	0,80	0,65	0,40	1,40	1,05	0,70
» Gorsel »	Deventer. .	0,40	0,55	0,20	0,70	0,55	0,55

*Militaire Administratie.*N°. 70 I.

De Minister van Oorlog gevolg gevende aan Zijner Majesteits besluit van den 28sten der vorige maand n°. 71, luidende als volgt:

Wij WILLEM III, enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Oorlog van den 24sten Augustus 1863, n°. 78 I.

Gelet op art. 3 van ons besluit van den 30sten April 1862, n°. 78, waarbij het bedrag van het reisgeld voor alleenreizende militairen, bedoeld bij art. 103 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmagt, vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 1sten Februarij 1819, L^a. I^a, op nieuw is geregeld.

In aanmerking nemende dat ten gevolge van den door den raad van administratie van de Hollandsche ijzeren spoorweg-maatschappij genomen maatregel, om het vervoer van krijgsvolk niet verder tegen eenen verminderden tariefsprijs toe te laten, het aan de alleenreizende militairen toegekend reisgeld onvoldoende is, om daaruit de kosten van het vervoer langs dien weg te bestrijden.

Hebben goedgevonden en verstaan, de bij art. 3 van ons vermeld besluit vastgestelde bedragen van het reisgeld voor alleenreizende militairen, te verhoogen met een en een vierde cent (0.01 $\frac{1}{4}$) voor iedere mijl afstand welke door hen gebruik makende van den Hollandschen ijzeren spoorweg, moet worden afgelegd.

Onze minister voornoemd is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van Binnenlandsche zaken en van Koloniën, mitgaders aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

Lucerne, den 28sten Augustus 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accoordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Brengt voorschreven besluit des Konings bij deze ter kennis van de militaire en administrative autoriteiten bij het leger, opdat ieder zich voor zooveel hem aangaat, daarnaar zou kunnen gedragen, en heeft voorts goedgevonden het navolgende vast te stellen:

1°. Bij het regelen van marschen zoo van troepen als van alleenreizende militairen, zal er in de eerste en voornaamste plaats op moeten worden gelet, dat de ingezetenen, voor zooverre dit doenlijk zal worden bevonden, niet met den last van inkwartiering worden bezwaard.

2°. Wanneer dit tot het bereiken van gezegd doel kan strekken, moet steeds van de versnelde middelen van vervoer worden gebruik gemaakt, met inachtneming van de bepalingen voorkomende in de dezerzijdsche beschikkingen van den 22sten October 1847, n°. 1 B (*Rec. Mil.* blz. 118), voor zooveel de korpsen en detachementen betreft, en van den 29sten September 1847, n°. 41 B (*Rec. Mil.* blz. 107), voor zooveel de alleenreizenden aangaat, met dien verstande, dat bij het aanwijzen van middelen van versneld vervoer 's Rijks geldelijk belang niet mag worden uit het oog verloren, in dien zin namelijk dat bij verschil in de kosten van het vervoer, steeds van dat middel moet worden gebruik ge-

maakt waaraan de minste kosten zijn verbonden, zoodat bijv. voor de reizen van *Amsterdam* tot *Rotterdam* van den Rijnspoorweg en niet van den Hollandschen ijzeren spoorweg moet worden gebruik gemaakt. Terwijl wanneer het sub 1°. vermeld doel kan worden bereikt zonder van eenig middel van vervoer gebruikt te maken, het bezigen van zoodanig middel niet moet worden voorgeschreven.

5°. Het bij opgemeld besluit vastgesteld reisgeld, wordt alleen dan genoten, wanneer aan de alleenreizenden de verplichting is opgelegd om van den Hollandschen ijzeren spoorweg gebruik te maken.

Bij de berekening van het te dier zaken aankomende, worden de afstanden genomen zooals die in de afstandstafelen voorkomen, doch zulks van plaats tot plaats waar *hoofdstations* gevestigd zijn. Ingeval de spoorlijn aan een *tussenstation* of halt moet worden verlaten, wordt voor het laatste gedeelte van het traject de afstand genomen tusschen de gemeente waar het laatste hoofdstation en het tussenstation of de halt zijn gelegen;

Onderstaande voorbeelden strekken ten deze tot toelichting:

a. Een militair die zich, gebruik makende van de versnelde middelen van vervoer, van *Leiden* naar *Arnhem* moet begeven, ontvangt het gewone reisgeld voor eenen afstand van 114 mijlen (zie blz. 22, n°. 95, van de Afstandstafelen), en het verhoogd reisgeld voor het gebruik maken van den Hollandschen ijzeren spoorweg van *Leiden* over 's *Gravenhage*, *Delft* en *Schiedam* tot *Rotterdam*, zijnde een afstand van 47,9 mijlen.

b. Een verlofganger der nationale militie, uit *Friesland* komende, die zich naar de gemeente *Katwijk aan zee* moet begeven, moet, na voor 's Rijks rekening met een stoomboot tot *Amsterdam* te hebben gereisd, gebruik maken van den Hollandschen ijzeren spoorweg naar *Warmond*, om van daar de reis te voet voort te zetten.

Deze is gerechtigd tot het gewoon reisgeld voor den afstand van *Amsterdam* tot *Katwijk a/z*, zijnde 50 mijlen, mitsgaders tot het verhoogd reisgeld van *Amsterdam* over *Haarlem* tot *Warmond*, zijnde een afstand van 45,6 mijlen.

c. Een alleenreizend militair die zich, gebruik makende van den gezegden spoorweg, van 's *Gravenhage* naar *Amsterdam* begeeft, ontvangt het gewone reisgeld voor een afstand van 62,7 mijlen, en het verhoogd reisgeld voor den afstand van 's *Gravenhage* over *Leiden* en *Haarlem* tot *Amsterdam*, zijnde 67,1 mijlen.

4°. Bij het in rekening brengen van de ter voorschreven zake te doene betalingen, wordt het gewoon en het verhoogd reisgeld in de daarvoor bestemde staten, onder behoorlijke omschrijving afzonderlijk uitgetrokken. Uit die staten moet zoowel van de verplichting tot het gebruik maken van den Hollandschen ijzeren spoorweg als van de dagen waarop wordt gereisd, blijken. In verband daarmede moet het hoofd van de 9de kolom van den staat, model n°. 8^a, behoorende bij de dezerzijdsche beschikking van den 9den December 1842, n°. 3 B, luiden als volgt: *Datums waarop de militairen zich op reis begeven.*

Gelast wijders dat deze in het *Recueil Militair* zal worden opgenomen tot algemeene kennisgeving.

's *Gravenhage*, den 1sten September 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

—
N°. 61 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gelet dat de vraag is geopperd, of art. 116 van de militiewet wel toepasselijk te achten zij op lotelingen, die binnen vier maanden, na hunne aflevering en inlijving blijken voor de dienst ongeschikt te zijn, doch wier ziekte of lichaamsgebrek is ontstaan na hunne inlijving, alzoo gedurende hunnen diensttijd, of van wie het althans niet voldoende blijkt, dat zij de ziekte of het gebrek reeds hadden vóór hunne inlijving;

Heeft gemeend, ter voorkoming van twijfel en min juiste handeling dienaangaande, bij deze, ten vervolge op de voorschriften nopens dit punt, vervat in de beschikking dezerzijds van den 7den Junij 1862, n°. 56 B (*Rec. Mil.* blz. 274 enz.), onder de aandacht van de daarbij betrokken militaire autoriteiten te moeten brengen, dat, ook naar het daaromtrent door den Heer Minister van Binnenlandsche zaken uitgedrukt gevoelen, het niet met de bedoeling van voorschreven wetsartikel overeenkomt, dit op de bovenvermelde miliciens toe te passen, en dat alzoo de herkeuring, waarvan bij dat artikel sprake is, alleen voor lotelingen en nummervervisselaars kan worden aangevraagd, bij wie de ziekelijke gesteldheid of gebreken vóór hunne inlijving bestonden, alzoo buiten de dienst zijn ontstaan.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* worde geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 4den September 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

—
N°. 56 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Berigt ontvangen hebbende dat bij de Koninklijke Militaire Akademie de vijfde herziene druk van de *Geodesie, voor de kadetten van alle wapenen*, door G. A. VAN KERKWIJK, generaal-majoor, in het licht is verschenen en tegen den prijs van f 5.— voor de departementen van algemeen bestuur en het leger verkrijgbaar is gesteld.

Gelast dat hiervan mededeeling zal worden gedaan in het *Recueil Militair*.

's Hage, den 6den September 1865.

Voor den Minister,
De secretaris-generaal,
(get) STAVENISSE DE BRAUW.

Militaire Administratie.

—
N°. 57 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan Zijner Majesteits besluit van den 8sten dezer, n°. 51, luidende als volgt:

WIL WILLEM III, enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Marine in dato 7 dezer, N°. 59.

In aanmerking nemende dat door de Directie der Hollandsche spoorweg-maatschappij het vervoer van krijgsvolk voor verminderden tariefsprijs is ingetrokken.

Hebben goedgevonden en verstaan :

de bij ons besluit van 27 Junij 1862, N°. 87, vastgestelde bedragen van het reisgeld voor alleenreizende militairen van het korps mariniers en de daarmede gelijkgestelde zee-miliciens, worden verhoogd met *een en een vierde cent* (f0,01 $\frac{1}{4}$) voor iedere mijl afstand langs den Hollandschen spoorweg.

Onze voornoemde Minister is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in afschrift zal worden medegedeeld aan den Minister van Oorlog en aan de Algemeene Rekenkamer.

's Gravenhage den 8sten September 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Marine,

(get.) W. J. C. H. VAN KATTENDIJK.

Accordeert met het origineel,

De Minister van Staat, Directeur van het Kabinet des Konings,

(get.) DE KOCK.

Brengt voorschreven besluit des Konings, bij deze ter kennis van de militaire en administrative autoriteiten bij het leger, opdat ieder zich, voor zooveel hem aangaat, daarnaar zou kunnen gedragen, met verdere bepaling, dat de regelen, vastgesteld bij de dezerzijdsche beschikking van den 1sten dezer, n°. 70 I, ter executie van eene gelijke beschikking des Konings opzigtelijk de alleenreizende militairen tot de landmagt behorende, ook ten deze zullen geacht worden van toepassing te zijn.

Gelast wijders dat deze in het *Recueil Militair* zal worden opgenomen tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 21sten September 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 9 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het leger, dat bij de Koninklijke Militaire Akademie de vierde druk van de *Beginnelsen der Hoogere Stelkunst, voor de kadetten der Artillerie en Genie*, door J. BADON GHILLEN en H. STROOTMAN, verschenen en voor de departementen van algemeen bestuur en het leger, tegen den prijs van f 1.00, verkrijgbaar gesteld is.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 22sten September 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 41 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Mededeeling ontvangen hebbende dat de derde druk van de *Handleiding tot de kennis der krijgskunst voor de kadetten van alle wapens*, door J. J. VAN MULKEN, Luitenant-Generaal, met een *aanhangsel betreffende de Indische tactiek* door A. POMPE, Kapitein der infanterie bij de Koninklijke Militaire Akademie, verschenen en verkrijgbaar gesteld is voor den prijs van f 1.80 voor de departementen van algemeen bestuur en het leger.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 29sten September 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 57 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluiten van den 7den en 25sten September jl. n° 61 en 50, luidende als volgt:

Wij WILLEM III, enz, enz.

Overwegende dat het algemeen belang dringend vordert, dat de verspreiding van de thans in sommige gemeenten heerschende veeziekte voor zooveel immer worde tegengegaan, en dat dan ook met de meeste zorg worde gemaakt voor het stiptelijk in acht nemen van de daartoe strekkende maatregelen.

Op de voordragt van onze Ministers van Oorlog, van Justitie en van Binnenlandsche zaken, van den 6den September 1865, n°. 76 P, N°. 110, 5^e Afdeeling en N°. 269, 9^e Afdeeling.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

- 1°. In de gemeenten welke door de veeziekte zijn besmet, en in alle andere plaatsen, waar zulks door onzen Minister van Binnenlandsche zaken noodig of dienstig mogt worden geoordeeld, zullen ter bevordering van de maatregelen, tegen de verspreiding dier ziekte genomen of nog te nemen, detachementen kavallerie als hulp-marechaussée van zoodanige sterkte en voor zoo langen tijd kunnen worden verstrekt als de omstandigheden zullen vorderen.
- 2°. Het daartoe door ieder regiment kavallerie te leveren aantal officieren, onderofficieren, korporaals en manschappen zal naar de behoefte van de hierbij betrokken gemeenten door onzen Minister van Oorlog worden geregeld.
- 3°. Op de officieren en onderofficieren, hieronder begrepen de korporaals, die aan voorzegde detachementen zullen worden toegevoegd, zal toepasselijk zijn het Koninklijk besluit van den 15den Februarij 1845, n°. 55 (*Staatsblad* n°. 8), betreffende de beëdiging van officieren en onderofficieren bij het wapen der marechaussée als ambtenaar belast met het opsporen van misdrijven en als hulpofficier van Justitie.
- 4°. Aan de onderofficieren, korporaals en manschappen van de detachementen, bedoeld bij punt 1 van dit besluit, wordt eene verhooging van soldij toegekend, voor de wachtmeesters van vijf, voor de korporaals van vier en voor de kavalleristen ten bedrage van drie cents per dag.
- 5°. De buitengewone kosten aan den voorschreven maatregel verbonden, worden door de zorg van onzen Minister van Justitie gerestitueerd.
- 6°. Dit besluit treedt dadelijk in werking.

Onze Ministers van Oorlog, van Justitie en van Binnenlandsche Zaken, zijn ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan onzen Minister van Financiën, en aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 7den September 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

De Minister van Justitie,

(get.) OLIVIER.

De Minister van Binnenlandsche zaken,

(get.) THORBECKE.

WIJ WILLEM III, enz., enz.

Gezien ons besluit van den 7den dezer, N°. 61, betrekkelijk het verstrekken van detachementen kavallerie voor de dienst van hulp-marechaussée in de gemeenten welke door de veeziekte zijn of zullen worden besmet;

Op de voordragt van onze Ministers van Oorlog, van Binnenlandsche Zaken en van Justitie, van den 22sten September II., N°. 66 P, van den 23sten September 1863, N, Litt. L, 9e Afdeeling, en van de laatstgemelde dagteekening N°. 114, 5^e Afdeeling.

Hebben goedgevonden en verstaan, ons voormeld besluit bij deze mede op de wapens der Infanterie en der Artillerie van toepassing te verklaren

Onze Ministers van Oorlog, van Binnenlandsche zaken en van Justitie, zijn ieder voor zooveel hem betreft belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan onzen Minister van Financiën en aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 23sten September 1863.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

De Minister van Binnenlandsche zaken,

(get.) THORBECKE.

De Minister van Justitie,

(get.) OLIVIER.

Brengt onder mededeeling van voormelde besluiten ter kennis van de betrokken militaire autoriteiten, dat zoodra op last dezerzijds detachementen hulp-marechaussée worden verstrekt:

- 1°. de beëdiging van de officieren, onderofficieren en korporaa's die daarbij als hulpofficier van justitie optreden, behoort te geschieden voor de regt-bank van het arrondissement waarin de stand- of garnizoensplaats van den te beëdigigen officier, onderofficier of korporaal gelegen is, en
- 2°. dat aan hen, zoodra zij in functie treden of gedetacheerd worden, de bewijzen van eedsaflegging moeten worden ter hand gesteld en zij gehouden zijn die bewijzen alsdan, en vervolgens ook in geval van verplaatsing naar een ander arrondissement, overeenkomstig art. 5 van het Koninklijk besluit van den 15den Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 8) door den voorzitter van de regtbank onder welke zij komen te ressortieren, te laten viseren.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 30sten September 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 56 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteit besluit van den 29sten September 1863, n°. 65, luidende als volgt:

WIJ WILLEM III, enz., enz.

Gezien de voordragt van onzen Minister van Oorlog van den 27sten September 1863, n°. 85 I.

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van ons besluit van den 5den Mei jl., n°. 51, het navolgende te bepalen :

§ 1, dat in het algemeen de hoofdofficieren bij het leger in groote tenue geen aigrette, maar een pluim dragen, gelijk aan die voor de officieren der staven en korpsen waartoe zij behooren, vastgesteld.

Het bepaalde in ons besluit van den 25sten Augustus 1856, n°. 85, ten aanzien van de aigrette der hoofdofficieren bij het regiment grenadiers en jagers blijft van kracht.

§ 2, dat het aan de onderofficieren in het algemeen vergund wordt, om buiten en in dagelijksche dienst, — onder dezelfde bepalingen waarop vroeger het dragen van eene kleine tenue-schacot werd toegestaan, — eene kwartier- of politiemuts te dragen gelijk aan die der officieren, doch van onderofficierslaken, de rand der cocarde en de lis van geel of wit koord, de band van geel of wit kemelsgaren galon.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes.

's Gravenhage, den 29sten September 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Gelast dat voorschreven besluit in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 30sten September 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 57 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontvangen hebbende Zijner Majesteits besluit van den 25sten dezer, n°. 47, luidende als volgt :

WIJ WILLEM III, enz., enz.

Gelet op art. 41 van het Koninklijke besluit van den 10den November 1845, n°. 48, houdende bepalingen omtrent het verstrekken van kleedingstukken van 's Rijks wege aan de geëmploijeerden van de 3^e klasse bij de militaire hospitalen.

En in aanmerking nemende dat de noodzakelijkheid is gebleken, om gemeld artikel te herzien ;

Op de voordragt van onzen Minister van Oorlog van den 21sten dezer, n°. 65 I.

Hebben goedgevonden en verstaan, met intrekking van het bepaalde bij art. 41 van het Koninklijk besluit van den 10den November 1845, n°. 48, zoo als dat thans luidt te bepalen, dat gemeld artikel voortaan gelezen zal worden als volgt :

»Aan de geëmploijeerden van de tweede en derde klassen bij de militaire »hospitalen worden bij hunne indienststelling de navolgende kleedingstukken »van 's Rijks wege verstrekt, als :

»een lakensche kapot,
 »een lakensche pantalon,
 »een linnen pantalon,
 »een mouwvest,
 »een kwartiermuts,
 »een halsdas,
 »twee hemden,
 »twee onderbroeken,
 »twee paar schoenen,
 »twee paar sokken,

»alles volgens de modellen door het Departement van Oorlog te geven.”

De genoemde kleedingstukken kunnen bij gebleken noodzakelijkheid, ook van 's Rijks wege worden vernieuwd; het gewoon onderhoud komt echter voor rekening van den man.

Het Departement van Oorlog beslist wanneer de vernieuwing kan plaats hebben.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 25sten September 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

Brengt het voorschreven besluit des Konings bij deze ter kennis van de betrokken autoriteiten en heeft wijders goedgevonden, ter executie daarvan te bepalen.

Art. 1. De kleedingstukken voor de hospitaal-bedienden worden door de zorg van het Departement van Oorlog verstrekt.

De dragtijd der lakensche kleedingstukken is onbepaald; die der overigen wordt vastgesteld voor elk voorwerp op één jaar.

Art. 2. Op den 1sten Januarij van elk jaar wordt door de directie van het hospitaal aan het Departement van Oorlog gezonden een staat, volgens het hierbij gevoegd model, aanwijzende de vermoedelijke behoefte gedurende het tijdvak van den 1sten April van dat jaar tot den 31sten Maart van het volgende jaar.

Art. 3. De uitreiking der jaarlijksche vernieuwd wordende kleedingstukken heeft in den regel plaats op den 1sten van het kwartaal, volgende op het tijdstip waarop de dragtijd verstreken is.

Aan de geëmployeerden die op gemeld tijdstip nog slechts drie maanden te dienen hebben, worden alleen dan nieuwe kleedingstukken verstrekt, wanneer zij zich op nieuw hebben geëngageerd.

Aan de nieuw aangestelde geëmployeerden heeft de uitreiking plaats op den dag van hunne verbindtenis.

Gedurende den proeftijd, welke die verbindtenis voorafgaat, worden geene kleedingstukken verstrekt, ook niet aan de tijdelijke bedienden.

Art. 4. Voór de uitgifte worden de voorwerpen van kleeding voorzien van het gewoon hospitaalkraken, alsmede van het nummer waaronder de houder in de controle van het hospitaal is ingeschreven.

Van de datums van uitgifte wordt door de directie van het hospitaal naauwkeurig aantekening gehouden.

Art. 5. De geëmploijeerden zijn gehouden de hun van 's Rijks wege verstrekte kleeding met de meeste zorg te onderhouden.

De directeur van het hospitaal doet zich eenmaal per week de verschillende voorwerpen of bij beurten eenige daarvan vertoonen, en geeft ingeval van verwaarloozing, last dat het gebrekkige onverwijld hersteld worde.

Bij verlies of onbruikbaar worden van voorwerpen door schuld van den gebruiker is deze gehouden de waarde der voorwerpen te vergoeden.

De kosten op een en ander vallende, kunnen bij dragelijke termijnen op het daggeld van den betrokken geëmploijeerde worden gekort.

De toeziende chef over het hospitaal overtuigt zich van tijd tot tijd, dat de bepalingen van dit artikel worden nagekomen.

Art. 6. De geëmploijeerden die hunnen diensttijd behoorlijk hebben volbragt of op pensioen worden gesteld, kunnen de hun verstrekte kleedingstukken bij het verlaten van de dienst behouden.

Aan hen echter die vóór het verstrijken van hun engagement uit de hospitaaldienst worden ontslagen, zullen geene andere dan de hoogst benoodigde voorwerpen worden gelaten.

De ingeleverd wordende kleedingstukken worden, na in behoorlijk bruikbaren staat te zijn gebracht, bij voorkeur aan de nieuw aangestelde geëmploijeerden uitgereikt.

Art. 7. De geëmploijeerden der 2^e klasse dragen ter onderscheiding van de geëmploijeerden der 5^e klasse, aan den bovenkant van de opslagen der mouwen van het mouwvest, — in plaats van eene enkele, — eene dubbele bies van rood uitmonsteringlaken.

Art. 8. De directeur van het hospitaal bepaalt wanneer de kapot gedragen kan worden.

In het hospitaal mogen de geëmploijeerden daarmede niet gekleed zijn.

Art. 9. De verantwoording der kleedingstukken blijft op den bestaanden voet bepaald.

Art. 10. Ter voorziening voor de eerste maal in de kleeding der geëmploijeerden van de 2^e klasse, mitsgaders in de behoefte aan kapotten voor de geëmploijeerden der 5^e klasse, moet op den 10den October aanstaande eene aanvraag, met aanwijzing van de tailles of afmetingen der benoodigde voorwerpen, aan het Departement van Oorlog worden ingediend.

Ter algemeene kennisgeving in het *Recueil Militair* geplaatst.

's Gravenhage, den 29sten September 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

BENAMING VAN HET ETABLISSEMENT.

STAAT en aanvraag der benoodigde kledingstukken ten behoeve van de geëmploijeerden der 2^e en 3^e klasse gedurende het tijdvak van den 1sten April 18 . . . tot ultimo Maart 18 . . .

Namen der geëmpl.	Graden.	Datum van indienststelling der lakensche kledingstukken.		Staat der voorwerpen.			Aanmerkingen.
				Goed.	Middel- matig.	Dient vernieuwd worden.	
AA	geëmpl. 2de kl.	kapot, mouwvest, pantalon, kwartiermuts.	1 Jan. 1866. 1 April " " " " "				NB. Deze staat wordt in duplo in- gezonden.
BB.	id.	kapot, mouwvest pantalon, kwartiermuts.					
CC.	id.	kapot, mouwvest, pantalon, kwartiermuts.					
DD.	geëmpl. 3de kl.	kapot, mouwvest, pantalon, kwartiermuts					
EE.	id.	kapot, mouwvest, pantalon, kwartiermuts.					
FF.	id.	kapot, mouwvest, pantalon, kwartiermuts.					

Recapitulatie der benoodigde kleding.

Namen der goederen.	Benoodigd		Voor het thans voorhandene zal op den 1 ^o . April 18 vermoedelijk als onuitgegeven over- blijven.	Alzoo benoo- digd.	Aanwijzing der tailles of afmetingen.
	volgens vorenstaanden staat.	volgens de formatie der geëm- plojeerden.			
Kapotten.....					geëmpl. 2de klasse. » 3de »
Mouwvesten.....					
Lakensche pantalon..					
Kwartiermutsen.					In Ned. duimen
Linnen pantalons....					
Paren schoenen.....					In Ned. duimen.
» sokken					
Hemden.....					
Onderbroeken.....					
Halsdassen.....					

Gezien.

Te, den 1sten Januarij 18 .

De, belast met het
toezigt over het hospitaal.

De directeur van het hospitaal,

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 79 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan Zijner Majesteits besluit van den 4den dezer, nº. 65, waarbij het Hoogstdenzelve heeft behaagd een nieuw voorschrift vast te stellen nopens de admissie enz. van kweekelingen voor militaire geneeskundigen, luidende als volgt:

Wij WILLEM III, enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van oorlog, van den 50sten der vorige maand, nº. 85 P;

Gelet op de bepalingen der wetten van den 1sten Junij jl. (*Staatsblad* nº. 58, 59, 60 en 61);

Hebben goedgevonden en verstaan het bij dit besluit gevoegde voorschrift nopens de admissie, enz. van kweekelingen op 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen goed te keuren en in verband daarmede in te trekken en buiten werking te stellen het voorschrift, gearresteerd bij Ons besluit van den 4den Maart 1856, nº. 85, en de daarin later successievelijk gebragte wijzigingen.

Onze Minister van oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van binnenlandsche zaken, van marine, van koloniën en van finantiën, alsmede aan de algemeene rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 4den September 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Gelast dat gezegd besluit met het voorschrift in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 5den September 1865.

Voor den Minister,

De secretaris-generaal,

(get.) STAVENISSE DE BRAUW.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 7 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gezien hebbende eene missive van den Heer Minister van Marine van den 12den dezer, n°. 1.

Brengt, naar aanleiding daarvan, ter kennis van de betrokken autoriteiten:

1°. dat de handgelden en aanbreng-premiën voor het korps Mariniers (zie *Rec. Mil.* 1864, blz. 186) tijdelijk tot het onderstaande *maximum* zijn verhoogd;

a. bij verbindtenissen voor zes of meer jaren voor gewone rekruten f 35.—;

b. voor dezelfde, vroeger ten minste zes jaren bij het korps Mariniers of de landmagt hebbende gediend, mits niet ouder dan 30 jaren f 75.—;

c. voor miliciens die ingevolge art. 9 der militie-wet bij dat korps overgaan f 60.—;

d. voor jongelingen van 16 tot 18 jaren oud, die zich daarbij voor tien jaren verbinden f 20.—;

2°. dat aan de miliciens bij punt 1 sub c bedoeld, na indiensttreding bij gemeld korps, des verlangende een verlof voor 14 dagen met behoud van soldij wordt toegestaan; en

3°. dat het maximum van het aanbrenggeld voor iederen rekrut of milicien is bepaald op f 15.—, en voor iederen jongeling hierboven bedoeld op f 4.—

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* worde geplaatst ter algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 23sten October 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 60 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan Zijner Majesteit besluit van den 28sten dezer, n°. 38, luidende als volgt:

Wij WILLEM III, enz, enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Oorlog van den 24sten October 1865, n°. 60 I.

Gelet op het bepaalde bij artikel 107 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmagt van den 1sten Februarij 1819, Litt. I, en de daarin bij Koninklijk besluit van den 14den September 1844, n°. 55 gebragte wijziging.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen: dat aan de bij gezegd artikel bedoelde alleenreizende onderofficiëren en manschappen, ook dan wanneer zij verplicht worden, voor eigen rekening van eenig ander publiek middel van vervoer dan van de ijzeren spoorwegen gebruik te maken, zoodra zij een afstand

Bijbl. X.

11.

van meer dan dertig mijlen heen en weder af te leggen hebben, het volle reisgeld naar gelang van hunnen graad zal worden toegekend.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

Het Loo, den 28sten October 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Brengt voorschreven besluit des Konings bij deze ter kennis van de militaire en administrative autoriteiten bij het leger, opdat ieder voor zooveel hem aangaat, zich daarnaar zou kunnen gedragen; met bepaling dat in de gevallen bij het besluit bedoeld, van den last tot het gebruik maken van eenig publiek middel van vervoer uit de staten der betaalde reisgeldten moet blijken.

Gelast voorts dat deze in het *Recueil Militair* zal worden opgenomen tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 31sten October 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

Nº. 57 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Brengt ter kennis van het Leger, dat het *Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie, scholen te voet, te paard, en stukkenrijder-school*, na te zijn herzien bij de Koninklijke Militaire Akademie, is herdrukt en verkrijgbaar gesteld, tegen nagemelde prijzen, voor de departementen van algemeen bestuur en het Leger, als:

Scholen te voet.	f 0.12
Scholen te paard.	» 0.50
Stukkenrijderschool.	» 0.18

Gelast dat dit reglement voortaan zal worden gevolgd, en voorts dat de bepalingen omtrent het Reglement op de exercitiën der vesting-artillerie, voorkomende in het laatste gedeelte der aanschrijving van het Departement van Oorlog van den 50sten Mei 1865, Nº. 50 P (*Rec. Mil.* blz 67), ook op het hiervoren vermelde reglement van toepassing zullen zijn.

In het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

's Gravenhage, den 9den November 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

Nº. 74.

WILLEM III, enz., enz.

Overwegende dat de onlangs uitgevaardigde geneeskundige wetten eene uitbreiding van het onderwijs der kweekelingen voor de militaire geneeskundige dienst bij het groot Rijks hospitaal te Utrecht, en mitsdien eene vermeerdering van het personeel bij die inrigting met het onderwijs belast, noodzakelijk hebben gemaakt.

Gelet op ons besluit van den 17den Februarij 1860, n°. 60, waarbij de formatie van het personeel der geneeskundige dienst bij de Landmagt is vastgesteld.

Gelet wijders op het besluit van den 10den November 1845, n°. 48, houdende onderanderen aanwijzing van het getal, de rangen en de bezoldiging der hoofd- en verdere geëmplojeerden bij de militaire hospitalen.

Op de voordragt van Onzen Minister van Oorlog van den 6den dezer, n°. 51 P. Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen :

1°. dat het personeel, voorkomende op de tabel Lett. A, geannexeerd aan eerst-gemelde besluit, zal worden vermeerderd met een apotheker van de 2^e klasse en twee apothekers van de 3^e klasse ;

2°. dat het getal bedienden bij het Groot Rijks hospitaal te Utrecht zal worden vermeerderd met een geëmplojeerde der 1^e klasse, bestemd om als amanuensis bij het onderwijs der kweekelingen bij die inrigting behulpzaam te zijn, op een jaarlijksch traktement van zeven honderd gulden (f 700).

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

Het Loo, den 10den November 1863.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

*Personeel en Militaire
Zaken.*

N°. 17 P.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Ontwaard hebbende dat miliciens, na aan de militaire autoriteit te zijn overgegeven in de plaats der aflevering, bij de ingezetenen zijn ingekwartierd.

Heeft gemeend, bij deze, met afkeuring van zoodanige handelwijze, de aandacht nader te moeten vestigen op het voorgeschrevene sub 1 der dispositie van den 1sten September ll., N°. 70 I (*Rec. Mil.* blz. 175), met uitdrukkelijke aanbeveling, dat er, vooral ook bij de indeeling van manschappen der militie, op worde gelet, dat niet dan wanneer zulks *onvermijdelijk* noodig is, tot de inkwartiering worde overgegaan.

Gelast dat deze in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst tot *algemeene kennisgeving*.

's Gravenhage, den 27sten November 1863.

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 57 I.

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gevolg gevende aan 's Konings besluit van den 9den dezer, n°. 57, waarbij Zijne Majesteit onder anderen heeft gelieven te bepalen :

a. dat gedurende het jaar 1866 voor eerste uitrusting en voor het kleedings-

en reparatiefonds, mitsgaders voor de verschillende fondsen van inwendig beheer bij de korpsen van het leger, de toelagen zullen worden te goed gedaan en aan het Rijk in Rekening geleden, welke daarvoor op de hierbij gevoegde tabellen litt. A, B, C en D zijn aangewezen;

b. dat het maximum der te doene uitgaven voor administratiekosten, bij de verschillende korpsen van het leger, gedurende opgemeld jaar, zoodanig wordt vastgesteld, als op de almede hierbij gevoegde tabel litt. E is omschreven, mitsgaders dat daaruit wegens schadeloosstelling voor bureaukosten aan de daarop regthebbende officieren en anderen, gedurende meergemeld jaar, zoodanige sommen zullen worden uitbetaald als op den insgelijks hiernevens gevoegden staat litt. F worden aangeduid;

Brengt voorschreven beschikkingen des Konings, mits deze, ter kennis van de onderscheidene militaire autoriteiten en korpsen, en bepaalt tevens:

1°. dat de soort en hoeveelheid der voorwerpen, waaruit de kleeding en uitrusting der onderofficieren en verdere manschappen van het leger moet bestaan, zoodanig zullen wezen, als op den staat litt. G is aangeduid;

2°. dat de wollen stoffen voor de kleeding en uitrusting der onderofficieren en manschappen, gedurende opgemeld jaar, aangeschaft en uitgegeven zullen moeten worden tegen de prijzen op den staat litt. H aangewezen;

3°. dat voor de nieuwe goederen en de voorwerpen van kleeding en uitrusting, welke gedurende het jaar 1866 bij de korpsen zullen worden aangeschaft en aangemaakt, als maximum, de prijzen zullen kunnen worden besteed en te goed gedaan, daarvoor op de staten I, K en L omschreven;

4°. dat de voorwerpen van ledergoed en paardentuig, van wapenen en nachtligging, waarvan de onderscheidene korpsen moeten zijn voorzien, mitsgaders de prijzen en de tijd van duur voor ieder dier voorwerpen vastgesteld, omschreven zijn op de staten litt. M, N en O; blijvende echter, ten aanzien van de voorwerpen van ledergoed van oud model (zeemleder), nog bij de korpsen voorhanden, de bepalingen gehandhaafd, in de beschikking dezerzijds van den 25sten Januarij 1861, n°. 20 B, vervat;

5°. dat voor de goederen in 's Rijks gevangenissen aangemaakt wordende, door de korpsen de confectieloonen moeten worden vergoed, welke daarvoor op den staat litt. P zijn uitgetrokken;

6°. dat de voorraad van stoffen en goederen, mitsgaders die der verwisselstukken voor wapenen, welke in de magazijnen der korpsen moeten zijn opgelegd, zoodanig zullen behooren te wezen, als op de staten Q en R wordt omschreven, zullende die voorraad steeds zooveel mogelijk op het maximum, doch ook binnen die grenzen moeten worden gehouden, waartoe, voor zooveel de stoffen en voorwerpen aangaat, welke niet regtstreeks door de hoofdadministratiën der korpsen zelve worden aangeschaft, de noodige opgaven en aanvragen, van die zijde, te zijner tijd zullen behooren te worden gedaan;

7°. dat de stoffen en goederen, die op den 31sten December aanstaande in de magazijnen der korpsen voorhanden zijn, op dien datum tegen de prijzen, welke daarvoor bij dispositie dezerzijds van den 7den November 1864, n°. 53 I, zijn vastgesteld, zullen moeten worden overgebracht en dan ook in het jaar 1866, tegen die prijzen en wel bij voorkeur, moeten worden uitgegeven; wordende echter hiervan uitgezonderd de voorwerpen van reeds vervallen modellen nog bij de korpsen aanwezig, en de voorwerpen tot het ledergoed, paardentuig en nachtleger behorende, welke tegen de prijzen, waarvoor zij thans in de magazijns-rekening genoteerd staan, zullen moeten worden overgebracht en te beginnen met 1°. Januarij 1866, worden uitgegeven

De door het bovenstaande te ontstane verschillen moeten op den staat litt. VV, behoorende bij de magazijnsverantwoording over het 4de kwartaal dezes jaars worden verrekend;

8°. dat de stoffen en goederen, welke, in den loop van het jaar 1866, zullen

worden aangeschaft en aangemaakt, tegen de prijzen bij *deze* beschikking vastgesteld aan de onderofficieren en manschappen in rekening moeten worden gebracht :

9°. dat alsnu bij de korpsen van het leger, ter voorziening in de behoefte van het jaar 1866, contracten moeten worden gesloten voor de leverantie van al de voorwerpen, de kleeding en uitrusting, het ledergoed en paardentuig bij de troepen uitmakende, met uitzondering van de voorwerpen tot het *nachtleger* behorende, mitsgaders van de *ordinaire*, *onderofficiers-* en *uitmonstering-lakens*, de *roode saai*, de *katoenen hemden*, alsmede de *linnen pantalons* bij de korpsen infanterie en vesting-artillerie; zullende tot het aangaan van contracten voor die artikelen, voor zooveel noodig, later magtiging worden verleend;

Wordende hierbij herinnerd, dat de bepalingen omtrent het niet meer aanschaffen van rokken en epauletten, bij de kavallerie en artillerie, vervat in de dezerzijdsche aanschrijving van den 6den Mei 1865, n°. 59 I, alsnog van kracht blijven.

Gelast dat deze met de bijlagen, in het *Recueil Militair* zal worden geplaatst, om te strekken tot *algemeene kennisgeving*.

's Gravenhage, den 13den November 1865.

(get.) J. W. BLANKEN.

(Bij deze Aanschrijving behooren 17 Bijlagen.)

Militaire Administratie.

N°. 29 I.

's Gravenhage, den 22sten November 1865.

Aan de heeren generaals en verdere officieren van het leger, deelgenooten aan de weduwen- en weezenkas voor de officieren der landmagt.

De vijfzigste jaarlijksche rekening en verantwoording van de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt, over den jare 1864, door mij opgenomen en gesloten zijnde, heb ik de eer de uitkomst daarvan aan het leger mede te deelen.

De ontvangst heeft bestaan :

- 1°. Van officieren tot het leger behorende (met inbegrip van de contributiën der officieren in *West-Indië* en van die der gedetacheerden in *Oost-Indië*) :

a. Gewone contributie.	f 80,412.40 ^s
b. Doorlopende idem.	» 28,581.06 ^s
c. Contributie bij vermeerdering van traktement. »	20,857.98 ^s
d. Inleggelden en verhooging daarvan.	» 53,570.67 ^s
	f 163,202.15
- 2°. Voor gepensioneerde officieren :

a. Gewone contributie.	f 10,625.55
b. Doorlopende idem.	» 10,244.61
c. Inleggelden en verhooging daarvan.	» 2,427.72
	f 25,297.66
- 3°. Op de pensioenen van weduwen en de onderstandgelden van weezen, ingehouden wegens onaangezuiverde inleggelden.
 » 842.94 |
- 4°. Contributie van hertrouwde weduwen, naar aanleiding van art. 7 van het Koninklijk besluit van den 17den Julij 1854, n°. 100.
 » 635.50 |

Transportere f 189,996.25

Per Transport ontvangst f 189,996.25

5 ^o . Twee percent van het bedrag der gedane leverantiën aan de korpsen van het leger, ingevolge art. 1 van het Koninklijk besluit van den 5den November 1842, n ^o . 71.	»	25,119.26 ³
6 ^o . Renten van ingeschreven kapitalen op het grootboek der Nationale schuld.	»	71,125.00
7 ^o . Subsidie uit 's rijks schatkist, toegestaan bij de wet van den 31sten December 1863 (<i>Staatsblad</i> n ^o . 216)	»	12,000.00
Makende met het saldo in kas, op 1 Januarij 1864, ad.	»	11,011.17 ⁵

Eene totale ontvangst van. f 307,231.67

Waartegen de uitgaven zijn geweest :

(met inbegrip van de gedane betalingen in *West-Indië*.)

1 ^o . Voor pensioenen aan weduwen.	f 269,503.54
2 ^o . Toelagen aan 11 weduwen, voor 18 kinderen boven het getal van drie.	» 837.50
3 ^o . Onderstandgelden voor 26 ouderlooze kinderen. »	5,625.89
4 ^o . Begrafeniskosten van 53 overleden officieren. »	5,500.00
5 ^o . Restitutie van te veel betaalde of ten onregte ingehouden contributiën.	» 277.65
6 ^o . Uitkeering aan een verminkt militair van de renten van een daartoe deponeerd kapitaal. »	195.00
7 ^o . Aan den Amanuënsis, als defroijement wegens schrijf- en drukloonen, enz.	» 200.00
	» 278,141.58

Zoodat op den 1sten Januarij 1863 in kas blijft. f 29,110.09

Wijders voorhanden aan inschrijvingen op het grootboek der Nationale schuld, rentende 2½ pr. ct., eene kapitale som van. f 2,843,000.00

Op den 1sten Januarij 1864 bedroeg het getal weduwen. 638

Hetwelk in het jaar 1864 is vermeerderd met. 55

Te zamen. 693

Daarentegen zijn er overleden. 55

Hertrouwd. 2

55

Waardoor op den 1sten Januarij 1863 het getal gepensionneerde weduwen bedraagt. 658

De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.

N°. 56. WIL WILLEM III, enz., enz.

Gelet op ons besluit van den 12den September 1856, n°. 12, houdende bepalingen, nopens de uniform onzer ordonnance-officieren.

Gezien de missive van onzen Minister van Oorlog van den 9den dezer, N°. 62 I.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Met wijziging in zooverre van den inhoud van het aangehaald besluit te bepalen, dat in stede van de tot dus verre op de muts van ottervel gedragen wordende roode aigrette met onderstuk en karmozijn kleurige vautour-vederen, — voortaan moet worden gedragen eene roode aigrette met vautour-vederen van dezelfde kleur.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering dezes.

's Gravenhage, den 11den December 1865.

(get.) WILLEM.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 58 I.

's Gravenhage, den 15den December 1865.

Aan de Heeren Intendanten in de Militaire Afdeelingen.

Het is mij voorgekomen, dat bij het opmaken der reisiwijzers voor alleenreizende militairen, niet altijd naar behooren gevolg wordt gegeven aan den inhoud der dezerzijds aan de toenmalige provinciale kommandanten gerigte aanschrijving van den 25sten September 1854, N°. 12 B, opgenomen in het *Rec. Mil.* van dit jaar, bladz. 255.

In verband met den inhoud mijner beschikking van den 1sten September jl., N°. 70 I, is het nogtans van overwegend belang, dat de reisiwijzers, door degenen die de stukken afgeven, met de meeste zorg worden opgemaakt.

Verlangende mij daaromtrent te vergewissen, heb ik goedgevonden te bepalen, dat iedere drie maanden de hoofd-administratiën der korpsen, onder uw administratief toezigt geplaatst, de reisiwijzers der gedurende het afgelopen tijdvak gereisd hebbende onderofficieren en mindere militairen, aan u zullen inzenden, welke stukken ik daarna, door u verzameld, zal inwachten, ten einde die bij mijn departement aan de gegeven voorschriften te doen toetsen.

In het *Recueil Militair* geplaatst ter algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,

(get.) J. W. BLANKEN.

Bureau der Artillerie en Militaire Administratie.

N°. 54 I.

's Gravenhage, den 21sten December 1865.

*Aan de heeren kommanderende officieren der korpsen
infanterie en van het bataillon mineurs en sappeurs.*

Bij eene door den onder-inspecteur der draagbare wapenen gehouden in-
Bijbl. X. 12.

specie over de wapenen bij een der regementen infanterie in gebruik, bevonden zijnde:

- 1°. dat door eene verkeerde aanbrengring der onderste paar gaten in den geweerriem, de gesp niet ter hoogte van den ondersten band van het geweer was geplaatst, en daardoor de lade kan beschadigd worden, en
- 2°. dat de in het magazijn als voorraad opgelegde bajonetscheeden, over het algemeen genomen, zoo ten aanzien van de hoedanigheid van het leder als der confectie, te wenschen overlieten.

Zoo wordt, wat het eerste punt betreft, bij deze bepaald, dat in het vervolg de geweerriemen bij aanschaffing, niet voorzien moeten zijn van de paar onderste gaten, en deze eerst bij het van pas maken van den geweerriem aan het geweer, daarin moeten worden geslagen, zóódanig dat de gesp juist ter hoogte van den ondersten band kome; terwijl voor zoo verre het tweede punt aangaat, ernstig wordt aanbevolen om bij de keuring van de bajonetscheeden er op toe te zien, dat zij in allen deele met het standmodel overeenkomen.

De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.

Militaire Administratie.

N°. 22 I.

's Gravenhage, den 19den December 1865.

Aan de Heeren Bevelhebbers in de Militaire Afdelingen.

De lijn Almelo—Salzbergen der spoorweg-maatschappij van dien naam, benevens de lijn Zutphen, Hengelo der staatsspoorwegen, nu onlangs in exploitatie gebragt zijnde, heb ik de eer UHEG. daarvan bij dezen kennis te geven, met verdere informatie, dat de vrachtprijzen, welke door de gewone reizigers voor de verschillende afstanden op Nederlandsch grondgebied, en wel van Arnhem en tusschengelegen plaatsen tot Oldenzaal, en van Zutphen en tusschengelegen plaatsen tot Oldenzaal moeten worden betaald, zijn vastgesteld zoo als op het hierbijgevoegd tarief is aangewezen, waarvan echter, overeenkomstig het bepaalde bij art. 57 der wet van den 21sten Augustus 1859 (*Staatsblad* n°. 98), zoowel voor detachementen als voor alleenreizende militairen slechts de helft per hoofd verschuldigd zal zijn.

Van gezegde diensten kan alzoo, voor zooveel noodig, tot het vervoeren van troepen gebruik worden gemaakt.

in het *Recueil Militair* geplaatst tot algemeene kennisgeving.

De Minister van Oorlog,
(get.) J. W. BLANKEN.

(Bij deze Circulaire is gevoegd het tarief voor reizigers langs de hierboven vermelde spoorweglijnen.)

BIJLAGE I.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 1.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Januarij 1865.)

BENOEMINGEN :

Bij het wapen der inf. Bij het 1ste reg. inf., tot 2den luit.: de sergeanten J. de Blom, van het reg. gren. en jagers, F. P. Sievers en H. J. C. Bonemeijer, van het 3de reg. inf. Bij het 2de reg. inf., tot 2den luit.: de sergeanten N. H. J. Gilissen, van het 3de, J. J. Geers, van het 4de, en J. van der Meer, van het 7de reg. inf. Bij het 3de reg. inf., tot 2den luit.: de sergeanten A. Bogaert, van het korps, G. H. Veerman, van het 6de, en J. van Maaren, van het Instructiebat. Bij het 4de reg. inf., tot 2den luit.: de sergeanten W. P. Stutterheim, van het 1ste, W. G. Haarman, van het korps, C. W. F. H. M. Hustinx, van het 5de, en M. A. Meijer, van het reg. gren. en jagers. Bij het 5de reg. inf., tot 2den luit.: de serg. C. van Leeuwen, van het 1ste reg. inf. Bij het 6de reg. inf., tot 2den luit.: de sergeanten J. H. F. Ritter, van het 3de, T. A. J. Roersch, van het 4de reg. inf., mitsgaders de serg.-titulair J. A. Vink, van het korps. Bij het 7de reg. inf., tot 2den luit.: de serg. W. G. Teunissen, van het 1ste, en de serg.-titulair J. Lojenga, van het 8ste reg. inf. Bij het 8ste reg. inf., tot 2den luit.: de serg. C. J. Ouwerling, van het 3de, en P. J. Le Jolle, van het 7de reg. inf. — Bij het wapen der kav. Bij het 1ste reg. drag., tot paardenarts van de 1ste kl.: de paardenarts van de 2de kl. T. H. Ludwig, van de K. M. A. — Bij het wapen der art. Bij het 2de reg. vesting-art., tot 2den luit.: de serg. C. J. P. Kaub, van het 1ste reg. vesting-art. — Bij het korps ing., min. en sapp., tot 1sten luit.: de 2de luit. W. G. Tilanus, van het korps.

Overgeplaatst.

Bij het 7de reg. inf.: de 1ste luit. H. J. Verboom, van het 2de reg. inf. Bij het 5de reg. drag.: de 2de luit. G. J. Yssel de Schepper, van het 1ste reg. drag.

Verplaatst.

Van Utrecht naar Westervoort: de kap.-ing. jhr. D. G. Hora Siccama; van Neuzen naar Utrecht: de 1ste luit.-ing. W. Rooseboom; van Zutphen naar Westervoort: de 1ste luit.-ing. J. H. Bolken.

Voorloopig gedetacheerd bij de K. M. A.

De 1ste luit. J. F. Goudriaan, van het 1ste vesting-art., gedetacheerd bij de Inspectie van draagbare wapenen.

Eervol ontslagen.

De officier van gezondh. der 2de kl. J. van Lier, van het 2de reg. inf., en zulks op het daartoe door hem gedaan verzoek.

Overleden.

Te Gouda, de 1ste luit. G. M. Hermann, van het 4de reg. inf.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Tot lid der directie van het milit. weduwen- en weezenfonds F. C. J. Kroesen; tot plaatsel. komm. te Batavia G. M. Verspijck; tot chef van den staf in de 3de milit. afd. op Java W. A. J. J. Kraal, met bepaling dat hij zal worden gevoerd à la suite van zijn wapen; tot adjoint bij den gener. staf J. Milder, met bepaling dat hij zal worden gevoerd à la suite bij zijne dienst; tot apoth. 3de kl. E. F. G. Kreijenberg.

Bevorderd.

Tot kolonel bij de geneesk. dienst A. E. Waszklewicz; tot 1sten luit. bij het personeel van het wapen der art. D. H. Niepce; tot offic. van gezondh. 2de kl. bij de geneesk. dienst van Celebes en onderh. J. de Koningh; bij het personeel van het wapen der art., tot 1ste luits. W. de Vletter en S. A. Boas; — bij het wapen der inf.: tot luit.-kol. bij het 11de bat. J. H. Donleben, bij het garn.-bat. van Sumatra's-westk. en onderh. A. J. E. Diemont; tot majoors K. H. O. van Bennekom en J. F. Backerus, bij het 1ste J. L. d'Harvant, bij het 4de bat. A. A. G. Frappier, bij het 6de bat. G. F. de Ravallet, bij het 12de bat. W. E. F. van Heemskerck, bij het 15de bat. K. F. Schultze, bij het garn.-bat. van Sumatra's westk. en onderh. E. R. Goteling Vinnis; tot kaps. bij het 2de bat. J. van Weeren, bij het 3de bat. J. F. Peuchen, bij het 5de bat. C. J. M. de Wilde, bij het 7de bat. W. C. H. Eichholtz, bij het 8ste bat. F. P. J. Rochell, bij het 9de bat. A. H. J. Berg, bij het 12de bat. H. E. L. Prins, bij het garn.-bat. der W.-ald. van Borneo H. G. de Grijs; tot 1ste luits. bij het 1ste bat. H. A. Gobius, bij het 2de bat. F. H. Nix, bij het 4de bat. C. J. Stolp, bij het 5de bat. F. J. Schut, bij het 6de bat. A. Verspijck, bij het 13de bat. A. A. J. L. de Jongh, met bepaling dat hij als zoodanig in zijne tegenw. betrekking zal continueren, bij het 14de bat. D. Schäfer, bij het 16de bat. C. Deykerhoff, bij het 17de bat. L. F. M. Schamper, bij het subsist.-kader te Samarang A. A. A. E. Gewin, bij het garniz.-bat. van Palembang G. S. K. J. Ruempol, met bepaling dat hij ook daarbij als zoodanig in zijne betrekking als adjud. zal continueren, en S. J. E. J. V. Barthelemy.

Geplaatst en Overgeplaatst.

Bij de geneesk. dienst, bij het garniz. te Meester-Cornelis, de offic. van gezondh. 1ste kl. G. F. Charlier; bij de inf., bij het 10de bat., de kap. J. de Bode; bij het 16de bat., de 2de luit. M. Harbach; ter beschikking van het Milit. Departem., de 1ste luit. J. W. E. Verstege, met bepaling dat hij als zoodanig zal worden gevoerd à la suite bij zijn wapen. — *Overgeplaatst*: bij de inf., bij het 10de bat., de 2de luit. D. J. A. Frey; bij het 12de bat., de 1ste luit. C. Prey; bij het 13de bat., de kap. F. F. Engel; bij het 15de bat., de kap. F. A. C. Bloem; bij het 19de bat., de 1ste luit. W. C. Marion; bij het garniz.-bat. der 2de milit. afd. op Java, de 2de luit. B. F. W. van Mourik; bij het garniz.-bat. van Sumatra's westk. en onderb., de kap. H. Brinkgreve, en de 1ste luit. jhr. G. H. G. van Kinschot; bij het garniz.-bat. van Palembang, de 1ste luit. J. K. J. Chambry; bij het garniz.-bat. der wester-afd. van Borneo, de 1ste luit. J. H. M. van Bronckhorst; bij het garniz.-bat. der zuid- en ooster-afd. van Borneo, de 1ste luit. J. de Neys; bij het garniz.-bat. van Celebes en onderb., de 1ste luit. J. van Wessem; bij het groot milit. hosp. te Soerabaja, de offic. van gez. 2de kl. J. Alken. — *Overgeplaatst van het leger hier te lande*, bij het wapen der inf. van het leger in Oost-Indië, de 2de luit. M. H. Vis, van het 4de, A. H. A. C. van Nistelbrooy, van het 6de reg. inf., en W. J. C. Kalshoven, van het koloniaal werfdepôt. — *Gedetacheerd voor den tijd van 5 jaren bij het leger in Oost-Indië*, de 1ste luit. F. J. E. Cokart, H. A. A. Reijers, van het 1ste, J. A. de Graaff, L. Schnitter en F. C. van Nes, van het 7de reg. inf., en L. E. Gerdessen, van het Instructie-bataillon.

Eervol ontslagen.

De kolonel der inf. W. E. Kroesen; de 2de luit. der genie en sapp. H. G. Ders; de majoors der inf. W. Koch en J. M. Bruyn; als adj. van den Gouv.-Generaal de kap. der art. C. M. J. W. Rijnen; de intend. 2de kl. van de milit. administr. G. P. W. Boers, onder toekenning van den titul. rang van intend. 1ste kl. (kolonel); de dirig. offic. van gez. 1ste kl. E. A. Lange, en onder toekenning tevens van den titul. rang van intend. 2de kl. (luit.-kol.) de onderintend. 1ste kl. van de milit. administr. L. J. Prins; de 2de luit. der inf. L. C. van Berkel; de 2de luit. der inf. H. C. Huijter.

Belast.

Met de waarneming der betrekking van hoofd-intend. der milit. administr. T. C. J. Kroesen; met de waarneming der betrekking van chef over de geneesk. dienst J. Hartzfeld; met de waarneming der betrekking van tekenaar bij het topographisch bureau der genie (milit. ambt. 3de kl.) R. B. G. Brostowski, met bepaling dat hij gedurende zijn nog loopend verband bij zijn wapen zal worden gevoerd voor memorie.

Een tweearig verlof naar Nederland verleend,

aan den kap.-kwartierm. S. van Haastert; aan den 1sten luit. der inf. H. A. E. Tromp; aan den kap. der inf. R. P. M. van Alderwereld; aan den kap. der inf. F. A. A. J. Valkenhoff; aan den luit.-kolonel der inf. R. F. de Seyff; aan den majoor der inf. W. Beijerinck; aan den ritm. van het reg. O.-I. kav. H. S. de Jong; aan den kap. der inf. J. C. Albrecht; aan den maj. der art. J. W. E. Kuypers; aan den kap. der inf. F. P. C. Varkevisser; aan den 1sten luit. der inf. B. van Moerkerken; aan den kap. der inf. H. Spoelder; aan den tijdelijken adjunct-boekhouder bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen (milit. ambt. 3de kl.) H. van den Anel.

Overleden.

H. J. Hennige, 2de luit.-kwartierm., te Willem I, den 7den October 1864; — G. Wassink, generaal-majoor en chef der geneesk. dienst, te Weltevreden, den 17den Oct. 1864; — H. H. Dieperink, officier van gezondh. der 3de kl., te Moeara Petap, den 24sten September 1864; H. W. C. A. Thieme, kap. der inf., te Palembang, den 29sten September 1864.

CORRESPONDENTIE.

Wegens gebrek aan ruimte zijn onderscheidene boek aankondigingen uitgesteld moeten worden.

Het ingezonden stuk van v. d. V.: „Over arbeid door het leger“, zal in een der eerstvolgende nummers opgenomen worden.

Eenige reeds vroeger ingekomen bijdragen, zoo mogelijk, in 't volgend nummer.

De brochure: „Een woord over het ontwerp van wet tot regeling der schutterrijen“ door A. C. Kouwens, te laat ontvangen om daarover nog in dit N°. te spreken.

BIJLAGE II.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 2.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Februarij 1865.)

BENOEMINGEN :

Tot luit.-generaal: de generaal-majoor J. W. Blanken, minister van oorlog. Bij het wapen der inf. Bij het 2de reg. inf., tot luit.-kolonel: de majoor N. C. Vinkhuizen, van het 7de reg. inf. Bij het 3de reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. L. H. Limburg, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luit. P. Thijssen, van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. F. A. P. E. de Tourton Bruijns, van het 4de reg. inf.; tot 1sten luit.: de 2de luit. P. Riethagen, van het korps. Bij het 6de reg. inf., tot 1sten luit.: de 2de luit. R. J. van Hooijdonk, van het korps. Bij het 7de reg. inf., tot majoor: de kap. jhr. H. G. F. Leijssius, van het reg. gren. en jagers; tot 1sten luit.: de 2de luit. C. J. de Bordes, van het korps. Bij het 8ste reg. inf., tot 1sten luit.: de 2de luits. M. J. Temminck en H. J. F. Dommers, beiden van het korps. Bij het Instr.-bat., tot 1sten luit.: de 2de luit. J. H. P. van Goens, van het korps. Tot adjudant in de 1ste Inspectie van fortificatiën: de 1ste luit. H. P. L. C. de Kruijff, van het korps ing., min. en sapp., thans dienstdoende bij het bat. mineurs en sappeurs. — Bij het pers. van de geneesk. dienst der landmagt, tot offic. van gezondh. der 2de kl.: de officier van gezondh. der 3de kl. jhr. Y. G. de Rotte, thans dienstdoende bij het 3de reg. vesting-art.

Overgeplaatst.

Bij het reg. gren. en jagers: de kap. D. F. K. Hardenberg, van het 4de reg. inf., de 1ste luits. E. C. Tonnet, van het 1ste, J. C. Leijds, van het 3de, en J. Waldeck, van het 6de reg. inf. Bij het 7de reg. inf.: de 1ste luit. F. A. de Perponcher, van het 3de reg. van het wapen. Bij het Instr.-bat.: de 2de luit. J. F. Meijer, van het 3de reg. inf. Bij het 4de reg. drag.: de 2de luit. L. L. D. van den Steen van Ommeren, van het 1ste reg. drag.

Verplaatst.

Van Zutphen naar Zwolle: de kap.-ingenieur J. Kalf; van Venlo naar 's Bosch: de kap.-ingenieur N. H. Nierstrasz; van Nijmegen naar den Helder: de kap.-ingenieur jhr. L. M. van der Goes; van den Helder naar Amersfoort: de 1ste luit.-ingenieur F. H. Ampt; van Amsterdam naar het bat. min. en sapp.: de 1ste luit.-ingenieur W. M. Westerman.

Eervol ontslagen en zulks op het hiertoe door hen gedaan verzoek.

De 1ste luit. A. J. C. J. S. Bergsma, van het korps ing., min. en sapp.; uit zijne betrekking van adjudant in de 1ste Inspectie van fortificatiën, de 1ste luit. J. A. Schuurman, van het korps ing., min. en sapp.

Gedetacheerd bij het koloniaal werfdepôt.

De 2de luit. H. Pothoven, van het 2de reg. inf.

In actieve dienst hersteld.

Bij het 4de reg. inf., de kap. der inf. op non-activiteit J. F. Temminck.

Gepensionneerd.

De majoor der art. op non-activiteit G. J. Maris, en zulks op het daartoe door hem gedaan verzoek.

Overleden.

Te Maastricht, de luit.-kolonel A. Paets, van het 2de reg. inf.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Bevorderd.

Bij de militaire geneesk. dienst, tot dirigerend offic. van gezondh. 1ste kl. in de 2de milit. afd. op Java, L. Lindman.

Overgeplaatst.

Bij het groot milit. hosp. te Willem I, de offic. van gezondh. 2de kl. P. S. A. van Dura; bij het groot milit. hosp. te Soerabaija, de offic. van gezondh. 2de kl. S. Hartog; bij de geneesk. dienst in de zuid- en ooster-afd. van Borneo, de offic. van gezondh. 2de kl. W. L. Terne v. d. Heul en G. Broers; bij de geneesk. dienst te Kediri, de offic. van gezondh. 2de kl. C. J. A. v. d. Velde; bij de geneesk. dienst van Sumatra's westkust en onderh., de offic. van gezondh. 3de kl. K. J. van der Veen; bij de geneesk. dienst ter Sumatra's westkust en onderh., de offic. van gezondh. 3de kl. A. ten Bosch.

Een tweeyarig verlof naar Nederland verleend,

aan den luit.-kolonel J. H. Donleben; aan de kaps. der inf. J. Snijder, J. K. Scheltens en M. W. van Gorkum, de laatste wegens ziekte.

Overleden.

J. Koper, 1ste luit. der art., te Willem I, den 5den November 1864.

VERBETERINGEN.

Bladz. 74, reg. 7 v. o., staat: houten; lees: ijzeren.

„ 84, „ 25 en 26 v. o., staat: vermeerdering; lees: vermindering.

„ „ 5 v. o., staat: vinden om bij; lees: vinden bij.

BIJLAGE III.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 3.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Maart 1865.)

Verplaatst.

Van het bat. mineurs en sappeurs naar Hellevoetsluis: de 1ste luit.-ingenieur W. G. Tilanus; van Hellevoetsluis naar het bat. mineurs en sappeurs: de 1ste luit.-ingenieur J. Fabius.

Eervol ontslagen.

De 1ste luit. A. J. C. J. S. Bergsma, van het korps ingenieurs, mineurs en sappeurs, en de officier van gezondheid van de 3de kl. J. E. de Voogt, werkzaam bij de Koninklijke Militaire Akademie, en zulks op het daartoe door hen gedaan verzoek.

Op non-activiteit gesteld en zulks in afwachting dat omtrent hem nader zal worden beschikt.

De officier van gezondh. der 1ste kl. D. A. J. van Kessel, dienstdoende bij de garnizoens-infirmerie te Leijden.

Gedetacheerd bij de geweewinkel te Delft.

De 2de luit. P. van der Burg, van het 3de reg. vesting-art., thans gedetacheerd bij de applicatie-school.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Tot instruct. bij den barrissan te Sumanap J. C. Leyfeldt; tot onder-constructeur bij den art.-constr.-winkel te Soerabaija B. Lamberts; tot adj. bij het 3de bat. inf. G. T. K. Filet; tot magazijnm. der genie 3de kl. (2de luit.) C. A. Freriks; tot onder-direct. der genie in de 3de milit. afd. op Java, A. W. Egter van Wissekerke; tot magazijnm. bij het afd.-milit.-kleedingsmagazijn te Samarang (milit. ambt. der 2de kl.) W. H. Bangert; tot 1sten comm. bij het groot milit. hosp. te Samarang (milit. ambt. der 3de kl.) W. F. G. Stumpff, en tot ritm. en adj. van den Gouvern.-Gener., de 1ste luit. bij het reg. O.-I. kav. A. F. Huygen, met bep. dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite; tot 2de luits., bij het 2de bat., de serg. J. O. L. A. Bergacker en J. de Bruyn; bij het 4de bat., de serg. C. M. J. Kraemer en L. H. L. Himpe; bij het 5de bat., de serg. H. W. F. Tramburg; bij het 9de bat., de serg. F. G. W. Baptist, J. A. E. Saltzmann en W. F. van Mensch; bij het 13de bat., de serg. B. L. R. de Sturler; bij het subsist.-kader te Soerabaija, de adj.-onderoffic. J. G. H. Schieffellers; bij het garniz.-bat. van Banka, de serg.-maj. G. C. A. de Bruyn en de fourier G. S. Schultz; bij het garniz.-bat. van Riouw en onderh., de fourier C. P. Roskes; bij het garniz.-bat. van Celebes en onderh., de serg.-maj. J. W. Helmkamp; bij het garniz.-bat. der Moluksche eilanden, de serg.-maj. J. P. Tolhuizen en H. Begemann, en de serg. H. A. van Geldorp.

Bevorderd.

Bij de milit. geneesk. dienst, tot offic. van gezondh. 1ste kl. bij de geneesk. dienst te Buitenzorg C. G. C. F. Greiner; bij het wapen der inf., tot luit.-kol., plaatsel. komm. te Samarang, de maj. C. L. Schröder; tot luit.-kol. bij het 3de bat., de majoor L. F. Donleben; tot majoor bij het 14de bat., de kap. W. D. Bode; tot kapt., bij het 6de bat., de 1ste luit. J. P. Smagge; bij het 8ste bat., de 1ste luit. A. Luymes; bij het 14de bat., de 1ste luit. A. M. van der Meer; bij het garniz.-bat. van Palembang, de 1ste luit. J. L. B. Granpé Molière; bij het garniz.-bat. van Banka, de 1ste luit.-adj. G. F. van Huls; tot 1ste luits., bij het 2de bat., de 2de luit. J. A. de Visch Eybergen; bij het 3de bat., de 2de luit. A. J. E. van Dugteren; bij het 5de bat., de 2de luit. T. de Cock Buning; bij het 7de bat., de 2de luit. P. B. van Staden ten Brink; bij het 8ste bat., de 2de luit. J. D. A. C. van Rhijn; bij het 9de bat., de 2de luit. J. C. L. Berg; bij het 13de bat., de 2de luits. J. J. van Poll en M. C. H. Byleveld; bij het garniz.-bat. van Riouw en onderh., de 2de luit. H. J. Gerlings; bij het garniz.-bat. der wester-afd. van Borneo, de 2de luits. H. C. Eenhuizen en C. C. Bakhoven; bij de milit. verken. (directie der genie), de 2de luit. J. C. Bicker; tot luit.-kol. bij het reg. O.-I. kav., de majoor G. E. Tolsma, adj. van Z. M. den Koning, met bepaling dat hij ook als zoodanig bij zijn wapen als gedetacheerd zal blijven gevoerd; tot offic. van gezondh. 2de kl. bij de milit. geneesk. dienst te Klatten A. J. H. van der Mijl Dekker; tot offic. van gez. 2de kl. C. L. van der Burg.

Geplaatst en Overgeplaatst.

Geneesk. dienst, bij het garniz. te Samarang, de offic. van gezond. der 3de kl. P. D. Lusink; bij het wapen der inf., bij het 12de bat., de kap. R. N. Bär; bij het 4de bat., de 1ste luit. J. A. van Dapperen; bij het garniz.-bat. der wester-afd. van Borneo, de 1ste luit. G. C. Munters; bij het garniz.-bat. van Palembang, de 1ste luit. W. H. Voorman; op non-activ., de 2de luit. D. M. Kaakebeen, wegens tijdel. ongeschiktheid voor de active dienst; bij de geneesk. dienst ter Sumatra's westkust en onderh., de dirig. offic. van gez. 2de kl. M. T. Reiche, bij het groot milit. hosp. te Soerabaija, de apoth. 3de kl. E. F. G. Kreijenberg. —

Overgeplaatst: bij de geneesk. dienst te Buitenzorg, de offic. van gez. 3de kl. J. Adriani; bij het wapen der inf.: bij het 1ste bat., de 1ste luit. J. H. Epke, en de 2de luit. W. K. Staats; bij het 4de bat., de 1ste luit. C. C. P. Steinmetz; bij het 5de bat., de 1ste luit. L. W. C. Gerlach; bij het 9de bat., de kap. H. F. W. de Bruyn; bij het 10de bat., de 1ste luit. H. C. A. Ruempol; bij het 13de bat., de 1ste luit. H. L. J. F. Smeets; bij het 15de bat., de kap. B. M. H. Horig; bij het 17de bat., de kap. J. H. Heyman; bij het garn.-bat. van Sumatra's westk. en onderh., de kap. C. Beereus; bij het garn.-komp. van Benkoelen, de 1ste luit. J. C. Dokheer; bij het garn.-bat. van Riouw en onderh., de 1ste luit. H. J. Schwartz; bij het garn.-bat. der Zuider- en Ooster-afd. van Borneo, de kap. C. J. Meijer, de 1ste luit. P. J. Blok, en de 2de luit. G. A. Vogel; bij de garn.-komp. van Timor en Onderh., de 1ste luit. B. Biorn; bij het subsist.-kader te Soerabaja, de 1ste luit. J. F. A. Noman; bij het garn.-bat. der Zuider- en Ooster-afd. van Borneo, de luit.-kolonel F. G. Hoffmann, en bij het 11de bat. inf., de maj. G. B. F. Wiggers van Kerchem; bij de geneesk. dienst in de wester-afd. van Borneo, de offic. van gez. 2de kl. S. C. A. Rombach; bij het groot milit. hosp. te Willem I, de offic. van gez. 2de kl. P. G. Neeb; bij de geneesk. dienst ter Sumatr. westk. en onderh., de offic. van gez. 2de kl. J. M. C. E. le Rutte; bij het wapen der inf., bij het 8ste bat., de maj. W. J. A. Visser; bij het 1ste bat., de 1ste luit.-adj. J. J. Hollanders; bij het 2de bat., de 1ste luit. T. H. A. Flory; bij het 3de bat., de 1ste luit. J. Groesbeek; bij het 9de bat., de 1ste luits M. van Delden en K. H. A. Haack van der Goes; bij het 10de bat., de 1ste luit. L. G. Diepenheim; bij het 15de bat., de 2de luit. C. A. Gobius; bij het 16de bat., de 1ste luit. G. Bakker; bij het 17de bat., de 2de luit. J. F. van Mansvelt; bij het garn.-bat. van Sumatra's westk. en onderh., de kap. W. F. von Stuwe; bij het garn.-bat. der Zuid- en Ooster-afd. van Borneo, de kap. K. van der Heyden, de 1ste luit. P. van Drimmelen, de 2de luits. A. van der Straate, J. J. Spoelstra, G. D. Ebell, S. Balabrega, J. Pateche, F. F. Weber, P. J. Seibert, H. Blok, en de 1ste luit. M. J. H. Sauer; bij het garn.-bat. van Celebes en onderh., de 1ste luit.-adj. W. L. E. Stollé, en de 1ste luit. K. H. A. Uhlmann; bij het subsist.-kader te Samarang, de kap. C. Ravesteyn. — *Overgeplaatst van het leger hier te lande*, bij het wapen der artillerie van het leger in Oost-Indië, de 2de luit. K. J. A. Pape, van het 3de reg. vesting-artillerie.

Eervol ontslagen.

De apoth. 2de kl. J. Gorkom; uit de betrekking van adj. bij den milit. komm. van Celebes en onderh., de 1ste luit. G. C. E. van Daalen; de luit.-kolonel der inf. P. G. A. Anemaet, onder toekenn. van den titul. rang van kolonel.

Ingetrokken.

Op verzoek, art. 2 § a van het besluit van 27 Mei II., n°. 10, en gevolgelijk ook art. 1 van het daarop gegronde besluit van 17 Julij II., n°. 10, waarbij de gepens. kap. der inf. W. Makking, belast werd met de waarneming der betrekking van magazijnm. bij de afd.-milit.-kleedingmagazijn te Samarang (milit. ambt. der 2de kl.), met bepaling, dat hij belast blijft met de waarneming der betrekking van magazijnm. bij de afd.-milit.-kleedingm. te Soerabaja (milit. ambt. der 2de kl.); — de overplaatsing bij het garniz.-bat. van Sumatra's westk. en onderh., van den kap. H. Brinkgreve.

In activiteit hersteld.

Bij het 1ste bat., de 1ste luit. op non-activ. A. M. de Buck; bij het 3de bat., de 2de luit. op non-activ. A. E. van Dugteren.

Een tweearig verlof naar Nederland verleend,

aan den tijdelijken adjunct-boekhouder bij het hoofd-bureau der milit. administr. (milit. ambt. 3de kl.) C. J. Kraus; aan den kap. der inf. W. L. van Warmelo;

aan den offic. van gez. 1ste kl. G. F. James; aan den offic. van gez. 2de kl. F. A. Wethmar; aan den 2den luit. der inf. C. J. J. H. van Kempen; aan den majoor der inf. C. F. Doerleben; aan den 2den luit. der inf. D. C. Westenberg; aan den kap. der inf. L. F. Ruzette; aan den kap. der inf. F. F. C. L. E. Grolman; aan den 1sten luit. der inf. A. Wijnoldy.

CORRESPONDENTIE.

We hebben ter plaatsing een anonymen brief uit Haarlem ontvangen, de opmerking behelzende dat ten gevolge der jongste gebeurtenissen in Denemarken, waarbij die staat geheel aan zich zelf werd overgelaten, het aantal dergenen, die vóór het behoud van Maastricht en Venlo als vestingen gestemd waren, alleen om het gewigt dat die vestingen tot het verkrijgen van bondgenooten in de schaal kunnen leggen, aanmerkelijk is afgenomen. Het heeft den geëerden inzender bevreemd dat, op dien grond alleen, zoovele anti-sloopers thans ook het *delenda* over de wallen van Maastricht en Venlo hebben uitgesproken, omdat z. i. het voorbeeld van Denemarken geenszins bewijst, dat ook wij, onder alle omstandigheden, te vergeefs naar bondgenooten zouden zoeken; althans niet genoeg bewijst om met het oog daarop een paar vestingen te sloopen, wier behoud men tot hiertoe, in 't belang van eventueel te verkrijgen bondgenooten zoo wenschelijk (?) heeft geacht. Wij hebben, om der onpartijdigheidswille, gemeend den korten inhoud van dezen brief niet onvermeld te mogen laten; de geëerde inzender verschoone ons echter van de taak, om bij eene tegenovergestelde meening, de zijne te weerleggen. Wanneer hij na al hetgeen in dit tijdschrift — inzonderheid in de beide vorige jaargangen, en dus ook reeds vóór den Deenschen oorlog — tegen de vestingen Maastricht en Venlo is aangevoerd, nog niet overtuigd is van het schadelijke dier vestingen, dan wanhopen wij er aan hem te bekeeren.

»De werving bij het leger" en eene reclame der HH. BERGER & Comp., zoo mogelijk, in 't volgend nummer.

BIJLAGE V.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 5.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Mei 1865.)

BENOEMINGEN :

Tot president van het hoog militair gerechtshof, de Heer Mr. B. van Dorp, lid van evengemeld gerechtshof; — tot maj.: de kap. jhr. A. F. C. G. Everts, van het reg. gren. en jagers, en tevens op het daartoe door hem gedaan verzoek een eervol ontslag uit de militaire dienst verleend, met vergunning de activiteits-uniform te blijven dragen, met inachtneming van het bepsalde bij 's Konings besluit van den 14den Augustus 1856, N°. 60. — Bij den grooten staf, tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. jhr. G. B. van Bronkhorst, van dien staf, adj. van Z. K. H. den Prins van Oranje. — Bij den plaatsel. staf. tot majoor en plaatsel. kommand. van de 3de kl. te Grave: de kap. der 1ste kl. J. A. Spieringhs, van het 6de reg. inf. — Bij het wapen der inf. Bij den staf van het wapen, tot directeur der Normaalschietschool: de majoor A. W. P. Weitzel, van het 8ste reg. inf.; tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. L. Mulder, van dien staf. Bij het reg. gren. en jagers, tot kap. van de 1ste kl.: de kapt. van de 2de kl. W. B. Bunnik en S. L. J. Queijzen; tot kap. van de 2de kl.: de kapt. van de 3de kl. J. J. H. G. van Wickevoort Crommelin en jhr. A. R. J. Klerck, allen van het korps. Bij het 1ste reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. H. M. Verkouteren, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit.-adj. G. J. H. van Eelders, van het korps, en de 1ste luit. H. F. Alings, van het 7de reg. inf.; tot adj.: de 1ste luits. H. P. J. Hennus en W. F. K. R. Weber, beiden van het korps. Bij het 2de reg. inf., tot kap. van de 1ste kl.: de kapt. van de 2de kl. P. Heitz en J. A. Halfmouw, beiden van het korps; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. H. E. J. Heijmans, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luits. F. H. Knebel en J. C. Vervate, beiden van het korps. Bij het 3de reg. inf., tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit.-adj. J. P. W. Dörr, van het 1ste, J. Delfos den Doren, van het 7de reg. inf., mitsgaders de 1ste luit. W. C. M. Arensma, van het reg. gren. en jagers; tot 1sten luit.: de 2de luits. J. Sipkes en D. Spree, beiden van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap.

van de 3de kl. H. F. Scharp, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. A. G. H. van der Poel, van het korps. Bij het 5de reg. inf., tot majoor: de kap. der 1ste kl. J. A. Beeckman, van het korps; tot kap. van de 1ste kl.: de kapt. van de 2de kl. D. N. de Fremery en P. J. de Vassy, laatstgenoemde adj. en beiden van het korps; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. J. J. F. Janssens, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. H. J. B. Stolp, van het 3de reg. inf.; tot 1sten luit.: de 2de luit. H. van Steevering, van het korps. Bij het 6de reg. inf., tot kolonel en kommandant: de luit.-kolonel J. P. Canselaar, van den staf der inf., directeur der Normaal-schietschool; tot kap. van de 2de kl.: de kapt. van de 3de kl. E. K. J. Verkouteren en J. F. van Regteren, beiden van het korps, laatstgenoemde gedetacheerd bij het k. w. depôt; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit.-adj. A. H. Oiterbein, van het korps; tot adj.: de 1ste luit. F. M. Avenarius, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luit. J. J. G. van Berkel, van het korps. Bij het 7de reg. inf., tot kap. der 2de kl.: de kap. van de 3de kl. W. Jarman, van het korps; tot adj.: de 1ste luit. G. H. Niermans, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luit. H. P. W. Egé, van het 2de reg. inf. Bij het 8ste reg. inf., tot majoor: de kap. R. M. Verniers van der Loeff, van het 3de reg. inf.; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. H. A. van der Groesen, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. H. T. Piccard, van het reg. gren. en jagers; tot 1sten luit.: de 2de luits. A. Zijlstra en J. M. Bichelmeyer, beiden van het korps.

Overgeplaatst.

Bij het reg. gren. en jagers: de kap. A. C. T. Gevers Leuven, van het 4de reg. inf. Bij het 4de reg. inf.: de kap. W. C. Margadant, van het 1ste reg. inf.

In actieve dienst hersteld.

Bij het 5de reg. inf.: de 1ste luit. L. J. M. Glasius, van het wapen der inf., tijdelijk gedetacheerd geweest bij de landmagt in West-Indië.

Gepensionneerd.

De kolonel C. A. T. Vogel, kommandant van het 6de reg. inf.; de majoor L. A. W. Witte Eechout, van het 5de reg. inf.; de majoor J. P. F. Francke, plaatsel. kommand. van de 3de kl. te Grave; de kapt. T. F. J. Veeren, van het 1ste; G. H. Schmidt, van het 4de, en H. A. W. G. Buff, van het 8ste reg. inf.; de kap. S. C. L. Mesch, van het 3de reg. inf.; de ritm. der kav. op non-activiteit J. M. Blanken, beiden laatstgenoemden op de daartoe door hen gedane aanvraag.

Overleden.

Te Breda, de majoor der inf. op non-activiteit W. C. Winkel, en de kap. N. G. Beausar, van het 3de reg. inf.; te Leeuwarden, de 2de luit. A. J. van Ling, van het 8ste reg. inf.; te Nijmegen, de 2de luit. W. H. M. van der Goes, van het 1ste reg. inf.; te Amsterdam; de paardenarts der 2de kl. J. Mars, van het 3de reg. drag.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Tot tijdel. expedit. bij het hoofdbureau der milit. admin. (milit. ambt. 3de kl.) J. J. van Doorn; tot tijdel. 2den comm. tevens magazijnb. bij het groot milit.

hosp. te Soerabaja (milit. ambt. 3de kl.) F. S. Schottelink; tot adjud. bij den komm. der inf. te Willem I, de 1ste luit. M. F. H. Perelaer, van het 2de bat., met bepaling dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite; bij de art.: tot 2den luit. bij het personeel van het wapen der art. C. A. Whittou; bij het wapen der inf., tot 2de luits. bij het 7de bat. L. A. Quack en H. Nuy; bij het garniz.-bat. van Banka, M. Tiernego.

Bevorderd.

Bij het wapen der art., bij het personeel, tot majoor bij het kommandement der veld- en berg-batterijen op Java F. C. Weber; tot kap. H. W. Ketjen; tot 1ste luits. D. J. Derks, J. R. de Jong en J. Schneither; bij het materieel, tot 1sten luit. B. Lamberts, met bepaling dat hij ook als zoodanig in zijne betrekking van onder-construct. bij den art.-constr.-winkel te Soerabaja zal werkzaam blijven; tot magazijnm. 2de kl. (1ste luit.) H. Cones, van het materieel; — bij het wapen der inf., tot majoors J. H. T. Wiegand; bij het garniz.-bat. der W.-afd. van Borneo (Sintang) J. C. Steenbergen; tot kaps. bij het 2de bat. E. J. Valckenaer, bij het 5de bat. F. J. L. M. Z. baron von Tengnagel, bij het 11de bat. H. Tissot van Patot, bij het 17de bat. F. M. Verspijck; tot 1ste luits., bij het 13de bat. K. N. Reuter, bij het 17de bat. T. G. N. Broman, bij het garniz.-bat. der Z. en O.-afd. van Borneo J. J. Spoelstra, bij het korps pupillen A. H. Spaan, met bepaling dat hij ook als zoodanig à la suite van zijn wapen zal blijven gevoerd; bij de milit. geneesk. dienst tot offic. van gez. 2de kl. A. Ledeboer; bij de milit. admin., tot intend. 1ste kl. (hoofd-intend.) T. C. J. Kroesen, en tot onder-intend. 1ste kl. van Sumatra's westk. en onderh. met Benkoelen F. E. K. Stoelman; bij het korps genie en sapp, tot kolonel direct. der genie en inspect. der sapp. G. W. Fredzess.

Geplaatst en overgeplaatst.

Bij de geneesk. dienst: bij het groot milit. hosp. te Weltevreden, de offic. van gez. 3de kl. F. Rogier en F. P. G. van Loenen, en de apoth. 3de kl. E. B. P. van Harreveld; bij het garniz. te Meester-Cornelis, de offic. van gez. 3de kl. A. H. Rombouts; bij de geneesk. dienst te Serang, de offic. van gez. 3de kl. W. F. H. Greup; bij het groot milit. hosp. te Samarang, de apoth. 3de kl. J. A. R. Erkelens; — bij de inf.: bij het 9de bat., de kap. G. A. Haentjes Dekker, bij het 4de bat., de 2de luit. F. J. Meis; bij het 16de bat., de 2de luit. H. E. Schoggers. — *Overgeplaatst*: bij de inf.: bij het 2de bat., de 1ste luit. W. E. Berkholst, bij het 3de bat., de kap. P. J. L. von Sternbach, bij het 12de bat., de 2de luit. H. H. Mensinga, bij het 14de bat., de 1ste luits. F. F. Ondersteyn en C. A. van Randwijk, bij het 17de bat., de 2de luit. J. Stegerhoek, bij het garniz.-bat. van Sum. westk. en onderh., de 1ste luits. R. J. G. M. de Bruyn, L. F. M. Schamper en G. D. Hoek en de 2de luit. G. J. Redeker; bij het garniz.-bat. der Lampongs.-districten, de 2de luits. F. de Frees en H. R. Beijen, bij het garniz.-bat. van Riouw en onderh., de kap. J. J. G. Hennequin, bij het garniz.-bat. Z.- en O.-afd. van Borneo, de 1ste luit. W. H. Rijnders, bij de garniz.-komp. van Timor en onderh., de 1ste luit. J. C. van Blokland, bij de subsistenten-kaders te Batavia, de kap. G. J. C. A. Cochius, en te Samarang, de 1ste luit. J. A. de Visch Eybergen en de 2de luit. D. P. Bouman; bij de art., bij het materieel, de 1ste luit. D. C. J. A. Porse; bij de milit. geneesk. dienst, de officieren van gez. 2de kl., te Malang G. Luchtmans; bij die te Benkoelen C. Mioulet, en bij die te Gombong G. J. Wienecke; bij het garniz. te Weltevreden J. F. P. Ermerins, en bij de geneesk. dienst van Palembang, de offic. van gez. 3de kl. F. J. A. de Ruyter; bij het garniz. te Soerakarta, de apoth. 3de kl. F. J. H. Hirschmann; bij het wapen der inf., bij het 10de bat., de maj. G. B. T. Wiggers van Kerchem; bij het 11de bat., de majoor H. L. Veenhuizen. — *Overgeplaatst van het leger hier te lande*, bij het leger in Oost-Indië, de paardenarts der 2de kl. E. H. A. H. Boudewijns, van het personeel der militaire veterinaire dienst, dienstdoende bij het 4de reg. drag. — *Overgeplaatst van het leger hier te lande*, bij de landmagt in West-Indië, de offic.

van gezondh. van de 3de kl. D. H. van Vierssen, van het 2de reg. inf.; de 2de luit. E. A. van Romondt, van het 6de reg. inf.

Eervol ontslagen.

Op verzoek, de majoor der art. J. Seelig, onder toekenn. van den titul. rang van luit.-kolonel; de kolonel van het reg. O.-l. kav. F. C. van der Putt; als adj. bij het 13de bat. inf., de 1ste luit. A. A. J. L. de Jong; de onder-intend. 2de kl. van de milit. administr. J. P. H. de Lassasie; de 1ste luit. der inf. op non-activit. J. A. E. de Penasse, en de onder-intend. 1ste kl. van de militaire administratie E. C. Smets.

Op non-activiteit gesteld.

De apoth. 3de kl. bij de geneesk. dienst M. C. H. op den Oordt.

In actieve dienst hersteld.

De ritm. bij het reg. O.-Ind. kav. P. van der Putt.

Vergunning verleend om naar Nederland terug te keeren,

aan den door den Koning tot adjud. van den luit.-generaal, kommand van het O.-I. leger C. P. Schimpf, benoemden en tijdelijk bij gemeld leger gedetach. kap. van het reg. gren. en jagers P. M. Netscher.

Een tweejarig verlof naar Nederland verleend,

aan den luit.-kolonel der inf. C. J. Ries; aan den luit.-kolonel der art. A. J. Doorman, en aan den apoth. 2de kl. A. J. H. Kieven; aan de kaps. der inf. C. Prey en C. Th. de la Chaux, en aan den tijdel. boekb. bij het algem. tevens afdeel.-milit.-kleed.-magaz. te Batavia (milit. ambt. 3de kl.) J. M. van Zeventer; aan den kap. der inf. H. C. van der Schalk; aan den onder-opziener over de instrumentmakers en metaaldraaijers bij den art.-constr.-winkel te Soerabaja (milit. ambt. 2de kl.) L. T. Kaulbach, en aan den 2den luit. der inf. J. Roelofs.

BIJLAGE VI.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR, DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 6.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Junij 1865.)

BENOEMINGEN:

Bij den plaatsel. staf, tot 2den luit. en plaatsel. adj. der 2de kl. te Arnhem, de serg. F. P. J. Delfos den Doren, van het 7de reg. inf. — Bij het wapen der inf. Bij het 1ste reg. inf., tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. F. A. H. Tergau, van het korps. Bij het 3de reg. inf., tot 2den luit.-kwartierm.: de serg.-titul. P. M. Scheurleer, van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot majoor: de kap. 1ste kl. J. P. Hell, van het 3de reg. inf.; tot 1sten luit.: de 2de luit. E. S. E. Tiesselinck, van het 5de reg. inf. Bij het 5de reg. inf., tot luit.-kol.: de majoor J. C. P. Hamminck Schepel, van het 4de reg. inf. Bij het 6de reg. inf., tot kolonel en kommand. van het korps: de luit.-kolonel C. N. Peperkamp, van het 5de reg. inf.; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. H. J. Herbig, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. N. J. baron Mulert tot de Leemkule, van het 8ste reg. inf.; tot 1sten luit.-kwartierm.: de 2de luit.-kwartierm. A. J. Overkleef Vaupel Kleijn, van het korps. Bij het 8ste reg. inf., tot 1sten luit.: de 2de luit. J. B. de Kat, van het 8ste reg. inf. — Bij het wapen der marcheaussee. Bij de divisie van Noordbrabant en Zeeland, tot kap.: de 1ste luits. A. J. Kluppel en J. A. Chappuis, beiden van het korps. — Bij het korps ing., min. en sapp., tot kolonel en inspect. in de 1ste inspectie van fortificatiën: de luit.-kolonel G. V. W. baron van Hemert tot Dingshof, van het korps; tot luit.-kolonel: de majoor C. P. Del Campo, genaamd Camp, van het korps; tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. J. P. Holtzschue, van het korps; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. P. Stolk, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. J. F. Beijen, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luits. P. C. W. Mossel, G. L. Kepper en J. H. van der Dussen, allen van het korps.

Overgeplaatst.

Bij de K. M. Akad.: de paardenarts der 2de kl. H. M. Stickel Schoemaker, van het 2de reg. drag, thans gedet. bij het 5de reg. drag. Bij het wapen der inf. Bij het 3de reg. inf.: de 2de luit. J. L. H. Beijens, van het 1ste reg. inf. Bij het wapen der art. Bij het 2de reg. vesting-art.: de kap. L. E. F. Bolomeij, van het 3de reg. vesting-art. Bij het 3de reg. vesting-art.: de kap. jhr. C. J. A. riddler baronnet Speelman, van het 2de reg. vesting-art. Bij het wapen der marcheaussee, bij de divisie van Noordbrabant en Zeeland, in zijnen rang: de 1ste luit. F. Siemerink, van het 5de reg. drag. Bij de divisie van Limburg, als 1ste luit.: de 1ste luit.-kwartierm. M. A. Diekhof, van het 6de reg. inf.

Verplaatst.

Naar Wierickerschans: de kap. J. C. Groenewoud Sweijs, plaatsel. adj. der 1ste kl. te Arnhem; van Gorinchem naar 's Hertogenbosch: de majoor-ing. jhr. J. F. van Thije Hannes; van Maastricht naar Amsterdam: de kap.-ing. W. Schut; van Woudrichem naar Gorinchem: de kap.-ing. E. H. Bergsma; van Vlissingen naar Woudrichem: de kap.-ing. C. W. baron van Dedem; van 's Bosch naar het bat. min. en sapp.: de 1ste luit.-ing. Schim van der Loeff; van het bat. min. en sapp. naar Hellevoetsluis: de 2de thans 1ste luit.-ing. P. C. W. Mossel.

Op non-activiteit gesteld in afwachting dat omtrent hem nader zal worden beschikt.

De 1ste luit.-adj. P. J. C. A. Romijn, van het 2de reg. inf.; zijnde tevens aan hem een eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van adjudant.

Eervol uit hunne betrekkingen ontheven.

De generaal-majoor G. A. van Kerkwijk, van het korps ing., min. en sapp., als chef van het bureau der Genie bij het D. v. O. en tevens op non-activiteit gesteld, in afwachting dat nader omtrent hem zal worden beschikt; de Inspecteur in de 1ste Inspectie van fortificatiën: de kolonel W. S. van der Hart Beek, van het korps ing., min. en sapp., en tevens benoemd tot chef van het bureau der genie bij het D. v. O.

Gepensionneerd.

De kolonel J. P. A. Canselaar, kommandant van het 6de reg. inf., op zijne aanvraag; de kap. W. Pordon, plaatsel. adj. der 1ste kl. te Wiericherschans; de 1ste luit.-kwartierm. J. Proetskie, van het 3de reg. inf., en zulks op de daartoe door hem gedane aanvraag; de kaps. J. K. Peeters en C. F. van den Hoff, beiden van de divisie marechaussée van Noordbrabant en Zeeland.

Overleden.

Te 's Hage, de 1ste luit. J. C. van de Polder, van het reg. gren. en jagers.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd

Tot chef van den staf der 1ste milit. afd. op Java P. A. A. Collard, met bepaling dat hij zal worden gevoerd à la suite van zijn wapen; tot chef van den staf van Sum. westk. en onderh. F. A. C. Bloem, zullende hij worden gevoerd à la suite van zijn wapen; tot 2den instrumentm. bij de instrumentm.-winkel te Batavia C. Stratemeijer; tot komm. der 2de milit. afd. op Java J. A. Waleson.

Bevorderd.

Bij den generalen staf, tot milit. ambt. 1ste kl. J. Wijnkes; bij het wapen der artil., tot maj. J. C. Launspach; bij het materieel, tot majoor, komm. der art. in de 1ste milit. afd. op Java W. Wouters.

Overgeplaatst.

Bij 's Rijks magaz. van geneesmidd. te Batavia, de apoth. 2de kl. L. J. J. Michielsen; bij de geneesk. dienst in de W.-afd. van Borneo, de offic. van gez. 3de kl. N. Bonthuis.

Eervol ontslagen

Uit Zr. Ms. milit. dienst, de 2de luit. der genie en sapp J. E. Turolla.

Eervol ontheven,

van het kommandem. der 1ste milit. afd. op Java, de gener.-maj. J. A. Waleson.

Belast,

met de tijdelijke waarn. van het kommandem. der 1ste milit. afd. op Java, de kolonel H. H. J. Jalink.

Een tweearig verlof naar Nederland verleend,

aan den kap. der inf. J. Teunisz; aan den offic. van gez. 1ste kl. C. W. F. Mogk; aan den onder-opzien. 1ste kl. over de smeden bij den art.-constr.-winkel te Soerabaja J. van der Roest.

Overleden.

J. F. Kielstra, 1ste luit. der art., onder-constr. bij den art.-constr.-winkel te Soerabaja, te Soerabaja, den 23sten Januarij 1865; — H. J. Beukman van der Wijck, 2de luit. der art., te Soerabaja, den 1sten Februarij 1865; — T. H. J. M. Vermeulen, 1ste luit. der art., te Soerakarta, den 18den Februarij 1865.

VERBETERING.

Bladz 349, reg. 16 v. b., staat: vijf uur; lees: zes uur.

BIJLAGE VII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 7.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Julij 1865.)

BENOEMINGEN :

Tot lid van het Hoog militair gerechtshof : de Heer Mr. G. J. Fabuis, Raadsheer in het Provinciaal gerechtshof in Drenthe. Bij het reg. gren. en jagers, tot kap. van de 1ste kl. : de kap. van de 2de kl. P. M. Netscher, van het korps. Bij het 1ste reg. inf., tot 1sten luit.-kwartierm. : de 2de luit.-kwartierm. A. R. von Römer, van het korps; tot 2den luit.-kwartierm. : de serg. J. C. Vaupel Kleijn, van het 7de reg. inf. Bij het 2de reg. inf., tot 2den luit. : de kadets A. T. Le Maire en H. A. Calkoen, beiden herkomstig van de K. M. A. Bij het 4de reg. inf., tot 2den luit. : de kadets C. J. H. Wieling en C. W. Q. de Flines, beiden herkomstig van de K. M. A. Bij het 6de reg. inf., tot 2den luit. : de kadets C. W. van Suchtelen, J. Doornbos, F. J. Roebel en B. C. G. Glasius, allen herkomstig van de K. M. A. Bij het 8ste reg. inf., tot 2den luit. : de kadet G. J. Couvée, herkomstig van de K. M. A. — Bij het wapen der kav. Bij het 1ste reg. drag., tot 2den luit. : de kadet E. H. R. baron van der Duijn, herkomstig van de K. M. A. Bij het 3de reg. drag., tot 1sten luit. : de 2de luit. L. C. Quarles van Ufford, van het korps; tot 2den luit. : de kadet H. M. Werner, herkomstig van de K. M. A. Bij het 5de reg. drag., tot 2den luit. : de kadet J. R. A. H. Higly, herkomstig van de K. M. A. — Bij het wapen der art. Bij het reg. veld-art., tot 2den luit. : de kadets D. Kromhout en H. Seret, herkomstig van de K. M. A. Bij het 1ste reg. vesting-art., tot 2den luit. : de kadets J. von Heulen, R. A. M. Spengler, W. J. G. van der Veur en G. A. Wirix, allen herkomstig van de K. M. A. Bij het 2de reg. vesting-art., tot 2den luit. : de kadet W. G. L. F. F. van Hoogenhuijze, herkomstig van de K. M. A. Bij het 3de reg. vesting-art., tot 2den luit. : de kadets G. J. V. Vinkhuizen, J. W. F. A. van Hees, E. J. J. C. van Bierle en H. W. van Rhijn, allen herkomstig van de K. M. A. — Bij het korps ing., min. en sapp., tot 2den luit. : de kadets J. Scholtens, G. Witteveen, A. E. André de la Porte, H. van 't Sant en G. J. de Jongh, allen herkomstig van de K. M. A. — Bij het personeel van de geneesk. dienst der landmagt, tot officier van gezondh. der 3de kl. : de kweekelingen bij 's Rijks kweekschool voor milit. geneesk. : H. A. de Jongh, A. C. Eijssell, C. de Rooy, H. F. A. Giesbers, F. van Leeuwen, H. E.

Korndorffer, G. H. de Kruijf en L. B. E. Ledeboer. — Den rang verleend van generaal-majoor: aan den gepens. kolonel jhr. R. J. A. van Grotenhuis; van luit.-kolonel: aan den gepens. majoor W. P. d'Auzon de Boismarin; van majoor: aan de gepens. kaps. J. H. Stieneker, H. J. Herbig, G. C. Hartz, F. Kneppers en A. A. Langguth; van eersten officier van gezondh. der 2de kl.: aan den gepens. officier van gezondh. der 1ste kl. J. F. Reiche.

Overgeplaatst.

Bij het 6de reg. inf.: de 2de luit.-kwartierm. J. Gruijs, van het 1ste reg. inf., gedetacheerd bij het koloniaal werfdepôt. Bij het 7de reg. inf.: de 2de luit. H. J. Hoogeveen, van het 2de reg. inf. Bij het reg. veld-art.: de 2de luits. P. J. Callenfels, van het 1ste, jhr. A. L. P. van de Spiegel, van het 2de, en G. K. C. baron van Lijnden en G. A. baron van Tell, beiden van het 3de reg. vesting-art. Bij het 2de reg. vesting-art.: de 1ste luit. E. F. Jochim, en de 2de luit. F. G. A. Scherer, beiden van het 3de reg. vesting-art. Bij het reg. rijdende art.: de 2de luit. S. J. A. de Quertemont, van het 1ste, en P. Hoitsma Mulier, van het 2de reg. vesting-art.

Verplaatst.

Van Amsterdam naar Maastricht: de kap.-ing. J. A. W. D. van Hasselt; van 's Bosch naar Amersfoort: de 1ste luit.-ing. J. J. Brouwer; van Bergen-op-Zoom naar Breda: de 1ste luit.-ing. J. Drabbe.

Voorloopig werkzaam gesteld bij het D. v. O.

De 2de luit.-kwartierm. F. J. Hinrechs, van het 4de reg. inf.

Eervol ontslagen uit zijne tegenwoordige betrekking van bataillons-adjudant.

De 1ste luit.-adj. K. M. Hondekoeter, van het 4de reg. inf., en zulks op het daartoe door hem te kennen gegeven verlangen.

Gepensionneerd.

De kap. J. A. Timmerman, van het 6de reg. inf.

Overleden.

Te 's Hage, de 1ste luit.-kwartierm. A. A. Burgdörffer, werkzaam bij het D. v. O.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Bevorderd.

Bij de milit. geneesk. dienst, tot offic. van gez. 2de kl. in de Zuider- en Ooster-afd. van Borneo, de offic. van gez. 3de kl. C. O. van Oordt; bij het wapen der inf., tot kaps., bij de milit. verkenn. (directie der genie), de 1ste luit. W. J. Havenga; bij het 2de bat., de 1ste luit.-adj. van den komm. der troepen in de Zuider- en Ooster-afd. van Borneo R. D. W. Koops; bij het 3de bat., de 1ste luit. A. P. W. Meis; bij het 5de bat., de 1ste luit.-adj. van den komm. der 2de milit. afd. op Java E. W. Pfeiffer; bij het 13de bat., de 1ste luit. H. M. Tersteede; bij het 15de bat., de 1ste luit.-adj. J. H. C. Godin; bij het garniz.-bat. van Palembang, de 1ste luit.-adj. J. G. D. Oberschorfheide; tot 1ste luits., bij het 5de bat., de 2de luit. J. van der Weyde; bij het 12de bat., de 2de luit. D. J. H. Frey; bij het 15de bat., de 2de luit.-adj. S. G. Prins, van het bat., met bepaling dat bij in zijne betrekking zal blijven continueren; bij het 16de bat., de 2de luit. L. H. de Grijs; bij het garniz.-bat. van Banka, de 2de luit. P. J. J. S. Hogerwaard.

Geplaatst en overgeplaatst.

Bij de geneesk. dienst in de Zuider- en Ooster-afd. van Borneo, de offic. van gez. 2de kl. A. Ledeboer; bij de inf., bij het 14de bat., de kap. J. J. van Roy; bij het garniz.-bat. der Wester-afd. van Borneo, de kap. F. A. Steever; bij het garniz.-bat. der Zuider- en Ooster-afd. van Borneo, de 1ste luit. A. A. J. L. de Jongh. — *Overgeplaatst*: bij de milit. administr., als onder-intend. 2de kl., de kap.-kwartierm. H. de Haas; bij de inf., bij het 6de bat., de kap. K. van der Heyden; bij het 8ste bat., de 1ste luit. J. M. van der Groen, en de 2de luit. B. F. W. van Mourik; bij het 9de bat., de 1ste luit. E. L. G. J. Verdooren; bij het 12de bat., de 1ste luit. F. H. Bordewijk; bij het 15de bat., de 1ste luit. J. H. Knijff; bij het 16de bat., de kap. J. Tomei; bij het 17de bat., de kap. F. A. Schiebelhout; bij de garniz.-komp. van Benkoelen, de kap. N. Volckerts; bij het garniz.-bat. der Zuider- en Ooster-afd. van Borneo, de kapt. B. M. H. Thörig en F. A. Gits; bij het subsistent.-kader te Batavia, de 1ste luit. J. E. Zonneveld; bij de art., bij het materieel, de kap. E. J. W. W. van Dompsele, en de 1ste luit. J. Schneither. — *Geplaatst*: Bij de inf., tot 2den luit.: de kadets G. A. P. C. von Söhsten, G. W. Camphuis, H. Gerth van Wijk, L. O. K. Fontein, J. Anten, H. J. G. Ferzenaar, P. J. Reineke, J. L. Thehoff Noëls, T. A. C. baron de Geer, C. C. F. J. Hirschmann, H. J. Jonker, J. van Smid, H. J. G. Bosch, W. A. T. Helms en J. A. E. Elgenhuizen, allen herkomstig van de K. M. A. Bij de kav., tot 2den luit.: de kadet jhr. R. B. R. J. van Grotenhuis tot Onstein. Bij de art., tot 2den luit.: de kadets J. J. K. de Moulin, H. Ypes, M. J. A. L. Riesz, J. H. van der Burg, D. de Stoppelaar Blijdesteijn, K. E. Reck, A. van der Bie en J. J. de Jongh, allen herkomstig van de K. M. A. Bij het korps der genie en sapp., tot 2den luit.: de kadets F. C. A. Heyligers en J. T. Kannemans, beiden herkomstig van de K. M. A. Bij het personeel van de geneesk. dienst, tot offic. van gezondh. van de 3de kl.: de kweekelingen A. N. Erkelens, J. C. P. Kats, C. D. Schuckink Kool en J. H. van der Leeuw, allen herkomstig van 's Rijks kweekschool voor milit. geneesk. — *Overgeplaatst van het leger hier te lande*, bij het leger in Oost-Indië, de 2de luits. J. de Blom, van het 1ste, en J. F. van Rossum, van het 5de reg. inf. — *Bij de landmagt in de West-Indië*: Overgeplaatst bij het personeel van de geneeskundige dienst, de officier van gezondh. 3de kl. P. A. D. Couvée, van het 6de reg. inf. — Benoemd tot 2den luit.: de kadet W. C. Willemsen, herkomstig van de K. M. A.

Eervol ontslagen.

Op verzoek, de onder-intend. 1ste kl. van de milit. administr. H. Vemer, onder toekenning van den titul. rang van intend. 2de kl. (luit.-kolonel).

Op non-activiteit gesteld.

De kap. der art. L. F. Boers.

Ingetrokken.

op verzoek, het aan den magazijnm. der art. 3de kl. H. Cornes verleend tweejarig verlof naar Nederland.

Een tweejarig verlof naar Nederland verleend.

aan den kolonel, chef van den gener. staf, jhr. F. W. R. Flugt van Aspermont, aan den kap. der inf. W. J. G. van Swieten, en aan den magazijnm. 3de kl. der art. J. M. Reynnders.

CORRESPONDENTIE.

Het ingezonden stuk: »*Verandering van uniform*» zal geplaatst worden. — Eenige reeds vroeger ingekomen bijdragen, die wegens plaatsgebrek herhaaldelijk moesten worden uitgesteld, zoo spoedig mogelijk.

VERBETERING.

In 't vorig nummer, op bladz. 406, regel 22 v. b. staat: (1); lees: (2).

BIJ LAGE VIII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 8.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN;

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand Augustus 1865.)

BENOEMINGEN :

Tot kap.: de 1ste luit. W. de Hartog, van den staf der inf., werkzaam bij de K. M. A., en tevens op het daartoe door hem gedaan verzoek, een eervol ontslag uit de militaire dienst verleend. Bij den plaatsl. staf, tot 1sten luit.: de 2de luit. F. A. Crussier, plaatsel. adj. der 2de kl. te Willemstad; tot adj. van den gouverneur der K. M. A.: de 1ste luit. J. F. Goudriaan, van het 1ste reg. vest.-art., tijdelijk gedetacheerd bij de K. M. A., en in verband daarmede overgeplaatst bij den staf der art. Bij het wapen der inf. Bij het 1ste reg. inf., tot adj.: de 1ste luit. H. Vermeulen, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luit. G. Blaauw en H. F. van den Oudendijk Pieterse, beiden van het korps. Bij het 2de reg. inf., tot 1sten luit.-kwartierm.: de 2de luit.-kwartierm. H. J. Bronner, van het korps. Bij het 3de reg. inf., tot 1sten luit.: de 2de luit. I. L. H. Beijens, van het korps. — Bij het wapen der kav. Bij het 1ste reg. drag., tot 1sten luit.: de 2de luit. I. N. Blaauw, van het korps. Bij het 3de reg. drag., tot ritm. van de 3de kl.: de 1ste luit. F. C. D. M. Hingelopen, van het 5de reg. drag.; tot 1sten luit.: de 2de luit. jonkh. M. B. W. des Tombe, van het korps; tot 2den luit.-administrateur van kleeding en wapening: de opperwachtm. P. D. Bazendijk, van het 4de reg. drag. Bij het 4de reg. drag., tot ritm. der 1ste kl.: de ritm. der 2de kl. W. A. Beck, adj. bij het korps. Bij het 5de reg. drag., tot ritm. der 2de kl.: de ritm. der 3de kl. C. L. Hermen, van het korps. — Bij het wapen der art., tot majoor en onder-directeur in het wapen-depôt te Gorinchem: de kap. van de 1ste kl. S. Pijpers, van het 2de reg. vest.-art.; tot maj. en magazijnm. der art. van de 1ste kl. te Naarden: de kap. N. H. baron van Slingelandt, van het 3de reg. vest.-art. Bij het reg. veld-art., tot maj.: de kap. F. van Exter, instructeur bij het korps; tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. K. H. van Diepenbrugge en W. de Villeneuve, beiden van het korps, zijnde de eerstgenoemde later benoemd tot instructeur bij het korps; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. W. Graaf van Limburg Stirum, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. A. M. Mazel, van het korps; tot 1sten luit.: de 2de luit. L. F. Maas Geesteranus, van het korps. Bij het 1ste reg. vest.-art.,

tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. P. C. Badon Ghijben, van het 2de reg. vest.-art. Bij het 3de reg. vest.-art., tot luit.-kol.: de maj. jonkh. A. W. A. Gevers Deijnoot, van het reg. veld-art.; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. I. A. baron Mulert, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. C. D. A. Schneider, van den staf der art., adj. van den gouverneur der K. M. A. Bij het reg. rijd.-art., tot kap. der 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. J. Goudriaan, van het korps; tot kap. der 2de kl.: de kap. van de 3de kl. M. L. V. de Girard de Miolet van Coehoorn, van het korps; tot 1sten luit. en direct. van het garniz.-hospit. te Vlissingen: de 2de luit. K. Keileman, administrateur van kleding en wapening, bij het 2de reg. drag.; tot leeraar bij 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen: de offic. van gezondh. der 2de kl. L. P. van Braam Houckgeest, van het garniz.-hospit. te 's Hage en de apotheker der 2de kl. C. Burgersdijk, dienstdoende bij het garniz.-hospitaal te Breda.

Overgeplaatst.

Bij den staf van het wapen, ten einde definitief bij de K. M. A. werkzaam te zijn: de 1ste luits. A. E. L. Wellan, van het 1ste en C. van Maanen, van het 6de reg. inf., beiden thans tijdelijk gedetacheerd bij genoemde inrigting. Bij het wapen der inf. van het leger hier te lande: de 2de luits. F. A. C. baron de Geer en W. A. T. Helms, beiden bestemd voor het leger in Oost-Indië en ingedeeld: eerstgenoemde bij het 1ste en laatstgenoemde bij het 4de reg. inf. Bij het instruct.-bat.: de 1ste luit. J. C. van Schermbeek, van het 3de reg. inf. Bij het 2de reg. drag.: de 1ste luit. administrateur van kleding en wapening B. J. Rademakers, van het 3de reg. drag. Bij het 2de reg. vest.-art.: de kap. A. E. Reuther, van het 1ste reg. vest.-art.

Den rang van luit.-generaal verleend:

aan den gepens. generaal-majoor F. J. E. baron de Roije van Wichen.

Eervol ontheven uit hunne betrekking bij de K. M. A.

De 1ste luit. C. L. H. von Freijtag van Overstraten, van den staf der inf. en in verband daarmede overgeplaatst bij het 1ste reg. inf.; de 1ste luit. W. H. B. Paravicini de Capelli, van den staf der art. en in verband daarmede overgeplaatst bij het 3de reg. vest.-art. en zulks op het daartoe door hen gedane verzoek.

Eervol ontslagen.

De officier van gezondheid der 1ste kl. F. Rienderhoff, leeraar bij 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen te Utrecht.

Weder in activiteit hersteld

Bij het 1ste reg. vest.-art.: de 1ste luit. der art. op non-activiteit A. J. C. de Roo. Bij het person. van de geneesk. dienst der landm., de offic. van gez. der 1ste kl. op non-activiteit, H. C. Hallegraaff.

Op non-activiteit gesteld,

de 1ste luit. C. A. Bombach, van het 2de reg. inf. in afwachting dat nader omtrent hem zal worden beschikt; de officier van gezondheid van de 3de kl. P. J. J. Schmidt, van het 8ste reg. inf. Op zijn verzoek, voor den tijd van een jaar: de 1ste luit. G. H. baron Taets van Amerongen, van het 1ste reg. drag.

Gedetacheerd bij de artillerie-, stapel- en constructie-magazijnen.

De 1ste luit. P. B. Kock, van het 1ste reg. vest.-art.

Tijdelijk gedetacheerd bij de K. M. A.

De 1ste luits. W. F. K. R. Weber, van het 1ste reg. inf. en F. L. Carré van het instructie-bataillon; zijnde aan eerstgenoemde, in verband daarmede, tevens een eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van adjudant.

Bestemd om werkzaam te zijn bij de K. M. A.

De 1ste luit. H. J. Krantz, van den staf der art., werkzaam bij de art. stapel- en constructie-magazijnen.

Gepensionneerd.

De luit.-kol. B. Spoelstra, van het 3de reg. vest.-art.; de maj. J. C. P. Kraijen-hof van de Leur, onder-directeur in het wapen-depôt te Gorinchem; de majoor P. H. Otterbein, magazijn. der art. van de 1ste kl. te Naarden; de ritm. E. F. N. d'Hamecourt, van het 3de reg. drag. en zulks op de daartoe door hem gedane aanvraag.

Uit de militaire dienst ontslagen.

De kap. J. Engeringh, directeur van het garnizoens-hospitaal te Vlissingen.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Bij het reg. O.-I. kav., tot kol.-komm. van dat reg. de luit.-kol. L. A. Abbink; tot adj. bij den komm. der 2de milit. afd. op Java W. L. E. Stollé, met bepaling dat hij bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite; tot 2den luit. bij het 4de bat. J. G. Schroter, tot plaatsel. komm. te Soerabaja A. J. E. Diamond; tot adj. bij den komm. van het O.-I. leger W. G. A. L. van Bennekom, en tot adj. bij het 13de bat. inf. J. L. Engelhart; tot chef van den staf in de 2de milit. afd. op Java de kap. E. W. Pfeiffer.

Bevorderd.

Bij de milit. administr., tot intend. 2de kl. L. V. J. E. de Sturler; tot onder-intend. 1ste kl. der 3de milit. afd. op Java H. Kaula; tot onder-intend. der 1ste kl. van Sumatr.-westk. en onderh. met Benkoelen J. H. Mulder; tot onder-intend. 2de kl. A. Velde; tot kap.-kwartierm. W. Stort Jr.; tot adjunct-intend. J. N. Morée; bij het wapen der inf., tot luit.-kolonels: de maj. C. F. Doerleben; bij het 8ste bat. de maj. W. J. A. Visser; tot plaatsel. komm. te Batavia de maj. B. T. Wiggers van Kerchem; tot majoors: de kapits. G. C. Heyligers en L. J. F. Timmermans; bij het 1ste bat. (Djokdjokarta) de kap. N. G. van Huffel; bij het 6de bat. de kap. J. F. Hoogeveen; bij het 10de bat. de kap. A. W. F. Heyligers; tot kapiteins: bij het 6de bat. (wester-afd. van Borneo), de 1ste luit. M. E. van Zuylen; bij het 13de bat. de 1ste luit. L. A. van den Berg; bij het 15de bat. de 1ste luit.-adj. J. P. van Lier; bij het 16de bat. de 1ste luit. G. D. Hoek; tot 1ste luits: bij het 2de bat. de 2de luit. F. H. W. Fontein; bij het 7de bat. de 2de luit. M. Sablerolle; bij het 8ste bat. de 2de luit. D. de Vijver; bij het 13de bat. de 2de luit. J. J. Willems; bij het garniz.-bat. van Celebes en onderh. de 2de luit. J. E. van Emde; bij het korps genie en sapp., tot luit.-kol., onder-direct. der genie in de 2de milit. afd. op Java, de maj. F. L. Maurenbrecher; tot maj., onder-direct. der genie in de milit. afd. op Java, de kap. H. Rietveld; tot 1sten luit. de 2de luit. H. J. C. W. Lutjens; bij het reg. O.-I. kav., tot luit.-kol. bij de eskadrons te Salatiga, de majoor P. C. van de Willigen; tot maj. bij de eskadrons te Rijswijk, de ritm. P. C. Hoolboom; bij de milit. geneesk. dienst, tot paarden-arts (1ste luit.) J. C. D. Minlot; bij de milit. geneesk. dienst, tot apoth. 2de kl. bij het groot milit. hospit. te Willem I, C. F. Michielsens; tot offic. van gez. 2de kl. bij de geneesk. dienst te Palembang H. J. van der Weide; tot luit.-kol.-adj. pangeran Ario Soerijo Atmodjo.

Geplaatst en overgeplaatst.

Als onder-direct. der genie in de 1ste milit. afd. op Java, de maj. D. Maarschalk; bij de geneesk. dienst der Moluksche eilanden de offic. van gez. 1ste kl. C. Hel-

frich; — zijn hersteld, in activit. en geplaatst bij het 2de bat. inf., de 1ste luit. H. J. C. Janssen; bij het garniz.-bat. van Sumatra's westk. en onderh., de 2de luit. D. M. Kaakebeen. — *Overgeplaatst*: bij het 2de bat. inf. de kap. P. J. E. Hartsteen en de 1ste luit. J. M. de Kok; bij het 3de bat. de 1ste luit. H. J. Gerlings; bij het 4de bat. de 1ste luit. A. P. Bindervoet van Nahuys; bij het 9de bat. de 2de luit. A. S. H. Booms; bij het 10de bat. de kap. J. van Krieken, en de 1ste luit. J. S. Simons; bij het 12de bat. de 1ste luit. W. Helderman, bij het garniz.-bat. der 2de milit. afd. op Java, de 1ste luits. C. J. van den Vrijhoef en C. J. Brusse, en de 2de luit. P. J. van Andel; bij het garniz.-bat. van Sumatra's westk. en onderh., de 1ste luit. L. M. H. J. Barkey; bij het garniz.-bat. der Zuider- en Ooster-afd. van Borneo de kap. W. Broek, en bij het korps pupillen, de 2de luit. J. D. van der Lingen; als 2de direct. der genie, de luit.-kol. J. C. R. Steinmetz; bij het garniz.-bat. ter Sumatra's westk. en onderh. de luit.-kol. L. F. Donleben; bij het 3de bat. de maj. A. Raaymakers; bij het 13de bat. de maj. G. F. de Ravallet; bij het garniz.-bat. der 2de milit. afd. op Java, de maj. J. L. d'Harvant; als onder-intend. der 1ste kl. in de 1ste milit. afd. op Java, F. Bosch; als onder-intend. 1ste kl. in de 2de milit. afd. op Java, F. E. K. Stoelman; bij het groot milit. hospit. te Willem I, de offic. van gez. 1ste kl. C. Helfrich; bij de geneesk. dienst te Banda de offic. van gez. 1ste kl. J. R. Hessig; bij het garniz. te Samarang de offic. van gez. 2de kl. P. E. Neeb; bij de geneesk. dienst van Sumatra's westk. en onderh. de offic. van gez. 2de kl. J. J. Granpré Molière, en te Banda de offic. van gez. 2de kl. T. J. Jorritsma; bij de geneesk. dienst in de Zuider- en Ooster-afd. van Borneo de offic. van gez. 2de kl. S. H. A. Begemann; als magazijnmeester 2de kl. (1ste luit.) bij het korps magazijnmeester en conducteur der genie J. Jarman. Ingetrokken, de overplaatsing bij het garnizoens-bataillon van Sumatra's westkust en onderhoorigheden van den 1sten luit. R. P. de Groot. — *Overgeplaatst van het leger hier te lande*, bij het leger in Oost-Indië, de 2de luits. L. W. J. J. Ramaer, van het 1ste, en W. P. Stutterheim, van het 4de reg. inf.; bij het person. der milit. administr.: de 2de luit. kwartierm. J. van der Linden, van het 2de reg. drag.; bij de milit. geneesk. dienst, tot apoth. van de 3de kl.: de kweekelinge der pharmacie J. Heringa, M. Henstedt, F. W. Tap en A. H. Hisingen.

Eervol ontslagen.

Op verzoek, als adjoint bij den gener. staf, de 1ste luit. der art. T. J. A. van Zijll de Jongh; uit Zr. Ms. milit. dienst de 2de luit. der inf. M. W. van Daalen; uit Zr. Ms. milit. dienst, met beh. van regt op pens., de ritm. van het reg. O.-I. kav. Th. A. C. de Prevost; de luit.-kol. der inf., komm. bij den barissan te Bangkok, pangeran Adi Negoro, onder toekenn. van den titulairen rang van kolonel en van pens., en met vergunning om de voor dien rang bij zijn wapen vastgestelde activiteits-uniform te blijven dragen; de 2de luit. der genie en sapp. J. G. C. von Dentzsch.

Belast,

met de waarn. der betrekk. van tijdel. boekh. bij het algem. tevens afd.-kleed.-magaz. te Batavia, milit. ambten. 3de kl., F. C. van den Bergh.

Een tweearig verlof naar Nederland verleend,

aan de kaps. der inf. G. van Vuuren en C. H. A. F. Catenius; aan den 1sten luit. der inf. H. van Duren; aan den kap. der inf. B. C. F. Hamers; aan den maj. der inf. C. L. St. A. M. de Roy van Zuydewijn; aan den 2den luit. der inf. J. G. Meijer.

Overleden.

P. Elshout, magazijnm. der 1ste kl. (kap.), te Pasaroean, den 5den April 1865.

BIJLAGE IX.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 9.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand September 1865.)

BENOEMINGEN :

Bij het reg. grenad. en jag., tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. E. J. van Bel, van het korps. Bij het 1ste reg. inf., tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. A. W. Greve, van het reg. grenad. en jagers. Bij het 2de reg. inf., tot majoor: de kap. der 1ste kl. C. M. de Jong van Rodenburgh, van het 6de reg. inf.; tot adj.: de 1ste luit. F. H. A. Rijnders, van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. J. C. C. den Beer Poortugael, van den staf der inf., werkzaam bij het D. v. O., zullende hij voorloopig nog bij gezegd Departement werkzaam blijven; tot 1sten luit.: de 2de luit. J. C. J. Wentzel, van het korps. Bij het 5de reg. inf., tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. L. J. M. Glasius, van het korps. Bij het 6de reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap. der 3de kl. R. J. L. van der Poel, van het korps. Bij het 7de reg. inf., tot luit.-kolonel: de maj. J. L. E. Juta, van het 2de reg. inf.; tot 1sten luit.: de 2de luits. J. J. Sas en H. J. Meijners, beiden van het korps. Bij het 8ste reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. A. J. de Koff, van het korps. Bij het instr.-bat., tot 1sten luit.: de 2de luit. J. F. Meijer, van het korps. — Bij het wapen der art. Bij den staf van het wapen, tot majoor en magazijnm. der art. van de 1ste kl. te Naarden: de kap. W. H. G. Ernst de Seiwert, van het 2de reg. vest.-art. Bij het reg. veld-art., tot 1sten luit.: de 2de luit. W. P. Stakman, van het korps. Bij het 1ste reg. vest.-art., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. H. W. de Quartel, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. H. W. Oltkamp, van het korps. Bij het 2de reg. vest.-art., tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. C. J. Warnsinck, van het korps.

Overgeplaatst.

Bij het wapen der inf. van het leger hier te lande en geplaatst bij het 4de reg. inf.: de 2de luit. der inf. J. C. J. Wentzel, van het leger in Oost-Indië. Bij het 7de reg.: de 1ste luit. J. G. Mulder, van het 8ste reg. inf. Bij het 2de reg. vest.-art.: de kap. G. G. A. Schwartz, van het 1ste reg. vest.-art.

Bestemd om als leeraar op te treden bij 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen.

De officier van gezondh. der 2de kl. H. A. Kooyker, van het 3de reg. drag.

Gedetacheerd bij de Directie der artillerie-, stapel- en constructie-magazijnen.

De 1ste luits. A. L. Boeck, van het reg. veld-art. en J. van Lelyveld, van het korps pontonniers; de 2de luits. J. J. Fabius en W. de Man, beiden van het 1ste, P. J. te Winkel en B. Reiger, beiden van het 3de reg. vesting-art.

Op non-activiteit gesteld, in afwachting dat nader omtrent hem zal worden beschikt.

De kap. W. F. baron van Hemert tot Dingshof, van het 8ste reg. inf.

Gepensionneerd.

De luit.-kolonel L. G. Worbert, van het 7de reg. inf.; de majoor N. H. baron van Slingelandt, magazijnm. der art. van de 1ste kl. te Naarden, en de kap. L. J. L. Tomson, van het 1ste reg. inf., en zulks op de daartoe door hen gedane aanvraag; voorts tijdelijk en wel voor den tijd van vijf jaren: de officier van gezondh. van de 3de kl. op non-activiteit J. E. Stark.

Overleden.

Te Arnhem, de 1ste luit. E. van Stockum, van het 1ste reg. inf.; te Deventer, de 2de luit. E. H. R. baron van der Duyn, van het 1ste reg. drag.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Tot adjud. van den komm. der troepen in de zuider- en ooster-afd. van Borneo, de 2de luit.-adj. P. P. H. van Ham, met bepaling dat hij bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite.

Geplaatst en overgeplaatst.

Bij de geneesk. dienst, bij het groot milit. hosp. te Soerabaja, de offic. van gezondh. 3de kl. L. van der Straaten; bij de inf., bij het 3de bat. de kap. J. C. Westenberg; bij het 5de bat., de kap. W. J. Döderlin de Win; bij het 11de bat., de 2de luits. J. F. Sachse en J. M. Juda; bij het 13de bat., de 1ste luit. J. A. de Graaff; bij het garniz.-bat. van Sumatr. westk. en onderh., de 2de luit. J. G. Jansen; bij de art., bij het personeel, de 1ste luit. F. J. A. van Zijl de Jong; op non-activit., de 2de luit. van het personeel, jhr. F. J. F. van der Wijck; hersteld in activit., bij de kav., de ritm. op non-activit. A. Koenen. — *Overgeplaatst*: bij de inf., bij het 7de bat., de 1ste luit. C. A. Moot; bij het 8ste bat. de 1ste luits. F. Lucher en J. H. J. Elberg; bij het 10de bat., de kap. C. Schäfer; bij het 11de bat., de kap. J. D. E. F. Thijs; bij het 13de bat., de 1ste luit. J. H. J. Boes; bij het 15de bat., de 1ste luit. R. A. Berg; bij het garniz.-bat. van Riouw en onderh., de 1ste luit. E. A. Daendels, en de 2de luit. A. van Rijn; bij het garniz.-bat. van de wester-afd. van Borneo, de 2de luit. B. P. P. Steever; bij de garniz.-komp. van Bantam, de 2de luit. C. D. A. van der Loo; bij de subsist.-kaders, te Batavia, de 1ste luit. C. Deykerhoff; te Samarang, de 2de luit. L. E. Zegers, en te Soerabaja, de 1ste luit. W. F. de Wilde; bij de directie der genie,

bij de milit. verkenn., de 1ste luit. A. A. A. E. Gewin, met bepaling dat hij bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite.

Eervol ontslagen,

op hun verzoek, de officieren van gezondh., van de 2de kl. J. van Alken, en van de 3de kl. F. S. A. de Clercq.

Een tweejarig verlof naar Nederland verleend,

aan den kap. der inf. J. H. Romswinkel.

Overleden.

W. R. H. Tergau, kap. der inf., te Padang Pandjang, den 4den April 1865; — G. P. Gorissen, kap. der inf., ter reede van Samarang, aan boord van het schip *Fop Smit*, den 5den Junij 1865; — J. A. M. Bruijns, ritm. der kav., te Soerabaja, den 17den Junij 1865.

VERBETERINGEN.

Bladz. 469, reg. 8 v. o., staat: *Heft*; lees: *Heft (1)*.

» 476. » 6 v. o., { » » percussie-; lees: schok.
» » » 5 v. o., {
» 529, » 5 v. o., » 1865; lees: 1863.

Op de teekening behorende bij »Het Pruissische 4ten materieel» bladz. 473, staat: percussiebuis; lees: schokbuis.

CORRESPONDENTIE.

Den geëerden inzender van het opstel: »Eene zaak van het jaar 1819» zij berigt dat de redactie, door plaatsgebrek gedurig verhinderd dat stuk in de kolommen van den *Mil. Spect.* op te nemen, thans vermeent van de opname te kunnen afzien, daar het, behalve in het *Makassaarsch Handels- en Advertentie-blad*, ook nog geplaatst is in het *Advertentieblad* van het *Indisch militair tijdschrift*, zoodat eene algemeene bekendheid met den inhoud, inzonderheid in Indië, thans als zeker kan aangenomen worden.

BIJLAGE X.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 10.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand October 1865.)

BENOEMINGEN :

Bij den grooten staf, tot kap. van de 1ste kl. : de kap. van de 2de kl. jonkh. G. A. C. H. von Goedecke, van dien staf, adj. van Z. M. in buitengewone dienst, adj. van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden. Bij den staf der inf., tot adj. bij de K. M. A. : de kap. J. H. H. Dommers, van het 5de reg. inf., gedetacheerd bij het D. v. O. Bij het reg. grenadiers en jagers, tot kap. van de 1ste kl. : de kap. van de 2de kl. G. B. C. Stoop, van het reg. Bij het 3de reg. inf., tot adj. : de 1ste luit. D. J. H. van Aken, van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot maj. : de kap. van de 1ste kl. L. van den Tol, van den staf der inf., adj. bij de K. M. A. Bij het 5de reg. inf., tot kap. van de 3de kl. : de 1ste luit. jonkh. P. A. Ser-raris, van het reg. gren. en jagers; tot 1sten luit. : de 2de luit. A. P. J. Rutten, van het korps. Bij het algemeen depôt van discipline, tot kap. van de 2de kl. : de kap. van de 3de kl. P. J. J. Stoop, van het korps; tot luit.-kolonel : de maj. M. W. Seelig, van het 1ste reg. inf.; blijft gedetacheerd als kommand. van het koloniaal werfdepôt. — Bij het wapen der kav. Bij het 3de reg. drag., tot paarden-arts van de 2de kl. : de paardenarts van de 3de kl. J. J. Hinze, van het 5de reg. drag.; tot paardenarts van de 3de kl. : de veearts J. Lameris. Bij het 4de reg. drag., tot paardenarts van de 3de kl. : de veearts J. L. van der Wurff. Bij het 5de reg. drag., tot paardenarts van de 3de kl. : de veearts D. C. Valewink. — Bij het wapen der art., tot 1sten luit. : de 2de luit. der art. op non-activiteit J. F. J. Jans. Bij den staf van het wapen, tot magazijnmeester der art. van de 1ste kl. te Naarden : de kap. der 1ste kl. J. J. Launspach, van het 1ste en L. F. N. Dröher van het 3de reg. vest.-art., (zijnde aan eerstgenoemde op het daartoe door hem gedaan verzoek het pensioen verleend); tot kap. van de 1ste kl. : de kap. van de 2de kl. N. A. Boom, van den staf der art., onder insp. der draagbare wapenen; tot kapt. der 2de kl. : de kapt. van de 3de kl. J. H. Meursinge en W. C. van Haeften, beiden van den staf der art., werkzaam bij de K. M. A. Bij het reg. veld-art., tot 1ste luits. : de 2de luits. J. J. Schlüter en P. J. Callenfels, beiden van het korps. Bij het 1ste reg. vest.-art., tot kap. van de 2de kl. : de kap. van de 3de kl. J. Stadnitski, van het korps; tot kapt. van de 3de kl. : de 1ste luits. P. L. Beraill,

van het reg. veld-art. en A. J. F. Egter, van het reg. rijdende art.; tot 1sten luit.: de 2de luit. J. G. van Gennep, van het korps, gedetacheerd bij de inspectie van draagbare wapenen. Bij het 2de reg. vest.-art., tot kapt. van de 1ste kl.: de kapt. van de 2de kl. J. H. Frankamp, L. S. R. Sessler en A. Dillié, allen van het korps, laatstgenoemde gedetacheerd bij de art., stapel- en constructie magazijnen; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. L. G. Berends, van den staf der art., werkzaam bij de K. M. A. Bij het 3de reg. vest.-art., tot maj.: de kap. van de 1ste kl. E. F. Cox van Spengler, van het korps; tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. R. Mijkamp, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. B. de Jong, van het korps; tot adj.: de kap. M. C. F. Simon, van het korps. Bij het reg. rijdende art., tot 1sten luit.: de 2de luit. J. E. N. baron Sirtema van Grovestins, van het korps. — Bij het korps ingen., mineurs en sappeurs, tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. jonkh. J. W. van Sypesteijn, van het korps; tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. J. F. van Hanswijk, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. F. H. Ampt, van het korps. — Bij het personeel van de geneesk. dienst der landmagt, tot inspect. (kolonel) van die dienst: de eerste offic. van gezondh. der 1ste kl. dr. J. J. Sas; tot kolonel: de eerste offic. van gezondh. der 1ste kl. dr. M. Stein; tot eersten offic. van gezondh. der 1ste kl.: de eerste offic. van gezondh. der 2de kl. dr. A. W. M. van Hasselt; tot eersten offic. van gezondh. der 2de kl.: de offic. van gezondh. der 1ste kl. C. J. van Hees, allen van gemeld personeel.

Overgeplaatst.

Bij het reg. grenad. en jagers: de majoor E. Nieuwenhuisen, van het 4de reg. inf.; de 1ste luits. L. D. Borel, van het 3de, A. James van het 4de, F. G. Otterbein, J. F. Roels en N. van Hille, allen van het 6de en G. Luijmes van het 7de reg. inf. Bij het wapen der inf. van het leger hier te lande, met bepaling, dat hij bij het 1ste reg. inf., waartoe hij vroeger behoorde, weder zal optreden: de 2de luit. J. de Blom, van het wapen der inf. van het leger in Oost-Indië. Bij het 8ste reg. inf.: de 1ste luit. kwartierm. M. Kloekhorst, van het 3de reg. drag. Bij het 2de reg. drag.: de paardenarts der 3de kl. R. G. Robertson, van het reg. veld-art. Bij het 3de reg. drag.: de 1ste luit. kwartierm. J. van Dort, van het 8ste reg. inf. Bij het 3de reg. drag.: de paardenarts der 3de kl. J. G. S. Arntz, van het 1ste reg. drag. Bij het reg. veld-art.: de paardenarts der 3de kl. B. J. Schouten, van het 3de reg. drag. Bij het 3de reg. vesting-art.: de kap. P. C. Badon Ghijben, van het 1ste reg. vesting-art.; de kap. van de 2de kl. D. G. F. G. van der Voort Maarschalk, van het 2de reg. vesting-art.

Verplaatst.

Naar Vlissingen, de 1ste luit. J. T. de Pauw, plaatselijke adj. der 2de kl. te Rotterdam; naar Rotterdam, de 1ste luit. J. A. P. C. Keuchenius, plaatselijke adj. der 2de kl. te Vlissingen; van Maastricht naar Bergen op Zoom, de offic. van gezondh. der 2de kl. P. H. Thijs; van Bergen op Zoom naar Maastricht, de offic. van gezondh. der 2de kl. P. J. A. Sluijs; van Vlissingen naar Amsterdam, de maj. ingenieur D. G. Andreae; van Venlo naar Vlissingen, de kap. ingenieur E. A. Delcampo genaamd Camp; van Breskens naar Geertruidenberg, de kap. ingenieur J. H. Schäfer; van Geertruidenberg naar Venlo, de kap. ingenieur H. H. Roebell.

In activiteit hersteld.

Bij het reg. rijdende art.: de 2de luit. der art. op non-activiteit C. G. S. baron van Heemstra.

Op non-activiteit gesteld, in afwachting dat nader omtrent hen zal worden beschikt.

De majoor C. L. F. Roos, van het 3de reg. vesting-art. en de offic. van gezondh. der 2de kl. J. Leon, van het garn. hospitaal te Breda, en zulks voor eerstgenoemde op het daartoe door hem gedane verzoek. Voor den tijd van één jaar, de 1ste luit. P. A. Janssen, van het 8ste reg. inf., mede op het daartoe door hem gedaan verzoek.

Gepensionneerd.

De majoor W. H. G. Ernst de Seiwert, magazijnmeester der art. van de 1ste kl. te Naarden; de maj. P. J. de Waal, van het korps ing., mineurs en sapp., onder toekenning van den rang van luit.-kol.; de kap. L. P. D. Nederburgh; van het 3de reg. vesting-art., onder toekenning van den rang van maj.; de kap. J. J. Launspach, magazijnm. der art. van de 1ste kl. te Naarden en zulks voor allen op de daartoe door hen gedane aanvraag.

Overleden.

Te 's Hage: de majoor A. G. F. Beekman, van het reg. gren. en jagers; de inspecteur van de geneesk. dienst der landmagt dr. L. P. J. Snabilié; te Gorinchem: de kap. der inf. op non-activiteit J. H. G. Plato.

6.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Tot adj. bij het 16de bat. inf., R. P. de Groot; bij het reg. O.-I. kav., tot instructeur bij de kav. van den barissan van Madura, jhr. J. C. F. van der Willige von Schmidt auf Altenstadt, met bep. dat hij als zoodanig bij zijn korps zal worden gevoerd voor memorie; bij de milit. administratie, tot adjunct bij den staf der 2de milit. afd. op Java, F. Cats, met bep. dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite; tot instruct. bij den barissan te Pamakassan (Madura) J. A. van der Putten; bij de geneesk. dienst, tot offic. van gezondh. 3de kl. H. Ernste; tot komm. der 1ste milit. afd. op Java N. H. W. S. Whitton; tot tijdel. adjunct-boekhouder bij 's Rijks magazijn van geneesm. H. Blogg; tot adjud. bij het 6de bat. inf. J. L. Hamel; tot tijdel. 2den comm. en magazijnm. bij het groot milit. hospit. te Samarang (milit. ambten. 3de kl.) C. F. Nelissen; tot instruct. bij de kav. van den barissan van Sumanap, de 1ste luit. van het reg. O.-I. kav. A. P. F. Boelen, met bepaling dat hij als zoodanig bij zijn korps zal worden gevoerd voor memorie.

Bevorderd.

Bij het wapen der artillerie, bij het personeel, tot luit.-kol. komm. der veld- en berg-batterijen op Java J. G. A. Kempees; tot kap. T. J. A. van Zijll de Jong; bij het reg. O.-I. kav., tot ritms. F. Bovens en J. A. Scherens; tot 1ste luits. J. R. von Michalofski en J. Roukens; bij de milit. administratie, tot adjunct-intend. L. F. H. Smith; bij het person. van het wapen der artill., tot kap. Th. Roms-winckel; tot 1sten luit. J. H. Nuy; tot kol., chef van het wapen der art., R. J. Kellermann.

Geplaatst en overgeplaatst.

Bij de geneesk. dienst, bij het garniz. te Weltevreden, de offic. van gez. 3de kl. C. C. Couwenberg; bij het garn.-hospit. te Kedong-Kebo, de offic. van gez. 3de kl. A. Kuylenburg; bij het groot milit.-hospit. te Padang, de offic. van gez. 1ste kl. B. E. J. H. Becking; bij de infanterie, bij het 1ste bat. de 1ste luit. L. E. Gerdessen; bij het 11de bat. de 2de luit. F. J. van Leersum; bij het 15de bat. de 2de luit. J. C. Schmidt; bij het 16de bat. de 2de luit. D. Brakel; bij het garniz.-bat. der Moluks. eiland, de 1ste luit. B. J. C. van Eersel. — *Overgeplaatst*: bij de milit. admin., als onder-intend. 2de kl. de kap.-kwartierm. H. A. L. van Kessel; bij de inf.: bij het 1ste bat. de kap. J. C. Egger en de 2de luit. G. A. Vogel; bij het 2de bat. de 1ste luit. A. W. H. Perelaer en de 2de luit. C. C. F. H. Jagemann; bij het 3de bat. de 2de luit. F. H. de Vogel; bij het 4de bat. de 1ste luits. P. J. Meyboom en W. Vasseur; bij het 15de bat. de 2de luit. A. H. Hofman;

bij het 7de bat. de kap. R. F. van Rhijn; bij het 10de bat. de kap. L. J. W. Benschop; bij het 12de bat. de 2de luit. jhr. O. Z. Trip; bij het 15de bat. de 2de luit. H. H. Mensinga; bij het 16de bat. de 1ste luit. H. M. A. J. J. Voigt en de 2de luit. J. de Krüger; bij het garn.-bat. der 2de milit. afd. op Java de 1ste luit. R. H. Clarkson; bij het garn.-bat. van Sum. westk. en onderh. de 2de luit. J. A. Woutersz; bij het garn.-bat. van Palembang de kap. L. W. A. Kessler; bij het garn.-bat. der Z.- en O.-afd. van Borneo de 1ste luits. J. F. G. Stors, J. H. Huijter en W. F. Wichelhausen, en de 2de luit. E. von Schenck; bij het garn.-bat. van Celebes en onderh. de 2de luits. F. J. Resner en E. S. Tielemann; bij de garn.-komp. van Bantam de 1ste luit. M. W. Goldbach; als chef van het materieel bij het hoofdbureau der art., de luit kol. R. J. Kellermann; bij het garn.-hospit. te Makasser, de apoth. 3de kl. E. F. G. Kreijenberg; bij de milit. geneesk. dienst, op Banka de offic. van gez. 3de kl. H. Krooneman; bij het garn.-hosp. te Ngawi, de offic. van gez. 3de kl. J. W. Ravensteyn Medemblik; bij de geneesk. dienst in de westerafd. van Borneo, de apoth. 3de kl. J. Enderlé; bij de geneesk. dienst in de zuid- en ooster-afd. van Borneo, de offic. van gez. 2de kl. J. Semmelink; bij de geneesk. dienst te Bezoeki, de offic. van gez. 3de kl. A. J. van der Burg; — *Gedetacheerd van het leger hier te lande*, voor den tijd van vijf jaren bij het leger in Oost-Indië, de offic. van gez. der 2de kl. J. M. H. G. Theunissen, van het 5de reg. inf.

Op non-activiteit gesteld, in afwachting dat nader omtrent hem zal worden beschikt.

De 1ste luit. C. A. Moot, van het 7de bat.

Eervol ontslagen,

Op verzoek, met behoud van regt op pens., de kol. der inf. jhr. V. M. de Brauw; als instr. bij de kav. van den barissan van Sumanap, de 1ste luit. van het reg. O.-I. kav. J. H. Brouwers, met bepal. dat hij bij zijn korps zal terugkeeren; de kap. der art. op non-activit., L. Th. Boers; als adjoint bij den generelen staf, de 1ste luit. der inf. C. J. van Schouwenburg. Eervol ontheven van de tijdel. waarn. van het kommandement der 1ste milit. afd. op Java, de kol. ter beschikking van het milit.-depart. H. H. J. Jalink.

Een tweearig verlof naar Nederland verleend,

aan den apoth. 1ste kl. S. A. Bleekrode; aan den kap. der inf. J. H. Swaving; aan den directeur van den buskruidmolen te Bodjong (militair ambten. 1ste kl.) H. van Berkel; wegens ziekte aan den kap. der inf. C. H. J. Gajmans; aan den tijdelijken expediteur bij het hoofd-bureau der milit. administr. (milit. ambten. 3de kl.) J. J. van Doorn; aan den offic. van gez. 1ste kl. F. W. Reif; aan den apoth. 3de kl. J. C. A. Scharp de Visser.

VERBETERING.

Bladz. 398, regel 4—1 v. o. aldus te lezen:

De granaten van 4 en 6 R hebben eene cilindro-ogivale gedaante en eene middellijn, grooter dan die des pijls. Zij bezitten twee uithollingen, waarvan de voorste bestemd is voor de springlading, die door eene schokbuis wordt ontstoken; terwijl de achterste uitholling, wanneer de granaat op den voorkant des pijls bevestigd is — de pijl wordt hier met de tering naar achteren gebezigd — in het verlengde komt der boring. In het gedeelte des bodems, dat alsdan buiten den pijl uitsteekt, zijn voorts vier spiraalvormige brandgaten geboord, welke mede in de maatst bedoelde uitholling uitkomen, ten gevolge waarvan de gassen daarlangs wegstroomen en zoowel de wentelende als de voortgaande beweging van den pijl veroorzaken.

BIJLAGE XI.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,

DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 11.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN.

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand November 1865.)

BENOEMINGEN :

Bij den grooten staf, tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. jhr. K. W. de Kock, van dien staf, adj. van Z. K. H. den Prins van Oranje. Bij het wapen der inf.; bij den staf van het wapen, tot majoor: de kap. der 1ste kl. J. C. J. Kempees, van dien staf, werkzaam bij de K. M. A. Bij het reg. gren. en jagers, tot adj.: de 1ste luit. J. W. L. Kamps, van het korps. Bij het 1ste reg. inf., tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit. C. F. E. de Jacquier de Lompret; tot 1sten luit.: de 2de luit. J. C. Vieweg, van het korps. Bij het 3de reg. inf., tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit. E. F. C. A. Henckens, van den staf der inf., werkzaam bij de K. M. A.; tot 1sten luit.: de 2de luit. K. H. Duijcker, van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot majoor: de kap. der 1ste kl. A. F. Eijmael, van het 1ste reg. inf.; tot kap. der 2de kl.: de kap. der 3de kl. J. van der Ree, van het korps. Bij het 5de reg. inf., tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. M. M. Westenberg, van het korps; tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit.-adj. T. Ongerboer, van het reg. gren. en jagers; tot 1sten luit.: de 2de luit. A. O. Rehm, van het korps. Bij het 7de reg. inf., tot kap. der 3de kl.: de kap. der 2de kl. F. G. H. Driessen, adj. bij het korps; tot kap. der 2de kl.: de kap. der 3de kl. J. Ströhmsdorffer, van het korps. Bij het 8ste reg. inf.: tot 1sten luit.: de 2de luit. P. R. Goudschaal, van het korps. — Bij het korps pontonniers, tot 1sten luit.: de 2de luit.-kwartierm. L. A. van der Burgh, van het korps. Bij de milit. intend., tot onder-intend. der 2de kl.: de 1ste luit.-kwartierm. S. C. Rijnbende, van het 5de reg. drag. — Bij het personeel van de geneesk. dienst der landmagt, tot officier van gezondh. der 1ste kl.: de officier van gezondh. der 2de kl. H. Cales, dienstdoende bij de garnizoens-infirmerie te Brielle; tot officier van gezondh. der 2de kl.: de officieren van gezondh. van de 3de kl. T. W. Beukema, van het 8ste reg. inf., J. K. Stakman Bosse, van het 2de reg. drag. en G. A. J. Baum, van het 2de reg. vesting-art.

Overgeplaatst.

Bij het 1ste reg. drag.: de paardenarts van de 3de kl. D. C. Valewenk, van het 5de reg. drag. Bij het 5de reg. drag.: de luit.-kwartierm. W. H. van der Meer, van het 2de reg. inf.

Verplaatst.

Van Gorinchem naar 's Bosch: de 1ste luit.-ing. J. H. de Ridder; van 's Bosch naar Weesp: de kap.-ing. H. L. de Wijs; van Weesp naar Zutphen: de kap.-ing. A. J. C. de Bruijn.

Definitief werkzaam gesteld bij de Koninkl. Milit. Akademie.

De 1ste luit. J. A. Obreen, van het 7de reg. inf., tijdelijk daarbij gedetacheerd, zijnde hij in verband daarmee overgeplaatst bij den staf der inf.

Tijdelijk gedetacheerd bij de Koninkl. Milit. Akad.

De 1ste luit. M. H. J. M. van Son, van het 2de reg. inf.

Eervol ontslagen.

De officier van gezondh. der 2de kl. A. B. J. Lulofs, van het bat. min. en sapp.; de 1ste luit. C. J. de Bordes, van het 7de reg. inf., en zulks beiden op het daartoe door hen gedane verzoek.

Gedetacheerd.

Bij het 5de reg. drag., de paardenarts der 2de kl. J. H. Houtzagers, van het 1ste reg. drag.; bij het reg. veld-art., de paardenarts van de 3de kl. F. Meijer, van het 2de reg. drag.; bij het reg. rijdende art., de paardenarts van de 2de kl. W. F. Schröder, van het reg. veld-art.

Gepensionneerd.

De majoor L. van den Tol, van het 4de reg. inf., en zulks op het daartoe door hem gedaan verzoek; de kaps. J. Webbekes, van het 3de, en M. A. J. Rubens, van het 5de reg. inf.; de officier van gezondh. der 2de kl. J. E. Mullemeister, dienstdoende bij de garniz.-infirmierie te Hoorn, op de daartoe door hem gedane aanvraag, en zulks onder toekenning van den rang van officier van gezondh. 1ste kl.; de paardenarts der 1ste kl. H. B. Stolkert, van het reg. rijdende art.

Ooerleden.

Te 's Bosch, de onder-intend. der 2de kl. J. A. Rijgerbos Ouwens; te Breda, de 2de luit. der art. op non-activiteit jhr. P. Six; te Vlissingen, de majoor K. W. C. Reichmann, van het 6de reg. inf.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Bij de milit. administr., tot 2de luits.-kwartierm. A. F. L. G. H. van der Steen van Ommeren en J. Blankwaardt; tot tijdel. spijsverzorger bij het groot milit. hosp. te Weltevreden (milit. ambt. 3de kl.) F. van der Kolk; bij het wapen der art., tot inspect. der draagbare wapenen, de kap. W. B. Schey; bij den art.-constr.-winkel te Soerabaja, tot onder-opziener 1ste kl. over de smeden B. J. van Grunsven, en tot onder-opziener 2de kl. over de smeden J. Meier.

Bevorderd.

Bij de milit. geneesk. dienst, tot officieren van gezondh. 2de kl., bij het groot milit. hosp. te Samarang H. Walter; bij het garniz. te Meester-Cornelis A. F. Prijn; bij de geneesk. dienst te Bezoeki A. J. van der Burg; bij het wap. der inf.,

tot kolonels: milit. komm. van Sumatr. westk. en onderh., J. H. R. Köhler, van het 1ste bat., en de luit.-kol., adjud. van den Gouvern.-Gener. J. C. Rappard, met bepal. dat hij ook als zoodanig in zijne betrekking zal continueren en bij zijn wapen gevoerd blijven à la suite; — tot luit.-kolonels: bij het 2de bat. W. Rijkens; bij het 3de bat. A. Raaymakers; — tot majoor, bij het 12de bat. P. Peereboom; — tot kaps.: bij het 1ste bat. A. M. de Buck; bij het 3de bat. E. V. Jeltjes; bij het 4de bat. P. E. T. A. von Mauntz en H. F. C. W. von Ende; bij het 6de bat. J. P. C. van Eysden; bij het 12de bat. H. C. V. A. Demmeni; bij het 16de bat. G. Pakker; bij het garniz.-bat. van Palembang A. L. van Ham en C. J. F. Ruempol; — tot 1ste luits.: bij het 1ste bat. jhr. J. J. Sandberg; bij het 3de bat. W. G. van den Berg; bij het 4de bat. P. E. J. Moltzer en J. Mulder; bij het 11de bat. C. A. Gobijs; bij het 17de bat. J. R. W. A. Nuss; bij het garniz.-bat. van Sum. westk. en onderh. J. G. Jansen; bij het garn.-bat. van Palembang P. C. Gaal en B. H. N. van Reyn; bij het garniz.-bat. der W.-afd. van Borneo C. W. J. T. Niland, en de 2de luit.-adj. van den komm. der troepen in de Z.- en O.-afd. van Borneo P. H. van Ham, met bepaling dat hij ook als zoodanig in zijne betrekking zal continueren en bij zijn wapen gevoerd blijven à la suite; — bij het wapen der art., tot luit.-kolonel, de majoor J. G. A. Kuypers; tot luit.-kolonel, komm. der art. in de 3de milit. afd. op Java, de majoor J. Niemantsverdriet; tot 1sten luit. bij het personeel, de 2de luit. K. J. A. Pape; bij den generalen staf, tot luit.-kolonel E. H. W. Ubbens; bij de geneesk. dienst, tot officieren van gez. 2de kl.: bij de geneesk. dienst te Ngawi, J. Goslings; bij het garniz.-hosp. te Tjilatjap C. T. J. W. Osterloh.

Geplaatst en overgeplaatst.

Bij het garniz.-bat. in de W.-afd. van Borneo, de majoor J. van der Haas; bij de geneesk. dienst: bij het groot milit. hosp. te Weltevreden, de offic. van gez. 3de kl. J. J. Hoozeboom, en H. Ernste bij dat te Soerabaja; bij de inf.: bij het 6de bat., de 2de luit. W. G. Teunissen; bij het 13de bat., de 2de luit. H. Hekmeijer; bij het 14de bat., de 1ste luit. A. Bardok; bij het garniz.-bat. der Z.- en O.-afd. van Borneo, de kap. E. J. Valckenaer, en de 1ste luit. A. J. E. van Dugteren; bij de garn.-komp. van Benkoelen, de 2de luit. T. G. W. Baptist; bij het subsist.-kader te Samarang, de kap. G. J. Knook; bij het subsist.-kader te Soerabaja, de 2de luits. J. H. Kievits en J. T. Hoefliike. — *Overgeplaatst*: bij de milit. administr.: als adjunct-intend. A. L. Lublink Weddik, als aspir.-intend. A. Kiemeneij en H. J. Maasland; als 1ste luit.-kwartierm. G. L. C. F. Hees; bij de inf.: bij het 3de bat., de 1ste luit. jhr. A. Bowier; bij het 4de bat., de 2de luit. A. Bosch; bij het 8ste bat., de kap. C. P. Frantzmans; bij het 9de bat., de kap. P. A. Mulder; bij het 10de bat., de kap. J. H. Swaving; bij het 14de bat., de 1ste luit. D. L. Hüfeli, en de 2de luit. E. A. A. Kluge; bij het 15de bat., de 1ste luit. W. G. L. Kretschmer; bij het garn.-bat. van Sum. westk. en onderh., de 1ste luit. J. B. Mack; bij het garn.-bat. der W.-afd. van Borneo, de 1ste luit. C. C. P. Steinmetz; bij het wapen der art.: als chef van het materieel bij het hoofd-bureau der art., de luit.-kolonel G. J. M. baron van Reede van Oudtshoorn; bij de geneesk. dienst op Banka P. C. van Goens; der Mol. eilanden H. van Lokhorst, en bij het groot milit. hosp. te Samarang J. F. L. C. Arends en de Wolff, allen officiers van gez. 2de kl.; bij de geneesk. dienst in de W.-afd. van Borneo H. van den Broeck, en bij dat te Patjitan W. K. F. Hartsteen, beiden officiers van gez. 2de kl.; bij de geneesk. dienst ter Sum. westk. en onderh., de offic. van gez. 2de kl. J. J. W. E. van Riemsdijk; bij het bureau van den chef der geneesk. dienst, de offic. van gez. 2de kl. H. J. Wefers Bettink; bij het groot milit. hosp. te Weltevreden, de offic. van gez. 2de kl. M. W. J. den Berger; bij de geneesk. dienst te Palembang, de offic. van gez. 2de kl. A. J. R. Natan; bij het groot milit. hosp. te Weltevreden, de apoth. 1ste kl. F. Hekmeijer, en bij dat te Soerabaja, de apoth. 2de kl. H. Plasberg; bij het 1ste kat., de luit.-kolonel H. A. M. Latour; bij het garn.-bat. van Banka, de majoor W. E. F. van Heemskerck — *Gedetacheerd van het leger hier te lande*, bij de landmagt in West-Indië, tot 1sten luit.: de 2de luit. der art. P. L. Andriessen.

Eervol ontslagen.

Op verz., met behoud van regt op pens., de kap. der inf. L. H. J. Wollweber; de kap. der inf. K. W. J. van Heemskerck; als adjoint bij den generaal staf, de kap. der art. W. B. Schey.

Een tweerjarig verlof naar Nederland verleend.

wegens ziekte, aan den offic. van gez. 3de kl. P. D. Lusink; aan den kap. der inf. K. van der Heyden; aan den teekenaar bij het topograf. bureau (milit. ambt. 1ste kl.) G. P. F. Cronenberg; aan den tijdel. 2den comm. en magazijnm. bij het groot milit. hosp. te Samarang (milit. ambt. 3de kl.) G. F. Nelissen, en aan den 2den luit. der inf. van het O.-I. leger L. E. Zegers.

Overleden.

G. J. Redeker, 2de luit. der inf., te Padang (Sidem poeang), den 22sten Mei 1865; — C. Ravesteijn, kap. der inf., te Samarang, den 7den Aug. 1865; — W. J. Lindgreen, kap. der inf., te Soerakarta, den 13den Sept. 1865; — E. J. F. Boers, 2de luit. der inf., te Oenarang, den 3den Sept. 1865.

Ontslagen.

uit 's Lands dienst, de milit. ambt. 3de kl. J. A. Holtus.

CORRESPONDENTIE.

De schrijver van het opstel: *Een woord over het achtste hoofdstuk der staatsbegroting*, van eene welwillende zijde geïnformeerd zijnde dat bij enkelen twijfel bestaat omtrent de ware bedoeling der zinsnede, voorkomende op blad. 631 van het vorig nummer van den *Militaire Spectator* en luidende: »maar is het tracé der werken (de drie forten op de Houtensche vlakte), op last des ministers, door een onzer meest uitstekende genie-officiëren bepaald», heeft de redactie verzocht, langs dezen weg, als toelichting op het vroeger vermelde, te berigten, dat zoowel het tracé als de inrigting der drie ontworpen forten geheel zijn bepaald door den heer eerstaanwezenden ingenieur te Utrecht.

Een weinig na het ontvangen van het opstel: »*Beschouwingen naar aanleiding van een artikel, geplaatst in den M.l. Spec., 3de serie, 10de deel, N°. 10, onder het opschrift: Een woord over het achtste hoofdstuk der staatsbegroting*», is bij de redactie ontvangen een ander ingezonden stuk, betreffende hetzelfde onderwerp. Uithoofde van plaatsgebrek, gevoegd bij de late inzending, heeft zij niet aan het verlangen des inzenders kunnen voldoen om zijne bijdrage nog in dit nummer te plaatsen. Het artikel zal alzoo in N°. 12 opgenomen worden.

Eenige boekaankondigingen zijn, wegens gebrek aan ruimte, herhaaldelijk uitgesteld moeten worden.

S. te Macassar. De redactie kan, tot haar leedwezen, niet aan Uw verzoek voldoen; vooral niet daar het hier een onderwerp van geheel persoonlijke aard geldt.

BIJLAGE XII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRE-SPECTATOR,
DERDE SERIE. — TIENDE DEEL, N°. 12.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN,

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

(Maand December 1863.)

—*—
BENOEMINGEN :

Bij het wapen der inf. Bij het reg. gren. en jagers, tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. A. F. Beijen, van het korps. Bij het 1ste reg. inf., tot 2den luit.: de sergn. A. Evenwel, J. P. L. Gelpke, T. W. H. J. Hustinx, allen van het 5de reg., B. G. Koopman, J. van der Horst Bruijn, beiden van het 7de reg. inf., J. Hiensch en H. M. W. van Meel, beiden van het reg. gren. en jagers. Bij het 2de reg. inf., tot 2den luit.: de sergn. H. C. van der Broek, van het 1ste, J. C. Knaven, van het 6de, en W. J. van Selm, van het 7de reg. inf. Bij het 3de reg. inf., tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. C. A. de Favauge, van het reg. gren. en jagers, en tevens eervol ontslagen uit zijne betrekking van 's Konings ordonnance-officier; tot 2den luit.: de sergn. D. C. van der Nagel, van het 6de en A. C. P. A. Guijot, van het 7de reg. inf. Bij het 4de reg. inf., tot maj.: de kap. van de 1ste kl. F. R. de Haes, van het 3de reg. inf.; tot kap. van de 1ste kl.: de kap. van de 2de kl. J. J. baron Melvill van Carnbee, van het korps; tot 2den luit.: de serg. H. F. Guichart, van het 3de reg. inf. Bij het 5de reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. W. Zahn, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit.-adj. W. Goudriaan, van het korps; tot adj.: de 1ste luit. J. C. Palier, van het korps; tot 2den luit.: de sergn. C. A. Prins, van het 5de, J. J. L. Bruinier, van het 6de reg. inf., en F. P. Francke, van het Instr.-bat. Bij het 6de reg. inf., tot majoor: de kap. van de 1ste kl. J. N. Schmidt, van het korps; tot 2den luit.: de kadet E. A. Prager, herkomstig van de K. M. A., de sergn. W. H. van Vliet Harsveldt, van het 1ste, J. F. C. W. Adels, van het 2de, G. J. van Deinse, van het 4de, W. J. van der Hoeven, van het 8ste reg. inf., R. Metelerkamp, van het Instr.-bat. Bij het 7de reg. inf., tot 1sten luit.: de 2de luits. A. Stokhuijzen en B. J. J. Magnin, beiden van het korps, eerstgenoemde gedetacheerd bij het koloniaal werfdepôt; tot 2den luit.: de sergn. F. Britt, van het 1ste, G. J. Meijer, van het 3de, en H. A. Hulstkamp, van het 5de reg. inf. Bij het 8ste reg. inf., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. H. Pilger, van het korps; tot 2den luit.: de serg. H. W. van der Meij, van het 2de reg. inf. — Bij het wapen der kav. Bij het 1ste reg. drag., tot maj.: de ritm. der 1ste kl. J. T. van Barneveld, van het 5de reg. drag.; tot ritm. van de 1ste

kl.: de ritm. der 2de kl. J. F. van Dorp, van het korps. Bij het 2de reg. drag., tot luit.-kolonel: de maj. H. A. Tobias, van het 1ste reg. drag. Bij het 3de reg. drag., tot 1sten luit.: de 2de luit. C. G. G. Vertholen de Salve de Bruneton, van het korps. Bij het 5de reg. drag., tot ritm. van de 2de kl.: de ritm. van de 3de kl. jhr. F. A. Meijer, van het korps; tot ritm. van de 3de kl.: de 1ste luit. G. H. van Nouhuys, van het 3de reg. drag.; tot 2den luit.: de wachtmeesters-titul. J. R. F. van Musschenbroek en W. B. Slotboom, beiden van het 3de reg. drag. — Bij het wapen der art. Bij het 1ste reg. vesting-art., tot 2den luit.: de serg.-titul. J. R. Naeff, van het 3de reg. vesting-art. Bij het 3de reg. vesting-art., tot kap. van de 2de kl.: de kap. van de 3de kl. jhr. C. J. A. Ridder Baronnet Speelman, van het korps; tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. jhr. H. J. P. van der Wijck, van den staf der art., adj. in de 1ste art.-directie; tot 1sten luit.: de 2de luit. J. C. Altink, van het korps; tot 2den luit.: de serg.-titul. K. Bomberg, van het 2de reg. vesting-art. — Bij het personeel van de geneesk. dienst der landm., tot officier van gezondh. van de 1ste kl.: de officier van gezondh. der 2de kl. A. N. Vorstman, van het 3de reg. drag.; tot officier van gezondh. van de 2de kl.: de officieren van gezondh. der 3de kl. J. P. van Weezel, dienstdoende bij 's Rijks kweekschool voor milit. geneesk., W. K. Dilg, van het 1ste reg. vesting-art., en G. Bonthuis, van het 1ste reg. drag.; tot apoth. van de 2de kl.: de apoth. van de 3de kl. P. A. H. Dubois, dienstdoende bij de garniz.-infirm. te Leeuwarden.

Overgeplaatst.

Bij het 3de reg. inf.: de kap. T. Ongerboer, van het 5de reg. inf., de 2de luit. C. W. Q. de Flines, van het 4de reg. inf. Bij het 1ste reg. vesting-art.: de kap. C. D. H. Schneider, van het 3de reg. vesting-art. Bij het reg. veld-art.: de kap. F. F. Steenberghe, van het 1ste reg. vesting-artillerie.

Verplaatst.

Van Amsterdam naar Delft: de kap.-ing. J. F. Beijen; van Delft naar Wijck bij Duurstede: de 1ste luit.-ing. K. Eland; van Westervoort naar Utrecht: de kap.-ing. jhr. D. G. Hora Siccama; van Maastricht naar Amersfoort: de 1ste luit.-ing. H. T. Schalken; van Groningen naar Amersfoort: de 1ste luit.-ing. R. Sturms.

Vergund om tijdelijk in Japansche militaire dienst te treden en zulks voor den tijd van drie jaren.

De officier van gezondh. der 2de kl. K. W. Gratama, leeraar bij 's Rijks kweekschool voor milit. geneesk., met bepaling dat hij gedurende zijne afwezigheid bij het leger voor memorie zal worden gevoerd.

Gedetacheerd bij het koloniaal werfdepôt.

De 2de luit. F. E. L. A. Abel, van het 6de reg. inf.

Weder geplaatst bij het leger hier te lande.

Bij het 2de reg. vesting-art., de 1ste luit. der art. J. Meijers, tijdelijk gedetacheerd geweest bij de landmagt in West-Indië.

Eervol ontslagen.

De 2de luit. jhr. L. J. Tindal, van het 3de reg. drag., en zulks op het daartoe door hem gedaan verzoek.

Op non-activiteit gesteld, in afwachting dat omtrent hem nader zal worden beschikt.

De majoor J. P. Hell, van het 4de reg. inf.

Gepensionneerd.

De officier van gezondh. der 1ste kl. F. S. Hermus, dienstdoende bij het garniz.-hosp. te Bergen-op-Zoom, onder toekenning van den rang van Eersten officier van gezondh. der 2de kl.; de luitenant-kolonel J. P. Meeussen, van het 2de reg. drag., onder toekenning van den rang van kolonel, en zulks op de daartoe door hen gedane aanvraag.

Overleden.

Te Utrecht, de kap. jhr. J. L. van Weiler, van het reg. veld-art.; te Meerkkerk, de officier van gezondh. der 3de kl. F. Kouwenberg, van het 2de reg. inf.; te Lange Ruigweide, de 1ste luit. der inf. op non-activiteit C. A. Rombach; te Brielle, de kap. P. du Puy, van het 1ste reg. vesting-art.

b.) BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIE.

Benoemd.

Tot milit. komm. der wester-afd. van Borneo, G. B. T. Wiggers van Kerchem; tot plaatsel. komm. te Batavia W. Rijkens; tot adjoint bij den gener. staf R. N. Bär, met bep. dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite; tot adjud. bij het garniz.-bat. van Celebes en onderh. de 1ste luit. J. H. Thieme; tot adjoint bij den gener. staf, de 1ste luit. G. C. E. van Daalen.

Bevorderd.

Bij de geneesk. dienst, tot offic. van gez. 1ste kl., bij het garniz. te Samarang P. G. Neeb; tot kol. bij het reg. O.-I. kav., de luit.-kol. G. E. Tolsma; tot kapit. bij het wapen der inf., de 1ste luit. W. J. Havenga; tot luit.-kol bij het wapen der inf. de maj. W. Beijerinck.

Geplaatst en overgeplaatst.

Bij het 2de bat. inf. de luit.-kol. G. P. de Neve; bij het 1ste bat. de 1ste luit. F. J. E. Cokart; bij het 2de bat., de kapit. H. A. A. Niclou; bij het 3de bat., de kapit. C. W. J. Cartall; bij het 10de bat., de kapit. A. van den Hurk; bij het 11de bat., de 1ste luit. C. J. van Schouwenburg en de 2de luit. A. Hissink; bij het 14de bat., de 2de luit. W. J. C. Kalshoven; bij het 15de bat., de 2de luit. A. H. A. C. van Nistelrooy; bij het 17de bat., de 1ste luit. A. H. A. Reijers; bij het garnz.-bat. der Lampongs-districten, de kapit. J. S. Roels. — *Overgeplaatst*: bij de infant., bij het 4de bat., de 1ste luit. J. D. de Bruyn; bij het 7de bat., de kapiteins C. J. Westenberg en E. J. Valckenaer; bij het 9de bat., de kapit. L. Ullman, en de 1ste luit. C. Dykerhoff; bij het 11de bat., de kapit. K. van der Heyden; bij het 12de bat., de kapit. L. de Kroon en de 1ste luit. J. C. L. Berg; bij het 13de bat., de kapit. E. H. Doerreleben; bij het 15de bat., de kapit. K. W. H. de Coenens; bij het 16de bat., de kapit. A. Knoote; bij het garniz.-bat. der wester-afd. van Borneo, de 2de luits. M. van der Laan en jhr. O. Z. Trip; bij het garniz.-bat. der zuid- en ooster-afd. van Borneo, de 2de luit. E. G. F. von Ende; bij het garniz.-bat. van Celebes en onderhoorigh., de 2de luit. H. J. Ebbink; bij het garniz.-bat. der Moluks. eilanden, de kapit. A. H. F. C. F. Rödlisch; — bij de artill., bij het personeel, de 1ste luit. J. E. Billardt; bij het materieel, de 1ste luits. A. M. P. Krüger, J. H. Wagener en D. J. Derks; bij de geneesk. dienst, bij 's Rijks magazijnen van geneesm., de apoth. 2de kl. D. Eekma; bij het garniz.-hosp. te Kedong-Kebo, de apoth. 2de kl. C. F. Michielsens. — *Geplaatst van het leger hier te lande*, bij de landmagt in West-Indië, tot 2de

luits. de kadet D. Charlouis, herkomstig van de Kon. Mil. Akad., en de serg.-J. R. van Romondt, van het instructie-bat.

Eervol ontslagen.

Op verz., met behoud van regt op pens., de klerk bij het hoofdbureau der milit. administr. P. A. Agerbeek, en de kapit. der inf. U. G. le Clercq.

Op non-activiteit gesteld,

buiten bezwaar van den lande, de 1ste luit. der inf. P. F. Laging Tobias; de 1ste luit. P. C. van der Slagt, en de 2de luit. A. Becker.

Ontheven,

eervol, van het milit. kommando ter westk. van Borneo, de luit.-kol. P. G. de Neve.

Ingetrokken,

op verzoek, het aan den tijdelijken expedit. bij het hoofdbureau der milit. administr. (milit. ambten.) 3de kl. J. J. van Doorn verleend 2jarig verlof naar Nederland.

Een tweejarig verlof naar Nederland verleend,

aan den onder-intend. 2de kl. van de milit. administr. J. B. de Graaf; tot herstel van gezond. aan den kapit. der inf. J. Epke, en weg. ziekte, aan den kapit.-kwartierm. der milit. administr. P. K. L. Gosenson; aan den kapit. der infant. M. E. F. L. von Schauroth, en weg. ziekte, aan den luit.-kol. der art. J. Niemantsverdriet en aan den kapit. der art. J. B. Essers.

Ontslagen,

uit Zr. M. milit. dienst, de 1ste luit. der inf. C. A. Moot.

CORRESPONDENTIE.

De opname van eenige ingezonden bijdragen, waaronder die van den kapitein BRAKEL, getiteld: „*Een algemeen belang*,” is, wegens plaatsgebrek, tot een der eerstvolgende nummers verschoven.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1866.

VIIIste HOOFDSTUK.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens de Artt. 119 en 120 der Grondwet, de algemeene begrooting jaarlijks moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. Het VIIIste Hoofdstuk der begrooting van staatsuitgaven voor het dienstjaar 1866, betreffende het *Departement van Oorlog*, wordt vastgesteld als volgt:

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Art. 1. Traktement van den Minister *f* 12,000.—.

Art. 2. Traktement van den secretaris-generaal en verdere ambtenaren, onder-officieren en bedienden, toelagen aan officieren en mindere militairen, benevens fourragegelden van den Minister *f* 100,078.—.

Art. 3. Bureau- en lokaalbehoeften, benevens drukwerk *f* 12,422.—.

Totaal *f* 124,500.—.

IIde AFDEELING.

Traktementen, bureaukosten, toelagen en fourragegelden voor paarden van den grooten en generalen staf van het leger, van de administratie der armee, van de provinciale en plaatselijke staven.

Art. 4. Groote staf *f* 75,408.—.

Art. 5. Generale staf *f* 70,636.—.

Art. 6. Administratie der armee *f* 34,300.—.

Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven *f* 83,807.—.

Art. 8. Kosten van verkenningen, het maken van plans en kaarten, met de voor beide daaruit voortvloeiende uitgaven, en remuneratiën aan élèves bij de kaarten-steendrukkerij *f* 4,000.—.

Totaal *f* 268,151.—.

IIIde AFDEELING.

Traktementen, soldijen, fourragegelden en verdere kosten van de verschillende wapen-korpsen, daaronder begrepen die van de officieren van gezondheid en der paarden-artsen, alsmede gratificatiën, te verleen en aan de met ligchaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen.

Art. 9. Wapen der infanterie, staf en korpsen, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van de andere wapens, daarbij tijdelijk in betaling gevoerd wordende *f* 4,407,185.—.

Art. 10. Wapen der kavallerie, staf en korpsen, daaronder begrepen het Limburgsch bondscontingent, mitsgaders de onderofficieren en soldaten van de andere wapens daarbij tijdelijk in betaling gevoerd wordende *f* 1,700,150.—.

Art. 11. Wapen der artillerie, staf en korpsen, mitsgaders de onderofficieren en soldaten van de andere wapens, daarbij tijdelijk in betaling gevoerd wordende *f* 1,860,380.—.

Art. 12. Wapen der genie, staf van het wapen en bataillon mineurs en sapeurs, mitsgaders bureaukosten en andere uitgaven voor de ingenieurs in de vestingen *f* 323,450.—.

Totaal *f* 8,291,165.—.

IVde AFDEELING.

Art. 13. Remonte *f* 173,940.—.

Vde AFDEELING.

Koninklijke Militaire Akademie.

Art. 14. Traktementen, soldijen en verdere kosten, na aftrek van de bijdragen, door het Departement van Koloniën te verstrekken, en van die welke voor de opleiding der kadets en surnumeraire élèves (vreemdelingen) betaald worden *f* 66,700.—.

VIde AFDEELING.

Art. 15. Reiskosten en vacatiën, met inbegrip der restitutiën van ten dienste van het Rijk gedane uitschotten *f* 28,000.—.

VIIde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Art. 16. Traktementen, toelagen en daggelden van de officieren van gezondheid, niet bij de korpsen ingedeeld, en der kweekelingen bij de militaire geneeskundige dienst, gelijk mede van de administrateurs en verdere geëmploijeerden bij het magazijn van geneesmiddelen en bij de hospitalen, mitsgaders bijdragen aan de Veeartsenijsschool tot opleiding van kweekelingen voor de veterinaire dienst *f* 179,400.—.

Art. 17. Materieel van de geneeskundige dienst, kosten vallende zoo op het verplegen van zieken als op het afnemen van examina van officieren van gezondheid en paardenartsen, voor aankoop van medicijnen, enz. *f* 224,200.—.

Totaal *f* 403,600.—.

VIIIste AFDEELING.

Art. 18. Vuur en licht in de wachten *f* 20,000.—.

IXde AFDEELING.

Art. 19. Scheeps- en wagenvrachten en overvaartgelden, vergoeding voor geleden schade, uit de kontrakten wegens de transporten te water voortkomende *f* 45,000.—.

Xde AFDEELING.

Materieel der artillerie en draagbare wapenen, met den aankeve van dien, onder het beheer der artillerie staande.

Art. 20. Jaarwedden van beambten, daggelden, soldijen enz. voor werklieden (burgerlijke en militaire), verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren en conducteurs, mitsgaders tegemoetkomingen, zoo bij de artillerie-, stapel- en constructie-magazijnen, bij de inspectie der draagbare wapenen te *Delft*, *Maastricht*, *Gorinchem*, *Dordrecht*, *Luik*, enz., en pyrotechnische werkplaatsen, als bij andere etablissementen tot het materieel der artillerie behoorende *f* 235,125.—.

Art. 21. Aanschaffing, herstelling, onderhoud en verwerken van het materieel der artillerie, der draagbare wapenen en der pyrotechnische voorwerpen, met alles wat daarop, alsmede op het beheer van een en ander, betrekking heeft *f* 205,200.—.

Totaal *f* 440,325.—.

XIde AFDEELING.

Materieel der genie en al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren.

Art. 22. Onderhoud, herstellen, veranderen en verbeteren van vestingwerken, militaire gebouwen, dijken, kaden, wegen, bruggen, grachten, en al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren, werkzaamheden betreffende het bouwen en planten in de nabijheid der vestingwerken, aankoop van perceelen, het doen van waterpassingen, metingen en peilingen, opzigtkosten, schoonhouden van genie-goederen, enz. *f* 318,475.—.

Art. 23. Aankoop, herstellen of verbeteren (op rekening of in daggeld) van kaarten, plans, memoriën, werktuigen en gereedschappen, tot het meten en teekenen noodig *f* 2,000.—.

Art. 24. Praktische oefeningen der mineurs en sapeurs, met de daarvoor noodige voorwerpen *f* 2,400.—.

Art. 25. Nieuwe werken, uitbreiding of slechten van reeds bestaande, met den aankeve van dien:

- voortzetting van de verbetering der middelen tot het stellen van de inundatiën der nieuwe Hollandsche waterlinie bij *Wijk bij Duurstede* *f* 32,000.—.
- verdere verbetering van den wateraanvoer voor de *Grebbe-linie* *f* 250,000.—.
- betalingen voor reeds aanbestede nieuwe werken *f* 15,000.—.

Totaal *f* 619,875.—.

XIIde AFDEELING.

Kazernering.

Art. 26.

- Onderhoud, herstellen, veranderen en verbeteren van 's Rijks gebouwen, ook van die, door de gemeenten tot militair gebruik afgestaan en bestemd tot kazernen, stallen, magazijnen als anderzins; herstellingen en vernieuwingen van meubelair en verdere benodigdheden in die gebouwen *f* 225,800.—.
- Voor eene nieuwe infanterie-kazerne te Amsterdam, een gedeelte der kosten van aanbouw *f* 100,000.—.

- c. Huur van gebouwen of gedeelten van dien, tot huisvesting van militairen en hunne huisgezinnen (het wapen der maréchaussée daaronder niet begrepen) *f* 4,000.—.

Totaal *f* 329,800.—.

XIIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven

Art. 27. Defroiement van den amanuensis bij de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt *f* 1,200.—.

Art. 28. Kosten tot verzekering en uitoefening der eeredienst bij de militairen, daaronder begrepen tegemoetkoming aan predikanten en onderwijzers, mitsgaders aan Roomsche katholieke en andere geestelijken in kleine garnizoenen *f* 8,400.—.

Art. 29. Huur van gebouwen, exercitie-velden en loodsen *f* 4,500.—.

Art. 30. Kleine tegemoetkomingen, reiscelden enz., aan gewezen militairen, en weduwen en kinderen van militairen *f* 900.—.

Art. 31. Drukwerk van onderscheiden aard ten dienste van het leger, mitsgaders het drukken en aanschaffen van militaire reglementen en boekwerken *f* 6,000.—.

Art. 32. Subsidie aan de weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt *f* 12,000.—.

Art. 33. Huisvesting en voeding van lotelingen der nationale militie, en reiscelden van opgeroepen wordende en vertrekkende verlofgangers *f* 3,500.—.

Art. 34. Kosten van het magazijn van kleding, uitrusting, hospitaal-goederen, kampements-effecten, traktementen, toelagen, bureaukosten, daggelden aan mindere bedienden en arbeidsloonen, aankoop van goederen en algemeene kosten *f* 45,000.—.

Art. 35. Kosten wegens onderhoud van militaire huisgezinnen in de aan het Rijk toebehoorende gestichten te *Ommerschans* en *Veenhuizen* *f* 24,000.—.

Art. 36. Gratificatiën *f* 12,000.—.

Art. 37. Proceeskosten van verschillenden aard. *Memorie.*

Art. 38. Subsidie aan het Invalidenhuis te *Leiden* *f* 5,000.—.

Art. 39. Het aanschaffen van onderscheidingsteekenen voor officiersdienst, van medailles voor diensten van onderscheiden aard en van eeresteekenen, ingesteld bij Koninklijk besluit van den 10den Mei 1865 (*Staatsblad* N°. 32) *f* 1,000.—.

Art. 40. Kosten vallende op het kamperen van troepen *f* 70,000.—.

Art. 41. Kosten vallende op telegraphische correspondentie *f* 100.—.

Art. 42. Lokaal- en schrijfbehoefden, vuur, licht, enz., voor te houden examina voor officiersrangen, alsmede voor bijeenkomsten van raden van onderzoek *f* 100.—.

Totaal *f* 193,700.—.

XIVde AFDEELING.

Art. 43. Traktementen, soldijen, huisvesting en verdere kosten van het wapen der maréchaussée, alsmede gratificatiën, te verleen en aan met lichaamsgebreken ontslagen wordende maréchaussées *f* 224,200.—.

XVde AFDEELING.

Overcomplete officieren, pensioenen, gagementen, onderstanden, lijfrenten en wachtgelden.

Art. 44. Overcomplete officieren, twee derde en non-activiteitstraktementen *f* 30,000.—.

Art. 45. Pensioenen, gagementen en onderstanden *f* 1,430,000.—.

Art. 46. Tijdelijke pensioenen en onderstanden, volgens de wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* N°. 129) *f* 4,600.—.

Art. 47. Pensioenen aan mindere geëmploijeerden, werklieden en bedienden, op daggeld werkzaam bij de inrigtingen van 's Rijks zee- en landmagt (wet van den 24sten Junij 1854, *Staatsblad* N°. 92) *f* 8,200.—.

Art. 48. Lijfrente, toegekend aan den Pruissischen generaal graaf *BULOW von Dennewitz* en diens mannelijke afstammelingen in de regte linie (besluit van den Souvereinen Vorst van den 6den Februarij 1814, N°. 3, en Koninklijk besluit van den 8sten Julij 1815, N°. 4) *f* 5,250.—.

Art. 49. Toelage aan *J. S. A. ELBERTS*, weduwe van den kapitein *W. DE MAN*, als schadeloosstelling voor een in 1825 aan haar toegekend, doch nimmer door haar genoten Rijkspensioen *f* 300.—.

Art. 50. Wachtgelden aan ambtenaren, welke door maatregelen van vereenvoudiging en bezuiniging buiten betrekking zijn geraakt *f* 9,350.—,

Totaal *f* 1,487.700.—.

XVIdE AFDEELING.

Art. 51. Onvoorziene uitgaven *f* 49,344.—.

Totaal Generaal *f* 12,766,000.—.

ART. 2. Wanneer de som, in dit hoofdstuk uitgetrokken voor een der onderwerpen van uitgaaf, begrepen onder de artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47 en 50, ontoereikend mogt worden bevonden, kan het ontbrekende bedrag, met inachtneming van het voorschrift van het 2de lid van art. 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* N°. 40), aangevuld worden, door overschrijving uit den post voor *Onvoorziene uitgaven*, in hetzelfde hoofdstuk voorkomende.

ART. 3. De in den loop van het dienstjaar opkomende behoeften, het voorschreven departement betreffende, welke hare omschrijving niet vinden in de artikelen van dit hoofdstuk, worden op den post voor *Onvoorziene uitgaven* aangewezen.

Die uitgaven worden bij de rekening omschreven en verantwoord in zoovele bijzondere posten, als zij gelijksoortige onderwerpen betreffen.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle ministeriele departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1866.

VIIIste HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Bij de zamenstelling der begrooting van dit hoofdstuk is tot maatstaf aangenomen dat gedurende het jaar 1866 voortdurend onder de wapenen zullen zijn ongeveer :

14860 man kader en vrijwillig dienende soldaten ;

3300 miliciens, die krachtens de artt. 123 en 124 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) moeten dienen tot aanvulling van het inkompleet aan vrijwilligers ;

7740 miliciens, die, in gemeld jaar ingelijfd, voor zooverre zij tot de troepen te voet behooren, gedurende vijf maanden, de miliciens-stukrijders bij de veld-artillerie gedurende drie maanden en de overigen gedurende één jaar tot eerste oefening onder de wapenen zullen blijven.

Dat het getal der aanwezende paarden ongeveer zal bedragen :

bij de kavallerie 2300, bij de artillerie 815; terwijl in gemeld jaar weder een gedeelte van het leger in het kamp bij Milligen zal worden vereenigd, ten einde aldaar op ruimer schaal te worden geoefend.

Niet alleen de meerdere uitgaven, die het gevolg zullen zijn van de voorgestelde vereeniging der troepen in het zoo even gemelde kamp, maar ook de dringende, ja gebiedende noodzakelijkheid om de bezoldiging van sommige burgerlijke beambten enigzins te verhoogen — en dit ook toe te passen op de traktementen van de 2de luitenants wier jaarlijksch inkomen slechts f 800 bedraagt en van de 1ste luitenants, die f 1000 of minder aan traktement genieten, heeft aanleiding gegeven dat er voor die onderwerpen eenige gelden meer worden aangevraagd.

De werkzaamheden tot het verbeteren der gebouwen, dienende voor de huisvesting der troepen en het stallen der paarden worden voortgezet, en men wenscht daarmede ook in 1866 ijverig voort te gaan; van daar dan ook, dat hiervoor eenige meerdere gelden benoodigd zijn, als zijnde het bouwen van eene nieuwe kazerne te Amsterdam voor de infanterie daaronder begrepen.

Dat de behoeften zoo spaarzaam mogelijk zijn berekend zal, zoo de Minister vertrouwt, genoegzaam blijken, wanneer men in aanmerking wil nemen, dat voor de te bouwen kazerne te Amsterdam eene som van f 100,000 gevorderd wordt, en die som van het eindeijfer aftrekkende, dat cijfer, vergeleken met het bedrag der begrooting van het loopend jaar, een verschil van f 9000 in het voordeel oplevert.

De redenen waarom voor sommige onderdeelen meer, voor andere minder wordt aangevraagd, zullen hierna bij de betrokken onderdeelen worden opgegeven.

Iste AFDEELING.

Kosten van het departement.

§ 2. Voor deze afdeeling wordt *f* 800 meer geraamd dan over het loopend jaar is toegestaan. Deze verhooving vindt hoofdzakelijk haren oorsprong in eene traktements-vermeerdering van eenige adjunct-commiesen van het departement, naar aanleiding van Zijner Majesteits besluit van den 28 December 1864 (*Staatsblad* n°. 133), in verband waarmede ook aan sommige commiesen eene vermeerdering is toegekend. De vermeerderingen evenwel aan de commiesen en adjunct-commiesen toegestaan hebben voor elk hunner niet meer bedragen dan *f* 100, en men zal wel niet voorbijzien, dat geen adjunct-commies nog in het genot is gesteld van het maximum ad *f* 1600, voor dien rang bij art. 1 van het bovenaangehaald besluit bepaald.

IIde AFDEELING.

Verschillende staven en dienstrakken.

§ 3. Door eenige besparingen in de uitgaven, hoofdzakelijk bij den generaal staf, heeft men niet alleen de verhooving der traktementen van eenige plaatselijke adjudanten ten bedrage van *f* 1600 kunnen dekken, maar nog eenige gelden minder aangevraagd dan voor het loopend jaar zijn toegestaan, want voor het jaar 1865 is aangevraagd *f* 268,809.00
Thans wordt geraamd „ 268,151.00

Alzoo minder. *f* 658.00

IIIde AFDEELING.

Verschillende wapenkorpsen.

§ 4. De zamenstelling der verschillende wapenkorpsen, zoo als die in de toelichtende staten tot de begrooting van 1865 behorende, voorkomt, is onveranderd gebleven, met uitzondering van die van het regiment grenadiers en jagers, dat met twee muzikanten, van het 5de regiment dragonders, dat met één pikeur, en van de artillerie-instructie-kompagnie, die met één fourrier is vermeerderd.

Voor de verschillende staven en korpsen in deze afdeeling begrepen wordt thans geraamd *f* 8,291,165.00
Voor het jaar 1865 is toegestaan. „ 8,226,045.01

Alzoo meer. *f* 65,120.00

Hetwelk ontstaat:

a. door de verhooving van de traktementen van de luitenants hiervoor aangewezen ten bedrage van. *f* 67,350.00

b. door de soldijen enz. van de miliciens, die onder de wapenen zullen opkomen tot bijwoning van het kamp te Milligen. „ 38,393.00

f 105,743.00

c. door de vermindering van den prijs voor het brood, thans op $7\frac{1}{2}$ gesteld, benevens eenige verdere vermindering, gezamenlijk ten bedrage van. „ 40,623.00

f 65,120.00

gelijk aan het verschil.

IVde AFDEELING.

Remonte.

§ 5. Even als ten vorigen jare heeft men de remonte gesteld op $\frac{1}{8}$ van het getal paarden, dat volgens het kompleet bij de kavallerie, en op $\frac{1}{10}$ van het getal paarden, dat bij de artillerie aanwezig moet zijn.

Het blijkt dat men, op die wijze voortgaande, langzamerhand tot de aanvulling van het bestaande inkompleet zal geraken. Er zullen dan ook, even als voor het loopend jaar is bepaald, in het jaar 1866 een getal van 446 paarden worden aangeschaft.

Aangezien het te verwachten is, dat de prijzen der paarden wel eenigzins zullen dalen, heeft men ze iets minder gesteld, zoodat voor dit onderwerp f 4460 minder wordt geraamd, dan voor de dienst van 1865 is toegestaan.

Vde AFDEELING.

Koninklijke Militaire Akademie.

§ 6. Het getal der jongelingen, die gedurende het nieuwe dienstjaar bij de Akademie hunne opleiding zullen genieten, bepaalt zich tot de volgende cijfers, te weten:

Voor de dienst hier te lande: Infanterie 102; Kavallerie 8; Artillerie 52; Genie 22.

Voor de dienst in de Oost-Indische bezittingen: Infanterie 84; Kavallerie 9; Artillerie 31; Genie 10.

Voor de dienst in Suriname: Infanterie 3; Artillerie 1.

Voor de dienst in Curaçao: Infanterie 1; Artillerie 2.

Door het Departement van Koloniën wordt in de gezamenlijke kosten bijgedragen naar reden van 141 en door dat van Oorlog voor 184 kadetten, zoo als dit nader in den toelichtenden staat tot deze afdeeling behorende, is aangewezen.

Hoewel ook hier voor de verhooging van de traktementen van eenige officieren eene som van f 2700 meer is geraamd, heeft men echter door de vermindering van den prijs van het brood en door eenige verdere besparingen het benoodigde voor de dienst van 1866 f 700 minder kunnen stellen, dan voor het jaar 1865 is toegestaan.

VIIde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

§ 7. Ten behoeve van bovengemelde dienst wordt voor het jaar 1866
aangevraagd f 403,600.00
voor het jaar 1865 is er toegestaan „ 398,700.00

Alzoo meer f 4,900.00

Deze vermeerdering van uitgaven is hoofdzakelijk een gevolg van de verhooging der traktementen van de officieren van gezondheid en apothekers, wier bezoldiging thans f 1000 en minder bedragen.

IXde AFDEELING.

Scheeps- en wagenvrachten.

§ 8. Voor dit onderwerp wordt thans aangevraagd f 45,000.00
Voor het loopende jaar is toegestaan „ 40,000.00
Er wordt dus meer geraamd f 5,000.00

waartoe aanleiding geeft de verhoogde prijs per scheepston en per uur afstand, die volgens de in dit jaar plaats gehad hebbende aanbesteding van de dienst der transporten te water, aanvang nemende met 1 Januarij 1866, ongeveer drie cents meer bedraagt, terwijl daarenboven in het aanstaande jaar eene grootere verzending van goederen zal geschieden ten behoeve van de troepen die in het kamp bij Milligen zullen worden vereenigd.

Xde AFDEELING.

Materieel der artillerie.

§ 9. Even als in de Memorie van Toelichting bij de indiening van de begrooting voor het loopend dienstjaar omtrent deze afdeeling is gezegd, kan ook thans wederom worden medegedeeld, dat men voortgaat om op de grondslagen van de laatstvoorige jaren, dat is: de meest mogelijke spaarzaamheid in acht nemende, met de toegestane fondsen het materieel der artillerie door vernieuwingen en herstellingen allengskens in zoodanig goeden staat te brengen, dat het voldoen kan aan de diensten, welke bij voorkomende omstandigheden daarvan zouden kunnen worden gevorderd.

Sedert de indiening van de begrooting voor 1865 is het aantal getrokken kanons met ruim 200 stuks vermeerderd, zoodat wij thans 647 getrokken vuurmonden bezitten, terwijl in gelijke verhouding ook de daartoe behoorende uitrusting aan affuiten, voertuigen, projectilen enz. in de magazijnen der artillerie is vermeerderd.

Alhoewel de proeven, welke bij de korpsen met de nieuw-model-geweren worden genomen, voortdurend allezins voldoende uitkomsten opleveren, heeft men echter vermeend nog niet te mogen besluiten dat model voor goed vast te stellen, aangezien men niet bepaald kan zeggen of het achterlaadstelsel daarop zal toe te passen zijn.

Aan de normaal-schietschool alsmede aan een der korpsen kavallerie zijn thans, mede ten fine van onderzoek en beproeving, afgegeven geweren en karabijnen, welke naar verschillende systema's tot kulaslading zijn ingerigt. Men zal den uitslag van een en ander alzoo dienen af te wachten, alvorens tot de aanneming van een bepaald stelsel van geweren en karabijnen te kunnen overgaan.

Inmiddels gaat men voort met het wijzigen van de nog voorhanden gladloops- tot getrokken geweren, alsmede met het samenstellen van getrokken geweren uit de verwisselstukken, welke in de magazijnen in voorraad zijn opgelegd.

In de verschillende magazijnen der artillerie bevindt zich eene betrekkelijk aanzienlijke hoeveelheid buskruid, dat, hoezeer voor gladloopgeweren volkomen dienstig, echter geacht wordt minder geschikt te zijn voor de getrokken geweren. Men is voornemens om, gelijk in het vorige jaar is geschied, ook nu weder voort te gaan met dat onbekwaam buskruid tot bekwaam te doen omwerken.

Het is noodig voorgekomen, om het personeel bij de artillerie-etablissemten te Delft eene reorganisatie te doen ondergaan.

Aan sommige betrekkingen bij die etablissementen waren bezoldigingen verbonden, welke niet in evenredigheid stonden tot het werk dat van de titularissen moest worden gevorderd; terwijl andere, als minder gewigtig, konden worden verminderd of geheel opgeheven. Een en ander is grootendeels het gevolg van de hervormingen en wijzigingen, welke het geschut en de draagbare wapenen ondergaan en de daarmede in verband staande werkzaamheden; zulks heeft echter slechts eene zeer kleine vermeerdering van uitgaven veroorzaakt.

Voor het overige is ook deze voorgestelde begrooting wederom gegrond op het vervolgen van den ingeslagen weg, en bestaat het voornemen niet om kostbare proeven met getrokken geschut van vreemden oorsprong te nemen, maar wel om de zwaarste kalibers van het aanwezige gladde geschut tot getrokken geschut in te rigten.

Te dezen aanzien schijnt dan ook geene bijzondere toelichting noodig, vermits op dit punt de ontworpen begrooting voor 1866 over het algemeen gelijk aan die over het loopende jaar is.

Men vleit zich, dat men langs dien weg er in zal kunnen slagen, om tot zwaardere kalibers dan die van 30 pond (overeenkomende met 110 pond Engelsch) te geraken, zonder dat noodig zal worden meerdere fondsen aan te vragen. Proeven worden tot dat einde voorbereid, om zoo mogelijk de zwaarste gladde kalibers tot getrokken geschut van ongeveer 200 Engelsche ponden in te richten.

Het eindcijfer van de begrooting voor het dienstjaar 1866 bedraagt eene som van slechts f 385 meer dan die voor het loopende dienstjaar toegestaan, en zulks niet-tegenstaande eene som van f 20,000 minder wegens verstrekkingen heeft kunnen worden afgetrokken.

Bij deze afdeeling worden gevoegd :

a. de opgave van den voorraad grondstoffen in de magazijnen der artillerie op den 1sten Januarij 1865, en

b. de opgave van de vuurmonden, projectielen, affuiten enz., op 1°. Januarij 1865 in de magazijnen der artillerie opgelegd en bij de korpsen van het leger in gebruik.

XIde AFDEELING.

Materieel der genie.

§ 10. *Art.* 22. Het bedrag der aangevraagde gelden voor het gewone onderhoud is aanmerkelijk minder (f 25,525) dan in het vorige jaar, niettegenstaande voor de verbetering van de garnizoens-infirmierie te Helder f 16,000, en voor het opleggen van artillerie-behoefte te Willemstad en Woudrichem eene uitgaaf van niet minder dan f 20,000 vereischt wordt.

Art. 23. De in dit artikel aangevraagde som is gelijk aan die voor 1865 toegestaan en in 1864 toereikend bevonden.

Art. 24. Voor de praktische oefeningen bij het bataillon mineurs en sapeurs wordt f 400 meer aangevraagd dan voor 1865 werd toegestaan, en wel uitsluitend met het doel, de oefeningen in photographie en telegraphie bij dat korps, voor zooveel zij met de dienst te velde in verband staan, op meer geregelden voet te kunnen doen plaats hebben dan tot nog toe het geval was.

Art. 25. Daar het voornemen bestaat, bij buitengewone aanvraag, een wets-ontwerp in te dienen tot den bouw van drie forten ter verzekering van het hoofd-acc's over de Houtensche vlakte in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie vóór Utrecht, heeft men zich hier bepaald tot eene aanvraag voor werken, waarmee bereids een aanvang gemaakt werd, als :

a. voor de doorlaatsluis te Wijk bij Duurstede, met afvoerkanaal naar den Krommen Rhijn, wordt alsnog vereischt een bedrag van f 32,000, behalve de voor 1865 toegestane som van f 100,000.

b. tot de verbetering van den watersanvoer voor de Grebbelinie werd voor 1865 toegestaan eene som van f 170,000; men rekent in 1866 ter voortzetting hiervan, in verband met het maken van een aanvoerkanaal nit den Rhijn, boven het Lekskensveer, en eene sluis te Wageningen, alsmede met de verruiming der Wageningsche vaart tot afvoer van het water door de Bisschop-David-Grift naar den Rooden Haan, f 250,000 beschikbaar te moeten hebben. Zeer wenschelijk ware het intusschen, dat door de belanghebbenden deze gelegenheid wierd aangegrepen om door samenwerking met het Ministerie van Oorlog in het bezit te geraken van het reeds sedert zoo vele jaren als noodig besproken scheepvaartkanaal door de Geldersche Vallei. De afmetingen der voor de onder-water-zetting vereischte damsluizen, bruggen enz. zullen dan, ook met het oog op de verwezenlijking van het daarvoor opgemaakt ontwerp, bepaald worden. Dat er betrekkelijk nog aanzienlijke sommen voor de genoemde waterwerken noodig zijn, is hoofdzakelijk te wijten aan de kosten van ont-eigening.

c. Dit bedrag wordt voornamelijk vereischt voor de laatste termijnen van betaling voor de in aanbouw zijnde werken te Elden en Westervoort.

XIIde AFDEELING.

Kazerne-ering.

§ 11. *Art. 26 a.* Dat voor het onderhoud der kazernen jaarlijks nog zoo hoog bedrag moet worden uitgetrokken, dient vooral gesteld te worden op rekening van den ongunstigen toestand, waarin bij de overneming van de gemeenten vele dier gebouwen verkeerden, en tevens aan het billijk verlangen om de huisvesting en verpleging van den Nederlandschen militair meer dan vroeger in overeenstemming te brengen met de bescheidenste eischen der algemeene gezondheidsleer. Intusschen moet worden opgemerkt, dat in het geraamd bedrag van *f* 225,800 begrepen is de aanbouw eener loods voor rijbaan te Roermond ad *f* 12,000, na aftrek waarvan de kosten van onderhoud, met inbegrip van de meer belangrijke herstellingen, aan de in deze afdeeling der Staatsbegrooting opgenomen gebouwen te Breda, 's Hage en Maastricht *f* 15,400 minder bedragen dan voor 1865 werd toegestaan.

b. Na voltooiing van de kavallerie-kazerne te Amsterdam wordt het dringend noodig geacht over te gaan tot den bouw eener kazerne voor een bataillon infanterie op het nog beschikbaar gedeelte van het domein van Oorlog bezuiden de Muiderpoort. De kosten hiervoor zijn, met inbegrip van de bijgebouwen voor gehuwden enz., begroot op *f* 344,000. Daar het evenwel niet wenschelijk is, den bouw in één jaar te voltooiën, is op deze begrooting slechts een gedeelte van 't vereischt bedrag voor dergelijke kazerne uitgetrokken.

XIIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

§ 12. *Art. 29.* Aangezien te Amsterdam en te Helder weder eenige pakhuizen tot berging van artillerie-materieel gemist kunnen worden en de huurtijd verstreken is, zoo geeft dit aanleiding om voor dit onderwerp eene som van *f* 1,500 minder aan te vragen.

Art. 33. De uitgaven bij dit artikel bedoeld zullen waarschijnlijk minder bedragen dan het bedrag daarvoor voor het loopend jaar toegestaan.

Er wordt ook geen bezwaar gevonden om voor dit onderwerp van uitgave eene som van *f* 1,500 minder te ramen.

Art. 34. De gedeeltelijke vernieuwing en algeheele wijziging naar het gordelstelsel van het ledergoed, bij de dienstdoende schutterijen in gebruik, is thans in de provinciën Noord- en Zuidholland afgehoopen. In Gelderland zijn reeds verscheidene schutterijen daarvan voorzien en met de overige schutterijen, in die provincie aanwezig, zal zulks nog in den loop van dit jaar plaats hebben. Ten einde dezen maatregel in het volgende jaar in andere provinciën geleidelijk te doen voortzetten, is er weder eene som van *f* 10,000 onder de behoeften van het magazijn begrepen, uitsluitend bestemd voor de bovenbedoelde vernieuwing van ledergoed.

Art. 35. De vermindering voor de veteranen-bevolking in de gestichten te Ommerschans en Veenhuizen geeft aanleiding om de raming voor 1866 op nieuw *f* 2,000 lager te stellen.

Op den 1sten Julij dezes jaars bestond de bevolking uit 353 hoofden, verdeeld in 125 huisgezinnen.

Art. 40. Alzoo in 1866 een gedeelte van het leger en wel: twaalf bataillons infanterie, acht eskadrons kavallerie, twee batterijen veld- en eene halve batterij rijdende artillerie benevens eene compagnie artillerietrein in de legerplaats bij Milligen zullen worden vereenigd, ten einde aldaar, op het voetspoor van vorige jaren, op ruimer schaal te worden geoefend, is dit de reden, waarom voor dit artikel *f* 57,000 meer wordt aangevraagd dan voor 1865, in welk jaar de bovenbedoelde oefeningen in het groot niet plaats hebben.

XIVde AFDEELING.

Wapen der maréchaussée.

§ 13. Op de begrooting voor het dienstjaar 1865 is toegestaan *f* 226,200; thans wordt aangevraagd *f* 224,200, alzoo minder *f* 2,000, hetgeen ontstaat door eene vermindering in het bedrag der traktementen en soldijen en de mindere behoefte voor de aan de gemeentebesturen te verleenen schadeloosstellingen wegens de kosten aan de huisvesting der maréchaussée verbonden.

XVde AFDEELING.

Overkomplete officieren, pensioenen enz.

§ 14. *Art. 45.* De pensioenen, sedert den 1sten Julij 1864 tot den 1sten Julij 1865 ten gevolge van overlijden vrijgevallen, overtreffen met ongeveer *f* 55,000 de pensioenen welke in hetzelfde tijdvak verleend zijn; de voor dit artikel over 1866 benoodigde som heeft derhalve met een gelijk bedrag als het bovengemelde lager kunnen worden gesteld dan voor het loopende jaar is toegestaan.

De Minister van Oorlog,

J. W. BLANKEN.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1866.

VIIIste HOOFDSTUK.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS.

§ 1. Bij de overweging van het wets-ontwerp tot vaststelling van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1866 werd de staatkundige rigting van den Minister van Oorlog en van zijn regeringsbeleid in twee afdeelingen meer opzettelijk besproken. Hierbij werd de opmerking gemaakt, dat de erkenning en toepassing van het vrijzinnig beginsel in den eigenaardigen werkkring van dit departement van algemeen bestuur evenzeer mogelijk zijn als in de andere onderdeelen van het Staatsbewind. Zij kunnen zich ook bij de daden van den Minister van Oorlog in het algemeen in eerbied voor en naleving van de staatkundige beginselen onzer Grondwet openbaren, en bij het beheer der krijgskazen in meer beperkten zin zullen erkenning van eene gepaste vrijheid en aanmoediging van zelfstandigheid in de deelen van het leger en in de personen, die het zamenstellen, daarvan de gevolgen zijn.

Verscheidene leden meenden in de handelingen van dezen Minister de werking van een tegenovergesteld beginsel waar te nemen. Hij bestrijdt den geest van zelfstandigheid en vrije ontwikkeling, waar die zich bij de onderdeelen van het leger en in het bijzonder bij de officieren vertoont. Tot een voorbeeld werd bij vernieuwing gewezen op de bekende circulaire over het schrijven der officieren. Dit streven van den Minister verdient te meer afkeuring wegens den aard onzer landsverdediging en het daarvoor aangenomen stelsel. Die vorderen niet dat het leger, volgens de beginselen, welke vroeger algemeen en nog in sommige landen worden gehuldigd, zoo veel mogelijk gecentraliseerd werke, en in alles door den wil van éenen man worde bewogen, maar integendeel dat de gedeelten, die op verschillende posten verspreid liggen, onder de algemeene leiding van den opperbevelhebber tot op zekere hoogte zelfstandig en op eigen verantwoordelijkheid handelen. Hoe zal dit kunnen geschieden, wanneer de geest die het leger moet bezielen om voor deze taak berekend te zijn, in tijd van vrede wordt uitgedoofd? Maar bovendien is het nog onlangs gebleken dat er tusschen dezen Minister en zijne ambtgenooten verschil van gevoelen over enkele staatkundige beginselen bestaat. Uit de mededeeling door den Minister van Binnenlandsche Zaken in de zitting dezer Kamer van 14 Julij jl. (*Bijblad*, Tweede Kamer, bladz. 1278^a) gedaan, is gebleken dat de Minister van Oorlog niet genegen is om de kosten der verdedigingswerken, die ten gevolge van geconcessioneerde openbare werken noodig worden, op de Staatsbegrooting te brengen. De Minister van Binnenlandsche Zaken is daarentegen van oordeel, dat zij daarop behooren voor te komen. Thans worden de concessionarissen met die kosten belast en wordt over de door hen gestorte gelden naar het goedvinden van den Minister van Oorlog beschikt. Hierdoor wordt een deel van de uitgaven, die ten behoeve der verdediging van het land worden gedaan, aan de goedkeuring van de Vertegenwoordiging onttrokken, in strijd met de bepaling van art. 119 der Grondwet, dat vaststelling der begrooting van alle uitgaven des Rijks door de wet beveelt.

De leden, die deze beschouwingen mededeelden, achten den geest die in de handelingen van dezen Minister doorstraalt, moeijelijk overeen te brengen met de algemeene vrijzinnige rigting van het tegenwoordig Kabinet.

§ 2. Vrij algemeen werd geklaagd over den korten en stroeven toon, die in de bij dit hoofdstuk der Staatsbegrooting overgelegde stukken heerscht en over de schraalheid der toelichting van de in dit wets-ontwerp opgenomen posten van uitgaaf. Voor verschillende uitgaven die of voor de eerste maal in deze begrooting voorkomen, of wel verandering hebben ondergaan, wordt in het geheel geene of eene zeer onvolledige aantekening in den toelichtenden staat aangetroffen. De kennisneming der begrooting wordt daardoor bemoeijelijkt.

Hiertegen werd echter opgemerkt, dat de toelichting van andere hoofdstukken dezer Staatsbegrooting, met name van het Vde hoofdstuk, eveneens zeer kort is. Ook in vroegere jaren was dit bij vele begrootingswetten het geval. De betrokken Ministers wachten te regt veelal de opmerkingen en vragen van de leden der Kamer af, om daarna de inlichtingen te verschaffen, welke en op de wijze zooals die worden gevraagd. Intusschen werd algemeen op eene betere inrigting der toelichtende staten aangedrongen.

§ 3. Ook omtrent de voor de inrigting van ons verdedigingsstelsel noodzakelijke opruiming van schadelijke vestingen worden in de Memorie van Toelichting geene mededeelingen aangetroffen. Vele leden gaven hierover hunne verwondering te kennen. Na al hetgeen ten vorigen jare daarover is voorgevallen, had men eenige opening van den Minister omtrent deze zaak moge verwachten. Daarom worden thans inlichtingen aangaande de plannen en inzichten van den Minister met betrekking tot de opruiming van vestingen verlangd.

Intusschen meende men in de gedragslijn, die door den Minister tot dusver in deze zaak is gevolgd, een streven te moeten zien naar behoud van alle bestaande verdedigingswerken. Ten vorigen jare had de Minister zich reeds verklaard ten voordeele der slechting van Bergen op Zoom (zitting Tweede Kamer van 17 December 1864, *Bijblad IIde Kamer*, bladz. 456¹). Tot dusverre is daarmede geen begin gemaakt. Op deze begrooting wordt zelfs een post van f 600 voor metsel- en timmerwerken aan de vesting Bergen op Zoom aangetroffen. De verwondering hierover was algemeen; men vroeg, welke betekenis er aan moest worden gehecht? Bovendien toont het Departement van Oorlog zich bij voortdurend zeer ongeïnd om aan de ingezetenen van vestingen eenige ontheffing te schenken van de lasten, die door de verordeningen op de verboden kringen op hen drukken. Men wees op Groningen, waar het station van den Staatsspoorweg, op de uiterste grens van den verboden kring, slechts tot éene verdieping en in hout is opgetrokken, ten gevolge van de eischen der militaire genie, en waar nog steeds de toestemming tot het afbreken der voor het verkeer zeer hinderlijke Heerenpoort is geweigerd. Tegen dit streven naar behoud kwam men met nadruk op. Algemeen werd op de slooping der vestingen, die bepaald als schadelijk moeten beschouwd worden, aangedrongen. Behalve Bergen op Zoom en de Zeeuwsche vestingen, vooral Vlißingen waar binnen kort de Zeeuwsche spoorweglijn moet uitloopen, werden Breda en Grave daaronder genoemd. Enkelen voegden er de vesting Groningen bij, die voor de verdediging der stelling Groningen-Delfzyl zeer wel kan worden gemist. Het is zeer waarschijnlijk dat het sloopen dezer vestingen eenige uitgaven na zich zal slepen. Maar de hoegrootheid der daartoe benoodigde som zal wel afhangen van de wijze waarop dit werk wordt verrigt. Wenscht men dat het geschiedt door de militaire genie en volgens de regelen, die bij het verrigten van hare werken worden in acht genomen, dan kan die som verbaazend hoog loopen. Waarschijnlijk is men op deze wijze gekomen tot de raming van f 100,000, die naar de opgave van sommige leden, voor de slooping van Bergen op Zoom zoude berekend zijn. De opruiming der vestingwerken kan echter even goed verrigt worden door de gemeentebesturen of door particuliere personen en maatschappijen, die zoo hun de eigendom van de grond werd afgestaan, daarvoor wel het grootste deel van den arbeid zouden willen verrigten. De kosten der slooping van Bergen op Zoom mogen bovendien niet afschrikken, daar de opruiming der werken van deze vesting in vergelijking tot die van andere vestingen zeer duur zal zijn.

Naar aanleiding van dit alles werd er met nadruk op aangedrongen, dat de Minister van Oorlog aan de Kamer mogt mededeelen, wat door hem in het afgelopen jaar voor de opruiming van schadelijke vestingen is verrigt. Wanneer hij dit noodzakelijk mogt oordeelen, zoude men bereid zijn deze mededeeling des noods in comité-generaal te ontvangen.

Eindelijk werd gevraagd, of de Minister zich vereenigt met de beschouwingen en voorstellen, opgenomen in het Verslag over de Kustverdediging, dat door de daartoe benoemde Commissie is uitgebragt en onlangs aan de Kamer is medegedeeld.

§ 4. Het eindeijfer dezer begrooting gaf op nieuw aanleiding tot velerlei beschouwingen. Daarbij werd al aanstonds de opmerking gemaakt, dat niet alle uitgaven er onder zijn opgenomen, welke in het volgende jaar, naar het oordeel der Regering in het belang der landsverdediging noodig zullen zijn. De Minister kondigt eene nadere voordragt aan tot het toestaan van gelden voor den bouw van drie forten ter verzekering van het hoofdaces over de Houtensche vlakte in de nieuwe Hollandsche waterlinie. Reeds bij voorraaf verklaarden enkele leden zich tegen het volvoeren van dit voornemen, wegens de groote kosten die daaraan verbonden zullen zijn. Hierop werd geantwoord, dat eene voorziening van dit zwakke punt onzer hoofdlinie van verdediging niet langer mag worden uitgesteld. Het voornemen van den Minister om daartoe een voorstel te doen verdiende daarom allezins goedkeuring. Zonder in de beoordeeling van het plan te treden, verlangde men echter thans eene zoo naauwkeurig mogelijk berekende raming der daarvoor benoodigde uitgaven te ontvangen. Tevens werd weder aangedrongen op de vroeger toegezegde opgave van alle werken en uitgaven, welke deze Minister alsnog voor de voltooiing van ons verdedigingsstelsel noodig acht.

Maar ook op zich zelf beschouwd kwam het cijfer dezer begrooting aan velen te hoog voor. Voor weinige jaren heeft de Minister FORSTNER VAN DAMBENOY de verzekering gegeven, dat 10½ miljoen gulden voldoende waren om in de behoeften van dit departement te voorzien en nu zijn de uitgaven reeds tot meer dan 12½ miljoen geklommen. Daarbij komt, dat er posten in deze begrooting tot een minder bedrag zijn geraamd, zonder dat daarvoor afdoende redenen worden aangegeven. Er bestaat geenerlei zekerheid, dat de prijs van het brood werkelijk in 1866 zoo aanzienlijk minder zal zijn dan in 1864, en evenmin dat in het volgende jaar de prijs der voor de remonte benoodigde paarden zal dalen tot het bedrag dat thans wordt geraamd. In ieder geval moet het voordeel dezer bezuiniging wegvallen, wanneer later de prijzen weêr stijgen. Daarentegen zullen de nieuwe en hooger geraamde posten wel alle tot een minstens gelijk bedrag op de volgende begrootingen blijven voorkomen.

Toch zoude het zeer wel mogelijk zijn om bezuinigingen van blijvenden aard in te voeren. Het personeel der ambtenaren van het Departement van Oorlog kan worden ingekrompen en hunne bezoldigingen kunnen door eene betere inrigting aanmerkelijk worden verminderd. Bij den grooten en den generalen staf is een personeel van hoofd- en opperofficieren, dat veel te groot is voor de getalsterkte van ons kleine leger. De provinciale adjudanten zijn onnoodig. Hunne dienst konde gemakkelijk door den chef van den staf des bevelhebbers in de militaire afdeelingen of door de militie-commissarissen worden verrigt. De afzonderlijke betrekking wordt alleen in stand gehouden, om aan kapiteins, die ongeschikt zijn om tot bataillons-kommandant bevorderd te worden, eene plaatsing en tractement te verzekeren. Bij eene veranderde inrigting van het leger zoude de administrative indeeling der infanterie in regementen opgeheven kunnen worden. Daardoor zouden de regementsstaven vervallen. De bataillons zouden er tevens meer zelfstandig door leeren optreden. Bovenal zoude echter eene groote bezuiniging mogelijk zijn in de administratie van het leger. Ze is thans zeer omslagtig en ondoelmatig ingerigt en vordert een personeel bijv. in de hoofdplaatsen der militaire afdeelingen, dat veel te groot is voor de behoeften van de dienst. Daarbij zoude het opruimen der schadelijke vestingen eene aanzienlijke vermindering van uitgaven op het materieel der genie kunnen geven.

Deze opmerkingen bleven niet onbeantwoord. De groote meerderheid achtte het verwijt, dat voor de wezenlijke behoeften van het Departement van Oorlog geen zoo hoog opgevoerde begrooting van uitgaven wordt vereischt, ongegrond. Bij eene ver-

gelijking van de aangevraagde som met het cijfer dat vroeger voor de uitgaven van dit departement voldoende werd geacht, mag men niet vergeten dat in de laatste jaren de prijzen van levensmiddelen en grondstoffen aanmerkelijk zijn gestegen. Daarbij zijn er met medewerking van de Vertegenwoordiging verscheidene maatregelen genomen, die het cijfer der begrooting van Oolog aanzienlijk doen klimmen. Bestaande kazernen zijn van de gemeenten overgenomen, nieuwe kazernen zijn en worden gebouwd, het ration brood dat den soldaat wordt verstrekt, is vergroot, de soldijen der soldaten en onderofficieren, de tractementen der luitenants zijn verhoogd. Bovendien worden nevens deze blijvende verhoogingen toch ook sommige op deze begrooting aangetroffen die tijdelijk zijn, bijv. de kosten voor den aanbouw eener infanterie-kazerne te Amsterdam en die van het kamp van Milligen, een post die slechts om het andere jaar voorkomt. De bezwaren tegen het hooge eindcijfer der begrooting schijnen te minder gegrond, wanneer men let op de bezuinigingen, die in dit gedeelte van het Staatsbestuur worden aangeprezen. Ze betreffen alleen kleinigheden, die geen noemenswaardigen invloed op het eindcijfer zouden uitoefenen, of uitgaven, waarvan het nut van andere zijden met klem wordt betoogd. De meerdere uitgave die thans voor het departement is geraamd, is niet groot en vloeit voornamelijk uit de verbeterde bezoldiging der mindere ambtenaren voort. De provinciale adjudanten hebben eenen eigenaardigen werkkring even als de chefs van den staf der bevelhebbers in de militaire afdeelingen en de militie-commissarissen. Men kon die betrekkingen niet zamensmelten zonder oponthoud en nadeel voor de dienst te veroorzaken. De ondervinding van vroeger heeft geleerd, dat de zamenvoeging der bataillons tot regementen in het belang der eenheid en van de samenwerking der onderdeelen van het leger dringend noodzakelijk is. Het sloopen van de schadelijke vestingen zal aanvankelijk zeker evenveel kosten als het onderhoud thans.

In het algemeen schijnt dan ook eene jaarlijksche uitgaven van 12 $\frac{1}{2}$ millioen in het belang der landsverdediging, wanneer men den toestand der geldmiddelen en de eischen van den tijd in aanmerking neemt, niet te hoog, wanneer daarvoor dan ook te allen tijde goed ingerigte en voldoende middelen van verdediging voorhanden zijn. De toegestane geldsommen behooren tot waarlijk nuttige doeleinden te worden besteed en de meerdere uitgaven moeten wezenlijke verbeteringen aanbrengen. Of dit thans altijd het geval is, werd echter maar al te zeer betwijfeld. En toch dient daarvoor voldoende zekerheid te bestaan, wanneer jaarlijks de gelden voor het Departement van Oorlog aangevraagd door de Vertegenwoordiging worden toegestaan. Van deze beschouwing uitgaande werd in het algemeen met kracht op maatregelen ter verbetering van de inrigting en den toestand der verdedigingswerken en van het leger en op een zuinig en doeltreffend beheer bij dezen tak van het algemeen bestuur aangedrongen. Sommige der verbeteringen zouden tevens eene bezuiniging zijn. Enkele daarvan werden nog bepaaldelijk aangewezen. De inrigtingen van het departement en de administratie van het leger vorderen dringend eene vaste regeling en vereenvoudiging.

Het regiment grenadiers en jagers en het zeer kostbare regiment rijdende artillerie kunnen worden afgeschaft. De daardoor bespaarde gelden kunnen gedeeltelijk tot de hoogst noodige uitbreiding en verbetering der veldartillerie worden aangewend. Ook op de inrigting der uniformen van het leger werd gewezen. Deze behooren door eenvoud en goedkoopheid uit te munten. Ze zijn in den laatsten tijd weder aanmerkelijk gewijzigd, niettegenstaande de Minister van Oorlog bij de behandeling der vorige begrooting verklaard had, dat zij even goed waren als de Fransche uniformen (zitting Tweede Kamer van 16 December 1864, *Bijblad* Tweede Kamer bladz. 438°). De nieuwe uniformen werden ondoelmatig genoemd, zonder daarom sierlijk te zijn. Zij zijn met zeer veel overhaasting ingevoerd, zonder dat, gelijk vroeger steeds het geval was, de modellen naar de korpsen zijn gezonden om ze te beproeven. Maar de invoering dezer nieuwe uniform kost ook geld. Het moet gevonden worden, voor zooveel de soldaten en onderofficieren aangaat, uit het kleeding- en reparatiefonds, en de slotsom ligt voor de hand, dat of de schuld der manschappen aan het fonds buitengemeen zal stijgen en op het gansche leger zwaar zal drukken, of dat het fonds in staat is om zonder verhoogde bijdragen de buitengewone uitgaven te dragen. Ware dit het geval, dan zoude er uit blijken, dat de kortingen op de soldijen ten behoeve

van dit fonds veel te hoog zijn voor de gewone behoeften, en dat aan de zucht tot uniformverandering wordt botgevierd ten koste van den toch niet te ruim bezoldigden soldaat. Ten opzichte der officieren gaf de uniformverandering aanleiding tot eene andere beschouwing. Voor de traktementen der mindere rangen werd verhooging noodzakelijk gekeurd. Wanneer nu onmiddellijk eene nieuwe en naar men zegt kostbaarder uniform wordt ingevoerd, dan wordt de toegestane verhooging daardoor voor een groot gedeelte, aanvankelijk misschien geheel, verslonden. Met dit doel werd zij niet door de Vertegenwoordiging toegestaan, noch door de ingezetenen opgebracht.

§ 5. Naar aanleiding van hetgeen gebleken is omtrent de meening van dezen Minister ten aanzien der verplichting van concessionarissen tot het bekostigen van verdedigingswerken, die door de uitvoering hunner concessien worden gevorderd, werd de vraag gedaan, welke bestemming de Regering wenscht te geven aan de sommen die daarvoor krachtens art. 4 der concessie voor den spoorweg van Antwerpen naar den Moerdijk, art. 1 der concessien voor den spoorweg van Neuzen naar de Belgische grenzen in de rigting van St. Nicolaas en voor den spoorweg van Rotterdam naar den Hoek van Holland en van daar naar Scheveningen, en art. 2 van de concessie voor den spoorweg van Uitgeest naar Haarlem beschikbaar zijn of zullen zijn. De Regering is in het stelsel des ministers daarvan geene verantwoording verschuldigd. Men was daarom bevreesd, dat de wijze waarop deze gelden worden besteed, later nieuwe lasten op den Staat zoude leggen. Tot aanvulling en voltooiing van hiervoor aangevangen verdedigingswerken konden alligt nieuwe geldsommen worden aangevraagd.

§ 6. De verschillende reglementen op de inwendige dienst, de administratie, de discipline en de regtspleging bij het leger vorderen dringend herziening. Een groot gedeelte hunner bepalingen wordt niet toegepast, omdat zij verouderd en niet meer voor toepassing vatbaar zijn. Hierin dient verandering te komen. Met kracht werd daarom op deze herziening aangedrongen.

AFDEELING I.

Onder-art. 1. De organisatie van het Departement van Oorlog laat veel te wenschen over. Eigenlijk bestaat er geene vaste regeling. De rangen voor de officieren, die in verschillende betrekkingen bij het beheer van het departement werkzaam zijn, waren tot dusverre nooit vastgesteld. Er zijn voorbeelden, dat een officier die in den rang van 2den luitenant werd geplaatst, na verloop van jaren dezelfde werkzaamheden in den rang van hoofdofficier vervulde. De kosten van het departement worden daardoor zeer opgevoerd. De bezoldiging wordt hier niet naar den te verrigten arbeid, maar naar den officiersrang genoten. Hierin is verandering wenschelijk, in dier voege dat voortaan dezelfde werkzaamheden steeds door eenen officier van denzelfden rang worden verrigt. Sommigen meenden dat de officieren, die aan het departement werkzaam zijn, even als aan dat van Marine, op geregelde tijden door anderen konden worden afgewisseld.

AFDEELING II.

De bezwaren, die reeds vroeger over het groote aantal hoofd- en opperofficieren bij de verschillende staven zijn in het midden gebracht, werden hier herhaald. Deze ambtenaren genieten nu hooge tractementen; zonder dat er voor hen allen genoegzaam werk overeenkomstig hunnen rang aanwezig is. Op nieuw werd op vermindering aangedrongen.

Onder-art. 7. De tractementsverhooging der plaatsmajors, die in dit artikel wordt voorgesteld, werd door eenige leden als onnoodig afgekeurd.

AFDEELING III.

De verhooging van de traktementen der 1ste en 2de luitenants werd vrij algemeen goedgekeurd. Zij ondervond echter van andere leden ernstigen tegenstand. De jonge

officiëren, die eene zeer goedkoope opleiding hebben genoten, gedeeltelijk ten koste van den Staat, kunnen zeer wel in de eerste jaren van hunne dienst met een klein inkomen zuinig leven. Dit is in het belang van het leger zelfs wenschelijk. De zucht om eene dure wijze van leven bij het leger aan te moedigen werd bestreden. De burgerlijke ambtenaren moeten in de lagere rangen insgelijks met eene kleine bezoldiging toekomen. Zij hebben daarbij niet al die kleine voordeelen, die in den regel aan officieren worden toegekend. Ook buiten 'slands genieten de jonge officieren betrekkelijk geringe bezoldiging. Men wenschte van den Minister eene opgave te bekomen van de traktementen der luitenants in het Fransche, het Belgische en het Pruisische leger, ten einde de voorgestelde traktementsverhooging aan het daar uitgekeerde cijfer te toetsen.

Anderen, die de verhooging niet uit dit oogpunt bestreden, waren echter niet genegen haar toe te staan zoolang er geene bezuiniging plaats heeft in de hoogere rangen door inkrimping van het getal hoofd- en opperofficieren. Zij wilden den Minister niet steunen in zijne begrippen omtrent de organisatie van het leger.

De vraag werd gedaan, waarom geene verhooging van de traktementen der luitenants bij het korps mariniers en bij het koloniaal werfdepôt werd voorgesteld,

Onder-art. 9. Ten vorigen jare werd bij de behandeling der begrooting voor het Departement van Oorlog gewezen op de onvolkoming vorming, welke de miliciens der infanterie gedurende den korten oefeningstijd, dien zij onder de wapenen zijn, kunnen erlangen. De Minister heeft de juistheid der toen gemaakte opmerking beaamd. Hij zeide (zitting Tweede Kamer van 16 December 1865, *Bijblad II*, 438³), dat de oefeningstijd vermeerderd moest worden en dat hij daartoe een middel zoude beproeven. Het bestond in de vermeerdering der oefeningsuren. Dit middel is dezen zomer werkelijk aangewend. Nu vroeg men, welke uitkomsten het heeft opgeleverd. Mag men gelooven wat daaromtrent wordt verhaald, dan zouden zij niet zeer bevredigend zijn voor zooveel de oefening van den milicien betreft. Bovendien zoude het groot aantal exercitie-uren gedurende dezen zomer slecht op den geest der vrijwilligers hebben gewerkt en zoude ook daaraan de aanzienlijke vermindering van het aantal vrijwilligers gedurende het afgelopen jaar (zie opgaven in de Memorien van Toelichting, begrooting 18⁶⁴/₆₅ en 18⁶⁵/₆₆ bladz. 1) zijn toe te schrijven.

Behalve van andere algemeen bekende redenen dezer vermindering, achten sommigen haar een gevolg van de minder doelmatige inrigting der kazernen en van de dienstregeling. Kan de vrijwillige dienstneming niet door verbeteringen in een en ander worden aangemoedigd?

Waarom ontbreken nog ongeveer 100 korporaaals der infanterie aan de formatie van dit wapen? Kan het instructie-bataillon niet meer voldoende in deze behoefte voorzien?

Men vroeg hoe veel miliciens thans in den rang van korporaal van de infanterie dienen.

De nieuwe uniform der infanterie schijnt ook voor den soldaat duurder te zijn dan de vroegere. Bestaat er geen gevaar, dat de miliciens hunne schuld aan het kleeding- en reparatiefonds niet kunnen aanzuiveren, vóór dat zij met groot verlof naar huis gaan?

Onder-art. 12. Zullen in Maastricht gedurende het volgend dienstjaar vier officieren der genie noodig zijn, terwijl er blijkens den toelichtenden staat op artt. 22 en 26 dezer begrooting slechts f 29 700 zal worden verwerkt?

AFDEELING IV.

Hierboven is reeds medegedeeld, dat vele leden de raming dezer afdeeling hoogst onzeker achtten. Welke reden bestaat er, om op eene vrij aanzienlijke en blijvende vermindering van den prijs der paarden te rekenen?

AFDEELING V.

Nu de regeling van het middelbaar onderwijs is tot stand gekomen en aanvankelijk in werking gebracht, meenden sommige leden, dat voor de kadets geen vierjarige cursus

aan de Koninklijke Militaire Akademie meer noodig is. Zij zullen nu beter onderlegd de lessen dier instelling komen bijwonen. De opleiding der officieren van de artillerie en genie zoude voortaan aan de Polytechnische School kunnen geschieden. In Frankrijk vindt dit plaats.

Hierop werd geantwoord, dat het wenschelijk is eerst de uitkomsten van de onlangs opgerigte burgerscholen af te wachten, alvorens de inrigting van het onderwijs aan de Militaire Akademie te wijzigen. De opleiding der artillerie- en genie-officieren geschiedt in Frankrijk niet geheel aan de Polytechnische School. De kadets moeten na de lessen dezer school te hebben bijgewoond, die der militaire scholen van Metz of Mézières volgen, alvorens tot officier te worden bevorderd. Ook hier te lande zal voor deze wapenen het militaire onderwijs althans gedurende eenen meer beperkten cursus noodig blijven.

Intusschen schijnt het onderwijs aan de Militaire Akademie thans niet meer even goede uitkomsten op te leveren als vroeger. Waaraan is dit toe te schrijven? Sommigen meenden, dat vele bekwame officieren de betrekking van leeraar weigeren aan te nemen, daar zij zich niet wilden leenen tot een zeker politietoezicht over de kadets, waarmede de leeraars zijn belast. Men zoude zich daardoor thans met een minder goed gehalte moeten tevreden stellen. Het gevolg hiervan is, dat bij de korpsen thans meer vooruitgang in het onderwijs wordt waargenomen dan aan de Akademie. Anderen zochten de oorzaak van het kwaad in het groot aantal kadets, dat thans aan de Akademie wordt opgeleid en dat in geene goede verhouding tot de inrigting er van staat. Ook hierom werd op vermindering van het aantal kadets voor de infanterie en kavallerie aangedrongen. Wanneer het onderwijs aan de Militaire Akademie goed is ingericht en daar in waarheid wetenschappelijke officieren worden gevormd, dan behoeft hun aantal voor die beide wapens niet te groot te zijn. Een derde tegenover twee derden, die van de korpsen afkomstig zijn, is dan voldoende. Tevens wordt dan een goede geest onder de onderofficieren en talrijke dienstneming door de hoop op bevordering levendig gehouden.

In eene afdeeling werd de meening geuit, dat zich onder de kadets, die eene kosteloze opleiding aan de Militaire Akademie genieten, ook jongelingen bevinden, wier maatschappelijke omstandigheden hun daarop geen regt geven. Men antwoordde, dat vroeger aan de leden der Kamer inzage van de lijst der kadets die kosteloos onderwijs ontvangen, is verleend en zij zeker ook thans niet aan de leden, die haar mogten verlangen, zal worden geweigerd.

AFDEELING VI.

Bij de overweging dezer afdeeling werd gewezen op het misbruik van het regt tot inkwartiering, dat in het afgelopen jaar tegenover de ingezetenen der gemeente Hillegom is gemaakt. Men wenschte daarop nader terug te komen bij de overweging van het wets-ontwerp nopens de inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk en de transporten en leverantiën voor de legers of vestingen gevorderd. Intusschen werd op de zaak reeds aanstonds de aandacht van den Minister gevestigd.

AFDEELING VII.

Eenige leden meenden dat na de uitvaardiging der wetten van 1 Julij 1865 (*Staatsblad* n°. 58, 59, 60 en 61), regelende het geneeskundig Staatstoezicht enz., het onderwijs in de geneeskundige dienst aan 's Rijks hospitaal te Utrecht wel kan worden opgeheven. De eischen die aan de militaire geneeskundigen worden gesteld, komen thans met die voor de toelating als burgerlijk geneeskundige overeen. Zij kunnen dus aan dezelfde school hunne opleiding genieten. Hierop werd geantwoord, dat aan den militair geneeskundige behalve zijn eigenlijk studievak ook de krijgstuicht en de kennis der reglementen behooren te worden ingeprunt. Bovendien is de opleiding aan 's Rijks hospitaal te Utrecht zeer goedkoop en daardoor geschikt om geneeskundigen voor de militaire dienst te erlangen. Tevens geschiedt er de opleiding voor het leger in Nederlandsch Indie, waar de behoefte aan geneeskundigen bijstand groot is. Enkelten wilden hieraan tegemoetkomen door het stichten van beurzen aan 's Rijks

hoogescholen. Dit werd echter algemeen afgekeurd. Het zoude zelfs geene bezuiniging zijn.

Men vroeg, welke maatregelen er genomen zijn om het onderwijs aan 's Rijks hospitaal te Utrecht uit te breiden en in overeenstemming te brengen met de voorschriften der aangehaalde geneeskundige wetten.

AFDEELING X.

Onder-art. 20. Op de vermindering van het groot aantal artillerie-officieren, dat bij de inspectie der draagbare wapenen, in 't bijzonder te Maastricht, werkzaam is, werd ernstig aangedrongen. Het tegenwoordig getal wordt, naar men meent, niet voor de behoeften van de dienst gevorderd.

Onder-art. 21. In den laatsten tijd is in de dagbladen melding gemaakt van een middel om buskruidmagazijnen tegen ontploffing te vrijwaren. Is den Minister hiervan iets bekend? Bij het doen dezer vraag werd er weder op aangedrongen, dat de buskruidvoorraad toch geheel uit de gebouwde kommen der gemeenten en uit hare onmiddellijke nabijheid mogt worden verwijderd.

AFDEELING XI.

Onder art. 23. In den toelichtenden staat worden de uitgaven, onder dit artikel geraamd, in verschillende onderdeelen gesplitst naar den aard der werkzaamheden, die daarvoor moeten worden verricht. Intusschen wenschte men, dat nog eene andere splitsing der uitgaven wierd gemaakt, waaruit blijken konde, welke gelden bestemd zijn voor het onderhoud van bruggen, wegen en soortgelijke werken, en hoe groot het bedrag is, dat tot het in stand houden der eigenlijke verdedigingswerken wordt uitgetrokken. Mogt de Minister deze splitsing dit jaar niet over al de onderdeelen van den post kunnen verschaffen, dan werd zij althaus gewenscht voor de gelden die voor het onderhoud van Bath, Bergen op Zoom, Breda, Breskens, Grave, Maastricht, Neuzen, Venlo en Vlissingen worden aangevraagd.

Onder-art. 25b. Algemeen werd de vraag gedaan, of de Minister overtuigd is, dat dit werk de Grebbelinie wezenlijk zal verbeteren. Zoo ja, dan had de meerderheid tegen deze uitgave geene bedenking. Er werden echter ook bezwaren geopperd tegen het maken der voorgenenomene wateraftapping, welke men alsnog aan het oordeel van den Minister wenschte te onderwerpen. De sluis, waardoor het water zal worden afgetapt, is een uur hooger gelegen dan de sluis die er thans voor dient. Door het geringe verval dat de rivier op deze hoogte heeft en dat over dien afstand zeker niet meer dan 1½ voet zal bedragen, zal de wateraanvoer door de nieuwe sluis, die natuurlijk op hooger staal gelegen is, niet zoo veel grooter zijn dan door de oude sluis. Maar bovendien zal de nieuwe sluis buiten de eigenlijke linie liggen. Men wil ze, schijnt het, niet verdedigen en trachten door de oude sluis de eenmaal gestelde inundatie te onderhouden. Maar zal dit wel mogelijk zijn? Sommigen meenden dat eene versperring (*barage*) in de rivier het eenige middel is om hier eene voldoende inundatie te stellen.

Is deze uitgave de laatste, die ten behoeve van de verbetering der Grebbelinie wordt aangevraagd? Zoo niet, hoe groot berekent men de kosten, die daarvoor alsnog zullen noodig zijn?

Enige leden drongen er op aan, dat de Minister van Oorlog in overleg zoude treden met zijnen ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken, ten einde het ontworpen aanvoerkanaal ten behoeve van landbouw en nijverheid tot een scheepvaartkanaal in te rigten. Anderen achten dit plan echter onuitvoerbaar.

c. In deze post slechts de omschrijving eener som, die reeds op de vorige begrooing werd toegestaan, of worden de vroeger voor deze werken toegestane geldsommen daarmee vermeerderd?

AFDEELING XII.

Onder-art. 26. De oude klagt over de verspreiding der garnizoenen werd weder herhaald. Daarbij werd opgemerkt, dat groote geldsommen bij voortduring worden besteed voor het onderhoud der kazernen in vestingen, die algemeen als schadelijk worden erkend en binnen korteren of langeren tijd toch wel opgeruimd zullen worden. In het belang der bruikbaarheid van het leger en van de verdediging bij een overhoop uitbrekenden oorlog, wenschte men de garnizoensplaatsen zooveel mogelijk in de nabijheid der defensielinien aangewezen te zien.

Het aantal vervolgingen, dat tegen militairen wegens *crimen nefandum* wordt ingesteld, neemt steeds toe. Uit dit oogpunt werd op eene verbeterde inrigting der provoosten aangedrongen. Eene genoegzame verlichting dezer lokalen is hoogst noodzakelijk.

Sommige meenden, dat de ligging der nieuwe kavallerie-kazerne te Amsterdam weder ongunstig is voor den gezondheidstoestand der militairen. Men vroeg, of de oude barakken der kavallerie tegenover het Paleis van Volksvlijt nu eindelijk zullen worden afgebroken?

b. Zal de nieuwe kazerne genoegzame ruimte bevatten om een regiment infanterie te huisvesten?

AFDEELING XIII.

Onder-art. 38. Is de opgave juist, dat de regering voornemens is het Invalidenhuis van Leiden naar Bronbeek over te brengen?

Onder-art. 40. Vele leden waren tegen het toestaan van deze uitgave gestemd. Het nut der oefeningen in het kamp te Milligen weegt niet op tegen de onkosten, die zij vorderen. Dezelfde oefeningen kunnen door vereeniging der troepen uit bijeenliggende gardizoensplaatsen geschieden, zonder dat dit aanzienlijke uitgaven na zich sleept.

AFDEELING XIV.

Wordt bij de inlegering der dragonders, die als hulp-maréchaussée dienst doen in de streken die door de thans heerschende veeziekte zijn besmet, wel alles aangewend wat strekken kan om den last, die daardoor op de ingezetenen drukt, te verligten?

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, op 13 October 1865.

DULLERT.

LUYBEN.

VAN MULKEN.

VAN KERKWIJK.

VAN LIMBURG BROUWER.

STAATSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1866.

VIIIste HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§ 1. In twee afdelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal zijn de staatkundige rigting en het regeringsbeleid van den Minister van Oorlog ter sprake gebracht. Dat men bij de overwegingen, welke in die afdelingen deswege plaats hebben gehad, tot eene slotsom is gekomen als dáár is vermeld, kan de Minister alleen betreuren. Intusschen is het de vraag, of de meeningen aldaar ontwikkeld gegrond zijn. Dit moet hij ten meesten nadruk uit het oog zou verliezen, is eene beschuldiging die hij met den meesten nadruk verre van zich werpt. Waar toch zijn de afdoende gronden, wil men gevraagd hebben, waarop die beschuldiging berust? De circulaire waarvan herhaaldelijk wordt gewaagd en die, ongeacht dat stuk reeds vroeger is toegelicht en afgehandeld? Maar men vergeet of wil zich niet herinneren de omstandigheden waaronder die circulaire in 't leven werd geroepen. Men vergeet dat die aanschrijving wees speciaal op geschriften die in den boezem der Tweede Kamer zelve openlijk en te regt geschandmerkt zijn. Daártegen, tegen geschriften den officier onwaardig en die ten laatste den goeden geest van het leger zouden hebben kunnen benadeelen, is met klem gewaarschuwd. Dit was van 's Ministers zijde pligtmatig, met het oog op de uitdrukkelijke bepaling van punt 3, art. 27 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128). Degelijke wetenschappelijke stukken, al worden daarin geenszins altijd de inzigten der Regering gedeeld of gehuldigd, zijn nimmer door den Minister gewraakt. Integendeel, zij hebben niet zelden bij den Minister zelve goedkeuring en lof gevonden als bewijzen van ijver en belangstelling in de algemeene zaak. Dat overigens vrije ontwikkeling van kennis wordt aangemoedigd, ten bewijze daarvan kan strekken dat den officieren jaarlijks meer dan eene gelegenheid daartoe wordt aangeboden. Is veelzijdige ontwikkeling dus eene voorwaarde tot zelfstandigheid van handelen, dan voorzeker wordt dit laatste zooveel mogelijk voorbereid en aangemoedigd.

Ook is gewezen op een verschil van gevoelen tusschen den Minister van Oorlog en zijnen ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken, nopens het al of niet op de begrooting brengen van de kosten der verdedigingswerken, die ten gevolge van geconcessioneerde openbare werken noodig worden. De Minister zou, in strijd met art 119 der Grondwet, van gevoelen zijn, dat die kosten niet op de begrooting moeten worden gebracht. De Minister gelooft, dat hier een misverstand plaats heeft. Zeer zeker acht hij het billijk, dat concessionarissen van openbare werken, die zij in hun eigen belang, tot eigen voordeel, geenszins, ten minste niet in de eerste plaats, in het publiek belang ondernemen, ten koste, voor zooveel die *à priori* zijn te berekenen, dragen van verdedigingswerken, die alleen daardoor noodig worden, en dat de steeds zoo aange-

vochte begrooting van Oorlog daarmede niet bezwaard worde. De Minister moet betuigen nog geen voor zich afdoend argument daartegen te hebben hooren aanvoeren. Ten minste hij kan onmogelijk inzien, hoe dit gevoelen, waarin hij op goede gronden mag vertrouwen geenszins alleen te staan, in strijd zou zijn met art. 119 der Grondwet. Maar nopens de uitvoering van dat beginsel kunnen twee wegen bewandeld worden. Of de concessionarissen maken voor hunne rekening het werk onder toezigt van de genie, of wel de som tot geheele of gedeeltelijke dekking der bedoelde kosten wordt als bate in de schatkist gestort en daarover door het Departement van Oorlog bij eene afzonderlijke wet beschikt. Deze quaestie betreft dus den vorm der zaak, en aangezien er nog geen daarmede strijdige handeling van den Minister van Oorlog heeft plaats gehad, vervalt de beschuldiging uit het zich voorgedaan hebbend verschil van gevoelen van den Minister van Binnenlandsche Zaken als van zelf.

§ 2. Wat de hier geuite klacht betreft, ten aanzien van den korten en stroeven toon, welke in de bij dit hoofdstuk overgelegde stukken zou heerschen, en over de schraalheid der gegeven toelichtingen, vermeent de Minister te mogen doen opmerken, dat hij zich steeds beijvert om beknopt en zakelijk en in de Memorie van Toelichting en in den toelichtenden staat al datgene te omschrijven, wat tot regt verstand der zaken noodig is te vermelden, zoodat de stukken bij de thans in behandeling zijnde begrooting overgelegd, te dezen aanzien ook niet verschillen met die, door hem in vorige jaren ingediend. Het is hem dan ook niet duidelijk wat bedoeld wordt met den stroeven toon die in de door hem overgelegde stukken zou heerschen.

§ 3. Na al hetgeen omtrent ons vestingstelsel, zoowel in de gewisselde staatsstukken als bij de gevoerde beraadslagingen in de beide Kamers der Staten-Generaal is voorgevallen, heeft het den Minister zeer getroffen te moeten vernemen, dat nog geklaagd wordt over gebrek aan mededeeling van zijne voornemens. Heeft hij niet bij herhaling duidelijk en volledig gezegd, hoe hij over de waarde van ons verdedigingsstelsel denkt omtrent die vestingen, waarvan door sommigen het nut wordt betwist? Heeft hij niet eveneens gewezen op die enkele vestingen, voor welker behoud geene noodzakelijkheid bestaat, en die wegens de bezwaren, waartoe hare bezetting en bewapening aanleiding zouden kunnen geven, behooren te worden verlaten en geslecht, zoodra het gepaste tijdstip daartoe zal zijn gekomen? Men spreekt van *Bergen op Zoom*. Reeds ten vorigen jaren heeft de Minister verklaard, wanneer met het verlaten van die vesting een aanvang kon worden gemaakt. Thans is een ontwerp tot slechting — waarbij men zich tot het hoogst noodige heeft bepaald — in gereedheid gebragt; maar daar de kosten twee honderd vijftig duizend gulden zullen beliepen en de Minister toch ook verlangt dat eerst de werken aan de Mark worden gemaakt, waarvoor de Spoorwegmaatschappij Moerdijk-Antwerpen de gelden moet verstrekken, zoo is met de slooping nog niet begonnen.

De algemeene verwondering der leden van de Kamer, dat namelijk op de begrooting nog een post van f 600 voorkomt voor metsel- en timmerwerken aan de vesting Bergen op Zoom, kan de Minister zich niet begrijpen; want bij eenig nadenken kan men toch gemakkelijk beseffen, dat, al laat men de vestingwerken geheel vervallen, er toch nog altijd bruggen, wegen en gebouwen overblijven die eenig onderhoud vereischen; trouwens de som van f 600 is ook zeer gering in vergelijking van hetgeen de vestingwerken door gras- en houtgewassen opleveren, bedragende ongeveer f 7000.

Dat het Departement van Oorlog zich bij voortduring zeer ongeezind betoont, om van de ingezetenen van vestingen eenige ontheffing te schenken van de lasten, die door de verordeningen op de verboden kringen op hen drukken, moet ten stelligste worden erkend; integendeel, de Minister meent te mogen beweren, dat men hem ten opzichte van zijne handelingen ten deze dank schuldig is. Evenzeer als de op hem rustende verantwoordelijkheid eischt, de bepalingen der wet te handhaven, tracht hij van de andere zijde die bepalingen oordeelkundig toe te passen, en aan de wenschen en belangen der ingezetenen zooveel te gemoet te komen als geschieden kan zonder de belangen der defensie ernstig te benadeelen. Daarom is ten onregte op Groningen gewezen. Aldaar is alles toegegeven wat de plaatsing van het stations-

gebouw in de nabijheid van den hoofdwal toeliet. Dit gebouw, dat niet op de uiterste grens van den verboden kring, maar plus minus 150 el van de vuurlijn en dus nagenoeg even ver binnen den kleinen kring gelegen is, mogt alleen in het algemeen belang met 's Konings bewilliging gebouwd worden. Het mogt zijn zamengesteld uit ijzeren of houten stijlen of kapgebindten met steensmuren als tusschen-metseling, even als ook op andere plaatsen binnen de verboden kringen is toegestaan; daarbij is op de hoogte van de gebouwen, zoo als zij vroeger of later werd voorgesteld, bij het Departement van Oorlog nimmer aanmerking gemaakt. Hierdoor wordt alzoo niet de beschuldiging, maar wel de vrijzinnige toepassing van de wet gestaafd, en dit zou nog meer uitkomen, als men in aanmerking wilde nemen, dat het, door eene rigting aan den spoorweg te geven welke meer in het belang der verdediging was, zeer mogelijk geweest zou zijn, het front van aanval niet door stations- en andere gebouwen te verzwakken. Men begrijpt dan ook niet, waartegen met zooveel nadruk wordt opgekomen, tenzij zulks geldt het niet toegeven aan eischen, die in het belang der verdediging niet toegegeven mogten worden, zoo als het opruimen van de Heerenpoort.

Even als reeds meermalen het geval is geweest, wordt in dit Voorloopig Verslag ook nu weder gesproken van vestingen die als *schadelijk* moeten worden beschouwd, zonder dat het bewijs geleverd is, dat de vestingen die men daarbij op het oog heeft, werkelijk tot zulk eene categorie behooren. *Schadelijk* zijn toch alleen zoodanige vestingen, die hoegenaamd geene strategische waarde bezitten, of wel dezulke, die door hare ligging als anderzins wel van strategische belangrijkheid zijn, maar niet in die mate, dat zij in de schakel der verdediging als onmisbaar te beschouwen zijn, en bovendien door hare uitgebreidheid zulk eene talrijke bezetting in oorlogstijd vorderen, dat het afzonderen der troepen daarvoor vereischt onze krachten te boven gaat. Geene van die omstandigheden is op de Zeeuwsche vestingen toepasselijk. Al behoort de Wester-Schelde niet tot onze regtstreeksche defensieliniën, het zal onder vele omstandigheden voor ons nuttig of noodig zijn, versterkte punten aan die rivier te bezitten; er kunnen zelfs oorlogstoestanden plaats vinden, waarin die vestingen eene belangrijke waarde erlangen. Vooral verlieze men niet uit het oog dat Vlissingen, door de uitmuntende reede, de eenige plaats van ons land is, waar ten allen tijde kan worden binnengeloopen, waar aan de vloot eene veilige ligplaats verzekerd is en waar schepen gedokt, uitgerust en hersteld kunnen worden, terwijl door den spoorweg de plaats nog meer in belangrijkheid zal toenemen, en het dus eene ongehoorde zaak zoude zijn, Vlissingen roekeloos aan den eersten den besten kaper te willen prijs geven. Maar bovendien mag de quaestie van het al of niet behouden der Schelde niet worden beoordeeld zonder de staatkundige beschouwingen in aanmerking te brengen, en doet men dit, dan lijdt het geen twijfel, of de noodzakelijkheid zal blijken van meester te blijven van dien stroom.

De Zeeuwsche vestingen zijn alzoo geenszins *schadelijke vestingen* en evenmin is die qualificatie toepasselijk op Breda en Grave; deze vestingen staan in regtstreeksch verband tot het zuidelijk frontier en maken alzoo deel uit van het aangenomen stelsel van verdediging des Rijks. Ook aan Groningen kan onmogelijk de naam van *schadelijke* vesting gegeven worden, daar zij bepaald als reduit voor de stelling Groningen-Delfzijl noodig is.

Het schijnt wel, na al hetgeen sinds verscheidene achtereenvolgende jaren bij de behandeling der begroting van Oorlog omtrent de vestingen is voorgevallen, dat men trachten wil 's Ministers overtuiging geweld aan te doen. Door telkens hetzelfde te herhalen, ongeacht hetgeen daartegen is aangevoerd geworden van de zijde der Regering, beproeft men ten deze enige stellingen voor *waar* te doen erkennen, met andere woorden gezegd, als *uitspraken* te doen gelden, die algemeen aangemerkt worden als voor geene wederlegging vatbaar te zijn.

Men beschuldigt den Minister van te veel behoudszin ter zake onzer vestingen; maar hoe kan hij zijne meening opofferen, zoolang hij niet overtuigd is, door verandering van gevoelen 's lands belangen te bevorderen, — niet alleen met het oog op het *tegenwoordige* gevestigd, maar ook op de *toekomst*, voor zooverre het ons gegeven is daarover in gezonde reden te kunnen oordeelen?

Wat de kosten van het sloopen van vestingen betreft moet worden opgemerkt, dat vestingen binnen 's lands gelegen, en ook andere, ver verwijderd van de operatielijnen die een vijand volgen kan, vatbaar zijn om te worden verlaten, door de gronden, onder zekere voorwaarden van gedeeltelijke opruiming der werken, te verkoopen; maar die regel kan niet worden toegepast op eene vesting als Bergen op Zoom, gelegen vóór het zuidelijk frontier en die onmiddellijk door den vijand als eene geschikte depôtplaats voor zijne operatiebasis zou worden bezet; zulk eene vesting verlaten wordende, is de opening van een deel harer omwalling volstrekt noodig en een zaak die geen uitstel gedooft. Van daar dat het noodzakelijk is, dat die werkzaamheden alsdan onder de leiding en het toezigt der militaire genie worden uitgevoerd.

Op de vraag, wat er in het afgelopen jaar door den Minister voor de opruiming van schadelijke vestingen is verrigt, valt niet anders mede te deelen, dan dat de noodige bevelen zijn gegeven om in de vestingen, door hem ter slooping bestemd, niets meer te laten verrigten dan hetgeen bepaald noodzakelijk is voor onderhoud van de uitgangen, bruggen en wegen en van de nog in gebruik zijnde gebouwen; zoodat overigens al het andere tot den tijd van finale slooping aan de natuur moet worden overgelaten.

Wat 's Ministers gevoelen aangaat met betrekking tot het verslag, door de Commissie tot herziening der kustverdediging uitgebragt, hij heeft daarin veel gevonden, waarmede hij zich zeer goed kan vereenigen; al hetgeen daarin wordt voorgesteld acht hij *nuttig*; maar niet alle zaken, daarin opgenomen, zijn naar zijn oordeel *noodzakelijk*; bovendien betwijfelt hij dat de gevorderde gelden zouden worden toegestaan om aan de voorstellen der Commissie volledige uitvoering te kunnen geven.

§ 4. Omtrent de opmerking „dat in de begrooting niet alle uitgaven zijn opgenomen die in het volgende jaar in het belang der landsverdediging noodig zullen zijn” moet de Minister doen kennen, dat het hem hoogst wenschelijk voorkomt, om de gelden, voor het tot stand brengen van belangrijke verdedigingswerken tot de voltooiing van 's lands defensie noodzakelijk, bij afzonderlijke wet aan te vragen, eveneens als ten aanzien van andere groote werken van algemeen nut plaats heeft. Vooreerst geldt het in dit geval uitgaven, die *voor eens* geschieden en derhalve niet eigenaardig onder de posten der jaarlijksche begrooting te huis behooren, maar nog eene andere reden van meer gewigt pleit voor deze handelwijze. Zij is, dat, eenmaal de noodzakelijkheid der daargestelling van nieuwe defensiewerken erkend zijnde, ook de uitvoering, het tot stand brengen daarvan, verzekerd moet wezen, en getracht behoort te worden, om dit zonder stoornis in een bepaald tijdperk te kunnen volbrengen.

Onder deze categorie van werken rangschikt de Minister die, welke tot verbetering der hoofdlinie van ons defensiestelsel, de nieuwe Hollandse waterlinie, moeten strekken; werken omtrent welker noodzakelijkheid, bij een goed begrip der zaak, geen twijfel kan bestaan; dat die bewering juist is, blijkt reeds uit de verdediging, die zij in den boezem der Kamer ondervonden heeft. Is de waarheid hiervan erkend, dan kunnen de kosten geene wettige reden opleveren om ze achterwege te laten. Bovendien kan tot geruststelling van de leden, die het aangehaalde bezwaar geopperd hebben, gezegd worden, dat de kosten niet bovenmatig hoog zullen loopen, zoo als uit eene globale begrooting daarvan is gebleken. De bouw der drie forten tot verzekering van het hoofdaances over de Houtensche vlakte is geraamd op f 1,650,000.

De verlangde opgave voor de werken, die tot voltooiing van ons verdedigingsstelsel noodig worden geacht, is te vinden onder de bij deze memorie gevoegde bijlage A.

Het verwijt, dat voor de wezenlijke behoeften van het Departement van Oorlog geen zoo hoog opgevoerde begrooting van uitgaven wordt vereischt als aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal is voorgesteld, is door de groote meerderheid op afdoende wijze bestreden en wederlegd. De Minister meent derhalve te kunnen volstaan met de verklaring, dat hij zich volkomen vereenigt met de beschouwingen ten deze door die meerderheid voorgebragt. Slechts eenige opmerkingen blijven echter nog voor hem ter beantwoording over.

In het Voorloopig Verslag wordt gezegd, „dat er posten in deze begrooting tot

een minder bedrag zijn geraamd, zonder dat daarvoor afdoende redenen worden medegedeeld. Dit geldt den prijs van het brood en dien van de remonte. Ten opzichte van het brood kan men opgeven, dat men daartoe heeft kunnen overgaan, omdat het ration voor het loopend jaar in de garnizoenen, waar geene militaire bakkerijen bestaan, gemiddeld tegen 7⁴¹ cents is aanbesteed en uit de militaire bakkerijen gedurende het 3de kwartaal van dit jaar tegen 7⁴⁵ cents werd verstrekt; en ten opzichte van de remonte is gelet op de prijzen die in het loopend jaar bij sommige regementen zijn besteed, zijnde bij het 1ste en 4de regiment dragonders f 379,99 en bij de rijdende artillerie f 389,49 per paard.

Thans wordt ook weder een afkeurend oordeel uitgesproken over de inrigting van het Departement van Oorlog. De Minister mag niet ontveinzen, dat het hem moeite kost, zijne gevoeligheid over dit herhaalde verwijt ter zijde te stellen. Hier toch geldt het eene inrigting die hij grondig heeft leeren kennen, en waarbij hij zelf het meeste belang heeft dat zij goed werkt, en nu zou hij er in berusten als ze niet dengde, of wanneer de ijver, de kunde, het moreel en intellectueel gehalte van het daaraan verbonden personeel te wenschen overlieten! Noch de eene, noch de andere toestand bestaat, en de Minister durft dan ook gerust verklaren, dat de inrigting, die wel degelijk door bepalingen is geregeld, goed werkt. Ook de administratie van het leger heeft eene vaste regeling en werkt goed, zoodat niet kan worden ingezien, dat hieromtrent veranderingen dringend noodzakelijk zijn. Vereenvoudigingen zijn reeds door den Minister ingevoerd telkens wanneer hem die doelmatig zijn voorgekomen, en op dien weg zal hij ook niet blijven stilstaan.

Tot eene afschaffing van het regiment grenadiers en jagers en van het regiment rijdende artillerie zou de Minister — hij heeft dit meermalen te kennen gegeven — niet gaarne medewerken, niet alleen omdat hij die twee uitmuntende korpsen goed en noodig acht, maar ook omdat men niet ligtvaardig mag handelen met het opheffen van korpsen die een roemrijk verleden hebben. Bovendien zou het doel, dat men met de opheffing beoogt, niet worden bereikt, daar toch de bezuiniging zeer gering zou zijn.

En wat betreft de uniformverandering, waarop in het verslag wordt gewezen, deze heeft plaats gehad ingevolge de belofte, door den Minister ten verleden jare bij de behandeling der begroting voor 1865 aan de Tweede Kamer gedaan, naar aanleiding van de bedenkingen die harerzijds tegen de toen bestaande uniform zijn gemaakt. (Zie Memorie van Beantwoording bladz. 11, als ook het *Bijblad der Staats-courant* bladz. 438³).

Omtrent het meer of min sierlijke van de nieuwe uniform kan men van gevoelen verschillen; 't geldt eene quaestie van smaak, en gelukkig wordt daarover zelden of nooit eenstemmig gedacht; maar dat men ze als ondoelmatig en kostbaar heeft kunnen doen voorkomen is den Minister onverklaarbaar.

De officieren hebben nu in het algemeen voor groote en kleine tenue een en denzelfden jas bekomen, hun distinctief is eenvoudig en goedkoop, het heeft van den overjas, wordt deze gedragen, niet te lijden; zij hebben eene soort van hoofddekseel minder dan vroeger; over het geheel genomen is hunne kleeding nu uiterst gemakkelijk.

De verandering van de uniform der onderofficieren en manschappen schijnt meer te zijn dan zij in het wezen der zaak is; zij was, voor zoo weinig ze plaats heeft gehad, niet te vermijden, zou er tusschen de uniform van de officieren en de mindere militairen eene overeenstemming tot stand komen, die tot dusverre werd gemist.

Modellen voor opperkleeding zijn nimmer ter beproeving naar de korpsen gezonden; daarvoor bestond dan ook thans geen de minste reden.

Er is bepaald, dat de in gebruik zijnde kleedingstukken kunnen worden afgedragen, en wanneer men de kosten voor eerste uitrusting voor een officier der infanterie, gekleed volgens de nieuwe modellen, vergelijkt met de kosten der vorige kleeding, dan zijn ze nog al beduidend minder; terwijl dit voor den soldaat slechts eene geringe vermeerdering en wel van 55⁵ cent over een geheel jaar zal te weeg brengen, zoodat de vrees dat zijn kleeding- en reperatiefonds daardoor buitengemeen zal be-

zwaard worden wel niet behoeft te bestaan, en deze geringe vermeerdering van uitgave ruimschoots opweegt tegen het meer sierlijke zijner kleding.

§ 5. Met betrekking tot de bestemming welke de Regering wenscht te geven aan de sommen, welke door haar bij de concessiën van spoorwegen ten behoeve van verdedigingswerken bedongen worden, meent men te mogen volstaan met de verklaring, dat zij zullen worden besteed in overeenstemming met de beweegredenen, waarop de uitkeering dier gelden bij elke concessie gegrond wordt. Het bedrag daarvan wordt zooveel doenlijk geregeld overeenkomstig de waarschijnlijkke behoefte, doch het spreekt van zelf, dat het onderhoud der hiervoor aan te leggen werken later voor rekening van den Staat komt, zoo ook hetgeen voor de voltooiing zal noodig zijn, bijaldien de werken soms niet voor de door de concessionarissen gestorte sommen konden worden daargesteld. Dat de Regering van die sommen geene verantwoording verschuldigd is, zoo als in het Voorloopig Verslag staat uitgedrukt, is geenszins het stelsel van den Minister van Oorlog; hetgeen door hem in het laatste gedeelte van § 1 dezer memorie is gezegd, zal zulks duidelijk maken.

§ 6. Eene herziening der reglementen op de inwendige dienst en de administratie acht de Minister mede noodig. Alles is daartoe voorbereid en hij hoopt dan ook dat de vernieuwing dier reglementen niet ver meer verwijderd is. Wat evenwel dat op de administratie aangaat, moet men niet vergeten dat de nieuwe wettelijke regeling der comptabiliteit vooraf dient te gaan, vermits de administratie van het leger daarmede wel verband dient te houden.

Dat ook de herziening der militaire regtspleging allezins wenschelijk is kan niet betwijfeld worden, en het zal den Minister aangenaam wezen, indien het hem mag gegeven worden met zijne ambtgenooten voor Justitie en Marine daartoe mede te werken.

AFDEELING I.

Onder-art. 1. De organisatie van het Departement van Oorlog laat veel te wenschen over, wordt in het Voorloopig Verslag gezegd. Er zou geene vaste regeling bestaan. Er bestaat wel degelijk eene vaste regeling voor het aantal officieren en burgerbeambten bij het departement werkzaam. Voor de officieren en verdere beambten is dit vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 28sten Januarij 1861, n°. 28, en voor het topographisch bureau bij een besluit van den 28 April 1863, n°. 67, waarbij ook de rangen van de officieren en burgerbeambten zijn aangewezen, die daarbij werkzaam kunnen zijn.

Dat er voorbeelden zouden bestaan, dat een officier, die in den rang van 2den luitenant bij het departement was geplaatst, later, na verloop van jaren, *dezelfde werkzaamheden* in den rang van hoofdofficier vervulde, is, het zij met bescheidenheid gezegd, niet juist. De officier, vermoedelijk hier bedoeld, was als luitenant in eene ondergeschikte betrekking werkzaam, terwijl hij later als kapitein aan het hoofd van hetzelfde onderdeel, waarbij hij als luitenant werkzaam was, werd geplaatst. Dat hij ook als hoofdofficier nog bij het departement verbleef, is eene uitzondering, die men, hoe overigens zijne diensten worden gewaardeerd en op prijs gesteld, geenszins het voornemen heeft te bestendigen.

Even als bij het Departement van Marine hebben er telkens met de officieren, bij het departement werkzaam, verwisselingen plaats, maar niet op gezette tijdstippen, want hierdoor zou alligt vertraging of oponthoud in aangevangen werkzaamheden kunnen ontstaan.

En wat de kosten van het departement betreft, de Minister vertrouwt reeds bewijzen te hebben gegeven daarin gaandeweg bezuinigingen te willen tot stand brengen.

AFDEELING II.

Ten opzichte van de hier bedoelde en herhaalde bezwaren meent men zich te mogen dragen aan hetgeen vroeger tot wederlegging van die bezwaren is aangevoerd.

Het is den Minister niet bekend, dat er hoofd- en opper-officiëren bij het leger zijn zonder gewigten werkring of voldoende werkzaamheden aan hunnen rang passende. Had hij de overtuiging dat er zich zoodanigen bevonden, hij zou niet aarzelen tot vermindering over te gaan. Dit moge tevens tot waarborg strekken, dat er geen noodlooze betrekkingen zullen worden gehandhaafd.

Onder-art. 7. Daar waar een aantal luitenants uit dringende noodzakelijkheid eene tractementsverhooging erlangen, zou het niet billijk wezen hen, die een minimum van traktement genieten, van die verhooging verstoken te laten.

AFDEELING III.

Dat de voorgestelde verhooging der traktementen van de 1ste en 2de luitenants vrij algemeen door de leden der Kamer wordt goedgekeurd mogt de Minister verwachten; — zij is eene gebiedende noodzakelijkheid. De tegenstand echter, dien dat voornemen bij andere leden ondervond, zal, zoo als de Minister vertrouwt, wijken, wanneer men in aanmerking gelieft te nemen, dat een jong officier bij zijn optreden bij het leger overeenkomstig den stand waarin hij wordt geplaatst moet leven en hier niet gelijkgesteld kan worden met burgerbeambten beneden den rang van adjunet-commies; en stelt men hem met den laatstgenoemde gelijk, dan blijkt het dat deze reeds eene hoogere bezoldiging geniet, want bij het besluit van den 28sten December 1864 (*Staatsblad* n°. 133) is het traktement voor een ambtenaar van dien rang bepaald op ten minste f 1000 en ten hoogste f 1600. De Minister durft intusschen ook gerust verklaren, dat de verhooging niet zal leiden om den officier aan eene dure levenswijze te gewinnen, want ook na het verlangen der voorgedragen verhooging zal de luitenant nog steeds veel orde op zijne zaken moeten hebben om behoorlijk rond te komen.

Ten aanzien der traktementen van de 1ste en 2de luitenants in het Fransche, Belgische en Pruisische leger, waaromtrent eene opgave wordt gewenscht en die hierbij is overgelegd (zie bijlage B), wil de Minister alleen doen opmerken, dat wanneer men in aanmerking neemt dat in genoemde Staten de levenswijze veel goedkoper is dan bij ons, de traktementen van de luitenants hier te lande den toets der vergelijking niet behoeven te schromen.

Dat de voorgestelde verhooging der traktementen van de luitenants niet gevonden kan worden door eene inkrimping van het getal hoofd- en opper-officiëren, volgt als van zelf uit hetgeen hiervóór bij de 2de afdeeling is te kennen gegeven.

Ter beantwoording van de aan het slot dezer afdeeling gedane vraag, namelijk: waarom geene verhooging van de traktementen der luitenants bij het korps mariniers en bij het koloniaal werfdepôt werd voorgesteld, moge de mededeeling strekken, dat eerstgemeld korps onder het Departement van Marine ressorteert, en dat, wat het werfdepôt betreft, waarvan de kosten op de begrooting van het Departement van Koloniën worden uitgetrokken, het in de bedoeling ligt, om de daarbij gedetacheerde officieren, die tot het leger hier te lande behooren, in de voorgestelde verhooging te doen deelen.

Onder-art. 9. Toen ten vorigen jare bij de behandeling der begrooting van het Departement van Oorlog gewezen werd op de onvoldoende vorming van de miliciens der infanterie, heeft de Minister in antwoord daarop duidelijk doen uitkomen, dat men in het belang zoo van 's Rijks schatkist als van de lotelingen zelfen, het volmaakte in dezen niet kon eischen, maar zich met het voldoende moest tevreden stellen. Hij noemde de resultaten met het bestaande oefeningsstelsel verkregen toen reeds bevredigend, doch hij verklaarde tevens dat hij door voort te gaan op den ingeslagen weg van vereenvoudiging der voorschriften en door een billijk woekeren op den oefeningstijd, naar verbetering zou streven. Dit is nu geschied. Het voorschrift omtrent de oefeningen der infanterie is herzien en vereenvoudigd; een algemeen voorschrift ter regeling van de oefeningen bij de infanterie is gegeven en de oefeningen zijn eenigermate vermeerderd.

Thans vraagt men naar de uitkomsten van laatstbedoelden maatregel, en men doet

daarbij tevens in zeker opzicht van vrees blijken, dat de geoefendheid der lotelingen daarbij niet gewonnen, maar de goede geest der vrijwilligers wel verloren zoude hebben. Wordt het onderwijs bij de voortgezette namiddagoofteningen, die nu gedurende de eerste zes weken nadat de lotelingen in de bataillonsschool zijn overgegaan, drie maal 's weeks plaats hebben op de dagen dat des morgens geene bijzondere vermoeyende oefeningen zijn gehouden, met de gewone zorg gegeven — en de Minister heeft geene reden om daaraan te twifelen, — dan kan het wel niet anders of de geoefendheid der miliciens moet daardoor ten zeerste zijn gebaat. Wordt daarbij zonder overdrijving te werk gegaan — en hiervoor zal de Minister doen waken, — dan kan ook gerust worden aangenomen, dat, zoo als hieronder nader zal worden toegelicht, de vrijwillige werving er niet merkbaar onder zal lijden. De rapporten van de militaire autoriteiten nopens die aangelegenheid bevestigen dit een en ander volkomen. De maatregel is echter nog te korten tijd toegepast, om over zijne werking in alle opzichten met juistheid te kunnen oordeelen.

Dat hij nadeeligen invloed op de vrijwillige werving zou uitoefenen, daarvan is dan ook nog niets gebleken, daar over het tijdvak van October 1864—1865 bij de negen regementen infanterie slechts 141 engagements, reengagements en overgangen van miliciens bij de staande armée minder zijn voorgekomen dan over hetzelfde tijdvak van 1863—1864.

Van de aanzienlijke vermindering van het aantal vrijwilligers, waarop, naar de opgaven daaromtrent in de Memoriën van Toelichting, begrooting 1864/65 en 1865/66, met betrekking tot het laatste jaar is geweest, moet de oorzaak in andere omstandigheden worden gezocht, en wel voornamelijk in den overgang uit het leger hier te lande bij de koloniale troepen. In den loop van dit jaar toch hebben zich niet minder dan 1033 onderofficieren, korporaals en verdere manschappen van het leger voor de dienst in de overzeesche bezittingen geëngageerd. Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat bij dit verlies van 1033 hoofden, het verschil tusschen het aantal vrijwilligers (kader en vrijwillig dienende soldaten), waarop bij de vorige en tegenwoordige begrooting gerekend is, niet meer dan 665 hoofden bedraagt, dan staat hier tegen het verlies van 1033 eene aanwinst van 368 hoofden over.

Hoezeer men dezerzijds voortdurend op middelen bedacht is om de werving aan te moedigen en deze aangelegenheid zooveel mogelijk ter harte neemt, gelooft men echter niet dat de verbetering der kazernen, waarmede steeds wordt voortgegaan, op de vrijwillige dienstneming van beduidenden invloed zal zijn. Andere oorzaken — de toenemende nijverheid, publieke werken, enz. — houden van dienstneming terug.

Dat er nog een 100tal korporaals der infanterie aan de formatie van het wapen ontbreken vindt zijne oorzaak: 1°. in de meerdere vrijgevigheid in het verleenen van vervroegd ontslag aan onderofficieren en korporaals, die in het burgerlijke eene lotsverzekering konden vinden of wel voor hunne familiën noodzakelijk waren; en 2°. hoofdzakelijk daarin, dat er in den loop van dit jaar niet minder dan 68 onderofficieren en 114 korporaals van dat wapen bij de koloniale troepen zijn overgegaan.

Ten verleden jare waren bij 't instructie-bataillon zoo veel korporaals disponibel, dat zij als titulair bij de korpsen moesten optreden; van daar dat men het noodig achtte de toelating bij dat bataillon eenigzins te beperken. Toen echter het kader door den overgang bij het Indische leger gaandeweg verminderde, is de admisse bij het instructie-bataillon weder tot hare volle ruimte opengesteld. En moge er nu al voor het oogenblik een incompleet aan korporaals bij het wapen bestaan, het laat zich gereedelijk verwachten, dat het uit het instructie-bataillon weldra zal worden aangevuld.

Bovendien zullen, in zooverre dit niet reeds hier en daar geschied is, uit de miliciens van de ligting dezes jaars, die voor het blijvend gedeelte zijn aangewezen, eerlang een zeker aantal korporaals worden aangesteld, en wel achtereenvolgens tot 44 per regiment, voor zooveel daarvoor geschikte manschappen worden aangetroffen.

In 1864 bedroeg het aantal milicien-korporaals uit het blijvend gedeelte van de ligting van dat jaar op 1 November bereids 128.

Het cijfer dezer klasse van korporaals bij de infanterie beliep op den 1sten Oc-

tober jl. 630. Deze waren op dat tijdstip, op één na, allen in het genot van onbepaald verlof.

Blijkens hetgeen hiervóór aan het slot van § 4 is te kennen gegeven bestaat er geen gevaar, dat door de bevolen wijziging in de uniform de schuld der miliciens in hun kleeding- en reparatiefonds bij vertrek met groot verlof meer zal bedragen dan soms bij eenigen, welke ze niet geheel hebben kunnen aanzuiveren, thans het geval is.

Onder-art. 12. Het aantal genie-officieren, in eene plaats benoodigd, te willen bepalen naar de sommen die aldaar verwerkt moeten worden, zou zeer verkeerd zijn. De aard der werkzaamheden door hen te verrigten moet dit bepalen, en op grond daarvan kan worden opgegeven dat de 4 officieren te Maastricht aanwezig aldaar benoodigd zijn. In hoe verre dit aantal in het volgende jaar zal kunnen verminderen, zal van omstandigheden afhangen en kan dus nu nog niet opgegeven worden.

AFDEELING IV.

Hiervóór bij § 4 is de reden vermeld, welke er toe heeft geleid om voor den prijs der paarden, die in 1866 zullen worden aangeschaft, iets minder, namelijk f 10, te ramen, dan op de begroting van 1865 heeft plaats gehad. De Minister vertrouwt dat die reden beaamd zal worden en dat de uitkomst ze zal bevestigen.

AFDEELING V.

De goede uitkomsten van het verbeterd middelbaar onderwijs zullen later, wanneer dat onderwijs gedurende eenen genoegzamen tijd in werking zal geweest zijn, bij de examens, welke door de aspirant-kadetten voor de Koninklijke Militaire Akademie worden afgelegd, moeten blijken. Bij het plaats vinden van dien zoo gewenschten vooruitgang zal men misschien in de mogelijkheid gesteld worden, de eischen bij dat toelatings-examen zooveel hooger op te voeren, dat later de vierjarige cursus der Akademie tot eenen driejarigen kan worden teruggebracht. Om eenigzins te kunnen beoordeelen, hoe ver men *thans* nog van het verwezenlijken dier meening verwijderd is, zij opgemerkt, dat, dit jaar onder die aanvankelijke werking, waarop in het Voorloopig Verslag door eenige leden gedoeld wordt, van de 206 aspiranten die examens hebben afgelegd, niet meer dan 81 en dus nog niet voluit het 0,4 aan de vereischen hebben kunnen voldoen. Het denkbeeld, om de officieren der artillerie en genie uitsluitend aan de nieuwe opgerigte Polytechnische School te doen opleiden, is in het Voorloopig Verslag door de bedenkingen van andere leden reeds eenigzins toegelicht. Over het doeltreffende, om de opleiding dier officieren in twee afzonderlijke gedeelten te splitsen, zoodat het eerste gedeelte zuiver wetenschappelijk, en het tweede geheel krijgskundig is, zijn ook in Frankrijk de gevoelen van bevoegde beoordeelaren steeds zeer uiteenlopend. Die wijze van opleiden, welke men daar te lande, gedeeltelijk ook op grond van roemvolle herinneringen, heeft behouden, zou ten onzent, bij eene geheel andere geaardheid der kweekelingen en de zoo zeer verschillend werkende instellingen, niet de uitkomst kunnen opleveren, welke men in Frankrijk nog verkrijgt, en zeer zeker minder doeltreffend bevonden worden dan de tegenwoordige opleiding, die de gelegenheid geeft om bij het opklimmen in de hooge studiejaren de wetenschappelijke en militaire vorming steeds op de meest gepaste wijze te verbinden. Bij het bepalen der grondslagen van het onderwijs voor de tegenwoordige bestaande Militaire Akademie heeft deze zoo belangrijke aangelegenheid het onderwerp uitgemaakt van zeer uitvoerige en zeer nauwgezette overwegingen.

Op welke gronden de meening moet steunen welke door eenige leden is geuit: „dat het onderwijs aan de Militaire Akademie thans niet meer dezelfde goede uitkomsten schijnt op te leveren als vroeger“, kan de Minister zich niet verklaren. Noch de uitkomsten der eind-examens welke aan de Akademie worden afgenomen, noch de verslagen der jaarlijksche inspectiën over die inrigting gehouden, noch de rap-

porten der chefs onder wier bevelen de jongbenoemde officieren worden geplaatst, kunnen tot die bewering de aanleiding hebben gegeven. De meening van sommige leden: „dat vele bekwame officieren de betrekking van leeraar weigerden aan te nemen, omdat zij zich niet wilden leenen tot een zeker politietoezigt over de kadets, en dat men zich dus thans met een minder goed gehalte tevreden zou moeten stellen”, is van allen grond ontbloot. Die meer naauwe verbinding van dienst en onderwijs bestaat reeds sedert een zestal jaren, de regeling van het onderwijs is daarbij onveranderd gebleven, geen enkel bekwaam officier heeft gedurende dat tijdvak om die reden de Akademie verlaten of die reden doen gelden als een bezwaar tegen het aanvaarden van eene leeraarsbetrekking; maar, aangenomen dat er dusdanige officieren zouden zijn, dan zouden dezen juist het bewijs hebben gegeven, dat zij de roeping van eenen officier aan de Akademie niet begrijpen en dus ook ongeschikt zijn om daaraan te beantwoorden; het getal dergenen, die zich bij den gouverneur der Akademie aanmelden met het verzoek om tot eene plaatsing in aanmerking te komen, is bij alle wapens van het leger tegenwoordig grooter dan welligt ooit te voren. Ten gevolge van bevordering of verplaatsing der beambten, treedt achtereenvolgens bij dat onderwijs een jonger geslacht op, maar die jeugdiger onderwijzers zijn met zoodanigen lust en ijver beziel, dat zij meerder of minder spoedig datzelfde gehalte kunnen bereiken, hetwelk de leeraren, die bij deze inrigting werkzaam zijn geweest, meestal zoo bijzonder gunstig onderscheidt, en dat zij aan de ondervinding bij deze Akademie verkregen grootendeels hadden te danken. Te dezen opzichte behoeft dus ook voor de toekomst geene bezorgdheid te bestaan.

De vooruitgang die in het onderwijs bij de korpsen wordt waargenomen meent de Minister voor een zeer groot gedeelte te mogen toeschrijven aan het toenemend getal geschikte onderwijzers die uit de officieren, welke hunne opleiding aan de Militaire Akademie hebben ontvangen, kunnen getrokken worden.

Wat het te groot aantal kadetten betreft, dit heeft gedurende de laatst verloopen twaalf jaren geene wezenlijke verandering ondergaan. Dit kan blijken uit de navolgende opgave, welke de sterkte op 1 November van elk jaar aanwijst:

In 1854 : 308;	1860 : 326;
1855 : 315;	1861 : 318;
1856 : 324;	1862 : 329;
1857 : 308;	1863 : 326;
1858 : 318;	1864 : 321;
1859 : 331;	1865 : 325;

zijnde gemiddeld 321; eene aanmerkelijke uitbreiding van dit getal zou bij den tegenwoordigen omvang der inrigting onbetwistbaar tot bezwaren aanleiding moeten geven, doch, zoo als vroeger ook reeds is verklaard, bestaat een zoodanig voornemen volstrekt niet.

De verhouding der luitenanten, die aan de Militaire Akademie zijn opgeleid, tot die welke bij de korpsen gevormd zijn geworden, was op den 1sten Januarij dezes jaars, bij de infanterie en kavalerie te zamen genomen, als 238 tot 403. Voor de infanterie afzonderlijk beschouwd, was die verhouding als 162 tot 361, zoodat bij het laatstgenoemde wapen de verhouding van een derde tegen twee derden, die in het Voorloopig Verslag als voldoende wordt voorgesteld, nog niet bereikt is. Het is niet te voorzien, dat in deze verhoudingen ooit eene groote verandering zal kunnen komen, en de goede geest onder de onderofficieren en de zoo gewenschte talrijke dienstneming door de hoop op bevordering, zullen op dien voet dus wel levendig kunnen worden gehouden.

Dat zich onder de kadetten, die kosteloze opleiding aan de Akademie genieten, jongelingen bevinden, wier maatschappelijke omstandigheden hun daarop geene aanspraak geven, durft de Minister gerustelijk tegenspreken. De lijst van de kadetten, te wier behoefte eene gedeeltelijke vrijstelling van de gevorderde bijdragen voor studiekosten is verleend, kan dit trouwens uitwijzen. Die lijst wordt, des verlangd, ter beschikking van de leden der Tweede Kamer gesteld.

AFDEELING VI.

Aangaande hetgeen bij deze afdeeling wordt te kennen gegeven moet de Minister doen opmerken, dat er geen misbruik van het regt van inkwartiering tegenover de ingezetenen der gemeente *Hillegom* heeft plaats gehad.

Ten gevolge van den door den Raad van Administratie van de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij genomen maatregel, om het vervoer van krijgsvolk niet meer tegen een verminderden tariefsprijs toe te laten, werd er dezerzijds bepaald, dat de alleen in dienst reizende militairen, die in de rigting van genoemden spoorweg moesten reizen, en wier reisgeld niet voldoende was om de volle vracht te betalen, op de gewone wijze den weg te voet zouden afleggen. Hierdoor werd nu te Hillegom — étappeplaats — aan eenige manschappen meer dan vroeger inkwartiering gegeven. Het gemeentebestuur van genoemde plaats, op dat bezwaar wijzende, verzoekt daarin verandering, en hierin is dan ook voorzien door het Koninklijk besluit van den 28sten Augustus 1865, n°. 71, waarbij het reisgeld is verhoogd voor hen, die van den beoogden spoorweg moeten en nu ook kunnen gebruik maken, terwijl wijders in het algemeen aan de militaire autoriteiten is gelast, om bij het regelen van marschen, zoo van troepen als van alleen reizende militairen, er in de eerste en voornaamste plaats op te letten, dat de ingezetenen, voor zooverre dit doenlijk zal worden bevonden, niet met den last der inkwartiering worden bezwaard.

AFDEELING VII.

In het denkbeeld van *eenige* leden, die meenden dat na de uitvaardiging der wetten van 1 Junij 1865 (*Staatsblad* n°. 58, 59, 60 en 61), regelende het geneeskundig Staatstoezicht enz., het onderwijs aan 's Rijks hospitaal te Utrecht wel kon worden opgeheven, kan door den Minister niet worden gedeeld. Immers de eischen, die aan de militaire geneeskundigen worden gesteld, komen ook thans niet met die voor de toelating als burgerlijk geneeskundige overeen. Men behoeft daartoe niet alleen te wijzen op de krijgstuicht en de kennis der militaire reglementen; er zijn ook nog andere vakken voor den officier van gezondheid in het bijzonder noodzakelijk, zooals militaire hygiëne, het stelselmatig onderzoek omtrent de geschiktheid van manschappen voor de dienst bij de onderscheidene wapenen, de kennis der voorgewende en ontkende gebreken, enz. Bovendien eene inrigting te willen opheffen, die meer dan 43 jaren bestaat, waarbij het onderwijs gelijken tred gehouden heeft met de ontwikkeling der natuur- en geneeskundige wetenschappen, waarbij mannen zijn gevormd die zoowel in de militaire dienst, als bij burgerlijke inrigtingen, hoogen roem hebben verworven en ten nutte van het vaderland bij zee- en landmagt en in de koloniën werkzaam zijn geweest en nog zijn, en die, waar hunne hulp wordt vereischt, steeds toonen dat zij hunnen plicht als militaire geneeskundigen met moed en onverschrokkenheid weten te vervullen, — die inrigting te willen opheffen, zou voorzeker als eene ramp voor het krijgswezen van den Staat moeten worden beschouwd. De Minister verlangt derhalve die inrigting te behouden en heeft reeds maatregelen genomen om het onderwijs geheel in overeenstemming te brengen met de nieuwe wetgeving op de geneeskunde; zoo is er onder anderen reeds een leeraar benoemd voor de vergelijkende ontleedkunde en dierkunde, alsmede een voor de onbewerkte scheikunde en mineralogie, terwijl er een cursus is ingesteld zoowel voor de physiologische scheikunde als voor de pharmacognosie.

AFDEELING X.

Onder-art. 20. Men moet in gemoede betuigen, dat de aanmerking hier gemaakt onverklaarbaar is. Bij de inspectie der draagbare wapenen zijn in het geheel werkzaam acht officieren, waarvan twee te Maastricht.

Wanneer men slechts eenigzins bekend is met hetgeen behoort tot het daarstellen van wapenen, het houden van toezicht over den aanmaak, het herstellen en het onderhoud daarvan, zoowel voor de dienst van Oorlog als van Marine en de over-

zeesche bezittingen, dan zal het aantal van *acht* officieren, met een en ander belast, *niet te groot* blijken te wezen. Dat aantal is zelfs zoo gering, dat het, bij eventuele aanmaak van nieuw-model-geweren, welligt eenigzins vermeerderd zal moeten worden.

Onder-art. 21. Even als omtrent alle andere nieuwe oorlogszaken tracht de Minister zich geheel op de hoogte te houden van de proeven, die gedaan worden om buskruid tegen ontploffing te vrijwaren. Deze belangrijke zaak wordt ook hier te lande reeds onderzocht. De tot dusverre verkregen uitkomsten zijn evenwel niet gunstig. Intusschen wordt niets verzuimd, om onze reeds zoo doelmatige opbewaring van buskruid nog te verbeteren. Het brengen van den voorraad buskruid geheel buiten de bebouwde kommen der gemeenten en uit hare onmiddellijke nabijheid zal wel steeds tot de vrome wenschen blijven behooren. Behalve dat het uit een krijgskundig oogpunt niet wel doenlijk is om de vestingen geheel van buskruid te ontblooten, zou het daarstellen van nieuwe buskruidmagazijnen op geïsoleerde plaatsen zeer belangrijke uitgaven vorderen, en het bewaken dier magazijnen een voortdurenden last aan de schatkist opleggen.

AFDEELING XI.

Onder-art. 23. De gevraagde opgave nopens de kosten van onderhoud naar de aangeduide splitsing kan voor het oogenblik nog niet verstrekt worden, maar zal aan de Kamer worden ingezonden zoodra men met het werk dienaangaande gereed is.

Onder-art. 25b. Bijaldien de overtuiging niet bestond, dat door het vormen eener waterleiding van uit een hooger gelegen punt aan den Rhijn de onder-water-zetting der Grebbelinie verbeterd, of, juister gezegd, mogelijk wierd gemaakt, dan zou het voorstel daartoe niet hebben plaats gehad. De sluis, welke het water moet inlaten, zal met het aanvoerkanaal in den Rhijn op niet minder dan ongeveer 9 mijlen boven den vóórhavenmond van de Grebbesluis kunnen uitmonden, en hierdoor zal voor de sluis te Wageningen een 0,95 el hooger waterstand verkregen worden dan voor die aan de Grebbe, en niet slechts $1\frac{1}{2}$ voet (0,45 el), zooals in het Voorloopig Verslag wordt opgegeven. De diepte, waarop de sluisdorpel zal worden gelegd, staat in verband met den bodem van het kanaal en het verhang daarvan. Het peil nu voor dien bodem binnen de sluis is aangenomen op 4,12 el + AP., en de slagdorpel van de Grebbesluis is gelegen op 3,5 el + AP.; hieruit volgt dat bij dezelfde sluiswijdte de sluis te Wageningen meer water zal kunnen doorlaten dan de Grebbesluis; terwijl daarbij tevens het benodigd onder-water-zettingspeil verzekerd wordt. Dikwerf staat het water voor en achter de sluiting der sluis aan de Grebbe even hoog en zou de wateraanvoer niets bedragen. De volstreckte noodzakelijkheid om de sluis te Wageningen te verdedigen wordt door den minister niet ingezien, want de inundatie dient gesteld te zijn vóór dat de vijand tot de Grebbelinie is genaderd, en komt hij dan later in het bezit van die sluis, dan is toch aftapping der inundatie daardoor niet mogelijk, zoodat voor hem het bezit der sluis van geen nut is.

Daar de ontwerpen voor de Grebbelinie nog niet alle opgenomen, vastgesteld en begroot zijn, is de daarvoor vereischte som slechts bij benadering op te geven. Men schat dat bedrag voor de linie tusschen den Rhijn en de Zuiderzee op ongeveer 7 à 8 ton boven dat voor 1865 toegestaan en voor 1866 aangevraagd; dit bedrag zal derhalve op de begrootingen der beide volgende jaren dienen aangevraagd te worden, terwijl dan later de verbetering der linie tusschen Ochten en de Spees in aanmerking kan komen.

Er wordt intusschen niets aan de Grebbelinie verrigt hetgeen niet overeenstemt met het plan van kanalisatie, en daar ook alle daartoe betrekkelijke ontwerpen in overleg met den Waterstaat, de betrokken dijks-, polder- en gemeentebesturen opgemaakt en aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken ter beoordeeling gezonden worden, zoo meent men daardoor de gunstigste uitkomsten te verkrijgen voor het tot stand komen van het afwaterings- en scheepvaartkanaal door de Geldersche vallei; een ontwerp dat ook voor de verdediging van de Grebbelinie van groot belang is, en dan ook, even als tot nog toe plaats vond, door den Minister van Oorlog steeds zooveel mogelijk zal worden bevorderd.

c. Deze betrekkelijk geringe som betreft bereids in 1864 aanbestede nieuwe werken en is niet zoo zeer eene aanvulling der alstoen toegestane fondsen, als wel eene aanzuivering voor de laatste termijnen van oplevering of onderhoud, welke volgens de wet verevend moeten worden uit de begrooting van het jaar, waarin de werken geheel afloopen.

AFDEELING XII.

Onder-art. 26. Op de oude klagt over de verspreiding der garnizoenen kan de Minister niet veel meer antwoorden, dan hij bij vroegere gelegenheden daarover heeft gezegd.

Ook hij is voorstander van het bijeenhouden der korpsen in groote garnizoenen; en voor zooveel aanwezige kazerne-gebouwen en geschikte oefeningsterreinen dit toelaten, heeft hij dan ook, in verband met de behoeften der dienst ter plaatse, naar dat beginsel trouw gehandeld. Dat de kazernen, ook in de vestingen, zonder onderscheid, in bruikbaren staat worden gehouden, beschouwt de Minister als een eerste pligt, dien hij, zoolang zij bewoond worden, zoowel in het belang van den soldaat als ter nakoming van aangegane verbindtenissen met de gemeentebesturen, van wie ze ten gebruike zijn overgenomen, heeft te vervullen. Hij gaat daarin echter niet verder dan volstrekt noodig is, en de geldsommen daarvoor besteed, bepalen zich dan ook tot de wezenlijke behoeften.

Overigens valt er, de Minister erkent dit gaarne, aan de verbetering van de kazerneering der troepen veel te doen; maar juist daarom kan in dezen, zooals plaats heeft, alleen aan geleidelijken vooruitgang en verbetering, niet al aanstonds aan het bouwen van nieuwe kazernen en het scheppen van nieuwe garnizoenen in de onmiddellijke nabijheid gedacht worden.

Het is den Minister niet gebleken, dat het aantal vervolgingen, dat tegen militairen wegens crimen nefandum moet worden ingesteld, steeds toeneemt. Hij zal echter zijne aandacht daarop in het bijzonder vestigen en gaarne, zoo noodig, door eene verbeterde inrigting der provoosten, verlichting der lokalen enz., medewerken om dit kwaad zooveel immer mogelijk te keer te gaan.

De nieuwe kavaleries-kazerne in Amsterdam is zeer onlangs door eene daartoe door den Minister benoemde commissie, bestaande uit vijf zaakkundige officieren, in alle opzichten goedgekeurd; zij zal derhalve spoedig worden betrokken, terwijl de oude barakken der kavalerie tegenover het Paleis van Volksvlijt alsdan zullen worden ontruimd.

d. De nieuwe infanterie-kazerne te Amsterdam is bestemd voor een bataillon op voet van oorlog, ter sterkte van ruim 1000 man.

AFDEELING XIII.

Onder-art. 38. Het Invalidenhuis te Leiden, gesticht ten koste van het Fonds tot aanmoediging van de gewapende dienst, is eene instelling staande onder het beheer van het hoofdbestuur van gemeld fonds, waarmede de Regering dan ook regtstreeks geene bemoeienis heeft en waarop zij geen gezag kan uitoefenen.

Vergelijkt men het bedoelde gesticht met het Koloniaal Militair Invalidenhuis te Bronbeek, dan zal het dadelijk in het oog springen, dat het, zoo door ligging, inrigting als anderszins verre achterstaat met dat te Bronbeek. Om hierin eene verandering ten goede daar te stellen, wil men wel niet de invaliden te Leiden verpleegd wordende naar Bronbeek overbrengen, waartoe de eigenlijke bevoegdheid zou ontbreken, maar het voornemen bestaat om het gesticht te Bronbeek uit te breiden en daar ook in het vervolg eene rustige verblijfplaats tegen kommer en gebrek aan te bieden aan de invaliden van de zeemagt en van het leger hier te lande.

Onder-art. 40. De Minister heeft hier met veel leedwezen de meening van vele leden vernomen, dat het nut der oefeningen in het kamp te Milligen niet zou opwegen tegen de onkosten die zij vorderen. De Minister kan alleen zijne overtuiging van het groote

nut dier oefeningen daartegenover stellen, — eene overtuiging waarin hij wenscht dat de groote meerderheid der Vertegenwoordiging mogt deelen. Hij kan omtrent deze aangelegenheid slechts herhalen wat bij eene vroegere gelegenheid (Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag over het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1864, blad. 15) is gezegd, dat namelijk gemeenschappelijke oefeningen op eenigzins groote schaal een volstrekt vereischte zijn om het leger voor de taak waartoe het kan worden geroepen verder geschikt te maken. In de meeste garnizoenen ontbreekt de gelegenheid voor deze oefeningen.

AFDEELING XIV.

Ter beantwoording van hetgeen bij deze afdeling ten aanzien van de inlegering der dragonders, die als hulpmaréchaussée dienst doen in de streken waar de veeziekte heerscht, wordt gevraagd, kan de Minister doen kennen dat de hierbedoelde militairen door de zorg van de hoofden der gemeentebesturen bij de ingezetenen worden gehuisvest, en het niet aan het bestuur van Oorlog, maar aan die der gemeenten behoort om te zorgen dat die inlegering niet drukt op de ingezetenen.

's Gravenhage den 2den November 1865.

De Minister van Oorlog,
J. W. BLANKEN.

Bijlage A. OPGAVE der werken welke nog noodig worden geacht tot voltooiing van ons verdedigingsstelsel.

1. Drie forten tot verbetering der verdediging van het hoofd-accés over de Houtensche vlakte in de nieuwe Hollandsche waterlinie (vermeld in de Memorie van Toelichting dezer begrooting).
2. Het verbreed en verdiepen van den Krommen Rhijn van Wijk bij Duurstede tot in het lage terrein bij Odijk, en verdere voorzieningen tot verzekering en verbetering van den wateraanvoer voor de hierboven genoemde linie.
3. Werken ter verbetering van de Grebbelinie tusschen den Rhijn en de Zuiderzee. (Reeds gedeeltelijk onder handen.)
4. Idem idem tusschen den Rhijn en de Waal, van Ochten naar de Spees. (Even noodzakelijk als de voorgaande.)
5. Het daarstellen van putten bij Terlett aan den straatweg van Arnhem naar Apeldoorn, ten einde eventueel eene brigade infanterie aldaar te kunnen legeren, alsmede het daarstellen van wegen van die plaaats naar Spankeren, Dieren en Rheden. (Door het Comité van Defensie ook zeer noodzakelijk geacht.)
6. Een verdedigingswerk aan den Noordzee-havenmond van het kanaal door Holland op zijn smalst, en verdere werken tot verdediging van Amsterdam. (Ook door de Commissie voor de Kustverdediging voorgesteld.)
7. Verdedigingswerken aan den mond van den nieuwen waterweg naar Rotterdam. (Als voren.)
8. Een toren op den zuidwal ten oosten van het Nieuwe Diep. (Als voren.)
9. Een toren op de zandbank *de Laan* ten noorden van den Helder. (Als voren.)
10. Een versterkte post te Aduarderzijl en verbetering der vesting Delfzijl. (Als voren.)
11. Een fort bij de Hoornsche hoofden binnendijs. (Als voren.)
12. Verbetering van eenige werken, zoo aan den Helder als op andere plaatsen, tot de kustverdediging behorende. (Als voren.)
13. Werken aan de Mark en de Roodevaart, ter verdediging van den Belgischen spoorweg. (Door de Belgische Spoorwegmaatschappij te bekostigen tot een maximum van f 110,000, ingevolge art. 4 der voorwaarden van concessie.)
14. Werken ter verbetering der vesting Nijmegen aan de zuid-west-zijde. (De vesting is aan die zijde in zeer bouwvalligen staat en vereischt aldaar eene betere versterking.)
15. Verdedigingswerk op het scheidingspunt van het Pannerdensche kanaal in de Waal. (De gelden daarvoor zijn reeds toegestaan geweest op de begrooting voor 1863, doch door de bezwaren, van wege den Waterstaat tegen de uitvoering ingebracht, heeft dat werk niet tot stand kunnen komen.)
16. Werken, welke door den aanleg van nieuwe spoorwegen zullen noodzakelijk worden.
17. Slooping der vesting Bergen op Zoom.
18. Slooping van het fort Bath.

GRADEN.	NEDERLAND.			BELGIE.	FRANK.	
	Traktement per jaar.	Toelaag wegens verblijf in de residentie, per dag.	Toelaag wegens verblijf te Amsterdam, per dag.	Traktement per jaar.	Traktement in station of te velde per jaar.	Verhooging van traktement op marsch, voor elken dag.
	Guld.	Guld.	Guld.	Francs.	Francs.	Francs.
2de luitenant.	Infanterie .. 800	0,56	0,28	1800	1350	2,50
	Kavalerie .. 1200	0,56	0,28	2800	1500	2,50
	Artillerie .. vest. 800 veld- 1000 rijd. 1200	0,56	0,28	vest. 2350. veld- en rijd. en trein 2800	1850	2,50
	Genie..... staf 800 min. 900	0,56	0,28	2350	sapp ^{rs} . 1630 id. cond. 1850	2,50
1ste luitenant	Infanterie .. 900	0,56	0,28	2100	2de kl. 1450 1ste kl. 1600	2,50
	Kavalerie... 1400	0,56	0,28	3250	2de kl. 1600 2ste kl. 1800	2,50
	Artillerie .. vest. 1000 veld- 1200 rijd. 1400	0,56	0,28	vest. 2750 veld- en rijd. en trein 3250	2050	2,50
	Genie..... staf 1100 min. 1000	0,56	0,28	2750	sapp ^{rs} . 1850 id. cond. 2050	2,50

NOTA. De toelagen op marsch en het serviesgeld te Berlijn, dat de luitenants der kavalerie, artillerie en Pruisen, in den regel, huisvesting van Rijkswegen en eene schadeloosstelling voor brandstoffen. Tevens moet men doen kennen dat hier het overzicht alleen betrekking heeft op de officieren. Behalve dat in Frankrijk het traktement der officieren van korpsen, behoorende tot de Keizerpagnien van discipline eene hoogere bezoldiging; terwijl bij de regementen Zouaven, Afrikaansche traktement, na verloop van elk jaar dienst in denzelfden rang, voor de luitenants met 50 francs in denzelfden rang.

Omtrent het Fransche leger is ook nog op te merken, dat het bedrag der schadeloosstellingen en in eene betrekking is, die aanspraak geeft op toelage wegens het verblijf aldaar.

FRANK- RIJK.				PRUISSEN.					
Vergoeding wegens gemis aan woning, per jaar.	Vergoeding wegens meubelen, per jaar.	Buitenge wone vergoeding bij zamen- trekking van troepen, per maand.	Toelage wegens verblijf te Parijs, per dag.	Tracte- ment per jaar.	Tafelgeld per jaar.	Toelaag op marsch, voor elken dag.	Veld- toelaag, per maand.	Servies te Berlijn, per jaar.	Servies elders 1e klasse, per jaar.
Francs.	Francs.	Francs.	Francs.	Thaler.	Thaler.	Silbergr.	Thaler.	Thaler.	Thaler.
240	120	30	1,25	240	22 1/2 of 30	12	8	105	60
240	120	30	1,38 ^a	276	36	"	6	"	72
240	120	30	1,71 ^b	336	36	"	8	"	60
240	120	30	1,52 ^c 1,71 ^b	336	36	"	8	"	60
240	120	30	1,34 ^d 1,48 ^d	300	22 1/2 of 30	12	8	105	60
240	120	30	1,48 ^d 1,66 ^e	360	36	"	6	"	72
240	120	30	1,89 ^f	360	36	"	8	"	60
240	120	30	1,71 ^b 1,89 ^f	360	36	"	8	"	60

genie in Pruisen genieten, niet met juistheid op te geven. Ook moet nog worden opgemerkt, dat in wordt verstrekt.

der *linie*-regementen, dewijl die bij de *garde* hoogere bezoldiging genieten. lijke garde veel hooger is dan voor de linietroepen is vastgesteld, genieten ook de officieren der kom-
lichte infanterie en de disciplinaire kompagnien in de kolonien nog de bijzondere bepaling bestaat, dat het
wordt verhoogd; deze bepaling treedt in werking na het 1ste en gaat door tot en met het 8ste jaar dienst
voor huisvesting en ameublement met de helft wordt verhoogd, als de officier te Parijs garnizoen houdt

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1866.

VIIIste HOOFDSTUK.

EINDVERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wets-ontwerp tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1866 heeft kennis genomen van de Memorie van Beantwoording, door de Regering betrekkelijk dat wets-ontwerp ingezonden, en is van oordeel, dat daaromtrent geene nadere overweging in de afdeelingen wordt vereischt. Tevens heeft zij gemeend, zich van het uitspreken van een eigen oordeel omtrent de in dat stuk behandelde punten te kunnen onthouden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 10den November 1865

DULLERT.

LUYBEN.

VAN MULKEN.

VAN KERKWIJK.

VAN LIMBURG BROUWER.

RAPPORT

DER COMMISSIE TOT HET HERZIEN DER KUSTVERDEDIGING, INGESTELD BIJ KONINKLIJK BESLUIT VAN 3 JUNIJ 1864, N°. 63.

Het behaagde Zijner Majesteit den Koning, bij besluit van den 3den Junij 1864, eene Commissie te benoemen tot herziening van hetgeen is vastgesteld nopens de kustverdediging in Nederland, voornamelijk wat betreft de maritime middelen.

Die Commissie ontving van Hunne Excellentien de Ministers van Marine en van Oorlog eene instructie, waarin de volgende vraagpunten waren gesteld:

1°. Welke middelen zullen bij het eventueel in verdediging stellen van ons land van wege het Departement van Marine dienen verstrekt te worden?

2°. Waar moeten die middelen worden aangewend?

3°. Zijn de bestaande verdedigingswerken tot ondersteuning der maritime strijdkrachten en tot het erlangen van de vereischte samenwerking in de defensie voldoende?

4°. Ingeval die verdedigingswerken verbetering behoeven, of wel met andere vermeerderd moeten worden, waarin behoort dan de verbetering te bestaan? Waar moeten de nieuwe verdedigingswerken casu quo worden aangelegd, met welk doel, en hoe moet hunne hoofdzakelijke inrigting zijn?

Volgens de instructie moesten deze vraagpunten tot grondslag strekken van het door de Commissie te doen onderzoek, en werd haar opgedragen, na het volbrengen van hare taak, nopens hare bevinding en van de besluiten, waartoe zij gekomen zoude zijn, een beredeneerd verslag op te maken, hetwelk door tusschenkomst van haren Voorzitter aan de Ministers van Marine en van Oorlog moest worden gezonden.

In voldoening hieraan heeft de Commissie dit verslag opgemaakt.

Alvorens met het eigenlijke onderwerp aan te vangen, zal het noodig zijn het standpunt te doen kennen, waarop de Commissie zich heeft geplaatst.

Doordrongen van het hooge gewigt der vereerende taak, haar door den Koning opgedragen, heeft zij naauwgezet de tegenwoordige eischen der verdediging overwogen, van de rapporten over de kustverdediging van vroegere Commissiën kennis genomen, waar het noodig geacht werd een plaatselijk onderzoek ingesteld, en, na rijp beraad, hare voorstellen daarop gegrond.

Nimmer is er een tijd geweest, dat de middelen van aanval, waarover magtige Staten kunnen beschikken, zóó krachtig waren als thans, en dat die zóó snel bijeengebragt en tot het doel aangewend konden worden. Die middelen zijn ontzagwekkend, en dit zooveel te meer, wanneer zij ten dienste staan van een Rijk, dat niet alleen magtig ter zee is, maar tevens te land met een groot, wel geoefend en goed uitgerust leger op het oorlogstoneel kan verschijnen.

Bovendien heeft er eene omwenteling in het zeewezen plaats gegrepen, welke ten gevolge heeft, dat de oorlogsschepen en vaartuigen, die vroeger met vrucht konden worden gebruikt, zoowel om een aanval van de kusten te keeren als om met de

landmagt zamen te werken tot de verdediging van zeegaten en maritime stellingen, daarvoor nagenoeg geheel ongeschikt zijn geworden.

De verdediging moet geëvenredigd zijn aan den aanval, dat wil zeggen eveneens *krachtig*, wijl er anders geene gronden kunnen bestaan om eene goede uitkomst te mogen verwachten. De Commissie heeft dan ook getracht eene *krachtige* verdediging te ontwerpen, zonder daarbij evenwel spaarzaamheid uit het oog te verliezen.

Wij kunnen het aanzien naar buiten, dat voor den oorlog behoedt en ons de hoop mag doen voeden, de neutraliteit zoolang mogelijk te handhaven, alleen verwerven door ons op eene krachtige verdediging voor te bereiden. Zonder dat valt er aan geene zelfstandigheid te denken, en zou de Regering, in tijden van groote staatkundige verwikkelingen in Europa, genoodzaakt kunnen worden eene gedragslijn aan te nemen, in strijd met de belangen van het land. De geschiedenis van de oorlogen in den aanvang dezer eeuw levert het bewijs, dat noch stelsel, noch gedragslijn, hoe zuiver ook in beginsel, een kleinen Staat kunnen beschermen tegen aanrandingen der oorlogvoerende partijen.

Met het oog op de aardrijkskundige gesteldheid van ons land en zijne ligging ten opzichte van de naburige Staten, waaronder zich de beide magtigste zeemogendheden bevinden, bestaat er veel waarschijnlijkheid, dat, als een aanval plaats vindt, die gelijktijdig van de land- en zeezijde zal geschieden. De aanvaller zal namelijk trachten op die wijze het spoedigst zijn doel te bereiken. Hierop moet derhalve bijzonder de aandacht gevestigd wezen.

De Commissie heeft het Rapport van het Comité van Defensie over de kustverdediging, dato 7 Januarij 1857, n°. 193, tot leiddraad gebezigd, en vereenigt zich, de *middelen* van verdediging daarvan uitgezonderd, met de grondtrekken der defensie, zoo als die in dat rapport zijn ontvouwd.

- * Hiervan nitgaande en dit in verband gebracht met de instructie aan de Commissie gegeven, is hare taak *eene herziening van het bestaande stelsel van kustverdediging*, weshalve zij het onnoodig acht, hare voorstellen te doen voorafgaan door eené beschrijving der zeegaten en maritime stellingen.

Achtereenvolgens zullen de verschillende gedeelten des lands, tot de kustverdediging behoorende, in dit verslag worden behandeld, doch de grondslagen, waarop het ontworpen stelsel van kustverdediging rust, en eenige onderwerpen van algemeenen aard, die daarmede in verband staan, zullen voorafgaan en als 't ware de inleiding tot het verslag vormen.

INLEIDING.

§ 1. AANDEEL DER ZEEMAGT IN DE VERDEDIGING.

Bij het overwegen van de middelen van verdediging, welke tegen aanvallen van de zeezijde zouden kunnen worden aangewend, kwam in de eerste plaats het aandeel ter sprake, dat de zeemagt daarin zou moeten dragen.

Diep doordrongen van de noodzakelijkheid om ten allen tijde eene voldoende, naar de eischen van den tijd ingerigte scheepsmagt te onderhouden, die de uitgestrekte overzeesche bezittingen van het Rijk moet helpen verdedigen, en die onzen uitgebreiden handel en nationale belangen bescherming behoort te verleen, acht de Commissie zich, met het oog op den tegenwoordigen staat van 's Rijks zeemagt, in het belang der zaak verplicht, de vrijheid te nemen om met de meeste klem bij de Regering aan te dringen, dat er ernstig aan gedacht moge worden, de zeemagt overeenkomstig de financiële en personele krachten van het Rijk te ontwikkelen, ten einde, op haar steunende, zoolang mogelijk vrede te kunnen bewaren. Immers de uitgaven en verliezen gedurende een enkel jaar, zelfs gedurende eene enkele maand, waarin oorlog wordt gevoerd, kunnen grooter zijn dan het gansche kapitaal benoodigd tot het daarstellen van eene scheepsmagt, in staat om onze kusten te beveiligen tegen aanvallen van zoodanige Staten, waaraan die scheepsmagt in zee het hoofd zou kunnen bieden,

ten einde zoo doende de rampen van den oorlog zoo lang mogelijk van den vaderlandschen bodem verwijderd te houden.

Zonder eene behoorlijk ingerigte zeemagt zouden onze uitgebreide handel en onze sterk ontwikkelde scheepvaart, ja zou ons land, met eene openliggende zeekust en een met vele wateren doorsneden terrein, blootstaan aan aanvallen en strooptogten zelfs van den zwaksten tegenstander, die in weinige dagen zou kunnen rooven, plunderen en verwoesten al wat door jaren inspanning en door noeste vlijt was tot stand gebragt en vergaard.

De Commissie is echter van meening, dat zij niet geroepen is, een oordeel uit te spreken over de zamenstelling en inrigting eener zoodanige zeemagt, uit hoofde de active marine de grondtrekken van haar karakter niet aan de landsverdediging moet ontleenen, maar wel aan de diensten die zij op zee moet verrigten.

Het komt haar voor, dat zij van de veronderstelling behoort uit te gaan, dat onze scheepsmagt door een overmagtigen vijand uit zee gedreven is, en het Rijk van uit zee of gelijktijdig ter zee en te land wordt aangevallen.

Als de defensie beraamd is tot het afweren van zoodanige aanvallen, zal zij des te eerder krachtig genoeg zijn tegen die, welke een minder magtige Staat zou kunnen ondernemen.

De Commissie vleit zich, dat de pogingen der Regering er toe leiden mogen, om in den kortst mogelijken tijd eene scheepsmagt daar te stellen, die krachtig zou kunnen medewerken om een vijandelijken inval van uit zee, zoo al niet te voorkomen, dan toch zeer te bemoeielijken, hetzij gedurende de landing, hetzij daarna. Om dit echter te kunnen doen, behoort de eigenlijke zeemagt, die bestemd is tot verdediging der overzeesche bezittingen en tot bescherming van den handel en de nationale belangen — welke de Commissie met den naam van active zeemagt zal bestempelen, — niet aan de plaatselijke verdediging verbonden te worden. Zij moet elke versterkte stelling, waarin zij heeft post gevat, kunnen verlaten zonder de stelling te ontblooten, hetgeen te meer noodzakelijk is, nu de stoomkracht zoo ruimschoots de gelegenheid aanbiedt om door geveinsde aanvallen, met eene minder sterke magt, onze schepen uit zoodanige stelling te lokken, welke, terwijl onze scheepsmagt den misleider vervolgte, met overmagt zou kunnen worden aangevallen.

Omgekeerd zou de active marine door de vrees van de stelling te ontblooten, die zij moest helpen verdedigen, in hare operatiën verlamd kunnen worden, en daardoor in groote mate al het voordeel der beweegbaarheid verliezen; eene eigenschap, die alleen de groote uitgaven wettigt, aan het tot stand brengen en onderhouden van zulk eene marine verbonden.

Op die gronden oordeelt de Commissie, dat de active zeemagt los moet zijn van de plaatselijke verdediging, opdat zij al hare vrijheid van handelen behoude, ten einde zich daár te verzamelen, waar zij, vereenigd met het drijvend materieel, hetwelk uitsluitend tot plaatselijke verdediging is bestemd, aan den vijand de gevoeligste slagen zal kunnen toebrengen, of het krachtdadigst tot de verdediging medewerken, zonder dat doordoor eenige andere stelling van verdediging ontbloot wordt.

Zoolang de vijand buitengaats of nog diep in het water blijft, kan de active zeemagt, naar gelang van omstandigheden, de geheele taak der verdediging van de zeezijde opvatten, of daaraan een meer of minder werkdadig aandeel nemen. Doch is zij door overmagt uit zee gedreven, dan behoort zij in versterkte stellingen tegen die overmagt beschermd te worden, totdat zij eene gunstige gelegenheid vindt om den vijand afbreuk te doen, of wel hare hulp te verleen, hetzij aan boord, hetzij aan wal, tot het verdedigen van de stelling, waarin zij teruggetrokken is, indien de overmagt te overwegend en te onafgebroken aan 's vijands zijde is.

§ 2. GRONDSLAGEN VAN HET STELSEL DER COMMISSIE.

De Commissie heeft als grondstelling erkend en opgevolgd, dat de verdediging van havens, reeden en vaarwaters door vaste sterkten behoort te geschieden, bijgestaan door drijvend materieel.

Zoo wel wegens de kostbaarheid van drijvend materieel, dat aan de eischen des tijds voldoet, en uitsluitend tot één doel — de binnenlandsche verdediging — bestemd is, als uit hoofde van de moeilijkheid om het te bemannen, waartoe een talrijk, wel geoefend en voor een deel zeer bekwaam personeel gevorderd wordt, moet de toedeeling van drijvend materieel met spaarzaamheid geschieden, en alleen dáár, waar zulks voor eene goede verdediging volstrekt noodzakelijk is. Het streven zal dus zijn, de eischen aan drijvend materieel zoo beperkt mogelijk te stellen.

a. Het drijvend materieel voor de binnenlandsche verdediging..

Uit hoofde de levende kracht der verdediging te water uit den aard der gesteldheid van ons land in twee afdelingen verdeeld moet worden, welke om de noord en om de zuid post zullen vatten, en daarbij het zoo even aangevoerde in aanmerking nemende, oordeelt de Commissie het gebiedend noodzakelijk, dat het drijvend materieel, hetwelk voor de binnenlandsche verdediging bestemd, en, zoo als gezegd, daartoe uitsluitend gebezigd zal worden, van zoodanigen diepgang zij, dat het op alle vaarwaters, de bovenrivieren uitgezonderd, gebruikt kan worden. In geen geval mag dus de diepgang meer dan 33 palm bedragen, hetgeen, bij het ontwerpen der daartoe voor te stellen vaartuigen, als maximum behoort aangenomen te worden.

Een zoodanige diepgang laat toe, om snelheid met zware pantsering of zware pantsering met zwaar geschut te verbinden, zonder dat de vaartuigen ongeschikt worden om in diep water of, bij gunstige omstandigheden, op de zeekust gebruikt te worden.

Eenvoudigheid moet op den voorgrond staan, en daarom is het wenschelijk zoo min mogelijk verschillende soorten van vaartuigen te doen aannemen. Ware het mogelijk met ééne soort van vaartuigen te kunnen volstaan, dan zou dit zelfs het verkieslijkst wezen; maar dit is niet te bereiken, omdat voor de eischen van diepgang, snelheid, bewapening en beveiliging zekere grenzen bestaan, die niet overschreden mogen worden, en wijl het niet mogelijk is een vaartuig te ontwerpen, dat aan al die voorwaarden gelijktijdig voldoet. Naarmate van het doel, dat men voor oogen heeft, staan eenige der voornaamste eischen op den voorgrond, en de inrigting van het vaartuig moet daarnaar geregeld zijn.

Uitgaande van het bovenstaande, oordeelt de Commissie, dat er twee soorten van gepantserde vaartuigen voor de binnenlandsche verdediging bepaald noodig zijn, namelijk:

1°. *stoomrammen*, bij welke de werking door den schok te verkrijgen, de hoofdzak uitmaakt, en de bewapening daaraan geheel ondergeschikt is;

2°. eene soort van *monitors*, dat wil zeggen zwaar gepantserde vaartuigen met een beweegbaren toren, waarvan de beweegbaarheid gelegen is in het geschut dat zij voeren, en die daarbij voldoende beweegbaarheid moeten bezitten.

De Commissie stelt deze laatste soort van vaartuigen met te meer vertrouwen voor, omdat in Noord-Amerika, volgens het jaarverslag van den secretaris der marine, gebleken is, dat de monitor-klasse van gepantserde schepen, gewapend met weinig zeer zwaar geschut in draaijende torens, bewezen heeft bijzonder geschikt te zijn voor havenverdediging en voor de diensten op de kust, terwijl in zekere omstandigheden deze vaartuigen door hun groot weerstandbiedend vermogen hebben getoond, dat zij ook bij aanvallende operatiën goed te gebruiken zijn. Hierboven is reeds betoogd, dat 33 palm het maximum van diepgang is voor vaartuigen bestemd voor de binnenlandsche verdediging. Als stoomram ingerigt mag men veronderstellen, dat die diepgang zal toelaten om het vaartuig tevens eene voldoende bewapening te verschaffen.

Voor de monitors is het wenschelijk dat de diepgang minder zij, opdat zij ten allen tijde de Zuiderzee kunnen bevaren, in havens als Harlingen, Enkhuizen, Medemblik en Hoorn een toevluchtsoord kunnen vinden, en ook op vaarwater als het Spuy, de Oude Maas en de Noord gebruikt kunnen worden. Met het oog hierop behooren zij niet dieper dan 24 palm te gaan.

De Commissie acht het niet nuttig in verdere bijzonderheden te treden omtrent de inrigting van het drijvend materieel dat noodig wordt geoordeeld. Zij zal bij de gestelde eischen van diepgang alleen nog opgeven, dat zij het wenschelijk acht, die

vaartuigen wegens de sterkte die zij behoeven, van ijzer te bouwen, en, ter verkrijging van wending onafhankelijk van vaaart, van twee schroeven te voorzien. Verder komt het haar voor, dat, wat de snelheid der stoomrammen betreft, eene 10 mijls-vaart voldoende is, terwijl ten opzichte van de wapening der monitors en stoomrammen geschut van het zwaarste kaliber, waarvoor die vaartuigen geëigend zullen zullen zijn, gebezigd moet worden.

Zoo als nader uit dit verslag blijken zal, stelt de Commissie voor, voorloopig gebruik te maken van de bestaande drijvende batterijen, en nog twee stoombatterijen te doen aanbouwen. De diepgang der nieuwe stoombatterijen mag niet meer dan 58 palm bedragen, opdat zij met laag water het Texelsche gat in en uit kunnen gaan. Zeer groote snelheid is voor deze vaartuigen wenschelijk.

Het drijvend materieel voor 's lands verdediging bestemd, behoort daarvoor steeds in gereedheid te zijn, en voor geene andere diensten in tijd van vrede gebruikt te worden dan om het personeel der marine te oefenen, opdat men er in oorlogstijd goede diensten van moge verwachten. Zonder dat de kommandanten, officieren, onderofficieren en mindere schepelingen deugdelijk bekend zijn met al de eigenschappen der schepen of vaartuigen waarmede zij in gevecht gaan, voor zoover de behandeling van het schip of de behandeling der batterij betreft, en zonder dat de kommandanten met alle bijzonderheden der vaarwaters bekend zijn in de stelling, tot welker verdediging hunne onderhebbende bodems bestemd zijn, is het niet denkbaar dat met betrekkelijk geringe strijdkrachten groot voordeel kan worden verkregen.

De Commissie kan er dan ook niet ernstig genoeg op aandringen, dat maatregelen worden genomen, om het personeel der marine die hoogst noodzakelijke kennis te doen erlangen.

b. *Versperringen.*

Als men vroeger mogt aannemen, dat de verdediging van het voornaamste gedeelte van ons land, na het voltooiën van de Utrechtsche linie, verzekerd was, dan steunde zulks op het denkbeeld van veiligheid tegen aanvallen van de zeezijde wegens de bezwaren verbonden aan de vaart langs onze kust en op onze stroomen, zoolang de schepen voor hunne bewegingen afhankelijk waren van den wind.

Men vertrouwde er op, dat de vijand met geene ondiep gaande zeilvaartuigen over zee zou komen, om de operatiën van zijn leger te ondersteunen, zoodat onze weinig dieptredende, zwaar gewapende kleine vaartuigen, in gunstige stellingen opgesteld, of gesteund door landbatterijen, het doordringen op onze stroomen krachtdadig konden betwisten.

Sedert de stoomkracht op oorlogsschepen, zelfs van geringen diepgang, werd toegepast, is het voordeel, dat de verdediging aan de bodemgesteldheid en het klimaat van ons land ontleende, grootendeels verloren gegaan, en zijn wij juist van de zeezijde het meest kwetsbaar geworden. Hierin werd echter te gemoet gekomen door de vernielende uitwerking van het horizontale granaten-vuur. Dit gaf aanleiding om de belangrijkste stellingen met een groot aantal granaatkanonnen te bewapenen, met het oogmerk om de kans van treffen te vermeerderen, en in de hoop van den vijand, die het waagde eene positie te forceren, door een krachtig te gemoetkomend, evenwijdig en vervolgend vuur zooveel schade toe te brengen, dat onze zwakkere scheepsmagt de zwaar gehavende des vijands met goed gevolg zou hebben kunnen bestrijden.

Mogt het haar niet gelukken die te verslaan, dan verwachtte men toch, dat zij te veel zou hebben geleden om bij magte te kunnen wezen een aanval op de reduitstelling van het land te ondernemen.

Zoolang de aanval met houten schepen geschiedde, was het mogelijk dat zij onder de werking van een krachtig granaatvuur te gronde gingen; doch nu men een aanval met gepantserde kan verwachten, bestaat er weinig waarschijnlijkheid dat zulke schepen of vaartuigen, onder stoom, in den korten tijd gedurende welken zij aan het vuur van kustbatterijen blootgesteld blijven, zoodanig zullen worden gehavend, dat

wij de loop mogen voeden om met onze geringe scheepsmagt in staat te zullen zijn, den vijand het doordringen op onze stroomen te beletten, en zulks te minder uit hoofde het tegemoetkomend en vervolgend vuur nog geringer uitwerking op gepantserde schepen heeft dan het evenwijdig vuur, dat in weinige minuten kan worden doorloopen.

Men mag er dus niet meer aan denken, aan de zeemagt de taak op te dragen om een vijand, dien zij niet op zee kon verslaan, het doordringen op onze stroomen te beletten. De Commissie is van gevoelen, dat zulks thans niet anders te beletten is dan door middel van *versperringen*, die goed bewaakt en krachtig verdedigd worden.

Maar ook hieraan zijn eigenaardige bezwaren van technischen aard verbonden. Eene versperring door palen in ondiepe vaarwaters is zeker eene der meest afdoende. Zij belemmert den afloop van het water niet veel, eene zaak van zooveel gewigt voor de oeverlanden; zij kan tijdig gemaakt worden en is moeilijk weg te ruimen, uit hoofde de stomp van palen voor ondiepgaande vaartuigen nog zeer gevaarlijk zijn. Zulke versperringen zijn alleen aan te leggen ingeval de diepte minder dan 50 palm bedraagt.

Zinkschepen kunnen slechts dienen in wateren, waar de diepte minder dan 100 palm is, en eene zoodanige versperring zal wel afdoende zijn, maar kan nadeelig voor de afwatering wezen. In wateren van meer dan 100 palmen diepte zijn slechts drijvende versperringen aan te wenden, die, om wederstand te kunnen bieden aan den schok van stormrammen, zeer sterk en dus uiterst kostbaar moeten zijn.

Door de vaste overtuiging, dat ons land niet zonder versperringen tegen aanvallen van de zeezijde te verdedigen is, en bij het diep gevoelde besef der noodzakelijkheid om de vaarwaters af te sluiten, die tot het hart des lands leiden, is de Commissie tot het besluit gekomen, in weerwil van de bezwaren en moeilijkheden daaraan verbonden, versperringen als een onmisbaar bestanddeel in ons stelsel van verdediging op te nemen, als het eenige afdoende middel om de gevaren af te wenden, welke in zoo hooge mate de onafhankelijkheid van het Rijk bedreigen. De Commissie beschouwt de finantiële en technische bezwaren, aan het tot stand brengen van afdoende versperringen verbonden, van zoodanig belang, dat zij het niet geraden acht een bepaald voorstel te doen betreffende de *soort* van versperringen voor elke plaats noodig. Een onderzoek van de plaatselijke gesteldheid, van den aard des bodems, van de rigting en de sterkte der stroomen, zoomede van alle daarop betrekkelijke zaken en omstandigheden, zou vooraf behooren te gaan, en met dien arbeid zou te veel tijd verlopen, vóór dat daarop gegronde, volledige plannen en ontwerpen in gereedheid waren, om bij het rapport der Commissie gevoegd te worden.

Zij oordeelt het onderwerp der versperringen zóó gewigtig te zijn, dat zij meent te moeten voorstellen daarvoor eene afzonderlijke Commissie te benoemen, zamen te stellen uit officieren der zeemagt en der genie, ingenieurs van den waterstaat en van de Marine. Die Commissie zou de locale gesteldheid op de haar aangewezen plaatsen moeten onderzoeken, en voor elke plaats de soort van versperring, die zij het doelmatigst achtte, opgeven, met begrooting van kosten en wijze van uitvoering, opdat het daartoe benoodigde gemakkelijk te verkrijgen of in gereedheid zij, en alzoo de zekerheid verkregen worde, dat alle versperringen binnen den kortst mogelijken tijd kunnen worden daargesteld.

Alle behoeften, waaromtrent geene zekerheid bestaat van ze altijd voetsstoots te kunnen verkrijgen, moeten in voorraad verhanden zijn.

Wat drijvende versperringen betreft, is de Commissie niet tot het besluit gekomen om ze voor te stellen, dan na gezette overweging, waardoor zij de overtuiging heeft erlangd, dat zulke afsluitingen kunnen worden verkregen met stevige vlotten, op onderlinge afstanden van 25 tot 50 el, voor en achter geaukerd, en daarover zware scheepskettingen gespannen, die stevig met de ankerkettingen der vlotten en met de vlotten zelve verbonden moeten wezen.

Als eene dubbele rij vlotten over een vaarwater gelegd wordt, elke rij een afsluitingsketting draagt; als op 200 el voor deze vlotten een ketting dwars over het

vaarwater gezonken ligt, waaraan op afstanden van 5 el dennen balken verbonden zijn, die tot aan de lijn van hoog water drijven, en dienen moeten om het stuk slaan van de schroeven te veroorzaken en de vaart der stoomrammen te stuiten; als aan deze balken touwnetten vastgehecht worden, die ook met de vlotten verbonden zijn; en wanneer hierbij torpedo's worden aangewend, dan acht men zoodanige versperring, als zij goed bewaakt en verdedigd wordt, een der krachtigste middelen van versperring.

Groote breedte en diepte van het vaarwater, sterke stroom en andere omstandigheden zullen wellicht oorzaak zijn, dat dergelijke hindernissen niet overal, waar zij wenschelijk zouden wezen, gemaakt of in stand gehouden kunnen worden; maar de Commissie heeft toch gemeend hare denkbeelden te moeten verduidelijken, ten einde te doen uitkomen hoe krachtig zij de zamenstelling van zulke versperringen wenscht.

c. Bewapening.

De Commissie heeft groote moeilijkheden ondervonden bij het overwegen van de bewapening, die voor de vaste en drijvende middelen van verdediging vereischt wordt. Alles hangt toch af van de vraag, of met het geschut, dat men in batterij wil brengen, de verlangde uitwerking, dat wil zeggen het doorboren van gepantserd boord, kan worden verkregen. Is het opgestelde geschut daartoe niet in staat, dan kunnen 's vijands gepantserde schepen en vaartuigen, bij den aanval op de zeegeten, zich grootendeels ongedeerd bewegen, en ongeacht het vuur onzer batterijen, ankeren en alles vernielen wat in hun bereik ligt; ook zullen zij dan de versperringen kunnen wegruimen, die dienen moeten om de toegangen af te sluiten of te belemmeren; met één woord, de verdediging wordt dan geheel krachteloos.

De proeven hier te lande gedurende de twee laatste jaren genomen, zijn niet voldoende om de uitwerking van geschut op gepantserd boord te leeren kennen, uit hoofde de grootste afstand waarop geschoten is slechts 183 el (200 yards) heeft bedragen. Bij gemis van een maatstaf van vergelijking is het ook niet mogelijk, de proeven met het getrokken bronzen kanon van 30 pd. zw. te vergelijken met de proeven buiten 's lands genomen, althans niet in dien zin, dat daaruit op goede gronden gevolgtrekkingen kunnen worden afgeleid. Een zoodanige maatstaf van vergelijking wordt te meer gevorderd, uit hoofde het van algemeene bekendheid is, dat het wederstandbiedend vermogen der pantsering zoowel van de wijze van aanhechting der platen als van den aard der ondersteuning afhankelijk is.

Proeven in Frankrijk genomen (1) met stalen geschut van 0,16 el middellijn der ziel hebben geleerd, dat men met een gehard projectiel van gegoten staal, wegende 60 kilo's, met eene buskruidlading van 12 kilo's, op 20 el afstands wel door de pantserplaat, maar niet door een goed gepantserd boord kon schieten, hetgeen slechts door een projectiel van 80 kilo's met gelijke buskruidlading kon geschieden. Verder wordt in het rapport der commissie, die in Engeland met een onderzoek omtrent de kustverdediging is belast geweest, gezegd, dat de commissie de overtuiging heeft, dat de getrokken 110-pounder van Armstrong, (110 pound ongeveer gelijk 50 kilo) met 12 pound (5,533 kilo) lading, en de gladde 68-pounder (een kanon schietende een kogel van ongeveer 30 kilo) met 16 pound (7,257 kilo) lading, geene noemenswaardige schade aan een goed gepantserd boord kunnen toebrengen. Dit alles overwegende, mag het zeker opmerkelijk heeten, dat men er bij ons te lande in geslaagd is, om uit het getrokken bronzen kanon van 30 pond zwaar, met eene buskruidlading van slechts 6,5 pond of kilo, een stalen projectiel van 32 pond op 183 el door een gepantserd boord heen te schieten, en zulks te meer wijl het bekend is, dat sir W. ARMSTRONG en de heer WHITWORTH hunne 70-pounders ongeschikt achten, om tegen gepantserd boord met vrucht werkzaam te zijn.

Bij zulk een opvallend verschil tusschen de uitkomsten hier te lande en in het buitenland verkregen, oordeelt de Commissie dat men op zijne hoede moet wezen,

(1) Zie hierover: »De omwenteling in het zoewezen. Eene bijdrage tot verzekering der onafhankelijkheid. Door M. H. JANSSEN, kapitein-luitenant ter zee.»

om aan de proeven met het getrokken kanon van 30 pond genomen, een al te groot gewigt te hechten, zoolang niet, door vergelijkend onderzoek omtrent de uitwerking op boorden of schijven van buitenlandsch model, is uitgemaakt, of zulks met vertrouwen kan geschieden. Zonder zekerheid te hebben ten aanzien van de deugdelijkheid der gepantserde schijf, en zonder de trefsnelheid van het projectiel te bepalen, bestaat er geen goede maatstaf van vergelijking, en zal men uit de proefnemingen geene wettige gevolgtrekkingen kunnen afleiden,

De Commissie dringt derhalve met klem aan, om de getrokken kanons van 30 pond aan afdoende proeven te onderwerpen, opdat men eene volledige kennis bekomme van de uitwerking dezer geschutsoort — of welke andere ook men tot de bewapening der kustbatterijen denkt te bestemmen — op verschillende afstanden tegen gepantserd boord van dusdanige samenstelling, als men verwachten kan, dat de schepen of vaartuigen, waarmede de aanval kan geschieden, zullen hebben.

Bij gemis van de noodige gegevens, om op goede gronden eene bepaalde geschutsoort aan te wijzen voor de bewapening der kustbatterijen, heeft de Commissie gemeend niet beter te kunnen doen, dan die bepaling te zoeken in den afstand, waarop men eene zekere uitwerking verlangt. Die uitwerking is het doorboren van een goed zamengesteld scheepsboord, gepantserd met deugdzame ijzeren gerolde platen van $4\frac{1}{2}$ Engelsche duim of 0,114 el dikte, niet alleen door *volle* projectilen, maar vooral ook door *holle*, ingerigt om te springen.

Dit laatste is een onderwerp, waarop de Commissie meent niet genoeg de aandacht te kunnen vestigen, wijl zij het als eene zaak van het grootste gewigt beschouwt, om op alle kustbatterijen met holle projectilen tegen gepantserde schepen te kunnen schieten.

Voor de bewapening, zoo als die in de verschillende stellingen zal worden opgegeven, heeft men in het algemeen geschut van zwaar kaliber op het oog; geschut, dat vermogend genoeg is om op 1000 en tot op 2000 el afstand de uitwerking te volbrengen die zoo even omschreven is, hoezeer er in eene dier stellingen een punt is, alwaar het wenschelijk zou zijn, die uitwerking op een nog grooteren afstand te kunnen verkrijgen; maar dit betreft slechts eene geringe watervlakte, die ook door andere middelen onveilig te maken zal zijn.

Alhoewel de Commissie niet waagt om bepaalde geschutsoorten aan te wijzen, is het toch vrij zeker, dat men de bedoelde uitwerking op die afstanden alleen door zwaarder geschut, dan bij ons in gebruik is, zal kunnen verkrijgen. Uit dien hoofde acht zij het wenschelijk, dat zoo spoedig mogelijk worden aangekocht een of twee stuks van die soorten van zware vuurmonden, welke buiten 's lands in gebruik of in een gevorderden staat van beproeving zijn; niet alleen om de uitwerking van dit geschut, maar ook om de bezwaren te leeren kennen, aan de behandeling en bediening van zwaar geschut *op draaischijven* verbonden.

De Commissie verwacht van zoodanige goed geleide proeven, dat de benoodigde hoeveelheid geschut voor de kustverdediging aanzienlijk minder zal worden dan tot nu toe gebruikelijk was, zonder daarom aan de kustbatterijen iets van hare sterkte te ontnemen. Bovendien zal men door het gebruik van draaischijven het rigten zeer gemakkelijk maken, en hoogst waarschijnlijk zal daaruit besparing van personeel, voor de bediening vereischt, ontstaan. Dit laatste voordeel vooral zou in ons land van groot gewigt zijn.

Op grond van de voordeelen, die zij verwacht dat het gebruik van draaischijven voor de bediening van zwaar geschut oplevert, zal de Commissie voorstellen, om alle vuurmonden van de nieuw aan te nemen zware kalibers op draaischijven te plaatsen, en wel *twee* stukken op *éene* schijf. Hieruit ontstaat besparing van ruimte, vooral bij de bewapening van het plat van een toren; maar ook wegens besparing van kosten verdient de regel om twee vuurmonden op *éene* schijf te stellen aanbeveling, omdat de schijven sterk gefundeerd moeten worden.

Intuschen oordeelt de Commissie, dat granaat-kanons, vooralsnog, niet van de kustbatterijen geweerd moeten worden, want tegen houten schepen, of schepen die slechts gedeeltelijk gepantserd zijn, zullen zij steeds eene krachtige uitwerking hebben.

Ook mortieren, namelijk de zware, kunnen de best gepantserde schepen, wanneer die ten anker liggen, veel schade berokkenen; het is het eenige vuur dat gepantserde schepen te duchten hebben, als zij zich op afstanden bevinden die te groot zijn om eene goede uitwerking van kanons, en wel van zwaar kaliber, te mogen verwachten. Op zulke groote afstanden is, wel is waar, de kans van treffen zeer gering, doch dit nadeel kan men tot zekere grens vergoeden door vermeerdering van het getal.

Als algemeen beginsel is door de Commissie aangenomen, om te bepalen hoe veel nieuw geschut van zwaar kaliber en hoe veel mortieren van 29 duim noodig worden geacht; overigens is haar gevoelen, dat, als nadere proeven meer licht zullen hebben verspreid omtrent de uitwerking op pantserplaten, van de bestaande kalibers ook voor de bewapening zal kunnen worden partij getrokken; doch zij acht het niet nuttig om dienaangaande nu reeds in getselsbepalingen te treden.

Onder de vereischten, waaraan kustbatterijen ten opzichte van haren bouw behooren te voldoen, bekleedt de stormvrijheid eene voornaame plaats.

Al naar gelang van de plaatselijke gesteldheid kan aan dit vereischte met meer of minder gemak worden voldaan; in sommige localiteiten zal eene volledige stormvrijheid niet kunnen worden verkregen, tenzij men zich uitgaven getroost, die buiten verhouding staan tot het te bereiken doel. Ofschoon op zulke plaatsen hindernissen moeten worden aangewend om de batterij voor overrompeling te bewaren, mag men toch niet uit het oog verliezen, dat er mogelijkheid bestaat, dat eene overrompeling gelukt, hetzij ten gevolge van verrassing, hetzij door een stouten aanval. Het eerste werk van den vijand, zoodra hij de batterij is binnengedrongen, zal in zulk een geval wezen, om het geschut, dat daar is opgesteld, onbruikbaar te maken. Zulks te beletten, zooveel als het kan, is van veel gewigt, en daarom is het noodig een middel te bezitten, waardoor het vernagelen, althans om dit in een kort tijdsbestek te verrigten, verhinderd wordt. Te dien einde beveelt de Commissie als eene zaak van werkelijk belang aan, om te trachten een eenvoudig middel te vinden tot spoedige en zekere afsluiting van de zundgaten. Het zal veelal voldoende zijn, als men op die wijze kan beletten dat de vijand in weinige oogenblikken zijn doel bereikt, omdat de omstandigheden, welke de Commissie hier op het oog heeft, zijn alleen kunnen voordoen in positiën, alwaar reserven gereed staan om tot ondersteuning en ontzetting van elk aangevallene punt toe te snellen, zoodat men veronderstellen mag, dat de vijand weder spoedig uit de in bezit genomen batterij zal worden verdreven.

In het algemeen zijn kustbatterijen die geïsoleerd liggen af te keuren, maar in die gevallen, waar zulks niet te vermijden is, moeten zij volkomen stormvrij wezen.

d. Watermijnen of torpedo's en middelen, die strekken om de vaart langs de kusten en op de stroomen en rivieren moeilijk te maken.

De torpedo's of watermijnen bieden een middel aan de hand om op eene betrekkelijk min kostbare wijze eene groote vernieling daar te stellen. Onder het bereik van het vuur van batterijen en in verband met versperringen gelegd, maken zij op naauwe vaarwaters en rivieren een allerkrachtigst middel van verdediging uit. In zeer groote hoeveelheid over het watervlak verspreid, zullen zij ook tot de verdediging van breede stroomen of vaarwaters met vrucht kunnen medewerken.

Ofschoon het denkbeeld om de watermijnen te gebruiken reeds van langen tijd dagteekent, is de zaak toch nog nieuw wat de doelmatigheid der inrigting betreft, namelijk om die zoo te maken dat de ontsteking goed verzekerd is en juist op het verlangde oogenblik plaats heeft. In den laatsten tijd hebben de torpedo's in den Amerikaanschen oorlog gunstiger uitwerking gehad dan in den aanvang van dien oorlog. Ook is het bekend dat met goed gevolg door middel van kleine gepantserde stoomvaartuigjes torpedo's tegen groote schepen zijn aangewend, waardoor die schepen zoodanige schade bekwamen, dat zij tot herstelling gedokt moesten worden.

Volgens pas bekomen inlichtingen hebben de jongste krijgsgeschiedenissen in Noord-Amerika een nieuw licht over het gebruik van torpedo's verspreid. Uit hetgeen de ondervinding daar geleerd heeft, blijkt, dat zij op den bodem van een belangrijken

stroom (de James-rivier) gelegd en door middel van electriciteit ontstoken, eene zeer voordeelige uitwerking hebben gehad. Hoe meer uit ervaring blijken zal, dat, in dier voege aangewend, het gebruik van torpedo's op doelmatige en eenvoudige wijze kan geschieden, des te meer zal de waarde er van verhoogden. De inlichtingen, waarop hier wordt gedoeld, komen voor in eene nota, door een harer leden ter kennis van de Commissie gebragt. Die nota behelst zulke wetenswaardige bijzonderheden, dat de Commissie gemeend heeft niet beter te kunnen doen dan, gebruik makende van de haar daartoe verleende vrijheid, dit stuk bij haar verslag over te leggen. (Zie de *Bijlage*.)

De Commissie bezit geene voldoende gegevens om eene bepaalde inrigting voor te stellen. Op grond van het groote belang dat zij aan de zaak hecht, beveelt zij zeer nadrukkelijk aan om nasporingen en onderzoek te doen instellen, ten einde eene volledige kennis van de torpedo's en de doelmatigste wijze van aanwending te verkrijgen. Bij de behandeling van dit onderwerp is gebleken van hoeveel gewigt het is, zoowel voor deze als voor vele andere zaken, om ten allen tijde officieren buiten 's lands te zenden, ten einde bekend te worden met hetgeen aldaar op militair gebied geschiedt, alsmede om zich de gelegenheid ten nutte te maken tot het opdoen van krijgservaring.

De Commissie kan dit niet genoeg aanbevelen. Wanneer men genoegzaam in de kennis der torpedo's gevorderd zal wezen om eene bepaalde inrigting te kunnen aannemen, dan moet men ook zorg dragen om de benoodigde behoeften in voorraad te hebben, opdat ter plaatse waar men torpedo's wenscht te leggen daartoe alles voorbereid zij.

Al hetgeen op het gebruik en de aanwending van torpedo's betrekking heeft moet aan plaatselijk onderzoek worden onderworpen. De commissie, die, zooals voorgesteld is, speciale nasporingen ten opzichte van de versperringen moet doen, zou eigenaardigerwijs ook met deze taak behooren te worden belast.

Onmiddellijk na het uitbreken van den oorlog moeten alle schermen, tonnen en bakens weggenomen en de vuurschepen ingetrokken worden. In geval van blokkade, of wanneer een aanval op het land te verwachten is, behooren de kustlichten niet meer ontstoken te worden, hetgeen ten gevolge zal hebben dat het aandoen van de kust, van uit zee, op eene vooraf bepaalde plaats hoogst moeilijk zal zijn.

Ten dienste van onze oorlogsvaartuigen moeten de weg te nemen bakens en tonnen door geheime merken worden vervangen. Het zou nuttig zijn om te dien einde een stelsel van geheime bebakening te doen ontwerpen. Dit onderwerp onder de aandacht van het hooge bestuur brengende, wenscht de Commissie tevens ernstig aan te dringen op het nemen van maatregelen, strekkende om de bekendheid met onze zeekusten en met de vaarwaters op onze stroomen bij onze zee-officieren te bevorderen: daardoor zou gelijktijdig de kennis van den toestand der banken en der vaarwaters ontstaan, die niet altijd uit de voorhanden zeekaarten te verkrijgen en in oorlogstijd zoo zeer noodig is.

De Commissie heeft het gemis gevoeld van goede kaarten van het Spuy, de Oude Maas en de Noord, alsmede van de vaarwaters, die uit den Texelstroom naar de Zuiderzee leiden.

c. Telegraphen.

Het is voor de kustverdediging eene zaak van het hoogste belang, dat er middelen bestaan om met den meesten spoed berigten en bevelen te kunnen overbrengen. De telegraphie biedt hiertoe de gelegenheid aan: men zorge derhalve, dat er een stelsel van telegraphen en signalen in werking zij gebragt, waardoor alle punten van militair belang langs de kusten, van Zeeuwsch Vlaanderen af tot aan het Vlie, met de centrale stellingen worden verbonden. De Commissie wijst er op, dat Willemstad thans niet in het telegraphisch net is opgenomen, en dat aan den Helder de verbinding met het Vlie ontbreekt. Ook zal het noodig zijn dat de verschillende gedeelten eener stelling in telegraphische gemeenschap staan.

f. Middelen om te vermoeten te komen in het verschaffen van de vereischte bezettingen aan de werken en batterijen tot kustverdediging bestemd.

Bij het voorstellen van noodzakelijk geachte nieuwe verdedigingswerken heeft de vraag, hoedanig in oorlogstijd de vereischte bezettingen te vinden zullen zijn, zwaar gewogen bij de Commissie. Uit hoofde van de beperktheid der getalsterkte van *het leger*, is zij doordrongen van de noodzakelijkheid, om de meestmogelijke spaarzaamheid voor de levende strijdkrachten in het oog te houden. Zij oordeelt dat er in zeeplaatsen hulpmiddelen moeten worden in werking gebragt, welke dienstig zijn om in de behoefte van het personeel, inzonderheid wat de artillerie betreft, te vermoeten te komen.

Tot dit doel acht de Commissie het noodzakelijk, dat het dienst nemen bij de zeemilitie wordt aangemoedigd, opdat men het bij de wet vastgestelde maximum bereike, en dat ook de schatterpligtigen afkomstig uit de zeemilitie, als reeds in de behandeling van het geschut goeënd, daartoe in tijd van oorlog bestemd worden. Verder vestigt de Commissie de aandacht op het denkbeeld, om het werkvolk op de werven reeds in vreedstijl voor te bereiden om, bij oorlogstoestand, als kanonniers in de maritime stellingen te kunnen optreden.

De verschillende zeegaten en de stellingen tot de kustverdediging behoorende, zullen achtereenvolgens worden behandeld.

Dit onderwerp is gevoegelijk te splitsen in twee hoofdafdeelingen, al naarmate de aanval om de noord of om de zuid geschiedt.

I. Het noordelijk deel des Rijks en de kusten van Holland.

A. DE STELLING HELDER-TEXEL.

§ 1. BELANGRIJKHEID DER STELLING.

Eenstemmig hecht de Commissie aan deze stelling zeer groote waarde.

De gronden, waarop dit gevoelen rust, zijn in hoofdzaak als volgt.

De waarde der stelling is tweeledig, namelijk:

- 1°. uit een krijgskundig oogpunt beschouwd, wegens haar groot strategisch gewigt; en
- 2°. uit een staatkundig oogpunt, dat wil zeggen, beoordeeld naar hare belangrijkheid voor de groote mogendheden, al naarmate van den min of meer geduchten staat van tegenweer waarin zij verkeert.

Wat het eerste gezigtspunt betreft, moge het voldoende zijn te wijzen op de omstandigheden, waarop het strategisch gewigt gegrond is, als: het Texelsche zeegat is een voornamelijk toegang tot de Zuiderzee; het Nieuwe Diep is als de eenige veilige ligplaats voor onze vloot te beschouwen; onze legermagt, die op de kust van Noord-holland werkzaam is om landingen te beletten, kan zich op die stelling steunen, en in geval van nood daarop terugtrekken; den vijand wordt het gebruik eener goede haven ontzegd, zoome de van al de hulpbronnen, welke Willemsoord kan opleveren; eene zaak van groot gewigt, wijl zonder het bezit eener haven geen geland legerkorps zich kan staande houden; eindelijk is het noodzakelijk, dat de maritime etablissementen voor vernieling des vijands beschermd worden.

Ten opzichte van het tweede gezigtspunt is op te merken, dat voor Engeland, voor Frankrijk, zelfs voor Duitschland, de stelling Helder-TEXEL eene begeerlijke zaak uitmaakt, omdat elke dier mogendheden, met eene der andere in oorlog zijnde, van de stelling het grootste nut kan trekken als steunpunt en toevluchtsoord bij de operatiën ter zee; elke der oorlogvoerende partijen zal trachten om er zich meester van te maken, of om althans zich het gebruik er van te verzekeren. In de handen eener groote mogendheid zou deze belangrijke stelling, waaruit zeer gewigtige operatiën kunnen plaats vinden, hoogere waarde verkrijgen, en krachtiger verdediging vereischen

tot bescherming eener vloot met transportschepen op de reede van Texel, welke alsdan zou moeten afgesloten en voor den vijand ontoegankelijk gemaakt worden. Deelt men die stelling in dezen zin de grootste kracht toe waarvoor zij vatbaar is, dan zal daardoor niet alleen de gelegenheid tot het sluiten van eene alliantie met eene der naburige mogendheden bevorderd worden, maar ook ons aanzien bij den vreemde zal in waarde stijgen.

Alleen beschouwd uit het oogpunt van *onze* verdediging, behoeft de stelling niet ingerigt te zijn voor zulk eene groote krachtsontwikkeling als gevorderd wordt met het oog op haar staatkundig gewigt. De Commissie heeft gemeend te moeten voorstellen wat voor eigen verdediging noodzakelijk is, het aan de Regering overlatende te beoordeelen, of staatkundige redenen haar nopen kunnen de kracht der verdediging te verhoogen.

§ 2. ALGEMEENE BESCHRIJVING VAN HET ONTWERP TOT VERDEDIGING DER STELLING.

De voorstellen der Commissie ten opzichte van de stelling Helder-Texel zijn derhalve gegrond op de onmisbare weerbaarheid, welke die stelling voor eigen verdediging behoort te bezitten.

Twee zaken moeten hierbij wel worden onderscheiden, namelijk de verdediging met betrekking tot het forceeren van de stelling, en het beletten dat de vijand eene plaats kan vinden, veilig genoeg om aldaar ten anker of onder stoom de stelling, met al hetgeen zij bevat, te beschieten.

Eene afsluiting door middel van eene goed verdedigde versperring van dit zeegat, over eene breedte van minstens 1400 el, op een zoozeer blootgesteld punt aan zee gelegen, is niet dan voor schatten gelds zoodanig zamen te stellen, dat zij bestand is tegen de krachten, die er op uitgeoefend kunnen worden. Uit dien hoofde heeft de Commissie er zich toe moeten bepalen om eene minder krachtige versperring voor te stellen, doch die krachtig genoeg kan zijn om het doorvaren te belemmeren. Hieruit volgde echter tevens de noodzakelijkheid aan de stelling zelve zoodanige kracht te geven, dat de vijand, vóór of na het forceeren van het zeegat, geene plaats vindt waar hij, in veiligheid, ernstig kwaad zou kunnen stichten, en waardoor gelijktijdig de stelling gedekt kan worden tegen een aanval door het Vlie komende.

Om aan dit gewigtig doel te beantwoorden, stelt de Commissie voor, torens of gemetselde batterijen te bouwen:

- 1°. op de *Laan*;
- 2°. op de *Hors*;
- 3°. op den *Zuidwal*;
- 4°. op den hock der *Harssens*, aan het einde van den leidam.

Het denkbeeld, waarop de ontworpen verdediging rust, is, dat de vijand, naarmate het hem gelukt het zeegat binnen te dringen, in het bereik van verschillende batterijen komt en daarin blijft. De punten voor de aan te leggen verdedigingswerken zijn zoodanig gekozen, dat op alle plekken, waar den vijand het ankeren belet moet worden, kruisvuren zijn te brengen; tevens zijn voor die werken, welke in zee zullen liggen, de ondiepste plaatsen gekozen. Bovendien moeten den vijand door versperringen hinderpalen in den weg worden gelegd, die van zoodanigen aard zijn, dat, als hij er zich een weg door wil banen, hem zulks veel moeite zal kosten, zoodat hij lang wordt opgehouden, en dien ten gevolge geruimen tijd aan de werking onzer batterijen is blootgesteld. Het doel, dat men door versperringen tracht te bereiken, is altijd tweeledig, namelijk: vooreerst oponthoud, en ten andere, in verband daarmede, ontreddering.

Opdat onze schepen en vaartuigen de gelegenheid behouden om te kunnen in- en uitgaan, — zooals vereischt wordt, — moeten er in de versperringen vakken zijn,

die naar goedvinden geopend en gesloten kunnen worden; ook kan men onder de batterijen een klein vaarwater openhouden, dat voor onze schepen dient.

Behalve de opgegeven passieve verdedigingsmiddelen wordt eenig drijvend materieel vereischt, dat uitsluitend voor de verdediging bestemd is. Volgens het beginsel, in de inleiding tot dit verslag opgegeven, is de eisch van dit materieel zoo spaarzaam mogelijk gesteld; het moet strekken om de leemten weg te nemen, die de stelling, bij de daarstelling van de opgegeven verdedigingswerken en de aan te brengen versperringen, nog aankleven.

De maritime middelen die hier verlangd worden maken een onderdeel uit van het drijvend materieel, dat voor de verdediging van het noordelijk deel des Rijks, wel te verstaan het Texelsche zeegat en de Zuiderzee met de stelling van Amsterdam, alsmede voor de beveiliging van de kust der provinciën Holland bestemd is. De onderdeelen moeten elkander ondersteunen, naar gelang 's vijands operatiën plaats vinden. Later, als men tot de behandeling der bijzonderheden overgaat, zal blijken, waaruit het drijvend materieel moet bestaan.

§ 3. NADERE BESCHOUWING DER GEVORDERDE NIEUWE WERKEN, ALSMEDE VAN DE BESTAANDE WERKEN DER STELLING VAN DEN HELDER-TEXEL.

De verdedigingswerken door de Commissie voorgesteld behooren, onafhankelijk van hunne kostbaarheid, tot die soort van werken, waaromtrent al dadelijk de vraag ontstaat: kunnen zij daargesteld worden? De uitvoerbaarheid heeft derhalve een onderwerp van zorgvuldige overweging bij de Commissie uitgemaakt: zij is daardoor tot de overtuiging geraakt, dat er tegen den bouw van niet één der door haar voorgestelde forten bedenkingen van overwegenden aard bestaan. Voorzeker zou zij, zonder opzettelijk onderzoek te verrigten, niet tot die overtuiging hebben kunnen geraken, indien de plaatsen, voor de nieuwe verdedigingswerken gekozen, althans wat die op *de Laan*, op *de Hors* en op *de Harssens* betreft, niet reeds bij herhaling de aandacht hadden getrokken van hen, die op verschillende tijden geroepen zijn geworden, hun gevoelens over de verdediging van het Texelsche zeegat uit te brengen, zoo zelfs, dat dienaangaande reeds meermalen ontwerpen zijn gemaakt geworden.

Raadpleegt men het verslag der gemengde Commissie van officieren der zee- en der landmagt in 1818 benoemd, om de middelen te beramen tot verdediging der Texelsche zeegaten en der maritime etablissementen van Willemsoord aan het Nieuwe Diep, dan blijkt daaruit, dat die Commissie „het stichten van een waterfort op *de Laan*” destijds wel niet noodzakelijk achtte, maar dat zij erkende, dat het „uitmuntend gelegen en zeer uitvoerlijk zou zijn.”

Het fort op *de Hors* verkeert ten opzichte van de plaats van aanleg in een nog gunstiger toestand; met het oog op de oordeelvellingen, daarover reeds bij herhaling uitgebragt, komt het onnoodig voor dienaangaande nog iets te zeggen.

Ten aanzien van den bouw van een toren op *de Harssens*, is het der Commissie gebleken (1) dat de plannen, die vroeger voor zulk een toren of eene batterij zijn ingediend, nimmer tot het opperen van bezwaren betreffende den aanleg aanleiding hebben gegeven. Hier is evenwel op te merken, dat bij de keuze der plaats bijzonder het oog moet worden gevestigd op de waterstaatsbelangen van het Nieuwe Diep, ten einde daarin geene stoornis te weeg te brengen.

Wat het bouwen van den toren op *den Zuidwal* aangaat, hiervoor behoeft niet meer bezorgdheid te bestaan dan voor dien op *de Laan*.

Bij de beoordeeling van de zaak, welke het hier geldt, meent de Commissie de aandacht te mogen vestigen op de belangrijke werken op zeer ongunstig gelegen plaatsen in andere landen tot stand gebragt; ook kan gewezen worden op het fort *Erfprins* bij Soerabaija, dat, tijdens het bestuur van den maarschalk DAENDELS, in 18 voet water werd gebouwd.

(1) Zie de memorie van den kapitein-ingenieur jonkheer VAN SJPSTEYN, handelende „Over de geschiedenis van de bevestiging der stelling van den Helder”, voorhanden in het archief der genie aan het Ministerie van Oorlog.

Na deze voorafgaande beschouwing zal, alsnu in hoofdtrekken de inrigting der voorgestelde nieuwe verdedigingswerken worden opgegeven; verder de wijzigingen, die de Commissie oordeelt dat de bestaande kustbatterijen aan den Helderschen zeedijk, benevens het fort Kijkduin, moeten ondergaan, en voor beide kategoriën van werken de bewapening, die hoofdzakelijk wordt noodig geacht.

De toren op de Laan.

Die toren moet, in verband met de batterij Kaaphoofd en het tot kustverdediging ingerigte front van het fort Erfprins, de Helsdeur bestrijken.

Er wordt bewapening vereischt over een boog van 180° , van oost ten noorden naar west ten zuiden omgaande (regtwijzend kompas). De Commissie neemt aan, dat in elke strekking, waarin het noodig is vuur te geven, 4 kanons moeten kunnen worden gebragt; voor den toren op de Laan zijn er 3 zulke strekkingen, namelijk: in de rigting van het Schulpegat, op de Helsdeur en in de rigting van het Marsdiep; derhalve worden hier 12 stukken vereischt, en wijl die vuurmonden op groote afstanden, tot 2000 el reikende, eene goede werking moeten voortbrengen, behooren alle van een der nieuw aan te nemen zware kalibers te zijn.

Om meer bepaald aan te duiden welk zwaar geschut de Commissie bedoelt, zal beknoptheidshalve als regel worden gevolgd, om dit geschut door nommers te onderscheiden: n°. 1 zal wezen geschut, waarmede tot op den afstand van 1000 el een goed gepantserd boord kan worden doorboord, en n°. 2 geschut, waarmede dat doel tot op den afstand van 2000 el te bereiken is.

De toren op de Laan vereischt derhalve 12 vuurmonden n°. 2

Ten einde het geschut een ruim veld en genoeg kommandement te verschaffen, zonder den toren hooger te maken dan noodzakelijk is, gaat de Commissie voor dezen toren, zoowel als voor de volgende torens, van de veronderstelling uit, dat het zware geschut alleen op het plat zal worden geplaatst. Uit het bovenstaande volgt dus, dat op het aangeduide gedeelte van den toren, in een boog van 180° , zes draaischijven moeten zijn, waardoor de omvang van den toren bepaald wordt.

Het kostbare geschut, dat voor de bewapening wordt verlangd, eischt zooveel mogelijk bescherming tegen de uitwerking van het vijandelijke vuur: uit dien hoofde, alsmede met het doel om de bedieningsmanschappen zooveel mogelijk te dekken, oordeelt de Commissie het nuttig en wenschelijk, dat op de schijven cilinders of veelvakkige lichamen van ijzer, de vuurmonden omgevende en boven met een roosterwerk gedekt, worden gesteld.

Behalve de 12 opgegevene vuurmonden zal de toren op de Laan nog eenige van minder zwaar kaliber moeten bevatten, om de toenadering tot den toren of de versperring te beletten.

De vraag, of het noodig is den toren geheel of gedeeltelijk te pantseren, heeft een onderwerp van bijzondere overweging gemaakt. De Commissie heeft de noodzakelijkheid erkend, om het metselwerk, dat regtstreeks aan het vuur van vijandelijke schepen is blootgesteld, tegen vernieling te beveiligen: op dien grond is zij tot het besluit gekomen, dat $\frac{2}{3}$ gedeelten van het oppervlak des torens gepantserd zullen moeten wezen. Aannemende dat het plat van den toren 8 el boven het peil van volzee (middelbaar gewoon hoog water) gelegen is, dan zal het voldoende zijn 6 el, van boven af gerekend, te pantseren, mits aan het gedeelte van het buitenvlak van den muur, dat niet gepantserd is, eene helling van 45° gevende, zoodat het bres schieten in dat gedeelte geen invloed op de beklimbaarheid kan hebben, en dus de stormvrijheid niet kan benadeelen.

Volgens genomen proeven in Engeland schijnt het, dat de pantsering van metselwerk niet die dikte behoeft te bezitten als voor scheepsboord wordt vereischt. Ofschoon die proeven geen maatstaf opleveren om daarop met zekerheid eene geringere dikte der pantserplaten te mogen gronden, wenscht de Commissie hiervan toch te gewagen als iets, dat wellicht tot vermindering van kosten aanleiding kan geven.

Achte men, dat geene ijzeren dekkingscilinders voor het geschut noodig waren, dan zou dit eene nieuwe besparing van kosten te weeg brengen.

Toren op de Hors

De plaats van aanleg moet wezen op de *Ambtsnolle*, dat is op het punt daartoe gekozen door de Commissie, die in 1852 met het onderzoek omtrent de verdediging der stelling van den Helder-Texel belast is geweest, zoover mogelijk vooruitgeschoven. De toren mogt vuur kunnen geven in de strekking van den Texelstroom, op de reede en op de Helsdeur, zoodat, behalve de verdediging van de landzijde, bewapening wordt vereischt over een boog van 180° , van oost-noord-oosten naar het west-zuid-westen. Men rekent dat daartoe 8 vuurmonden n°. 2 noodig zijn, en eene hoeveelheid van minstens 6 mortieren van 29 duim; bovendien moet de toren enig ligter geschut bevatten voor de bewapening van de landzijde, welk geschut echter niet op het plat van den toren mag worden geplaatst.

De vraag betreffende de wijze van beveiliging van het muurwerk heeft aanleiding gegeven om te overwegen, of hiertoe een dekkingswal in aanmerking kan komen; maar dit denkbeeld heeft moeten worden opgegeven, omdat zulk een wal groote hechtheid zou moeten bezitten en veel van onderhoud zou kosten, zoodat in vergelijking met het aanbrengen van pantsering daaruit geene besparing van kosten zou ontstaan.

Men veronderstelt dat in torens, zooals de hier bedoelde, straal-kazematten zullen worden gebouwd; wordt die constructie gevolgd, dan zal het bresschieten in het benedengedeelte van den toren zeer moeilijk zijn, en in geen geval het instorten van het bovengedeelte ten gevolge kunnen hebben, zoodat het plat hoogst moeilijk van zijne steunpunten kan worden beroofd. Niettemin blijft het pantseren noodzakelijk om zich te beveiligen tegen de schadelijke uitwerking van afgeschoten stukken steen, en voor te komen, dat de toren toegankelijk wordt, te meer wijl deze toren meer blootstaat aan het gevaar van bestorming dan die op de Laan. Ook moet men in het oog houden, dat de toren op de Hors het vuur van vijandelijke schepen op zeer korten afstand kan bekomen. Deze overwegingen hebben de Commissie tot het besluit geleid om voor te stellen, het meest blootgestelde gedeelte van het oppervlak des torens te pantseren, over de uitgestrektheid van een boog van ongeveer 180° , en overigens op gelijke wijze als voor den toren op de Laan noodig is geoordeeld.

Toren op den Zuidwal.

Het gedeelte van dezen toren dat bewapening moet bekomen strekt zich uit over een boog van 180° , in de strekking van oost-noord-oost tot west-zuid-west.

Wat het getal en de soort der zware vuurmonden zoowel als de pantsering betreft, moet de toren op den Zuidwal overeenstemmen met dien op de Hors.

Toren op de Harssens.

Deze toren moet met de overige batterijen, vooral met die op den Zuidwal, samenwerken tot verdediging der reede, voorts dienen om den mond van het Nieuwe Diep te bestrijken. Tot dat einde moet de plaats wezen in de nabijheid van den kop of het uiteinde van den leidam. Hierbij is in het oog te houden, dat de toren op de Harssens ook werking kan hebben op aanvallen, die uit zee tegen de keel der stelling plaats vinden.

Bijaldien het derhalve mogelijk is, de plaats zoo te kiezen, dat er tevens gelegenheid ontstaat om den Helderschen zeedijk te flankeren, dan mag niet verzuimd worden om den toren ook aan dat doel dienstbaar te maken.

Dit laatste vereischte is voorwaardelijk gesteld, uit hoofde de batterij op het Wierhoofd tegenwoordig nog het gezigt langs de buitenglooijing van den zeedijk bemlemert.

De vraag is overwogen, of men hier zou kunnen volstaan met het maken van eene aarden batterij, als zulks met de plaats van aanleg overeen te brengen was. De Commissie oordeelt, dat het voornemen daartoe niet in aanmerking kan komen, omdat het noodzakelijk is, de batterij, die te dezer plaatse moet worden aangelegd, met *zeer* geschut te bewapenen; zulk geschut kan niet anders dan op gemetselde funderingen rusten, waardoor men als het ware van zelf tot den bouw van een toren wordt geleid.

De toren op de Harssens moet gepantserd wezen, en bewapend worden met 8 vuurmonden n°. 2; men zorge de inrigting zoo te maken, dat de stukken zooveel mogelijk naar alle zijden kunnen vuur geven, ten einde ook het binnengedeelte der stelling te kunnen bestrijken. De Commissie heeft aangenomen, dat de voorgestelde torens, met uitzondering van dien op de Hars, geene mortieren moeten bekomen, uit hoofde eene bewapening met zware mortieren niet strookt met de bestemming en inrigting dier torens.

Onder de werking van het geschut der torens zal eene betrekkelijk geringe ruimte op de reede overblijven, die wel niet krachtig genoeg door het vuur wordt bestreken, doch onder het bereik is van de mortieren op de Hors en aan den Helderschen zeedijk, en waarbij nog de aanwending van torpedo's is te voegen.

Bestaande kustbatterijen.

De nieuw te bouwen verdedigingswerken behandeld zijnde, zal alsnu worden aangevangen met de beschouwing van de bestaande kustbatterij der stelling van den Helder. Eenige zaken van algemeenen aard zullen echter voorafgaan.

1°. De Commissie heeft bij hare locale inspectie der stelling een gunstigen indruk ontvangen van de werken, die aldaar in de laatste jaren zijn gemaakt: die werken zijn goed uitgevoerd, verkeerden in goeden staat, en met betrekking tot den stand van zaken, zoo als die was vóór dat de groote veranderingen in het zeewezen hadden plaats gehad, kan men niet anders zeggen dan dat zij goed zijn ingerigt.

2°. De Commissie oordeelt, dat in het algemeen *traversen* op kustbatterijen noodzakelijk zijn, niet alleen tot beveiliging tegen *enfilée*- en *écharpeerschoten*, maar ook met het doel om de batterij in vakken te verdeelen, zoodat de schade, door het springen van een hol projectiel teweeggebracht, niet zoo uitgebreid kan zijn, en de ongevallen, die ontstaan, aan het gezigt van de bedieningen der nevenstaande stukken onttrokken worden.

Zij neemt aan, dat, als het geschut sterk is blootgesteld aan het vuur van schepen, elke draaischijf, of elke 2 stukken, tusschen *traversen* moet staan.

3°. Wijl de mogelijkheid bestaat om, uit zee, met sloepen de buitengloeijing van den Helderschen zeedijk te bereiken en dien dijk te beklimmen, heeft de beveiliging van de keel der stelling tegen aanvallen bij nacht of onder begunstiging van een sterken mist, met één woord onder omstandigheden die eene overrompeling begunstigen, een onderwerp van ernstige overweging bij de Commissie uitgemaakt.

Bij de verdediging der stelling, zooals die door haar is voorgesteld, mag men een geweldigen aanval achten niet mogelijk te zijn; het gevaar dat men te duchten heeft bepaalt zich tot verrassing of overrompeling, die met eene kleine magt zou kunnen worden beproefd, met het doel om in de kustbatterijen te dringen en het aldaar opgestelde geschut onbruikbaar te maken.

Het is de pligt der bezetting, om door waakzaamheid zorg te dragen, dat zulke ondernemingen niet kunnen gelukken, en zij kan in deze belangrijke taak krachtig worden ondersteund door het drijvend materieel. Evenwel is de Commissie van gevoelen, dat, behalve hetgeen geschieden moet om de kustbatterijen tegen beklimming te beveiligen, er getracht moet worden, eene volledige bestrijking van de buitengloeijing des zeedijs te verkrijgen. Op den uitspringenden hoek van den dijk, digt

bij het Meteorologisch Observatorium, dat is op het punt door de Commissie van 1852 voorgesteld voor den aanleg eener batterij, — aangeduid onder den naam van die *bij de Fischmarkt* — biedt zich eene gunstige gelegenheid aan tot het flankeren van den zeedijk. Oordeelende dat hiervan gebruik behoort te worden gemaakt, stelt ook deze Commissie voor, die batterij aan te leggen, maar eerst in oorlogstijd — omdat zij spoedig op te werpen zal wezen en er geen gebrek aan grond kan bestaan — en dan te bewapenen met ten minste 4 stukken.

Na de mededeeling dezer algemeene opmerkingen kan de beschouwing van de onderdeelen der stelling in het bijzonder plaats vinden.

Batterij aan het Wierhoofd.

Zoo als het tracé dezer batterij is, kan zij weinig bijdragen tot bestrijking van den mond van het Nieuwe Diep. De Commissie wenscht echter tot dit doel daarin geene verandering te brengen, uit hoofde de batterij aan het Wierhoofd voornamelijk bestemd is tot het brengen van vuur op verre afstand, waartoe eene bewapening wordt vereischt met zoodanig geschut als daartoe dienstig is. Dien ten gevolge stelt zij voor haar met 6 à 10 vuurmonden n°. 2 te bewapenen. Daar deze batterij de verdere bestrijking van den zeedijk uit den toren op de Harssens soms eenigzins zou kunnen belemmeren, zoo zal in dat geval door verlegging der borstwering hierin moeten worden voorzien.

Uit hoofde zij alsdan goed geflankeerd zal wezen, behoeft de batterij aan het Wierhoofd geene volstrekte stormvrijheid te bezitten.

Batterij Prinses Louise.

Deze batterij is niet voordeelig gelegen en haar toegang is gebrekkig. Naar het gevoelen der Commissie moet zij met geene zware vuurmonden der nieuw aan te nemen kalibers gewapend worden. Bij onderzoek op de plaats zelve is het der Commissie gebleken, in tegenstelling van hetgeen soms beweerd is, dat zij het flankeren van den zeedijk niet belemmert, zoodat zij kan blijven bestaan en de voor haar bestemde bewapening met vuurmonden van het bestaande kustgeschut kan behouden.

Oost-batterij.

Het doel van de Oost-batterij moet hoofdzakelijk zijn de werking op de reede, voorts het brengen van flankvuur op aanvallen uit zee tegen de keel der stelling, en het bestrijken van den toegang tot den mond van het Nieuwe Diep. Voor hare bewapening worden 10 vuurmonden n°. 2 voorgesteld.

De batterij in den toestand waarin zij verkeert is niet veilig genoeg tegen vermeerstering bij verrassing. De Commissie oordeelt, dat aan de voorzijde der batterij stormvrijheid moet worden verschaft door het aanbrengen van tijdelijke middelen; verder dat de batterij eene ligte keelsluiting moet bekomen; zij stelt voor in die keelsluiting een gebouw daar te stellen, alleen bestemd tot huisvesting der bezetting. Of schoon de huizen achter de batterij gelegen tot verblijf zouden kunnen strekken, acht de Commissie het niet geraten de manschappen aldaar onder te brengen, omdat, ingeval van aanval of bedreiging met een aanval, de bezetting steeds onder de hand, en op de plaats zelve waar zij behoort, moet wezen.

Onder de bewapening van den regter vleugel der stelling (het gedeelte zich uitstrekende van de Oost-batterij tot en met de batterij aan het Wierhoofd) moeten ten minste 10 mortieren van 29 duim begrepen zijn.

Batterij Kaaphoofd.

De aan te brengen versperringen op den drempel van het Schulpegat en tusschen de Laan en Kaaphoofd moeten grootendeels verdedigd worden door het vuur van

laatstgenoemde batterij: te dien einde oordeelt de Commissie, dat op de batterij Kaaphoofd 10 vuurmonden n°. 2 moeten worden gesteld. Ook is het wenschelijk, enkele mortieren van 29 duim in de bewapening te begrijpen, met oogmerk om, in verband met het werpgeschut van het fort Erfprins, schepen te bewerpen, die ankeren willen in de Breewijk en de Helsdeur.

Voor de batterij Kaaphoofd en het zeefront van het fort Erfprins te zamen worden ten minste 8 mortieren van 29 duim vereischt.

Overigens vestigt de Commissie de aandacht op de noodzakelijkheid van een gebouw tot verblijf der bezetting, wijl anders de daarvoor bestemde troep in het fort Erfprins moet worden gehuisvest en alsdan te ver verwijderd is.

Fort Erfprins.

De bewapening van het front 4—5 (het zeefront) moet bestaan uit 10 vuurmonden n°. 2.

De Commissie heeft geene voorstellen te doen tot het maken van veranderingen aan de werken.

Het bomvrij hospitaal in dit fort is niet veilig te achten tegen het vuur van schepen in de Helsdeur liggende, omdat het gebouw ten gevolge van het doel waarvoor het bestemd is, nog al vele en groote ramen heeft. Hierin kan men voorzien door het aanleggen van eene traverse, waartoe de ruimte overvloedig voorhanden is, zoodat men niet beducht behoeft te zijn de luchtversersching van het gebouw te benadeelen. De Commissie beveelt het aanleggen van zulk eene traverse aan.

Fort Kijkduin.

Her werk bestaat uit een gekazemateerd fort en daarvóór eene kustbatterij: beide moeten bewapening tot kustverdediging ontvangen, doch het grootste aandeel daarin komt der kustbatterij toe, alwaar de ruimte beter toelaat, geschut in batterij te stellen dan op het bekrompen plat van het fort.

Nogtans is niet te ontkennen, dat het geschut in het fort geplaatst beter beveiligd is tegen het gevaar van overmeestering dan dat in de kustbatterij; om die reden, als ook met het oogmerk om des te krachtiger vuur te kunnen brengen op schepen, die willen ankeren en de stelling van den Helder beschieten, oordeelt de Commissie, dat op het plat van het fort ook eenig zwaar geschut moet worden gesteld, en wel naar haar gevoelen 4 vuurmonden n°. 2. Het getal dierzelfde zware vuurmonden in de kustbatterij is op 8 bepaald.

Het zal evenwel een punt van onderzoek behooren uit te maken, of met zulke zware vuurmonden als hier bedoeld worden — zeer groote ladingen eischende — van het plat van het fort kan worden geschoten zonder te verhinderen, dat gelijktijdig van de kustbatterij wordt gevuurd. Het voorname doel van de bewapening dezer laatste batterij is de goede bestrijking van den drempel van het Schulpegat, ten einde de aldaar aan te brengen versperring krachtig te kunnen verdedigen; mogt het blijken, dat aan dit vereischte niet geheel kan worden voldaan, dan zal het tracé der batterij verandering moeten ondergaan.

In het fort moeten ten minste 3 mortieren van 29 duim aanwezig zijn, met het doel om schepen te bewerpen, die in het Schulpegat zouden willen ankeren.

De bestaande werken tot kustverdediging op het eiland Texel.

Het kan zeer wel gebeuren, dat de vijand, als hij de stelling van den Helder-Texel aanvalt, eene landing op Texel bewerkstelligt.

Het doel van zulk eene landing kan zijn: om zich van ververschingen te voorzien, om den aanval op de stelling van die zijde te ondersteunen, of ook alleen

met oogmerk om te stroopen en te verontrusten. Uit dien hoofde heeft bij alle in den laatsten tijd opgemaakte plannen van verdediging der stelling van den Helder het eiland Texel de aandacht getrokken, en het is geenszins te ontkennen, dat de verdediging van dat eiland voordeelen oplevert. Tegenover die voordeelen staat echter een belangrijk bezwaar, namelijk de vermeerdering aan strijdkrachten, welke de bezetting der stelling dien ten gevolge moet ondergaan. De vraag rijst derhalve op, of de onmiddellijke verdediging van het eiland noodzakelijk is. Men moet den vijand kunnen beletten om op den Texelschen wal batterijen op te werpen, waarmede hij de stelling van den Helder benevens het Nieuwe Diep zou beschieten. Dit is echter geene gemakkelijke zaak voor den vijand, *als het fort op de Hors bestaat*, want hij moet zich op Texel kunnen staande houden, en daartoe wordt alsdan eene vrij aanzienlijke magt vereischt; immers de gelegenheid is er voor ons, om troepen uit de stelling van den Helder en zelfs hulp van onze mobile strijdnaagt in Noordholland aan te voeren, om te trachten daarmede den gelanden vijand te verdrijven of althans zijn verblijf op het eiland zoo onschadelijk mogelijk te maken.

De Commissie oordeelt, dat men kan volstaan met de middellijke verdediging van Texel, die te verkrijgen is door het fort op de Hors, en dat men zich daarbij moet bepalen, ten einde te vermijden dat de bezetting der stelling van den Helder-Texel eene sterkte bekomt, die, in verhouding van de strijdkrachten welke voor deze stelling zullen kunnen worden bestemd, onze krachten te boven gaat.

Het spreekt van zelf, dat kleine ondernemingen des vijands geene ernstige gevolgen kunnen hebben en van geene beduidenis zullen zijn dan voor zooverre de moeilijkheden betreft, die de bewoners van Texel daardoor zullen ondervinden.

In verband met hare zienswijze aangaande de verdediging van Texel is de Commissie van gevoelen, dat het onnoodig is dat de oude verdedigingswerken op dat eiland, namelijk de schans, de redoute en de lunet, blijven bestaan.

De Commissie besluit hare voorstellen betreffende de kustverdediging van den Helder met te wijzen op het hoogst nuttige gebruik dat van kleine slag-torpedo's tegen verrassing der kustkatterijen van over zee kan worden gemaakt.

De verdedigingswerken aan de landzijde der stelling van den Helder.

De Commissie heeft ook het gedeelte der stelling van den Helder, dat naar de landzijde gekeerd is, in beschouwing genomen, en overwogen in hoe verre de toestand daarvan aan de eischen der defensie beantwoordt.

Een geregeld beleg der stelling is niet waarschijnlijk, maar een geweldige aanval moet kunnen worden afgewezen, want de vijand zal wellicht trachten de stelling te bemagtigen door eene operatie ter zee, in verband met eene landing op de kust.

Als het den vijand gelukken mogt de gemeenschapslinie te forceren, dan is het voor ons van het grootste belang, meester te blijven van de forten, omdat wij alsdan de gelegenheid behouden om den vijand weder uit de stelling te verdrijven.

Het fort Dirks Admiraal is uitgebreid, open in de keel, zonder gebouwen tot verblijf der bezetting, en verkeert derhalve in geen toestand om ons doel te bereiken; verder is op te merken, dat de lange einden der gemeenschapslinie tusschen de forten niet genoeg bestreken worden. Deze overwegingen hebben de Commissie tot de overtuiging geleid, dat het fort Dirks Admiraal behoefte heeft aan verbetering, bestaande in vereenvoudiging der buitenwerken, en het maken van een defensief gebouw, bestemd om van weerszijden uit gedekte geschutzstanden vuur langs de gemeenschapslinie te kunnen brengen, alsmede vuur naar achteren op de binnenruimte der stelling; het gebouw kan tevens dienen tot gedekt verblijf voor troepen.

Uit de raadpleging van een situatieplan der stelling van den Helder, volgens opzettelijk ingesteld onderzoek vervaardigd, en waarop de grenzen der inundatie, zoo als die zich bij de peilen van 0,31 + A. P., 0,21 + A. P. en 0,11 + A. P. zal vor-

men, zijn aangewezen, is het der Commissie gebleken, dat de *Schooter duinen*, een duinachtige grond op omstreeks 800 el ten zuiden van het fort Dirks Admiraal aanvangende, door de onder-water-zetting worden omgeven, als die op het peil van 0,31 el + A. P., dat is 0,10 boven volzee — dat het aangenomen inundatie-peil is — wordt gesteld. Ook zal alsdan het gedeelte der gemeenschapslinie tusschen de forten Dirks Admiraal en West-oever genoegzaam gedekt wezen; althans de Commissie oordeelt, dat voor zooveel een geweldigen aanval der stelling van de landzijde betreft, zulks aan geen twijfel onderhevig is. Minder gunstig is het gesteld met het gedeelte der linie tusschen de forten Dirks Admiraal en Erfprins: met uitzondering van eene zekere uitgestrektheid aan de zuid-oostzijde van laatstgemeld fort, is aldaar het voorliggend terrein overal hooger dan het inundatiepeil. Eene krachtige bestrijking door kruisvuren van dit gedeelte van het terrein voor de linie is derhalve des te noodzakelijker; die bestrijking zal op afstanden moeten kunnen geschieden, die het aanwenden van kartetsschoten toelaten. Tot bereiking van dit oogmerk stelt de Commissie voor, een gedeelte der linie, dáár waar die gedekt wordt door de inundatie palende aan het fort Erfprins, bij wijze van „en cremaillen,” naar binnen te doen springen; eene eenvoudige omzetting van grond, waardoor de gelegenheid ontstaat tot den aanleg eener batterij die het terrein voor de linie echarpeert. Verder oordeelt zij, dat op het gedeelte der linie tusschen Erfprins en Dirks Admiraal, dat geene dekking aan de inundatie ontleent, eenige emplacementen voor geschuut moeten worden gemaakt. De grond daartoe benoodigd kan worden verkregen door het uitdiepen der liniegracht, eene zaak, die de Commissie oordeelt dat over de geheele uitgestrektheid der linie moet worden uitgevoerd. Zij stelt dienaangaande voor, om den bodem der gracht op het peil van 3,15 el beneden volzee, dat is 2 el beneden den stand van middelbaar laag water, te brengen; voorts om de gracht voor zooveel noodig te verbreedden, in diër voege, dat de breedte op den waterspiegel, anders gezegd op het peil van laag water, overal 20 el bedraagt.

Eindelijk is op te merken, dat het, ongeacht het bovenstaande, steeds wenschelijk blijft, om aan de voorgenomen afgraving der *Schooter duinen* gevolg te geven.

§ 4. MARITIME MIDDELEN VOOR DE VERDEDIGING VEREISCHT.

De verdediging van het Texelsche zeegat en van de Vlie-stroomen hangt te zamen met die van de Zuiderzee. Ten einde de zoo noodzakelijke spaarzaamheid aan drijvend materieel in acht te nemen, mag de maritime magt, voor de verdediging gevorderd, niet versnipperd worden: zij moet vereenigd blijven, zooveel de omstandigheden dit slechts zullen toelaten. Uit dien hoofde zal de Commissie in eens opgeven het drijvend materieel, dat voor de binnenlandsche verdediging van het noordelijk deel des Rijks bestemd is; te weten: 3 stoomrammen en 8 monitors.

Zoolang de voorgestelde nieuwe verdedigingswerken voor de stelling van den Helder-Textel niet zullen zijn gebouwd, is de Commissie eenparig van gevoelen, dat in de stelling aanwezig moeten zijn 3 stoombatterijen, die niet meer dan 58 palm diepgang mogen hebben, om ook bij laag water het Texelsche gat te kunnen in- en uitgaan. Maar ook na de voltooiing van de bovengemelde werken zullen stoombatterijen aldaar van veel nut zijn.

Uitgaande van het beginsel, dat de active marine krachtig moet medewerken om op de kust der Noordzee landingen des vijands te bemoeijelijken, veronderstelt de Commissie, dat steeds in de stelling van den Helder-Textel gepantserde ramstoomschepen, van de active marine, het drijvend materieel, voor de binnenlandsche verdediging bestemd, zoo als het hiervóór is opgegeven, zullen ondersteunen.

Het hoofdstation voor het drijvend materieel van het noordelijk deel des Rijks is het Nieuwe Diep.

Verder oordeelt de Commissie het noodig, aan die maritime magt enige snelvaarende stoomvaartuigen toe te voegen tot het doen van verkenningen, overbrengen van orders, zoo noodig het overvoeren van troepen, enz. Alhoewel daartoe de schepen der marine in de eerste plaats in aanmerking zullen komen, acht de Commissie

het niet wenschelijk, dat voor die diensten schepen aangebouwd worden, en zal dus verder in die behoefte moeten worden voorzien door particuliere stoomvaartuigen.

B. DE ZUIDERZEE EN DE STELLING VAN AMSTERDAM.

§ 1. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Wanneer men overweegt welk doel de vijand kan hebben, als hij met zijne scheepsmagt op de Zuiderzee doordringt, dan komt men tot het besluit dat zulk eene operatie geen hoofdaanval kan wezen, mits de stelling van Amsterdam in goeden staat van verdediging verkeert. Is die voorwaarde behoorlijk vervuld, zoodat er voor de hoofdstad geen gevaar te duchten is, dan kan 's vijands oogmerk niet anders wezen dan om, of de stelling van den Helder-Textel ook door het Vlie aan te vallen, of op de kusten aan de Zuiderzee gelegen te landen. Wat het eerste betreft, zoo is niet te verwachten dat een aanval, langs de Vlie-stroomen op de stelling van den Helder-Textel gerigt, eene gunstige uitkomst zal opleveren, als die stelling in den staat van verdediging zal zijn gebragt, welken de Commissie heeft voorgesteld. En wat het landen op de kusten aangaat, met uitzondering van Harlingen, is er eigenlijk geene plaats, die een object voor den vijand kan uitmaken. De vijand zal tijdelijk de eene of andere haven bemagtigen, vernieling of plundering aanrigten, brandschatting eischen — en dit kan op verschillende plaatsen geschieden, — maar operatiën die voor de verdediging des lands ernstige gevolgen kunnen hebben liggen buiten zijn bereik.

Voor ondiepgaande oorlogsvaartuigen, namelijk vaartuigen niet dieper dan 33 palm gaande, zijn de toegangen, om in de Zuiderzee te dringen, vrij menigvuldig.

Eene volledige afsluiting daarvan is onuitvoerbaar, want in zulk eene groote kom is van versperringen weinig vrucht te verwachten: er zouden er te vele moeten zijn; hoe die te bewaken en verdedigen? Maar uit de voorafgeane beschouwing volgt ook dat zulks niet noodig is. Verder is in het oog te houden, dat afgescheiden van den tegenstand dien wij kunnen bieden, het bevaren van de Zuiderzee geene gemakkelijke zaak voor den vijand zal wezen. Uit de inlichtingen, die de Commissie van een bekwamen binnenloots, tijdens zij de stelling Helder-Textel bezocht, heeft bekomen, blijkt onder anderen:

dat het zeer moeilijk en bijna ondoenlijk is, om zonder tonnen of bakens, in den blinde, door het Vlie naar de Zuiderzee te varen met 33 palm diepgang;

dat het zelfs voor een loods zeer moeilijk zou zijn, om dit zonder tonnen of bakens te doen, ook om uit de Texelstrook naar de Zuiderzee te gaan.

Na de maritime middelen te hebben bepaald, die tot de verdediging van de Zuiderzee, in verband met die der stelling van den Helder-Textel en der Noordzeekust, noodig worden geacht (zie § 4 van het voorgaande onderwerp), heeft de Commissie overwogen, op welke wijze die middelen tot dat doel te gebruiken zijn. De Commissie is van oordeel, dat, wat de Zuiderzee betreft, de verdediging — onder voorbehoud, dat er de noodige steunpunten zijn — met vrucht kan plaats hebben, ook bij het openlaten van de vaarwaters, die om de noord en oost daarop toegang geven. Indien men echter van meening mogt wezen, dat, in verband met de omstandigheden des oogenblik, versperringen daarbij nog noodig of dienstig waren, zij zouden in het *Inschot* moeten worden aangewend. Die versperringen dienden dan wel voornamelijk uit zinkschepen te bestaan; doch de Commissie mag niet ontveinzen dat de aanwending van dit middel hier ter plaatse zijne eigenaardige bezwaren heeft.

Van verankerde schok-torpedo's zal met vrucht in de Vlie-stroomen gebruik gemaakt kunnen worden, uit hoofde, al wierden zij opgevischt, toch de vijand daardoor tot meerdere voorzigtigheid zou worden aangespoord.

Wenschelijk is het, dat torpedo's, door electriciteit te ontsteken, in den mond der havens aan de Zuiderzee gelegen, geplaatst worden. Doch op elke wijze zoude, in verband met de inzigten aangaande de hulp aan Friesland te verleen, door

Harlingen in oorlogstijd tot eene veldvesting in te rigten, ook de verdediging van de haven aldaar daaronder begrepen moeten zijn, ten einde tot steunpunt voor eene maritime defensie van de Zuiderzee te strekken.

Ten opzichte van de stelling van Amsterdam is er eene overweging, waaraan de Commissie veel waarde hecht: die overweging geldt de geheel andere verhouding, waarin die stelling tot de kustverdediging staat, dan tot de algemeene verdediging des Rijks tegen aanvallen van de landzijde. Immers ten aanzien van deze laatste vormt zij eene reduitstelling, gedekt door drie voorgelegen liniën van defensie, althans indien deze voltooid zijn; met betrekking tot de kustverdediging daarentegen ligt de stelling van Amsterdam in de eerste of buitenste linie, en staat zij alzoo bij oorlogsgevaar aan onmiddellijken aanval bloot.

Met het oog op de krachtige ondiep-gaande strijdmiddelen, die tegenwoordig over zee kunnen worden aangevoerd, acht de Commissie het, meer dan ooit te voren, dringend noodzakelijk, den toegang tot Amsterdam langs het Pampus voor den vijand te sluiten. Door de veranderingen, die er hebben plaats gehad in de wijze van oorlogvoeren zoo te land als ter zee, is de hoofdstad van het Rijk meer dan vroeger aan vijandelijke aanvallen blootgesteld. Mitsdien oordeelt de Commissie dat de stelling van Amsterdam ook van de landzijde in voldoende verdedigbaren staat moet worden gebracht, daar de bemagtiging van Amsterdam door eene gelande legermagt ligt de verovering van het geheele land zou kunnen ten gevolge hebben. Zij meent uit dien hoofde, dat de uitvoering van al hetgeen aan de verdediging der stelling van Amsterdam ontbreekt, geen langer uitstel gedooft, want zonder dit gewichtige steunpunt zou de krachtige handeling der landmagt tot verdediging van de Noordzeekust geheel verlamd en doelloos worden.

Het is om die redenen, dat de Commissie het van haren pligt acht, deze aangelegenheid onder de aandacht der Regering te brengen en die met klem aan te bevelen.

Sinds de concessie tot afdamming van het IJ en het graven van een scheepvaartkanaal door Holland op zijn smalst is verleend, behoort men de verdediging der stelling van Amsterdam te onderscheiden in eene *tijdelijke* of *voorloopige* en eene *blijvende*, zoo als zij zal moeten wezen nadat het bovengemelde werk zal zijn uitgevoerd.

§ 2, DE BLIJVENDE VERDEDIGING DER STELLING VAN AMSTERDAM VAN DE ZUIDERZEEZIJDE.

Als het IJ is droog gemaakt moet men zorgen, dat de toegang van het kanaal aan den vijand ontzegd wordt: tot dat doel is het noodig, aan den mond van het kanaal een volkomen stormvrij fort te bouwen, tevens de sluizen verdedigende, die aldaar zullen liggen. Voorts is het een vereischte, dat er goede middelen bestaan voor het stellen van de inundatiën in de drooggemaakte polders, dat wil zeggen middelen opzettelijk voor dat doel daargesteld. De Commissie is van meening, dat, die plaatselijke gesteldheid in aanmerking genomen, als ook om te voldoen aan het vereischte van volledige stormvrijheid, een gemetseld werk de voorkeur zal verdienen boven een van aarde. Het te bouwen fort zal bomvrij logies voor de bezetting moeten bevatten.

Voor het tegenwoordige acht de Commissie zich niet gerechtigd, in bijzonderheden van haar voorstel te treden, evenmin om eene juiste aanwijzing te doen van het getal en het kaliber der vuurmonden tot bewapening vereischt; doch zij oordeelt dat hier ten minste 2 vuurmonden n°. 2 noodig zijn. Volgens haar gevoelen is er geen drijvend materieel opzettelijk noodig voor de blijvende verdediging der toegangen tot Amsterdam langs de zijde van het Pampus.

De stormrammen en monitors, tot de maritime magt van het noordelijk deel des lands behoorende, zullen zooveel mogelijk medewerken tot verdediging der Zuiderzee, en kunnen zich terugtrekken op Amsterdam.

Hiertoe wordt intusschen vereischt, dat die vaartuigen door de sluizen aan den mond van het kanaal kunnen komen.

Uit de raadpleging van de voorwaarden, waarop concessie is verleend tot het ma-

ken van een kanaal ter verbinding van de Noord- en Zuiderzee en de daarmede in verband staande werken, benevens indijking en droogmaking van gronden in het oostelijk en westelijk IJ en in het Wijkermeer (1), is gebleken, dat de wijdtte der sluitzen bij het Pampus voldoende zal wezen, doch aangaande de lengte van de schutkolk bestaat dienaangaande geene zekerheid, omdat daarvan in de acte van concessie niets is bepaald. De Commissie veroorlooft zich, daarop de aandacht der Regering te vestigen.

§ 3. TIJDELIJKE VERDEDIGING DER STELLING VAN AMSTERDAM.

In den toestand, zoo als die thans is, ligt Amsterdam geheel bloot van de zijde der Zuiderzee, zoodat eene geringe magt des vijands voldoende zou wezen om de hoofdstad des Rijks in gevaar te brengen. Men bedenke slechts welk een nadeeligen invloed een begin van bombardement of van beschieten der stad op de bevolking zou hebben. Zulk een toestand mag niet langer duren: de Commissie beveelt dringend aan om daarin te voorzien, en zulks te meer, wijl er nog vele jaren zullen verloopen alvorens het kanaal door Holland op zijn smalst voltooid is.

De Commissie hecht alzoo veel waarde aan eene goede tijdelijke verdediging; zij oordeelt dat daaraan kan worden voldaan door het aanleggen van de kustbatterijen bij Durgerdam en Immetjeshorn, in den zin zoo als die door het Comité van Defensie zijn voorgesteld.

Mogt er mogelijkheid bestaan om de tijdelijke verdediging met de blijvende zamen te vatten, door de zaak zóó in te rigten, dat hetgeen voor de laatstbedoelde gevorderd wordt tevens zooveel mogelijk kan dienen voor de tijdelijke verdediging, dan verdient zulks voorzeker aanbeveling tot besparing van kosten. Op grond van dit denkbeeld geeft de Commissie in overweging, om, bijaldien het blijkt dat de afdamming van het IJ paats heeft, alsdan, gelijktijdig met den aanvang van dit werk, den bouw van het fort te beginnen, dat voor de blijvende verdediging wordt vereischt.

Terugkeerende tot de verdedigingswerken bij Durgerdam en Immetjeshorn, zoo is dienaangaande nog op te merken, dat de stormvrijheid dier batterijen moet worden verkregen door de aanwending van tijdelijke middelen.

De Commissie is van gevoelen dat, den korten afstand waarop het vaarwater onder den wal van Durgerdam loopt (minder dan 1000 el) in aanmerking genomen, voor de bewapening der eventueel aldaar op te werpen kustbatterij geen geschut van een der nieuw aan te nemen zware kalibers wordt vereischt; doch wel dat die bewapening uit het zwaarste getrokken geschut, dat men bezit, moet bestaan. Verder oordeelt zij dat van de beide genoemde kustbatterijen die bij Durgerdam de krachtigste bewapening moet hebben. Dit gevoelen steunt op de ligging der banken, die den loop der vaarwaters bepalen: het vaarwater bij Immetjeshorn verwijderd zich verder van den wal dan dat bij Durgerdam.

Wat de soort van versperring betreft die hier behoort te worden aangewend, zij moet door plaatselijk onderzoek worden bepaald. Maar hier vooral acht de Commissie door electriciteit te ontsteken torpedo's dringend noodzakelijk.

Eindelijk is het noodig om de tijdelijke verdediging te ondersteunen door hulp der marine, waarvan in deze positie met vrucht zal kunnen worden partij getrokken. De Commissie stelt voor daartoe te bestemmen 2^{der} voorhanden drijvende batterijen, met gepantserde voor- en achterfronten, doch beter gepantserd dan thans het geval is; verder, zoolang zij aanwezig zijn, eenige verdedigingsvaartuigen of kanonneerbooten.

C. DE MONDEN VAN DE EEMS EN DE DOLLART.

De Commissie deelt geheel en al in de beschouwingen van het Comité van Defensie aangaande dit gedeelte van de kustverdediging des Rijks. Zij erkent alzoo de strate-

(1) Zie de *Staatscourant* van 23 Maart 18 4, n°. 73.

gische belangrijkheid van Delfzijl, en tevens de waarde dier vesting in betrekking tot de bescherming van den handel en de scheepvaart der provincie Groningen, welke waarde nog toenemen zal na de voltooiing van het nieuwe scheepvaartkanaal.

De vesting Delfzijl heeft vele gebreken; die geheel weg te nemen zou zeer moeilijk zijn, want daartoe zouden de vestingwerken moeten worden verlegd.

De Commissie meent echter dat verbeteringen mogelijk en noodig zijn. In verband met hetgeen vereischt wordt voor de verdediging der stelling van Groningen en Delfzijl beveelt zij de uitvoering daarvan aan, alsmede de daarstelling van een versterkten post te Aduarderzijl, waarop in het verslag van het Comité van Defensie dd. 7 Januarij 1857, n°. 93, reeds is aangedrongen.

Wat de maritime middelen betreft, oordeelt de Commissie, dat voor de verdediging der stelling zelve geen drijvend materieel benoodigd is, ook niet voor de bewaking van de monden der Eems, wijl de active zeemagt daarin zal kunnen voorzien. Zij is van gevoelen, dat hier de aanwending van torpedo's, vooral in den havenmond, nuttig zal zijn.

De bewapening, zoo als die thans voor de vesting Delfzijl is vastgesteld, wordt goedgekeurd.

D. DE KUSTEN VAN NOORD- EN ZUIDHOLLAND, VAN DEN HELDER AF TOT AAN DEN HOEK VAN HOLLAND.

§ 1. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Eene landing zonder zwaar geschut kan langs de geheele Noordzeekust van Holland geschieden; echter zijn er enkele punten, die bijzonder verdienen de aandacht te vestigen, als: 1°. Petten; 2°. het gedeelte der kust tussehen Zandvoort en Wijk aan Zee, en 3°. ter Heyde.

Op het eerste en het laatstgenoemde is de gelegenheid tot landen zeer gunstig, en het tweede kan voor den vijand aanlokkelijk wezen wegens de nabijheid van Amsterdam.

Ofschoon het onder de mogelijkheden behoort, dat de vijand belet wordt vasten voet aan wal te bekomen, als de mobile magt die de kust bewaakt, op de landingsplaats aanwezig is en onze scheepsmagt met eenige weinig diepgaande, gepantserde vaartuigen tijdens de landing komt opdagen, om de uitvoering te belemmeren. of den gelanden vijand op het strand te teisteren, terwijl hij door onze troepen in de duinen wordt tegengehouden, zoo gelooft de Commissie evenwel, dat de stoomkracht den vijand de gelegenheid verschaft om in weinige uren uit zee op te dagen en te landen, vóór dat onze strijdkrachten ter plaatse aanwezig kunnen zijn om zulks te beletten of te bemoeijelijken.

Zoolang onze scheepsmagt op de reede van Texel moet post vatten, zou zij alleen dan tijdig genoeg aanwezig kunnen zijn, als eene landing in hare nabijheid op de kust van Noordholland geschiedde. Wanneer echter de werken tot verbetering van de waterwegen der beide groote koopsteden van het Rijk naar zee zullen zijn uitgevoerd, dan zal de active zeemagt in de nieuwe havenmonden gunstiger stellingen erlangen, om, geholpen door het weinig diepgaand drijvend materieel, dat om de noord en om de zuid van Holland gestationeerd is, eene landing op onze kust krachtig tegen te werken en tot eene gewaagde onderneming te maken, zonder nog de heerschende zuidwester en vooral noordwester stormen in aanmerking te nemen, die onze kust tot basis van operatie voor een aanvallend leger ongeschikt maken.

Het is dus meer waarschijnlijk, dat de vijand eerst zal trachten om een dier nieuwe havenmonden te bemagtigen, ten einde eene geschikte ontschepingsplaats en operatiebasis te erlangen.

Hieruit volgt de volstreckte noodzakelijkheid, om elken nieuwen haven- of riviermond aan de Noordzee-kust te versterken en krachtig te verdedigen.

Zoolang die nieuwe waterwegen en havenmonden niet bestaan, zullen de maritime strijdkrachten tegen de basis der vijandelijke legerafdeeling moeten opereren, en beletten, dat de benoodigde voorraad of suppletie aangevoerd worde. Indien de gelande vijand tevens verhinderd kan worden, zich op andere wijze met zijne schepen of met zijne hoofdmagt te verbinden, dan oordeelt de Commissie dat wij bij magte zullen zijn, hem het hoofd te bieden, hoe ernstig de verdediging daardoor ook in gevaar zou kunnen worden gebracht. De wijze *hoe* behoort meer tot de land- dan tot de kustdefensie.

Dit onderwerp alzoo buiten nadere beschouwing latende, wenscht de Commissie alleen de aandacht te vestigen op al de wegen, die op het strand uitloopen, en er op aan te dringen, dat in tijd van oorlog in de duinen nabij die wegen geschikte opstellingen voor veldgeschut worden aangewezen en ingerigt. Dáár waar geene andere vuurmonden gebracht kunnen worden, zal in de duinen een nuttig gebruik van de Coehoornmortieren te maken zijn.

Met het oog op de gesteldheid der Noordzee-kust en hare gelijkvormigheid zijn er voor het tegenwoordige geene punten aan die kust gelegen, die van bijzonder strategisch belang zijn.

Op dien grond neemt de Commissie als beginsel aan, dat er geene vaste verdedigingswerken aan de kusten van Noord- en Zuidholland moeten wezen, dan alleen op die plaatsen waar havens komen.

§ 2. DE NOORDZEEMOND VAN HET KANAAL DOOR HOLLAND OP ZIJN SMAALST.

Uit het voorafgegaane is gebleken, dat als het Noordzee-kanaal eenmaal bestaat, de havenmond van dat kanaal als een der gewichtigste punten van de kust te beschouwen is; een punt, waarvan het bezit moet worden verzekerd. Zonder in bijzonderheden te treden, wat voor alsnog voorbarig zou zijn, oordeelt de Commissie, dat tot verdediging van dien havenmond een krachtig werk en, in verband daarmede versperringen zullen worden gevorderd. Zij acht dien havenmond, zooals reeds is opgemerkt, eene zeer geschikte plaats te zijn tot opstelling voor de active zeemagt, met het doel om landingen te beletten of te bemoeijelijken, doch is van gevoelen, dat hier aan de locale verdediging geen drijvend materiëel behoort te worden verbonden.

§ 3. DE NOORDZEEMOND VAN DEN NIEUWEN WATERWEG NAAR ROTTERDAM.

De strategische belangrijkheid van den mond van den nieuwen waterweg naar Rotterdam steunt op dezelfde gronden, als die van den havenmond van het Noordzee-kanaal naar Amsterdam. Maar bovendien is op te merken, dat het maken van den nieuwen rivierarm, gepaard gaande met de afdamming van het Seheur, van grooten invloed zal zijn op de gevolgen eener landing op den Hoek van Holland.

De Commissie is van gevoelen, dat de verdedigingswerken die strekken moeten om den nieuwen waterweg naar Rotterdam voor den vijand te sluiten, tevens voldoende zullen zijn om eene landing aan den Hoek van Holland zoo goed als te beletten, uit hoofde zulk eene operatie haar doel zou missen. Na de landing toch moet de vijand eene rivier van ongeveer 800 el breedte overtrekken. De Commissie meent te mogen veronderstellen, dat hem de middelen daartoe zullen ontbreken, en gelooft dat die bezwaarlijk aan te voeren zullen zijn zoolang hij niet in het bezit van eene haven is.

De breedte van den nieuwen riviermond is te groot om in de behoefte der verdediging door één werk te voorzien. Uit dien hoofde, en na bezigtiging van het terrein, is de Commissie tot de overtuiging gekomen:

1°. dat er *twee* sterke verdedigingswerken aan den nieuwen riviermond zullen worden vereischt, welke werken een zoodanig tracé moeten hebben, dat in alle rigtingen een krachtig vuur kan worden gegeven;

2°. dat er geen drijvend materiëel, speciaal voor de verdediging ter plaatse, noodig is.

Voorts oordeelt de Commissie dat ook deze nieuwe riviermond eene gunstig gelegen plaats van opstelling voor de active zeemagt zal zijn.

II. De kustverdediging van het zuidelijk deel des Rijks.

A. DE MONDEN VAN DE MAAS.

§ 1. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

De beide rivierarmen, die het eiland Rozenburg vormen, namelijk het Scheur of Sluissche Diep en het Brielsche Diep, maken een gewichtig onderwerp der kustverdediging uit, omdat zij onmiddellijk toegang verleenen tot het hart des lands, terwijl er bovendien gelegenheid bestaat, om zoowel op het eiland Rozenburg als op de westkust van Voorne te landen. Het Scheur en het Brielsche Diep moeten derhalve gesloten kunnen worden, zoodanig, dat men den vijand tevens belet zich meester te maken van eene haven.

Als de Nieuwe waterweg van Rotterdam naar zee zal zijn tot stand gebracht, houdt, ten gevolge van de afdamming die alsdan zal zijn geschied, de gemeenschap tusschen de Pan en het Scheur op, waardoor de verdediging van het Scheur niet meer noodig zal wezen; daarentegen moet alsdan goed voorzien zijn in de verdediging van den nieuwen riviermond.

Thans ligt het Scheur geheel open: het is derhalve noodig maatregelen te beramen voor de verdediging van dien rivierarm, in afwachting, dat de werken voor den nieuwen waterweg zullen zijn uitgevoerd. Zulks is te meer noodzakelijk, omdat de voltooiing dier werken eerst over eenige jaren zal plaats vinden, zooals blijkt uit het „Rapport over de verbetering van den waterweg van Rotterdam naar zee, uitgebragt door een Raad van den Waterstaat, dd. 21 Augustus 1858.” In de inleiding tot dit verslag is betoogd, dat bij den tegenwoordigen toestand van het zeewezen de verdediging van een zeegat niet anders kan plaats hebben dan door den vijand hinderpalen in den weg te stellen, zoodanig, dat hij onder de werking van een krachtig vuur zoolang mogelijk wordt opgehouden; dat uit dien hoofde versperringen, hoe kostbaar en hoe moeilijk van zamenstelling zij soms zijn, een onmisbaar element in de kustverdediging uitmaken.

Dit beginsel moet op de monden van de Maas en even zoo op de rivierarmen, die den toegang tot de reduitstelling van het zuidelijk deel des lands vormen, worden toegepast. De Commissie heeft getracht de plaatsen op te sporen, waar versperringen op de doelmatigste wijze tot eene krachtige verdediging kunnen bijdragen.

§ 2. TIJDELIJKE VERDEDIGING VAN HET SCHEUR OF SLUISSCHE DIEP.

Wijl het een tijdelijken toestand geldt, oordeelt de Commissie dat geene werken op den vasten wal tot verdediging der versperring moeten worden aangelegd.

Die taak behoort naar haar gevoelen vervuld te worden door drijvend materiëel, en zij verlangt daartoe te bestemmen eene der bestaande drijvende batterijen van de kleinste soort, die geheel gepantserd zijn.

§ 3. VERDEDIGING VAN HET BRIELSCH DIEP.

Wat de bewapening van het waterfront der vesting Brielle en van de havenbatterij, aldaar betreft, is in het oog te houden, dat men voornamelijk moet trachten vuur te brengen op den elleboog van het vaarwater tusschen de 7de zwarte ton en de 13de witte ton.

De Commissie oordeelt dat er 8 vuurmonden n°. 1 noodig zijn, te plaatsen in de havenbatterij, welke voor de opstelling van dit geschut ruim genoeg en voor de bestrijking van het vaarwater zeer gunstig gelegen is. Voor zooveel de behoefte aan verpgeschut aangaat, zullen de thans voorhanden mortieren in de vesting daartoe voldoende zijn.

Met het oog op de verwijderde ligging van de vesting, heeft het Comité van Defensie in 1857 voorgesteld om die batterij te voorzien van een defensief gebouw, zoowel tot huisvesting der bezetting als tot reduit dienende. Hieraan is bij den aanleg der batterij geen gevolg gegeven; de Commissie beschouwt het gemis aan gedekt verblijf voor de bezetting als tot een gebrek dat weggenomen moet worden, en dringt derhalve aan op het daarstellen van een bomvrij defensief gebouw in de havenbatterij.

Ten einde de nadeelige gevolgen van eene landing op de westkust van Voorne voor te komen, is het noodig den vijand op dat eiland te kunnen tegenhouden.

Tusschen de vestingen Brielle en Hellevoetsluis bestaat daartoe eene gunstige gelegenheid, mits de inundatiën tijdig genoeg gesteld kunnen worden. De Commissie, veel waarde aan deze zaak hechtende, wenscht de aandacht te vestigen op de noodzakelijkheid van het tot stand brengen van de middelen, die vereischt worden om in oorlogstijd de inundatiën tusschen Brielle en Hellevoetsluis te kunnen stellen en te verdedigen.

Op het gebruik van torpedo's in het Brielsche Diep, door electriciteit te ontsteken, wordt met kracht aangedrongen, en tevens opgemerkt, dat die ook voor de tijdelijke verdediging van het Scheur zijn aan te wenden.

B. HET GOEREESCHE GAT EN HET HARINGVLIET.

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Het Haringvliet maakt, bij het aangenomen stelsel van verdediging des Rijks, een deel van het zuidelijk frontier uit; voorts vormt het een der beide toegangen uit zee naar het Hollandsch Diep.

Ligt hierin de strategische belangrijkheid van het Haringvliet opgesloten, het gewigt van de verdediging van dien stroom wordt nog vermeerderd door de werven te Hellevoetsluis en door het Voornsche kanaal, dat bij de vesting uitmondt, — waarbij ook niet verzuimd mog worden het Spuy te noemen, ofschoon dit water van veel minder beteekenis is dan het Voornsche kanaal en door zeeschepen niet bevaren wordt.

Even als door het Comité van Defensie is geschied, hecht de Commissie groote waarde aan eene krachtige verdediging van het Haringvliet. Al dadelijk heeft zij ten gevolge van de omwenteling, die in het zeewezen heeft plaats gegrepen, de overtuiging verkregen, dat de maritime middelen, daartoe door het Comité verlangd, niet meer in aanmerking konden komen. Die omstandigheid in verband gebracht met de noodzakelijkheid van versperren, gepaard met de overweging dat, om eene versperring eene allezins krachtige verdediging te verschaffen, zoodat het opruimen daarvan werkelijk belet wordt, het noodig is, dat de versperring bestreken wordt van batterijen op hare beide uiteinden; dit alles te zamen genomen heeft de Commissie er toe geleid om, in stede van de verdediging van het Haringvliet te Hellevoetsluis te concentreren, aan eene andere wijze van verdediging de voorkeur te geven. Het punt van de Hoornsche hoofden trok zeer de aandacht der Commissie, en nu rees de vraag op, wat doelmatiger zou zijn, eene versperring te leggen bij Hellevoetsluis of wel bij de Hoornsche hoofden.

Op beide plaatsen te versperren, ofschoon aanbevelenswaardig voor het oogmerk om aan de verdediging meer kracht bij te zetten, zou tot te groote kosten leiden om in aanmerking te kunnen komen; derhalve meenende zich tot het voorstellen van ééne versperring te moeten bepalen, heeft de Commissie de voorkeur gegeven aan de Hoornsche hoofden. De reden, die haar hiertoe genoopt heeft, is, behalve de gunstige ligging van het uitspringende punt aan de Hoornsche hoofden voor de werking eener batterij op het vaarwater, dat de banken welke den zuidwal van het vaarwater bepalen, eene geschikte plaats aanbieden voor den aanleg van een verdedigingswerk. Bij de Hoornsche hoofden bestaat alzoo de gelegenheid om de versperring uit twee niet te ver van elkander verwijderde punten te verdedigen. Hierbij is nog in het oog te houden, dat er thans eene reden is, waarom het punt van de Hoornsche hoofden meer voordeel aanbiedt voor den aanleg eener kustbatterij dan vroeger; die reden is gelegen in de invoering van het getrokken geschut, zoodat eene batterij aan

de Hoornsche hoofden nu beschouwd kan worden als in samenwerking te komen met het geschut van Hellevoetsluis. (De afstand is hemelsbreed 4000 el.)

De Commissie is naar aanleiding van het vorenstaande van gevoelen ;

1°. dat er eene versperring van het vaarwater moet wezen bij de Hoornsche hoofden ; en

2°. dat ter verdediging daarvan twee werken moeten worden gemaakt, het eene *op den wal van Voorne* en het andere *op de Slijkplaat*.

Ook is het noodzakelijk om den toegang tot het Haringvliet langs de geulen van het Zuiderdiep aan den vijand te ontzeggen, waartoe het *Aardoppelengaatje* behoort te worden versperd. Deze geul is genoemd omdat die betond is, doch als vaarwater heeft zij thans geene beteekenis, wijl er een rug in is, waarop slechts 12 palm water staat. De aandacht moet evenwel op de zaak gevestigd blijven, want de toestand kan veranderen.

§ 2. DE VESTING HELLEVOETSLUIS.

De bewapening dezer vesting, voor zooveel de kustverdediging betreft, behoort te bestaan uit 6 vuurmonden n°. 1 en 6 vuurmonden n°. 2, en ten minste 8 mortieren van 29 duim. De zware vuurmonden moeten worden geplaatst in de bastions n°. 1 en 8, met dien verstande, dat 2 draaischijven in elk bastion, en de beide overblijvende schijven op de katten komen, in die bastions gelegen, dus op elke kat ééne schijf. De Commissie hecht waarde aan de bewapening der katten, omdat het geschut aldaar ten aanzien van de bestrijking van het vaarwater voordeelig geplaatst is. Bij de locale inspectie is het haar echter gebleken, dat het noodzakelijk is het kommandement der katten te vermeerderen, opdat het gelijktijdig vuur van deze en van de bastions zonder bezwaar kunne plaats vinden.

Wanneer meer zwaar geschut voor de bewapening van het waterfront van Hellevoetsluis noodig wordt geacht, dan kunnen daartoe de lunetten aan de oostzijde van het Voornsche kanaal in aanmerking komen, en wellicht de bastions n°. 2 en 7, die ook de gelegenheid aanbieden om evenwijdig vuur op het vaarwater te brengen. Als de vesting in staat van verdediging wordt gesteld, dan moeten de haven en de mond van het Voornsche kanaal door versperringen kunnen worden gesloten.

Eindelijk zullen hier torpedo's zeer bepaald moeten worden aangewend, terwijl door allerlei drijvende lichamen, als balken, troswerk enz., hindernissen in het vaarwater te leggen zijn, om den vijand onder het vuur der batterijen van Hellevoetsluis op te houden. Overigens zijn dit zaken, die overal, waar zij in toepassing kunnen komen, verdienen aangewend te worden.

§ 3. DE POSITIE BIJ DE HOORNSCHE HOOFDEN.

Voor zooveel het gezigt op het vaarwater en de buitenhelling des dijks betreft, is de voordeeligste plaats voor den aanleg van het werk buitendijks, tusschen de 1ste en 2de krib; maar de bouw zou daar uiterst kostbaar wezen, omdat het werk in diep water zou komen te liggen en wijl het bijna geheel gepantserd zou moeten zijn. Om die redenen oordeelt de Commissie dat de aanleg binnendijks de voorkeur verdient. Het verschil in hoogte tusschen den polder en de dijkskruin is groot; zal alzoo het vaarwater over den dijk heen behoorlijk kunnen worden bestreken, dan moet het werk niet alleen zeer hoog wezen, maar digt bij den dijk zijn geplaatst. Aan die voorwaarden en aan de eischen van stormvrijheid, veilige huisvesting, bergruimte en fondamenteen voor zwaar geschut kan niet anders worden voldaan dan door een onderbouw van metselwerk.

De plaats moet zijn in de bogt des dijks, een weinig ten westen van de boerenwoning die aldaar ligt. De gesteldheid van het terrein is niet van dien aard, dat het funderen van den bouw bijzondere moeilijkheden zal kunnen opleveren.

De bewapening van dit werk vereischt 6 vuurmonden n°. 1 en 6 vuurmonden n°. 2, verder 4 mortieren van 29 duim.

Op de *Slijkplaat*, in de zuidwestelijke rigting van het werk aan de Hoornsche hoofden, zal een toren moeten worden gebouwd. Tusschen de beide verdedigingswerken is eene drijvende versperring noodig, waarbij ook torpedo's moeten worden aangewend.

De toren behoort rondom gepantserd te zijn. Wijn voor het geschut op den toren vereischt wordt, in verschillende strekkingen vuur te kunnen geven, moet het plat des torens 4 draaischijven bevatten, waarvan 3 zóó te plaatsen, dat de bestrijking van de versperring op de voordeeligste wijze kan plaats vinden, terwijl de 4de het Zuiderdiep en het Aardappelengaatje moet bestrijken. De bewapening moet bestaan uit 6 vuurmonden n°. 1 voor de drie eerstgemelde draaischijven, en 2 vuurmonden n°. 2 voor de vierde draaischijf.

C. HET VOLKERAK.

§ 1. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Het Volkerak is de tweede toegang tot het Hollandsch Diep; om deze reden en om eene veilige gemeenschap te behouden met de positie van Ooltgensplaat is het noodig dien toegang krachtig te verdedigen. De forten Prins Frederik en de Ruyter liggen, van vuurlijn tot vuurlijn gerekend, bijna 2200 el van elkander.

Dewijl in de laatste jaren het voornaamste vaarwater onder het fort de Ruyter loopt en dus het vuur van het fort Prins Frederik daarop weinig uitwerking heeft, zoo volgt hieruit, dat eene versperring op deze plaats in het Volkerak niet krachtig genoeg verdedigd is: de middelen van passive verdediging zijn hier zwakker dan die, welke door de Commissie voor het Baringvliet zijn voorgesteld. Om die ongelijkheid weg te nemen is het noodig, dat er tusschen de forten Prins Frederik en de Ruyter een derde verdedigingswerk ligt, waardoor het mogelijk zal wezen, krachtige kruisvuren op de vaarwaters van het Volkerak te kunnen brengen, onverschillig aan welke zijde van de Middelplaat het diepe vaarwater, dat vroeger aan verandering onderhevig was, loopt.

De Commissie is van gevoelen, dat zulk een werk niet kan worden ontbeerd, en stelt diensvolgens voor, op de bank genaamd *de Middelplaat* een toren te bouwen.

Torpedo's behooren ook hier te worden aangewend. Oordeelde men echter noodig, tot het geven van meer kracht aan de verdediging, om ze tot op de hoogte van den Dintel te leggen, dan zou nabij die rivier een vast werk moeten worden aangelegd om de ontstekingsmiddelen te dekken.

§ 2. DE TOREN OP DE MIDDELPLAAT.

De toren op de *Middelplaat* moet liggen noordwest ten westen van het fort de Ruyter, en ook noordoost half-oost van het fort Prins Frederik. Die toren moet rondom gepantserd zijn, het plat moet ruimte bevatten voor 4 draaischijven, en, even als bij den toren op de *Slijkplaat*, ongeveer 7 el boven hoog water verheven zijn.

§ 3. BEWAPENING VAN DE VERDEDIGING VAN HET VOLKERAK.

De bewapening is door de Commissie als volgt bepaald:

voor den toren op de *Middelplaat*, 8 kanons n°. 1;
voor het fort de *Ruyter*, 4 kanons n°. 2 en 8 kanons n°. 1; de kanons n°. 2 op de beide uiterste draaischijven te plaatsen;
voor het fort *Prins Frederik*, 4 kanons n°. 2.

Bij de plaatsing der draaischijven is in het oog te houden, dat het bestrijken van de versperring het hoofdoel uitmaakt. Zonder iets op te offeren van het evenwijdige vuur, dat het meest in aanmerking komt, wijn het tegen gepantserde schepen de voordeeligste uitwerking belooft, moet men trachten, zooveel dit kan, te gemoet komend en ook vervolgend vuur te behouden.

D. DE STELLING OP HET HOLLANDSCH DIEP.

§ 1. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Het Hollandsch Diep is voor de verdediging van het zuidelijk frontier des Rijks van zeer groot belang, uithoofde een zoo breede stroom niet dan onder gunstige omstandigheden door een leger kan worden overgetrokken. De verdediging eischt dus, de omstandigheden steeds zoo ongunstig mogelijk te maken, en dit zal het geval zijn als onze gepantserde vaartuigen meester blijven op het Hollandsch Diep.

Uit dien hoofde is het noodzakelijk, om het Hollandsch Diep tegen overmagtige aanvallen van de zeezijde af te sluiten, opdat onze flottille achter de afsluiting het overtrekken van den stroom zou kunnen te keer gaan.

Na te hebben bepaald, dat er eene afsluiting op het Haringvliet en eene in het Volkerak moet zijn, is onderzocht, of daardoor eene voldoende afsluiting van het Hollandsch Diep wierd verkregen.

De Commissie oordeelt, dat daarop niet voldoende kan worden vertrouwd, en dus eene meer achterwaartsche stelling voor de verdediging van het Hollandsch Diep noodzakelijk is.

Om dezelfde redenen, die het Comité van Defensie daartoe hebben geleid, neemt zij aan, dat in oorlogstijd een mobiel korps van ten minste 3000 man in de stelling van Willemstad moet vereenigd wezen; eveneens is haar gevoelen, dat de positie van Ooltgensplaat met hare inundatie noodig is, ten einde het eenige middel tot active werking op Over-Flakkee te behouden, en om op de middellijke verdediging van Zeeland invloed te kunnen uitoefenen. Uit het bovenstaande volgt, dat in oorlogstijd ook de vereischte transportmiddelen, tot vervoer der opgegeven troepenmagt, ter plaatse aanwezig behooren te zijn. De Commissie neemt de vrijheid te verwijzen naar hetgeen dienaangaande voorkomt in het Rapport van het Comité van Defensie, de dato 7 Januarij 1857, n°. 193.

§ 2. NIEUWE VERDEDIGINGSWERKEN IN DE STELLING OP HET HOLLANDSCH DIEP.

Om de stelling Willemstad-Numansdorp voor eene krachtige verdediging vatbaar te maken zijn behalve de bestaande werken nog noodig:

1°. een toren op het Hooze zand, en wel zooveel mogelijk op het westelijk einde van die bank;

2°. eene batterij beoosten Willemstad, op het buitendijks gelegen terrein bij de Nieuwe of Benedensluis, omstreeks 1300 el van de vesting.

Verder zouden torpedo's in het vaarwater langs den noordelijken oever van het Hollandsch Diep, bij de Buitensluis gelegd, eene nuttige uitwerking kunnen hebben, namelijk om 's vijands scheepsmagt al dadelijk te dwingen, zich digter onder het vuur van den zuidelijken oever te bewegen dan anders het geval zou wezen.

De toren op het Hooze zand moet strekken tot bestrijking van het vaarwater, in verband met de waterfronten van Willemstad en het fort bij Numansdorp, alsmede tot verdediging der versperring.

Het bovenplat van het gebouw moet niet minder dan 7 el boven gemiddeld hoog water gelegen, en de toren voor het drie vierde deelen van zijn omtrek gepantserd zijn.

De aan te leggen batterij aan de Benedensluis zal met den toren samenwerken tot de verdediging der versperring, welke anders niet krachtig genoeg kan plaats vinden.

Deze batterij zal, ten gevolge van hare ligging tusschen de vesting en het fort aan de Bovensluis, zeer eenvoudig van inrigting kunnen wezen, en derhalve met geringe kosten daar te stellen zijn. Het is aan de Commissie bij hare locale inspectie gebleken, dat de bastions n°. 1, 2 en 7 van Willemstad, als ook het fort bij Numansdorp, met veel vrucht op het Hollandsch Diep kunnen werken.

Het fort aan de Bovensluis biedt geene gelegenheid aan, om vuur op het Hollandsch Diep te brengen, maar dekt alleen Willemstad en de opstelling der flotille.

§ 3. BEWAPENING DER STELLING WILLEMSTAD-NUMANSDORP, VOOR ZOOVEEL DE KUSTVERDEDIGING BETREFT.

Na de meer of minder voordeelige werking der verschillende batterijen met de meeste aandacht te hebben overwogen, stelt de Commissie voor, tot de bewapening met zwaar geschut enkele vuurmonden n°. 2 te bestemmen, te plaatsen als volgt:

1°. *twintig* op de waterfronten van Willemstad, te weten 8 in bastion n°. 1, 8 in bastion n°. 7 en 4 in bastion n°. 2;

2°. op elk der drie andere werken, namelijk de batterij aan de Benedensluis, den toren op het Hooze zand en het fort bij Numansdorp, *acht*: te zamen *vier en twintig* stukken uitmakende.

Bovendien zijn 10 mortieren van 29 duim benoodigd, waarvan 5 voor Willemstad en 5 voor het fort bij Numansdorp.

Alvorens de reduit-stelling Willemstad-Numansdorp te verlaten, vestigt de Commissie de aandacht daarop, dat, ten gevolge van de verdere dragt van het getrokken geschut in vergelijking van het oude gladde, de stelling Willemstad van de landzijde niet meer als genoegzaam gedeckt te beschouwen is.

§ 4. DRIJVEND MATERIEEL VOOR HET ZUIDELIJK DEEL DES RIJKS.

Het drijvend materieel, bestemd voor de verdediging van het zuidelijk deel des Rijks, behoort te bestaan uit:

1°. *vier* stoomrammen; en

2°. *zes* monitors.

Verder moeten de *twee* overblijvende drijvende batterijen der voorhanden vaartuigen van die soort in de stelling op het Hollandsch Diep ter beschikking van den bevelhebber der zeemagt worden gehouden. Ofschoon niet gepantserd in de zijden, kunnen deze vaartuigen met vrucht worden gebruikt, als de voorfronten beter gepantserd worden. Van het overige bestaande drijvend materieel voor de binnenlandsche verdediging zal naar omstandigheden gebruik gemaakt kunnen worden, en behoort dit vooreerst niet te worden opgeruimd.

De taak der opgegeven scheepsmagt is in het algemeen om den vijand van de toegangen tot het hart der lands verwijderd te houden, en die toegangen te helpen verdedigen. Zonder daaromtrent in bijzonderheden te treden, meent de Commissie toch de aandacht te moeten vestigen op den loop der kriegsverrigtingen, die, na het forceren van de reduit-stelling op het Hollandsch Diep of van de versperringen in de monden van de Maas, zouden kunnen plaats grijpen, voornamelijk met betrekking tot het doel, om onze marinime strijdkrachten dan nog dienstig te maken aan de verdere verdediging des lands, of om te voorkomen, dat eene op de Maas doorgedrongen vijandelijke scheepsmagt zich met een leger in Noordbrabant verbindt. Zij is van oordeel, dat den vijand het doordringen door de Merwede, Kil, Noord en Oude Maas, alsmede het Spuy, met zinkschepen moet worden belet, die door onze monitors bewaakt en des noods zooveel doenlijk verdedigd moeten worden.

E. DE WESTER-SCHELDE.

§ 1. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

De verdediging van de zeegeten en stroomen, die om de zuid regtstreeks toegang tot het hart des lands verleen, afgehandeld zijnde, kan in zekeren zin de eigenlijke taak der Commissie beschouwd worden geëindigd te zijn. De Zeeuwsche Stroomen verschaffen toegang tot het Volkerak en tot Noordbrabant: wegens den langeren

weg, dien de vijand zou moeten volgen, is het niet waarschijnlijk dat eene hoofdoperatie langs die zijde zal geschieden, en in een oorlog met een zeer overmagtigen vijand kan de bemagtiging van Zeeland alleen geen operatie-object uitmaken.

Om die redenen en uit hoofde van de beperkte sterkte onzer strijdkrachten, zoowel te land als te water, heeft het Comité van Defensie aangenomen, dat Zeeland niet onder de regtstreeksche verdediging des Rijks behoort begrepen te wezen, maar dat aan de Zeeuwsche eilanden beveiliging tegen operatiën van ondergeschikten aard, en met eene geringe magt ondernomen, kan worden verleend uit de stelling van Willemstad, wijl aldaar eene mobile magt aanwezig moet zijn, die naar de bedreigde plaats kan worden overgebracht, en met hulp der zeemagt den vijand moet trachten te verdrijven.

De Commissie zich met deze grondstellingen geheel vereenigende, beschouwt derhalve de Zeeuwsche Stroomen als buiten de eigenlijke defensie des lands gelegen, en is dus van gevoelen, dat aan de verdediging der Wester-Schelde geene bepaalde maritime middelen moeten worden toegekend. Zij heeft echter geoordeeld hare aandacht te moeten wijden aan de vaste punten op de beide oevers der Wester-Schelde, om te overwegen of het noodig is die, voor zooveel de kustverdediging betreft, te behouden, en zoo ja, in welken staat en hoe bewapend.

Alvorens de uitkomsten van de beraadslagingen over dit onderwerp gevoerd mede te deelen, zij opgemerkt, dat het strekken van de vaart op de Wester-Schelde, uit een staatkundig gezigtspunt beschouwd, door de Commissie niet in overweging is genomen.

§ 2. STERKTEN AAN DE WESTER-SCELDE.

Al is de beveiliging, welke de vestingwerken van Vlissingen de etablissementen der marine verschaffen, gebrekkig voor zooveel het vernielen door eene vijandelijke vloot betreft, toch moet de vesting behouden worden zoolang de werven te Vlissingen bestaan. Mogten deze worden opgeheven, dan zal het al dan niet behouden van Vlissingen als vesting een onderwerp van nadere overweging kunnen uitmaken.

Uit dien hoofde oordeelt de Commissie, dat de vestingwerken van Vlissingen geene vermeerdering of verbetering behoeven te ondergaan. Ten aanzien van de bewapening van de zeefronten der vesting is haar gevoelen:

1°. dat daartoe noodig zijn 4 vuurmonden n°. 2, en

2°. eenige mortieren van 29 duim.

Wat de overige sterkten langs de beide oevers der Wester-Schelde aangaat, acht de Commissie die, in den tegenwoordigen tijd, *voor de kustverdediging* (1) niet meer noodig.

Aan het einde van haar verslag genaderd, ontveinst de Commissie geenszins, dat er groote uitgaven zullen worden gevorderd tot het ten uitvoer leggen van hare voorstellen; die echter uit den aard der zaak over een zeker aantal jaren verdeeld, en daardoor betrekkelijk minder drukkend voor de natie zullen zijn.

De Commissie heeft evenwel, bij den tegenwoordigen toestand van het zeewezen en der krijgskunst, geen minder kostbaar stelsel *kunnen* ontwerpen, wilde zij niet tot halve maatregelen hare toevlugt nemen, waarvan de gevolgen hoogst verderfelijik zouden kunnen zijn. Immers men zou dan meenen, dat er in de behoeften van 's lands defensie naar behooren was voorzien, men zou daarop vertrouwen, en het tijdstip eenmaal aangebroken zijnde, dat de voorgestelde verdedigingsmiddelen op de proef moeten worden gesteld, zouden zij blijken onvoldoende te zijn, en voor een kalm vertrouwen zou de bitterste teleurstelling in de plaats treden. Zulk een toestand mag de Commissie niet voorbereiden, en zij moet dan ook eerbiedig de vrijheid nemen aan de Regering te adviseren, om hare voorstellen *in hun geheel* aan te nemen, en daarbij

(1) De landverdediging daargelaten.

vooral afdoende maatregelen te treffen, om op het gewilde oogenblik over een genoegzaam aantal *goed* bruikbare verdedigers te kunnen beschikken, ten einde aan dat defensiestelsel kracht en leven bij te zetten; hierin toch zullen onze organisatiën zeker te kort schieten.

Eindelijk zij het vergund nog daarop te wijzen, dat het, ook dan, niet enkel eene geldquaestie betreft: al zijn de geldelijke middelen voorhanden, al zijn de bedoelde verbeteringen der levende strijdkrachten tot stand gebragt, dan zal er nog eene bijzondere energie van de zijde der Regering, ja van de zijde der natie worden vereischt tot daarstelling van sommige der voorgestelde verdedigingsmiddelen, met name de *versperringen*. In de meeste gevallen zal daartoe slechts weinig tijd beschikbaar wezen. Al heeft de Regering gezorgd, dat de vereischte bouwstoffen tijdig genoeg voorhanden zijn, zal er nog tot de uitvoering of daarstelling zelve eene samenwerking van volk en Regering noodig zijn, alleen dan te verkrijgen, wanneer de Nederlandsche natie zich andermaal in de ure des gevaars verheft tot den moed, de geestkracht en de volharding harer voorvaderen van de 16de en 17de eeuw.

Bij gebreke daarvan is de verdediging van een kleinen Staat tegen een overmagtigen vijand, ook met de best gevulde schatkist, eene hopeloze zaak.

Ten slotte zij opgemerkt dat de Commissie de openbaarmaking van dit verslag wenschelijk acht.

Aldus vastgesteld te 's Gravenhage, den 22sten October 1864.

De Commissie, ingesteld bij 's Konings besluit van den 3den Junij 1864, n°. 63.

(Was geteekend:)

NEPVEU, *Luit.-Generaal, Voorzitter.*

J. J. v. MULKEN, *Generaal-Majoor.*

C. M. STORM VAN 's GRAVESANDE.

V. STIRUM, *Kolonel der genie.*

H. CAMP, *Kapitein ter zee.*

ANDREAE, *Kapitein ter zee.*

TURK, *H. I. D. v. S.*

JANSEN, *Kapitein-Luitenant ter zee.*

H. RODI DE LOO, *Luit.-Kolonel, lid en Secretaris.*

COX, *Kapitein der artillerie.*

NOTA OVER WATERMIJNEN OF TORPEDO'S.

De inlichtingen onlangs door mij ontvangen aangaande torpedo's en het gebruik dat er in Amerika van gemaakt is, acht ik belangrijk genoeg om ze aan de Commissie voor de Kustverdediging mede te deelen.

Aanvankelijk werden door de Geconfoedereerden geen andere dan schok-torpedo's gebruikt.

Zij werden op ongeveer 5 voeten onder de oppervlakte van het water ten anker gelegd, of dreeven met den stroom mede.

In het eerste geval moesten zij door een vijandelijk schip aangevaren worden, in het laatste gingen zij het schip opzoeken; in beide gevallen geschiedde de ontbranding door den schok, waardoor eene glazen buis brak, of waardoor een slaghamer overging; slechts enkele malen werd van een uurwerk gebruik gemaakt, waardoor de ontbranding geregeld werd. Meestal werden de torpedo's van ketelijzer vervaardigd en met buskruid gevuld.

De watermijnen, die in het begin van den oorlog op de Yazoo- en Cumberland-rivier gebruikt zijn, werden veelal door den vijand opgevischt, uithoofde de torpedo's

aan stukken hout dreven, waardoor de plaats aangewezen werd waar het gevaar lag. Ofschoon het vissen van torpedo's met gevaar gepaard gaat, zoo is dit toch geene zeer gevaarlijke handeling, als men slechts zorgt met de sloep niet in de nabijheid van de watermijnen te komen. Bij het ontploffen der mijn trachten de gassen zich in alle rigtingen een uitweg te banen, en volgen eindelijk de rigting van minsten wederstand.

Is de torpedo bij de ontploffing met een voorwerp in aanraking, dan is de uitwerking daarop zeer vernielend; doch wanneer er tusschen de torpedo en het voorwerp een laag water is, dan oefent dit water eene werking uit gelijk aan die der „buffers" tusschen de wagens van een spoorrein.

Wanneer dus een voorwerp niet in aanraking is met de torpedo op het oogenblik der ontploffing, en zich niet bevindt in de rigting waarin de gassen wegvlieden, zal het er geen of geen noemenswaard lelsel van hebben.

Om deze reden verdienen de schok-torpedo's, die vastgehecht of drijvend zijn, weinig aanbeveling, dan in die gevallen waarin zij gebruikt worden om een vijand tot omzigtigheid te nopen, om tijd te winnen, of om verrassing te voorkomen.

Niettemin hebben zoodanige torpedo's zoowel op de Yazoo- als Cumberland-rivier enkele malen een schip geheel vernield, en onlangs nog is, bij den aanval op fort Morgan bij Mobile, de monitor *Tecumseh* daardoor te gronde gerigt.

Tegenover enkele vernielende uitwerkingen van schok-torpedo's staan menigvuldige gevallen, waarin zij opgevischt of onschadelijk gemaakt werden. De gepantserde vloot voor Charleston beveiligde zich tegen drijvende schok-torpedo's, door elk schip met balken of boomstammen te omringen.

In de James rivier vorderde de vloot, onder admiraal LEE, niet meer dan 1000 ellen per dag, met sloepen voor zich uit, die naar schok-torpedo's vischten, en toen de *Commodore Jones* vernield werd door een torpedo, achtte de admiraal het raadzaam de rivier met zinkschepen te versperren, om zijne gepantserde schepen en de transportvloot tegen torpedo's te beveiligen.

Deze bewogen hem er dus toe zijn plan van aanval op te geven en eene defensive houding aan te nemen.

De voorbeelden toonen, dat schok-torpedo's, bij al de gebreken die hun aankleven, toch nog een hoogst belangrijk middel van verdediging zijn.

Die gebreken, en de overtuiging dat de watermijnen alleen dan eene zeer vernielende uitwerking hebben wanneer zij bij de ontploffing met een schip in aanraking zijn, deed reeds van de eerste aanwending van torpedo's af aan het denkbeeld opvatten, ze in aanraking te brengen.

Met gunstig gevolg heeft men ook nu weder dit denkbeeld toegepast, en torpedo's aangebragt door middel van miniatuur-stoombootjes, die bijna geheel onder water varen, van 25 tot 38 voeten lang en van 5 tot 7 voeten breed.

Op die wijze werd voor Charleston de kanonneerboot *Housatonic* geheel vernield, en aan het gepantserd fregat *Ironsides* belangrijke schade toegebragt, alsmede aan het houten fregat *Minesota*.

Des nachts vaart men naar het schip dat men vernielen wil, brengt de torpedo onder het achterschip, de boot verwijdt zich en ontsteekt de torpedo, die, als zij tegen het scheepsboord aanligt, een gat er in slaat, of anders onder het overhangende achterschip altijd belangrijke schade aanrigt.

In navolging hiervan is in de Vereenigde Staten de *Newera* gebouwd, van iets grootere afmetingen, namelijk 75 voet lang, 20 voet breed en 7 voet hol, waarvan men voor de kustverdediging belangrijke diensten verwacht.

Het merkwaardigste feit is echter de vernieling van den *Commodore Jones*, bewapend met 5 vuurmonden en bemand met 120 koppen.

Dit stoomschip ging in de James-rivier over eene kleine kist, van ketel ijzer vervaardigd, die 1800 pond buskruid bevatte, en in 7 vademen (42 voeten) water op den bodem der rivier vastgehecht was.

Deze torpedo werd ontstoken door middel van eene galvanische batterij, in een scherpschutterskuil geplaatst, onder bescherming van het vuur van vaste batterijen. De ontploffing had plaats op een helderen achtermiddag, en werd door verscheidene personen gezien. De stoomketel, werktuigen en schoorsteen werden 20 à 30 voeten hoog opgeworpen, gelijktijdig sprong de ketel en de romp werd geheel in stukken geslagen.

Dit voorval hield den vijand eene week lang staande en noopte hem om den aanval op te geven.

Eene zoo krachtige uitwerking der torpedo in eene diepte van 42 voeten doet vermoeden, dat de *Commodore Jones*, op het oogenblik der ontbranding, met de kiel juist boven de torpedo was, en de vraag rijzen, of hier niet aan een hoogst gelukkig toeval moet gedacht worden.

Wanneer men echter de vermoedelijke werking der gassen na de ontploffing na-spoort, dan zal men in de meerdere diepte, waarin de torpedo geplaatst was, ook de oorzaak vinden eener meer uitgebreide werking.

Zooals reeds opgemerkt is, volgen de gassen na de ontploffing de rigting van minsten wederstand, en daar zij zich naar alle zijden, behalve naar beneden, kunnen uitzetten, mag men aannemen, zij in de gedaante van een omgekeerden kegel tegen het oppervlak van het water oppersen. Wanneer een torpedo slechts 5 voeten onder de oppervlakte ontploft, dan zal de ruimte, waarin zijne krachtige werking gevoeld wordt, zeer beperkt zijn, althans niet grooter wezen dan het grondvlak van den uitwerkingskegel; maar zoo de krachtige torpedo in diep water gelegd wordt, dan zal het grondvlak van dien kegel veel grooter zijn, en bij gevolg zullen torpedo's in dat geval over eene grootere ruimte aan de oppervlakte hunnen krachtigen invloed doen gevoelen.

Er zal echter tusschen de diepte en de lading van de torpedo eene verhouding moeten bestaan, die slechts proefondervindelijk kan gevonden worden, maar waardoor tevens de ruimte bekend wordt van het grondvlak van den uitwerkingskegel; deze gegevens zijn noodzakelijk om het aantal torpedo's en derzelver ladingen te bepalen, die gevorderd worden om de geheele doorsnede van een vaartuig onveilig te maken.

Dat schok-torpedo's zoo gemakkelijk op te vissen zijn moet vooral daaraan toegeschreven worden, dat zij slechts weinige voeten onder de oppervlakte drijven, en dien ten gevolge de uitwerkingskegel steeds zeer klein is, zoodat men op afstanden van 6 of 10 voeten betrekkelijk veilig is.

In diep water, vooral op den bodem der rivier geplaatst, is het vissen er van zeer lastig, en zoo de visschers niet op eene andere wijze te verjagen zijn, dan kan de torpedo ontstoken worden. In diep water kan dit slechts door elektriciteit geschieden.

Hieraan zijn zeker ook eigenaardige bezwaren verbonden, doch de gepantserde schepen en zoo zwaar geschild zijn daar niet vrij van, integendeel, zij bezitten die welligt in nog grootere mate. Aan het gebruik van elektriciteit zijn echter zulke groote voordeelen verbonden, dat voor de praktijk alleen de vraag geldt, in hoeverre de voordeelen de daaraan verbonden bezwaren overtreffen.

De elektriciteit maakt het mogelijk torpedo's in diep water te plaatsen, waardoor zij, zooals hiervóór aangetoond is, over eene grootere oppervlakte eene krachtige uitwerking kunnen hebben. Bovendien kan dan het vaarwater door eigen schepen en vaartuigen zonder schroom gebruikt worden.

Dit is van het grootste belang, want als schok-torpedo's door aanvaring moeten ontstoken worden, zijn zij even gevaarlijk voor vriend als voor vijand, tenzij de ligging aangeduid wordt, waardoor zij voor den vijand niet geheim zullen blijven.

In vaarwaters, die beurtelings aan eb en vloed onderworpen zijn, is het gebruik van met den stroom drijvende schok-torpedo's alleen in bijzondere omstandigheden aan te bevelen.

In het algemeen kunnen dus schok-torpedo's slechts in bijzondere omstandigheden gebruikt worden, bij voorbeeld om verrassing te voorkomen, de stormvrijheid van kust-batterijen te verbeteren, en dáár waar op geene andere wijze torpedo's aan te wenden zijn, en zij toch belangrijke diensten kunnen bewijzen.

De elektrische torpedo's kunnen het zekerst aangewend worden onder het vuur van vaste sterkten, waarin of waarbij de galvanische batterijen opgesteld worden.

Zij kunnen alleen bij dikken mist of in zeer donkere nachten door schepen onopgemerkt voorbij gevaren worden; doch ook hiertegen geeft de galvanische batterij het middel aan de hand, namelijk door een niet zeer breed vaarwater met elektriek licht te verlichten, en daardoor alle verrassing onmogelijk te maken.

Ook bieden de elektrische torpedo's een middel aan om de toegangen van kleine havens op eene onkostbare wijze eenigzins te verdedigen, wanneer men slechts de torpedo's zoodanig plaatst en laadt, dat de uitwerkingskegel vrij blijft van de havenhoofden.

Zooals vroeger reeds gezegd is, behoort de verhouding tusschen diepte en lading en de bepaling van den uitwerkingskegel proefondervindelijk gezocht te worden; daarna zal men op goede gronden kunnen aangeven hoeveel torpedo's in eene rij dwars over een vaarwater geplaatst moeten worden, en kunnen overwegen hoeveel rijen er gelegd moeten worden, naarmate van de belangrijkheid eener stelling.

De elektriciteits-torpedo's zijn nog in hare geboorte, maar zij beloven een zeer krachtig middel van verdediging tegen gepantserde schepen te zullen worden, nu eenmaal de aandacht er op gevestigd is.

Het in den laatsten tijd veel besproken verbeterde schietkatoen van den Oostenrijkschen generaal baron von LENK, dat in Engeland voor mijnwerken zoo uitnemend voldoet, is voor torpedo's bijzonder geschikt. Volgens in Engeland genomen proeven is de uitwerking van dat schietkatoen van 30 tot 37 malen grooter dan van gelijk gewigt aan buskruid bij mijnwerken. Het is dus te verwachten, dat voor watermijnen de uitwerking ook aanzienlijk grooter zal zijn, uithoofde dat schietkatoen, bij eene temperatuur van minder dan 90° Fahr., niet in deugdelijkheid vermindert, zoo zal het zich onder water goed conserveren, wanneer de kist op eene temperatuur gevuld wordt van het water, waarin zij geplaatst zal worden.

Het kost bij de gepatenteerde firma PRENTICE en Co., Stowmarket, Suffolk, 3 shilling 6 pence per pond. Een stalen cilinder, $\frac{3}{16}$ inch dik, die 25 pond schietkatoen kan bevatten, kost ongeveer 34 shillings. De galvanische batterij kost van 16 tot 21 pond sterling. De gemeenschapsdraad, naarmate van de meerdere of mindere bekleeding, van 25 tot 125 ponden sterling.

Hoe onvolledig deze gegevens ook zijn, blijkt er toch voldoende uit, dat door elektriciteits-torpedo's, wanneer zij in riviervakken geplaatst worden, vóór versperringen, deze daardoor eene kracht verkrijgen, welke aan eene bepaalde afsluiting grenst.

*De Kapitein-Luttenant te zee, lid der Commissie
tot herziening van de Kustverdediging,*

(get.) JANSSEN.

